თავი: 9

დისციპლინური პასუხისმგებლობა

მეცხრე თავი

დისციპლინური პასუხისმგებლობა

საერთაშორისო სტანდარტები და პრაქტიკა

ყველა კარგად ორგანიზებულ საზოგადოებას პენიტენციური დაწესებულების ჩათვლით, ესაჭიროება გარკვეული წესები და რეგულაციები, რომლებიც აღნიშნული საზოგადოების მიერ აღიქმება, როგორც სამართლიანი. პენიტენციურ დაწესებულებაში, განსაკუთრებით მაღალი რისკის დაწესებულებებში, ამგვარი რეგულაციების მიზანს წარმოადგენს თითოეული ინდივიდის, როგორც პატიმრის, ასევე თანამშრომლის უსაფრთხოების დაცვა. თითოეულ ჯგუფს აქვს აღნიშნული რეგულაციების დაცვის ვალდებულება. „პენიტენციური დაწესებულებაში უნდა არსებობდეს ნათლად ჩამოყალიბებული ზეპირი მოსმენის, დისციპლინის მოთხოვნებისა და სანქციების სისტემა, რომელთა სამართლიანად და მიუკერძოებლად გამოყენებაც ხდება არსებული წესების დარღვევის შემთხვევაში“.[204]

დისციპლინა და წესრიგი (რეჟიმი) შენარჩუნებული უნდა იქნას მტკიცე მიდგომის შედეგად, თუმცა არ უნდა იქნას გამოყენებული უფრო მეტი შეზღუდვები, ვიდრე ეს საჭიროა. დისციპლინური ფუნქციები არ უნდა ჰქონდეს გადაცემული არცერთ პატიმარს. აღნიშნული ნორმა არ უნდა ზღუდავდეს თვითმმართველობაზე დაფუძნებულ ინიციატივებს, რომლის ფარგლებშიც ხორციელდება სპეციფიური სოციალური, საგანმანათლებლო, სპორტული აქტივობები, შესაბამისი ზედამხედველობის განხორციელებით. აღნიშნული პროცედურები ყოველთვის რეგულირებული უნდა იქნას კანონით, ან შესაბამისი ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ დადგენილი წესებით. განსაზღვრული უნდა იყოს:

- ქმედება, რაც წარმოადგენს დისციპლინურ დარღვევას;
- პასუხისმგებლობის ტიპები და ხანგრძლივობა, რომელიც შესაძლოა შეფარდებულ იქნას;
- თანამდებობის პირი, რომელსაც შეუძლია დისციპლინური სახდელის შეფარდება.

დაუშვებელია პატიმრის დასჯა კანონით დადგენილი პროცედურის გარეშე, ასევე ერთი და იგივე დარღვევისთვის დისციპლინური პასუხისმგებლობის ორჯერ დაკისრება. პატიმარს უნდა განემარტოს, რაში ედება მას ბრალი და უნდა მიეცეს დაცვის ორგანიზების საშუალება. შესაბამისმა თანამდებობის პირმა დეტალურად უნდა შეისწავლოს დიციპლინური დარღვევის საქმე. სადაც ამის აუცილებლობა არსებობს, პატიმარს უნდა მიეცეს თარჯიმნის გამოყენების უფლება.

დისციპლინური პასუხისმგებლობის სახით არ შეიძლება გამოყენებული იქნას დისციპლინური ზემოქმედების ისეთი ზომები, რომლებმაც შესაძლოა გავლენა მოახდინონ პატიმრის ფიზიკურ ან მენტალურ ჯანმრთელობაზე.

პენიტენციურმა დაწესებულებებმა ღიად და სამართლიანად უნდა განიხილონ პატიმართა დისციპლინის საკითხები. პატიმრებისთვის ცნობილი უნდა იყოს ნებისმიერი ქმედება, რაც მიიჩნევა დარღვევად და ნებისმიერი პასუხისმგებლობის ზომა. პატიმრებს პირველივე შესაძლებლობისთანავე, წერილობით უნდა ეცნობოთ დაწესებულების დისციპლინის ხელმყოფ ნებისმიერი ქმდებაში ბრალდების შესახებ. არც ერთი პატიმრის საქმე არ უნდა იქნას განხილული, სანამ არ ეცნობება ჩადენილი დარღვევის შესახებ და არ მიეცემა დაცვის მომზადების შესაძლებლობა. დისციპლინური დარღვევის განხილვის პროცესი უნდა იყოს სამართლიანი და უნდა ეფუძნებოდეს სამართლიანობის ზოგად პრინციპებსა და პროცედურული სამართლიანობის საფუძვლებს. <u>დასჯისა და წახალისების უფლება შესაძლოა განვიხილოთ, როგორც დაწესებულების უსაფრთხოების უზრუნველყოფის მნიშვნელოვანი ბერკეტი.</u> მართალია დისციპლინური ღონისძიებები ერთი შეხედვით წარმოადგენს რეაგირებას დაწესებულებაში არსებული წესრიგის (რეჟიმის) დარღვევაზე, თუმცა მეორეს მხრივ არის პრევენციული საშუალება დისციპლინის უზრუნველსაყოფად. ამ კონტექსტში მნიშვნელოვანია, რომ დაწესებულების ადმინისტრაცია იყოს თანმიმდევრული, ობიექტური და დაამკვიდროს მსგავს დარღვევებზე ერთგვაროვანი რეაგირების პრაქტიკა. ამით პატიმრებისთვის ცხადი გახდება, რომ დისციპლინის დარღვევის შემთხვევაში, რეაგირება ყველას მიმართ იქნება თანაბარი. აღნიშნულის საპირისპიროდ, შერჩევითმა მიდგომამ, ან უსაფუძვლო და უსამართლო პროცედურის შედეგად დისციპლინური ზომების გამოყენებამ შესაძლოა უფრო მეტად დაძაბოს არსებული სიტუაცია და რეალური საფრთხე შეუქმნას დაწესებულების უსაფრთხოებას. პატიმარს, რომელსაც შეეფარდა დისციპლინური სახდელი უნდა განემარტოს სასჯელის მოქმედების ხანგრძლივობა და გასაჩივრების უფლება.

სამარტოო საკანში ხანგრძლივად მოთავსება, კოლექტიური სასჯელები, ბნელ საკანში მოთავსება, <u>კვების შეზღუდ</u>ვა, სენსორული შეზღუდვა და ყველა სასტიკი, არაადამიანური და დამამცირებელი

[204] “ ციხის მენეჯმენტის განხილვა ადამიანის უფლებების კუთხით, ციხის თანამშრომელთა სახელმძღვანელო, მეორე გამოცემა,ენდრიუ კოილი, 2009.

სასჯელი აკრძალული უნდა იყოს. მნიშვნელოვანია თითოეული განცალკევებული პატიმარი ყოველდღიურად მოინახულოს პენიტენციური დაწესებულების ადმინისტრაციის თანამშრომელმა , და მაქსიმალურად ხშირად (სასურველია ყოველდღიურად) სამედიცინო პერსონალის წარმომადგენელმა. ექიმმა უნდა აცნობოს უფლებამოსილ პირს, თუ მიიჩნევს, რომ სეგრეგაციის შეწყვეტა მიზანშეწონილია ფიზიკური და მენტალური მდგომარეობიდან გამომდინარე. [205] ეს ნორმა ხელს უწყობს, რომ პატიმარს არ შეფარდოს სახდელი, რომლის გადატანაც მას არ შეუძლია. თუმცა ეს არ გულისხმობს სახდელის გამოყენებაზე სამედიცინო დასტურის მიღებას.

ეს წესი უნდა დაბალანსდეს სამედიცინო პერსონალის სამედიცინო ეთიკის პრინციპებით, პატიმრების წამების, სხვა სასტიკი, არაადამიანური და დამამცირებელი მოპყრობისაგან ან სასჯელისაგან დაცვის საკითხში სამედიცინო პერსონალის როლის შესაბამისად. სამედიცინო პერსონალის ნებისმიერი პროფესიული კავშირი პატიმრებთან, რომლის მიზანს არ წარმოადგენს მხოლოდ მათი ფიზიკური და მენტალური ჯანმრთელობის შეფასება, დაცვა და გაუმჯობესება, ეწინააღმდეგება სამედიცინო ეთიკას. დისციპლინური ზომის გამოყენება არ უნდა იყოს პასუხი პატიმართა მხრიდან შიმშილობაზე, თვითდაზიანების მიყენებასა და თვითმკვლელობის მცდელობაზე. მართალია სიტუაცია განსხვავდება სტრესის ან მენტალური პრობლემების გამო, ცალკეული პატიმრების მიერ თვითდაზიანების მიყენებას ან თვითმკვლელობის მცდელობასა და პატიმართა ჯგუფის მხრიდან თვითდაზიანების, როგორც პროტესტის ექსტრემალური ფორმის გამოყენებას შორის, მაგრამ დისციპლინური სანქციები ორივე შემთხვევაში უადგილოა. მსგავს ზომებზე პასუხს უნდა წარმოადგენდეს ინდივიდებზე უფრო მეტი ზრუნვა და მკურნალობა, ასევე იმ მიზეზების მიმართ მეტი ყურადღება, რამაც პატიმრები მიიყვანა პროტესტის ასეთ ექსტრემალურ ფორმამდე.

დისციპლინური პასუხისმგებლობა შესაძლოა მოიცავდეს ფორმალურად გაფრთხილებას, რეკრეაციულ აქტივობებში ჩართულობის შეზღუდვას, ცალკეული ნივთების სარგებლობით, დაწესებულებაში გადაადგილების შეზღუდვას. სახდელი, რომელიც მოიცავს ოჯახთან კონტაქტის შეზღუდვას, უნდა იქნეს გამოყენებული მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუკი დისციპლინური გადაცდომა უკავშირდება ამ უფლების რეალიზაციის პროცესს.

ფიზიკური შეზღუდვის/დამორჩილების საშუალებები (სპეციალური საშუალებები), არ შეიძლება გამოყენებული იქნას სახდელის (სასჯელის) სახით. ასევე არ უნდა ხდებოდეს სახდელის სახით საკვებისა და წყლის შეზღუდვის გამოყენება.

დისციპლინისა და დასჯის საკითხებთან დაკავშირებით, *ციხის ევროპული წესები აღნიშნავს: „დისციპლინური პროცედურები უნდა წარმოადგენდეს ზემოქმედების უკანასკნელ ზომას. სადაც შესაძლებელელია ციხის თანამშრომლებმა უნდა გამოიყენონ აღდგენითი მართლმსაჯულება და მედიაცია პატიმრებს შორის და პატიმრებსა და ადმინისტრაციას შორის დავების გადასაწყვეტად ... დისციპლინურს დარღვევას შეიძლება წარმოადგენდეს მხოლოდ ისეთი ქმედება, რომელიც საფრთხეს უქმნის არსებულ წესრიგსა და უსაფრთხოებას.“*

დისციპლინური პროცედურების ძირითადი პრინციპები:

სამართლიანობა

ადმინისტრაციული სამართალწარმოების ნებისმიერი სფეროს მსგავსად, მნიშვნელოვანია, რომ დაცული იყოს სამართლიანობის ზოგადი პრინციპი. პირველ რიგში, პატიმრებმა წინასწარ უნდა იცოდნენ დაწესებულებაში მოქმედი წესები და რეგულაციები. ეს ნიშნავს, რომ ყველა პენიტენციურ დაწესებულებას უნდა ჰქონდეს რეგულაციები, რომლებიც აღწერს ქმედებებს, გადაცდომებს, რომლებიც წარმოადგენს პენიტენციური დაწესებულების დისციპლინის დარღვევას და რომლებიც იწვევს ფორმალურ დისციპლინურ სანქციებს. წესები უნდა გამოქვეყნდეს დაწესებულებაში და თითოეულ პატიმარს უნდა გადაეცეს აღნიშნული რეგულაციების წერილობითი ასლი. მიღებული უნდა იქნას ზომები, რომ პატიმრებს, რომლებმაც არ იციან წერა-კითხვა, სრულად ესმოდეთ აღნიშნული რეგულაციების შინაარსი.

პენიტენციური დაწესებულების წესები და პროცედურები უნდა იყოს ნათელი და კარგად უნდა იცოდეს ყველა პატიმარმა და თანამშრომელმა. უნდა არსებობდეს შესაბამისი დისციპლინური პასუხისმგებლობის პროცედურა, გასაჩივრების პროცედურის ჩათვლით. [206]

[205] ავსტრალიაში პენიტენციური სისტემის სტანდარტული სახელმძღვანელო.
[206] ციხის ლიდერების სახელმძღვანელო, UN 2010, Vivienne Chin, სისხლის სამართლის რეფორმისა და სისხლის სამართლებრივი პოლიტიკის

შესაბამისი პროცედურების დაცვა

ნებისმიერმა პატიმარმა, რომელსაც ბრალი ედება დისციპლინის დარღვევაში, უნდა იცოდეს ვინ და რაში სდებს მას ბრალს. ნებისმიერი ბრალდება განხილული უნდა იქნას გაუჭიანურებლად, შესაბამისი თანამდებობის პირის მიერ. პატიმარს უნდა მიეცეს საკმარისი დრო დაცვის მოსამზადებლად. მას შესაძლოა დასჭირდეს დრო მტკიცებულებების მოსაგროვებლადაც, თუმცა ეს არ უნდა იქნას გამოყენებული პროცედურის გაჭიანურების მიზნით, განსაკუთრებით, თუ პატიმარი მოსმენის გამართვამდე იზოლირებულია. ასეთ შემთხვევაში, ნებისმიერი უსაფუძვლო გაჭიანურება უთანაბრდება სასჯელის არაფორმალურ სახეს.

საქმის განხილვა კომპეტენტური თანამდებობის პირის მიერ

საქმე უნდა განიხილოს კომპეტენტურმა თანამდებობის პირმა. ზოგან ამ მიზნით ინიშნება მაგისტრატი ან სპეციალური მოსამართლე, რომელიც განიხილავს პენიტენციურ დაწესებულებაში დისციპლინური დარღვევების საქმეებს. ამ ფორმის უპირატესობა გულისხმობს სასამართლოს თავისუფლებას და ქმნის პროცედურების სრულად დაცვის მეტ გარანტიას. თურქეთში არსებობს დისციპლინური დარღვევების განმხილველი დამოუკიდებელი საბჭო, ინგლისსა და უელსში მსგავსი საქმეები განიხილება პენიტენციური დაწესებულების დირექტორის, ან უფრო სერიოზული ხასიათის დარღვევის შემთხვევაში მოსამართლის მიერ. იმ ქვეყნებში, სადაც დისციპლინის დარღვევის საქმეები განიხილება დაწესებულების თანამდებობის პირების მიერ, მნიშვნელოვანია, რომ მათ გავლილი ჰქონდეთ შესაბამისი გადამზადება.

დაცვის მომზადება

ყველა შემთხვევაში, პატიმარი, რომელსაც ბრალი ედება დისციპლინური დარღვევის ჩადენაში, მიზანშეწონილია ესწრებოდეს მისი საქმის ზეპირ მოსმენას. მათ უნდა მოისმინონ რა მტკიცებულებები არსებობს და უნდა ჰქონდეთ უფლება კითხვები დაუსვან საქმის წარმდგენ თანამშრომელს. თუ გარკვეული მიზეზების გამო, პატიმარი არ არის ქმედუნარიანი დაიცვას თავი, მას დახმარებისთვის შეუძლია მოიწვიოს სხვა პირი. თუ საქმე რთულია, ან მოსალოდნელია მკაცრი დისციპლინური ღონისძიების გამოყენება, მიღებული უნდა იქნას ზომები პატიმრის დამცველით უზრუნველყოფის შესახებ.

გასაჩივრების უფლება

თუ პატიმარი ბრალეულად იქნა ცნობილი დისციპლინური დარღვევის ჩადენაში, მას უნდა ჰქონდეს გადაწყვეტილების უფრო მაღალ თანამდებობის პირთან გასაჩივრების უფლება.

ციხის ევროპული წესების თანახმად, „პატიმარს, რომელიც ბრალეულად იქნა მიჩნეული დისციპლინური დარღვევის ჩადენაში უნდა შეეძლოს გადაწყვეტილების ზემდგომ დამოუკიდებელ და კომპეტენტურ პირთან გასაჩივრება“. მაგალითად ინგლისსა და უელსში, თუ პატიმარი, ან თანამშრომელი მიიჩნევს, რომ დისციპლინური სახდელი იყო უსამართლო, უკანონო ან არ იქნა შეფარდებული პროცედურების დაცვით, მათ შეუძლიათ აღნიშნულის შესახებ ინფორმაცია მიაწოდონ დირექტორს. თუ დირექტორი საჭიროდ მიიჩნევს და სახდელი თავდაპირველად მის მიერ იქნა შეფარდებული, შესაძლოა გაუქმდეს დისციპლინური პასუხისმგებლობა. თუ სასჯელი დამოუკიდებელი ორგანოს მიერ იქნა შეფარდებული, შესაძლოა მოხდეს მისი გასაჩივრება რაიონის მთავარ მოსამართლესთან.

არაფორმალური გაფრთხილებები

ზოგიერთ პენიტენცურ დაწესებულებაში, ფორმალური დისციპლინური პროცედურების გამოყენებამდე, მცირე გადაცდომებისთვის მიღებულია არაფორმალური გაფრთხილებების გამოყენება. ეს შესაძლოა სასარგებლო იყოს, რათა მოხდეს პატიმრის გაფრთხილება, რომ მისი ქცევა არ შეესაბამება წესებს. თუმცა მიღებულ უნდა იქნას ზომები, რომ ამგვარი გაფრთხილების გამოყენება მოხდეს სამართლიანად. ასეთმა პრაქტიკამ არ უნდა მისცეს დასაბამი არაოფიციალური სანქციების სისტემის შემოღებას.

სახდელი (სასჯელი) უნდა იყოს სამართლიანი და პროპორციული

დისციპლინური დარღვევების მკაფიოდ განსაზღვრულ ჩამონათვალს, თან უნდა ახლდეს იმ დისციპლინური სანქციების ჩამონათვალი, რომელთა გამოყენებაც შესაძლოა მოყვეს მათ ჩადენას. ეს ჩამონათვალი ასახული უნდა იყოს შესაბამისი წესით დამტკიცებულ სამართლებრივ აქტში.

საერთაშორისო ცენტრი, ვანკუვერი, კანადა, **Robert E. Brown**-ის**, Yvon Dandurand**-ისა და **Eric McAskill**-ის ხელშეწყობით**.**

დასჯა ინდივიდუალურ საფუძველზე

პატიმრის მიმართ დისციპლინური ღონისძიებები შესაძლოა გამოყენებული იქნას, მხოლოდ დადგენილი პროცედურების შედეგად ბრალის დადასტურების შემთხვევაში. ამგვარი ზეპირი მოსმენები უნდა ჩატარდეს ინდივიდუალურად. მაგალითად, თუ ადგილი ჰქონდა წესების მასობრივ დაუმორჩილებლობას პატიმრათა მხრიდან, თითოეულის საქმე ინდივიდუალურად უნდა იქნას განხილული და დისციპლინური ზომების გამოყენება უნდა განხორციელდეს ინდივიდუალური მიდგომით.

ერთი და იმავე დარღვევისთვის ორჯერ დასჯის დაუშვებლობა

არცერთ პატიმარს არ შეიძლება ორჯერ დაეკისროს დისციპლინური ზომა ერთი და იგივე ქმედებისთვის. ეს ნიშნავს, რომ თუ დისციპლინის დარღვევა, მაგ: შეურაცხყოფის ან გაქცევის მცდელობის საქმის განხილვა გადაეცა სასამართლოს დაწესებულების ფარგლებს გარეთ, ამას აღარ უნდა მოყვეს დისციპლინური სანქციის გამოყენება დაწესებულებაში.

სამარტოო საკანი, როგორც დისციპლინური ზომა

სამარტოო საკანში მოთავსება არის ტერმინი, რომელიც ასახავს ინდივიდების ფიზიკურ იზოლაციას, დღეში 22-დან 24 საათის განმავლობაში. ამგვარი რეჟიმების უმრავლესობაში პატიმრებს ეძლევათ მხოლოდ ერთი საათით საკნის დატოვებისა და სხვებთან კონტაქტის გარეშე გასეირნების შესაძლებლობა. სხვა პირებთან კონტაქტი როგორც წესი მინიმუმამდეა შეზღუდული.

გასულ ათწლეულში სამარტოო საკანში მოთავსება აქტიურად გამოიყენებოდა განსაკუთრებული მაღალი რისკის მქონე პატიმრების მიმართ. ზოგიერთ დაწესებულებაში არსებობდა მცირე ჯგუფების იზოლირების პრაქტიკა, სადაც საშიშ და მაღალი რისკის მქონე პატიმრებად მიჩნეული პირები თავსდებოდნენ მცირე ზომის, მაღალი უსაფრთხოების განყოფილებებში, სადაც მათ გარდა განთავსებულ 1-დან 5-მდე პატიმართან ჰქონდათ შეზღუდული კომუნიკაცია, ძირითადად ერთსაათიანი გასეირნების დროს.

ბრაზილიაში, სამარტოო საკანში მოთავსება, რომელსაც უწოდებენ სპეციალურ დისციპლინურ რეჟიმს, გამოიყენება როგორც დისციპლინური ზომა, პატიმართა მიერ საშიში დარღვევების ჩადენის შემთხვევაში. იზოლაცია და სამარტოო საკანში მოთავსება შეიცავს მაღალ რისკებს ადამიანის უფლებების დარღვევის თვალსაზრისით. ხშირად მოწმეთა არარსებობის გამო, აღნიშნული მდგომარეობა ქმნის წამებისა და არასათანადო მოპყრობის სხვა ფორმების შეუმჩნევლად დარჩენის, მათი გამოვლენის გაძნელების რისკს. ხანგრძლივი დროით სამარტოო საკანში მოთავსება (ან სხვა ფორმით იზოლირება) თავისთავად შესაძლოა გაუთანაბრდეს წამებას ან სხვა სასტიკ, არაადამიანურ და დამამცირებელ მოპყრობას, რაც მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს პატიმრის ჯანმრთელობაზე. სამედიცინო კვლევამ აჩვენა, რომ ადამიანებთან კონტაქტის შეზღუდვამ შესაძლოა გამოიწვიოს „იზოლაციის სინდრომი“, რომლის სიმპტომებსაც წარმოადგენს შფოთვა, დეპრესია, ბრაზი, კოგნიტური დარღვევები, აღქმითი დარღვევები, პარანოია, ფსიქოზი, თვითდაზიანება და სუიციდი, შეიძლება დაანგრიოს ადამიანის პიროვნულობა.

სამარტოო საკანში მოთავსების გამოყენებისა და შედეგების შესახებ ე.წ „სტამბულის პროტოკოლში“ აღნიშნულია: „სამარტოო საკანში მოთავსება, შესაძლოა გამოიწვიოს სერიოზული ფიზიოლოგიური, ზოგჯერ კი ფსიქოლოგიური შედეგები. შედეგების გრძელი სია მოიცავს სიმპტომებს უძილობითა და დაბნეულობით დაწყებული, ჰალუცინაციებითა და ფსიქოზით დამთავრებული, რაც დოკუმენტურად არის დადასტურებული. ჯანმრთელობაზე უარყოფითი გავლენა შესაძლოა ცხადი გახდეს სამარტოო საკანში მხოლოდ რამდენიმე დღით მოთავსების შემდეგაც, ჯანმრთელობის რისკები იზრდება თითოეული შემდგომი დღის ასეთ პირობებში გატარების შედეგად. ... მთავარი ზიანის მომტანი ფაქტორი არის, სოციალური კონტაქტების ისეთ დონეზე შემცირება, რომ ბევრისთვის ეს არასაკმარისია ჯანმრთელობისა და კეთილდღეობის შესანარჩუნებლად.”1

წამების პრევენციის ევროპული კომიტეტი (წპკ) განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობს სამარტოო საკანში მოთავსების საკითხს ან სხვა მსგავს პირობებს. „სამარტოო საკანში მოთავსება, ცალკეულ შემთხვევებში შესაძლოა უთანაბრდებოდეს არადამიანურ და დამამცირებელ მოპყრობას; ნებისმიერ შემთხვევაში, სამარტოო საკანში მოთავსების ყველა ფორმა უნდა იყოს რაც შეიძლება ხანმოკლე“.

აკრძალულია მგრძნობელობის შეზღუდვა და ბნელ საკანში მოთავსება

არსებობს სამარტოო საკანში მოთავსების სხვადასხვა ფორმა. ყველაზე ექსტრემალურ ფორმას წარმოადგენს პატიმრის იზოლაცია მგრძნობიარობის/აღქმის უნარის შეზღუდვით, როდესაც მას

ეზღუდება დღის შუქის, სუფთა ჰაერის მიღება, ე.წ. „ბნელ საკანში“ მოთავსებით. იზოლაციის ასეთი ფორმა არასოდეს უნდა იქნას გამოყენებული სახდელის (სასჯელის) სახით. იგივე ეხება მსგავს პირობებში პატიმართა მცირე ჯგუფების მოთავსებასაც.

ყოველდღიური მონიტორინგი

სამარტოო საკანში მოთავსების მეორე ფორმას განეკუთვნება პატიმრის განცალკევებით მოთავსება დღის სინათლისა და სუფთა ჰაერის შეუზღუდავად, როდესაც მას შესაძლებლობა არ აქვს გაიგოს სხვა პატიმართა გადადგილება ახლოს მდებარე ტერიტორიებზე. ასეთი ფორმა გამოყენებული უნდა იქნას მხოლოდ გამონაკლის შემთხვევებში, მოკლე დროით. მსგავს შემთხვევებში, პატიმრები რეგულარულად უნდა მოინახულოს ექიმმა, რათა შეამოწმოს ხომ არ აქვს ადგილი მისი ჯანმრთელობის გაუარესებას. ჯანმრთელობის გაუარესების შემთხვევაში, სახდელის აღსრულება უნდა შეწყდეს.

1982 წლის სასამართლო მსჯელობაში, ადამიანის უფლებათა ევროპულმა კომისიამ გარკვევით ისაუბრა, ასეთი სასჯელის (სახდელის) შედეგებზე - „.სრულ სენსორულ იზოლაციას, რომელსაც ახლავს სრული სოციალური იზოლაცია შეუძლია გაანადგუროს ადამიანი. *ეს წარმოადგენს მოპყრობას, რომელიც შეუძლებელია გამართლებულ იქნას უსაფრთხოების მოთხოვნებით ან ნებისმიერი სხვა მიზნით“.*

წამების პრევენციის კომიტეტის მოსაზრება დისციპლინური პასუხისმგებლობის შესახებ

„2012 წლის ვიზიტის შემდეგ, პატიმრობის კოდექსში შეტანილმა ცვლილებებმა დისციპლინური ღონისძიებების კატალოგს დაუმატა პაემნების, სატელეფონო საუბრების, ტელევიზორსა და მიმოწერაზე წვდომის უფლებების აკრძალვა. ამ კუთხით, წპკ-ს სურს აღნიშნოს, რომ ოჯახთან კავშირის აკრძალვა დისციპლინური ღონისძიების სახით უნდა გამოიყენებოდეს, მხოლოდ მაშინ, თუ დარღვევა უკავშირდება ამ ტიპის კონტაქტებს და გამოყენებული უნდა იქნას მხოლოდ უმოკლესი ვადით (რამდენიმე დღის და არა კვირის ან თვის განმავლობაში).

აღნიშნული ცვლილებები განსაკუთრებული შეშფოთების საფუძველს იძლევა, რადგან ხანგრძლივი დროის მანძილზე მათმა გამოყენებამ ზოგიერთ შემთხვევაში გამოიწვია სამარტოო საკნის რეჟიმის მსგავსი პირობების შექმნა. წპკ გასცემს რეკომენდაციას ამ მიმართულებით მოხდეს გარკვეული ცვლილებების შეტანა პატიმრობის კოდექსში.

ვიზიტის განხორციელების პერიოდში კვლავ ძალაში იყო დისციპლინური (ადმინისტრაციული) პატიმრობის სანქცია (რომელიც ემატებოდა სასჯელის ვადას), მაქსიმუმ 60 დღემდე ვადით. წპკ-ს ეცნობა, რომ იგეგმებოდა მოცემული სანქციის გამოყენების შეზღუდვა და მისი გამოყენება მხლოდ დახურულ და მაღალი რისკის დაწესებულებებში.
მართალია ეს არის სწორი მიმართულებით გადადგმული ნაბიჯი, თუმცა წპკ-ს მიაჩნია, რომ შესაბამისმა თანამდებობის პირებმა უნდა იფიქრონ აღნიშნული სანქციის გაუქმებაზე. წპკ-ს ასევე ეცნობა, რომ იგეგმებოდა დისციპლინური ღონისძიების სახით სამარტოო საკანში მოთავსების ხანგრძლივობის შემცირება 20-დან 14 დღემდე. კომიტეტი მიესალმება ამგვარ ცვლილებას, რაც ხელს შეუწყობს საქართველოს კანონმდებლობის წპკ-ს სტანდარტებთან შესაბამისობაში მოყვნას. წპკ ელოდება დასტურს, აღნიშნული ცვლილების მიღებისა და ძალაში შესვლის შესახებ.

ფორმალური დისციპლინური სანქციების გამოყენების სიხშირე განსხვავებული იყო მონახულებულ პენიტენციურ დაწესებულებებში ... წპკ გაოცებული იყო დისციპლინური სანქციების ხშირი გამოყენებით #... დაწესებულებაში, მათ შორის პატიმართა დიდი ნაწილის მიმართ გამოყენებული იყო ხანგრძლივი დისციპლინური ღონისძიებები დაწესებულებაში მათი მოხვედრის დღიდან. წპკ გაოცებულია, ასავე იმ დარღვევების მცირე ნიშვნელობით, რის საფუძველზეც ხდებოდა დისციპლინური ხასიათის ექსტრემალური ზომების გამოყენება (ხმამაღალი საუბარი).

წპკ-ს დარჩა შთაბეჭდილება, რომ ეს კეთდებოდა პატიმრების დასჯისა და მათზე ფსიქოლოგიური ზეწოლის განხორცილების მიზნით. წპკ-ს მიაჩნია, რომ დისციპლინური სასჯელების მოცემული სისტემა, ხელს უწყობს პატიმრებსა და თანამშრომლებს შორის დაძაბულობას და არსებული პრობლემების დამძიმებას; აქედან გაომდინარე, მოულოდნელობას არ წარმოადგენს, რომ ზოგიერთი პატიმარი მიმართავს პროტესტის ისეთ ფორმას, როგორიცაა შიმშილობა და თვითდაზიანება.

დელეგაციის მიერ გამოკითხულ პატიმართა უმრავლესობა (რომელთა მიმართაც გამოყენებული იქნა დისციპლინური ღონისძიებები) აღნიშნავდნენ, რომ არ ხდებოდა ფორმალური დისციპლინური პროცედურების დაცვა. კერძოდ, არ იმართებოდა ზეპირი განხილვა, პატიმრებს არ ეძლეოდათ თავიანთი მოსაზრების გამოთქმის შესაძლებლობა, არ მიეწოდებოდათ ინფორმაცია გამოყენებული დისციპლინური ზომის საფუძვლისა და ხანგრძლივობის შესახებ, არ განემარტებოდათ დამცველის ყოლისა და გადაწყვეტილების გასაჩივრების უფლება; არცერთ პატიმარს არ გადაცემია წრილობითი გადაწყვეტილების ასლი. წპკ გასცემს რეკომენდაციას, რომ გადაიდგას ნაბიჯები დისციპლინური ღონისძიებების გამოყენების დროს ფორმალური პროცედურების ეფექტურად დაცვის შესახებ.

ვიზიტის დღეს #... დაწესებულებაში 7 პატიმარი იყო მოთავსებული სამარტოო საკანში. ამ პირთა სამარტოო საკანში მოთავსების კრიტერიუმები არ იყო ნათელი, საფუძვლიანი და გამჭვირვალე, შესაბამისი პროცედურები არ იქნა დაცული. აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით, წპკ თავისი 21-ე ზოგადი ანგარიშის საფუძველზე გასცემს რეკომენდაციას, რომ საქართველოში მოქმედი კანონი და არსებული პრაქტიკა შეიცვალოს. [207]

რას გვეუბნება საერთაშორისო სტანდარტები

პატიმრებთან მოპყრობის მინიმალური სტანდარტული წესები

წესი 36

დისციპლინა და წესრიგი უნდა შენარჩუნდეს უსაფრთხო პატიმრობის, ციხის უსაფრთხო ადმინისტრირებისა და გამართული საზოგადოებრივი ცხოვრების უზრუნველსაყოფად აუცილებელ შეზღუდვებზე დამატებითი შეზღუდვების გარეშე.

წესი 37

ჩამოთვლილი ქმედებები ყოველთვის უნდა ექვემდებარებოდეს კანონს ან კომპეტენტური ადმინისტრაციული ორგანოს რეგულაციას:

(ა) ქმედება, რომელიც წარმოადგენს დისციპლინურ გადაცდომას;

(ბ) სანქციის ტიპი და ხანგრძლივობა, რომელიც შეიძლება დაეკისროს პირს;

(გ) ასეთი სანქციების დაწესებაზე კომპეტენტური ორგანო;

(დ) ციხის ძირითადი კონტიგენტისაგან ნებისმიერი ფორმით არანებაყოფლობითი განცალკევება, როგორიცაა სამარტოო საკანში მოთავსება, იზოლაცია, სეგრეგაცია, სპეციალური განყოფილებები და შეზღუდული ბინადრობა, მიუხედავად იმისა, რა მიზეზით გამოიყენება ის - როგორც დისციპლინური სანქცია თუ წესრიგისა და უსაფრთხოების შენარჩუნების მექანიზმი, მათ შორის არსებული პოლიტიკისა და პროცედურების გამოქვეყნება, რომელიც არეგულირებს ნებისმიერი სახის არანებაყოფლობითი განცალკევების გამოყენებას და გადახედვას, მის დაწესებას და მისგან გათავისუფლებას.

წესი 38

1. დისციპლინური დანაშაულების პრევენციის ან კონფლიქტების გადაჭრის მიზნით, ციხეების ადმინისტრაციებმა შეძლებისდაგვარად უნდა გამოიყენონ კონფლიქტის პრევენცია, მედიაცია ან დავის გადაჭრის სხვა ალტერნატიული მექანიზმები.

2. იმ პატიმრების შემთხვევაში, რომელთა მიმართაც გამოყენებული იქნა განცალკევება, ციხის ადმინისტრაციამ უნდა მიიღოს ყველა აუცილებელი ზომა, გათავისუფლების შემდეგ, იზოლაციით გამოწვეული მავნე ზეგავლენის შესამცირებლად როგორც პატიმრებზე ასევე საზოგადოებაზე.

[207] წამების, სასტიკი და არაადამიანური მოპყრობისა და სასჯელის პრევენციის ევროპული კომიტეტის(CPT) 2015 წლის ანგარიში საქართველოში ვიზიტთან დაკავშირებით.

წესი 39

1. 37-ე წესში აღნიშნული რეგულაციებისა და სამართლიანობისა და სამართლიანი პროცესის პრინციპებით გათვალისწინებული შემთხვევების გარდა, არ შეიძლება დაისაჯოს არცერთი პატიმარი. დაუშვებელია, პატიმრის ერთი და იმავე დანაშაულისთვის ორჯერ დასჯა.

2. ციხის ადმინისტრაციამ უნდა უზრუნველყოს პროპორციულობა დისციპლინურ სახდელსა და იმ გადაცდომას შორის, რომლისთვისაც ის დაეკისრა პატიმარს და აწარმოოს ჟურნალი ნებისმიერი დაკისრებული სასჯელის შესახებ.

3. დისციპლინური სასჯელის დაკისრებამდე, ციხის ადმინისტრაციამ უნდა გათვალოს, რამდენად შეიძლებოდა პატიმრის ფსიქიკური ჯანმრთელობის მდგომარეობას ან განვითარების დარღვევას ემოქმედა მის ქცევასა და დანაშაულებრივ ქმედებაზე ან ქმედებაზე, რომელიც საფუძვლად დაედო დისციპლინურ სახდელს. დაუშვებელია, ციხის ადმინისტრაციამ სასჯელი დაუწესოს პატიმარს რაიმე სახის ქმედებისთვის, თუ ეს ქმედება პირდაპირი შედეგია მისი ფსიქიკური დაავადების ან შეზღუდული გონებრივი შესაძლებლობების.

წესი 40

1. არ შეიძლება, რომ პატიმრებს დისციპლინური წესით სასჯელის ფორმად დაენიშნოს საპატიმრო დაწესებულების მომსახურება.

2. თუმცა ამ წესმა ხელი არ უნდა შეუშალოს თვითმმართველობის სისტემის სათანადო ფუნქციონირებას, რომლის დროსაც პასუხისმგებლობა გარკვეული სახით სოციალურ, აღმზრდელობით ან სპორტულ საქმიანობაზე ეკისრებათ თავად პატიმრებს, რომლებიც ზედამხედველობის ქვეშ მუშაობენ მათი გამოსწორების მიზნით შექმნილ ჯგუფებში.

წესი 41

1. პატიმრის მიერ დისციპლინური გადაცდომის ჩადენის შესახებ ნებისმიერი ეჭვის არსებობის შემთხვევაში, დაუყოვნებლივ უნდა ეცნობოს შესაბამის ორგანოს, რომელმაც გამოძიება უნდა დაიწყოს გაუმართლებელი გაჭიანურების გარეშე.

2. აუცილებელია, პატიმარს დაუყოვნებლივ და მისთვის გასაგებ ენაზე მიეწოდოს ინფორმაცია მისთვის წაყენებული ბრალის ბუნების შესახებ და მიეცეს ადეკვატური დრო, მოემზადოს დაცვისთვის.

3. პატიმარს უნდა ჰქონდეს უფლება თავად დაიცვას თავი, ან იურიდიული დახმარების საშუალებით, როდესაც ეს მართლმსაჯულების ინტერესებშია, განსაკუთრებით სერიოზული დისციპლინური სახდელის შემთხვევაში. იმ შემთხვევაში, თუ პატიმრებს არ ესმით ან ვერ ლაპარაკობენ დისციპლინური მოსმენის დროს გამოყენებულ ენაზე, მათ უნდა მიიღონ თარჯიმნის მომსახურება უფასოდ.

4. პატიმარს უნდა ჰქონდეს შესაძლებლობა, მოითხოვოს სასამართლოს მიერ მის მიმართ დაწესებული სანქციის გადახედვა.

5. იმ შემთხვევაში, თუ დისციპლინური დარღვევა მიჩნეულია დანაშაულად, პატიმარს უფლება აქვს ისარგებლოს ყველა პროცესუალური გარანტიით, რომელიც გამოიყენება სისხლის სამართლის საქმისწარმოების დროს, მათ შორის, შეუზღუდავი კავშირი დამცველთან.

ციხის ევროპული წესები

დისციპლინა და დასჯა

56.1 დისციპლინური სასჯელი გამოყენებულ უნდა იქნას როგორც უკიდურესი საშუალება;

56.2 ციხის ადმინისტრაციამ უნდა გამოიყენოს მედიაციის ყველა შესაძლებლობა, რათა გადაჭრას კამათი პატიმრებთან და პატიმრებს შორის.

57.1 მხოლოდ ქმედება რომელიც საფრთხეს უქმნის წესრიგს, უსაფრთხოებას და უშიშროებას, შეიძლება ჩაითვალოს როგორც დისციპლინური გადაცდომა.

57.2 ეროვნული კანონმდებლობა უნდა განსაზღვრავდეს რომ:

ა. პატიმარი დაუყოვნებლივ იყოს ინფორმირებული იმ ენაზე რომელიც გასაგებია მისთვის და დეტალურად ჰქონდეს მიწოდებული ინფორმაცია იმ დანაშაულის შესახებ, რომელშიც ედება ბრალი;

ბ. პატიმარს გააჩნდეს ადეკვატური დრო და შესაძლებლობა რათა მოემზადოს დასაცავად;

გ. პატიმარი იყოს უფლებამოსილი დაიცვას თავი თვითონ ან ადვოკატის მეშვეობით, როდესაც სამართლიანობის ინტერესები ამას მოითხოვს;
დ. პატიმარი იყოს უფლებამოსილი მოითხოვოს დამსწრეების დასწრება და მოითხოვოს მათი დაკითხვა და;
ე. პატიმარს გააჩნდეს თავისუფალი ხელმისაწვდომობა თარჯიმანზე თუ მას არ შეუძლია გაიგოს ან ისაუბროს იმ ენაზე, რომელიც გამოიყენება სასამართლო მოსმენისას.

60.1 ნებისმიერი სასჯელი, რომელიც შეფარდებული აქვს მსჯავრდებულს სასამართლოს გამატყუნებელი განაჩენის შემდეგ, შესაბამისობაში უნდა იყოს ეროვნულ კანონმდებლობასთან.
60.2 ნებისმიერი სასჯელის სიმკაცრე უნდა იყოს პროპორციული ჩადენილ დანაშაულთან.
60.3 დასჯის თვალსაზრისით აკრძალულია: კოლექტიური და სხეულებრივი სასჯელი, დასჯა, რომელიც ითვალისწინებს ბნელ საკანში პირის მოთავსებას, ან სხვა არაადამიანური და დამამცირებელი მოპყრობა დასჯის თვალსაზრისით აკრძალულია.
60.4 სასჯელი არ შეიძლება მოიცავდეს ოჯახთან კონტაქტის სრულად აკრძალვას.
60.5 სასჯელის სახით კარცერში მოთავსება პატიმარს შეიძლება შეეფარდოს მხოლოდ გამონაკლის შემთხვევებში და მხოლოდ დროის განსაზღვრული პერიოდისათვის, რომელიც უნდა იყოს რაც შეიძლება ხანმოკლე.
60.6 დაუშვებელია უშიშროების ღონისძიების გამოყენება სასჯელის სახით.
61.1 პატიმარს რომელსაც შეფარდებული აქვს დისციპლინური სასჯელი, უნდა გააჩნდეს შესაძლებლობა მიმართოს კომპეტენტურ და დამოუკიდებელ უმაღლეს ორგანოს.

61.2 ციხეში მყოფი პატიმარი არ შეიძლება იყოს დაწესებულების თანამშრომელი, ან გააჩნდეს სპეციალური უფლებამოსილება მიცემული დაწესებულების ადინისტრაციის მიერ რაიმე დისციპლინური დამსახურების საფუძველზე.

ორმაგი საშიშროება/საფრთხე

პატიმარი არ შეიძლება დაისაჯოს ორჯერ ერთი და იმავე ქმედებისათვის

ადგილობრივი კანონმდებლობა

დისციპლინურ დარღვევად მიიჩნევა ქმედება, რომელიც არღვევს პენიტენციური დაწესებულების დებულებას, ზიანს აყენებს წესრიგსა და უსაფრთხოებას და არ შეიცავს დანაშაულის ნიშნებს, კერძოდ:

- სანიტარიულ-ჰიგიენური ნორმების დარღვევა;
- ხანძარსაწინააღმდეგო უსაფრთხოების წესების დარღვევა;
- დაწესებულების მოსამსახურისა და სხვა უფლებამოსილი პირისადმი მათ მიერ სამსახურებრივი მოვალეობების შესრულებისას დაუმორჩილებლობა ან მათთვის სხვაგვარი წინააღმდეგობის გაწევა;
- განზრახი ქმედების ჩადენა, რომელიც საფრთხეს უქმნის სხვა პირის სიცოცხლეს ან/და ჯანმრთელობას, აგრეთვე სხვა პირის ღირსებისა და ხელშეუხებლობის შელახვა;
- დაწესებულების ან სხვა პირის ქონების დაზიანება/განადგურება, მათ შორის, მისი ვიზუალური მხარის ცვლილებით;
- დაწესებულების მიერ დადგენილი გადაადგილების შეზღუდვების/ საზღვრების უნებართვოდ გადაკვეთა;
- დაწესებულების ტერიტორიაზე სარგებლის მიღების მიზნით საქმიანობა ადმინისტრაციის ნებართვის გარეშე;
- დაწესებულების ტერიტორიაზე განთავსებულ მოწყობილობათა/სისტემების ფუნქციონირებაში ადმინისტრაციის ნებართვის გარეშე ჩარევა, შენობა-ნაგებობების დიზაინსა და ფუნქციებში ცვლილებების თვითნებურად შეტანა;
- დაწესებულების ტერიტორიაზე აკრძალული ნივთის დამზადება, ფლობა ან სარგებლობა;
- ხმაური ან სხვაგვარი ქმედება, რომელიც არღვევს წესრიგს და ხელს უშლის დაწესებულების ნორმალურ ფუნქციონირებას;
- ნებისმიერი სახის ინფორმაციის უკანონო ფორმით მიწოდება საკნიდან საკანში ან დაწესებულების გარეთ;
- დაწესებულების დებულების, დაწესებულებაში დადგენილი დღის განრიგისა და საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი სხვა ნორმების დარღვევა.[208]

პენიტენციური დაწესებულება უფლებამოსილია დისციპლინური დარღვევისათვის განსაკუთრებული რისკის თავისუფლების აღკვეთის დაწესებულებაში მყოფი მსჯავრდებულის მიმართ გამოიყენოს დისციპლინური სახდელის შემდეგი სახეები:

- გაფრთხილების მიცემა;
- კუთვნილი ხანმოკლე პაემნის აკრძალვა არაუმეტეს წელიწადში 6-ჯერ, მაგრამ არაუმეტეს ზედიზედ 2-ჯერ;
- სატელეფონო საუბრის უფლების შეზღუდვა არაუმეტეს 3 თვის ვადით;
- პირადი კორესპონდენციის მიღება-გაგზავნის უფლების შეზღუდვა არაუმეტეს 3 თვის ვადით.

სატელეფონო საუბრისა და პირადი კორესპონდენციის მიღება-გაგზავნის უფლების შეზღუდვის ვადა 1 წლის განმავლობაში არ უნდა აღემატებოდეს 6 თვეს. ამასთან, პირადი კორესპონდენციის მიღება-გაგზავნის უფლების შეზღუდვა არ ვრცელდება იმ კორესპონდენციაზე, რომლის ადრესატი ან ადრესანტი არის საქართველოს პრეზიდენტი, საქართველოს პარლამენტის თავმჯდომარე, საქართველოს პრემიერ-მინისტრი, საქართველოს პარლამენტის წევრი, სასამართლო, ადამიანის უფლებათა ევროპის სასამართლო, საერთაშორისო ორგანიზაცია, რომელიც შექმნილია საქართველოს პარლამენტის მიერ რატიფიცირებული ადამიანის უფლებათა დაცვის სფეროს საერთაშორისო ხელშეკრულების საფუძველზე, საქართველოს სამინისტრო, დეპარტამენტი, საქართველოს სახალხო დამცველი, დამცველი, პროკურორი.[209]

მსჯავრდებულს, რომელსაც ბრალად ედება დისციპლინური დარღვევის ჩადენა, უფლება აქვს:

- მისთვის გასაგებ ენაზე ეცნობოს დარღვევის არსი და საფუძველი;
- ჰქონდეს საკმარისი დრო და საშუალება დაცვის მოსამზადებლად საქმის ზეპირი მოსმენით განხილვის შემთხვევაში;
- ისარგებლოს იურიდიული დახმარებით, თუ ამას თავად მოითხოვს საქმის ზეპირი მოსმენით განხილვის შემთხვევაში;
- მოითხოვოს დისციპლინურ განხილვაზე მოწმეთა დასწრება და დაკითხოს მოწმეები საქმის ზეპირი მოსმენით განხილვის შემთხვევაში;

[208] საქართველოს კანონი „პატიმრობის კოდექსი“, მე-80 მუხლი.
[209] საქართველოს კანონი „პატიმრობის კოდექსი“ 66^5 მუხლი, მე-16 მუხლის მე-6 ნაწილი.

- ისარგებლოს თარჯიმნის უფასო მომსახურებით, თუ მას არ ესმის სამართალწარმოების ენა.[210]

დისციპლინური დარღვევის საქმის განხილვა და შესაბამისი განკარგულების მიღება ხორციელდება კანონით დადგენილი წესით.[211] დისციპლინური დარღვევის საქმეს ზეპირი მოსმენის გარეშე განიხილავს პენიტენციური დაწესებულების დირექტორი ან მის მიერ უფლებამოსილი პირი, ხოლო თუ დაწესებულების დირექტორი ან მის მიერ უფლებამოსილი პირი მიიჩნევს, რომ საკითხის გადასაწყვეტად საჭიროა დამატებითი ინფორმაციის მიღება, მას უფლება აქვს, საქმე ზეპირი მოსმენით განიხილოს. ზეპირი მოსმენის დროს მსჯავრდებულს უნდა ჰქონდეს დაჯდომისა და ჩანაწერების გაკეთების საშუალება. ზეპირი სხდომა დისციპლინური სახდელის გამოყენების შესახებ შეიძლება გაგრძელდეს ზეპირი მოსმენის გარეშე და გადაწყვეტილება მიღებულ იქნეს, თუ მსჯავრდებული თავისი ქმედებით არღვევს წესრიგს, არ ცხადდება სხდომაზე ან სხვაგვარად უშლის ხელს სხდომის მიმდინარეობას.

მსჯავრდებულს განემარტება უფლება - მისცეს ახსნა-განმარტება, წარადგინოს მტკიცებულებები, განაცხადოს შუამდგომლობა, გამოვიდეს მშობლიურ ენაზე და ისარგებლოს თარჯიმნის მომსახურებით, გაასაჩივროს განკარგულება დისციპლინური ღონისძიების გამოყენების შესახებ. ამასთან, მსჯავრდებულს უნდა ჩამოერთვას ახსნა-განმარტება მის მიერ ჩადენილ დისციპლინურ დარღვევასთან დაკავშირებით, ხოლო უარის შემთხვევაში ადმინისტრაცია ადგენს ოქმს. დისციპლინური დარღვევის საქმის ზეპირი მოსმენის გარეშე განხილვისას მსჯავრდებულს უფლება აქვს, ჰყავდეს ადვოკატი.

დისციპლინური დარღვევის ჩამდენ პირს, მოწმეს ან დაზარალებულს უფლება აქვს, წერილობით წარადგინოს ახსნა-განმარტებები ან/და შენიშვნები, რომლებიც დაერთვის განკარგულებას დისციპლინური ღონისძიების გამოყენების შესახებ.

დისციპლინური ღონისძიების გამოყენების შესახებ განკარგულების გამოცემის უფლებამოსილება აქვს პენიტენციური დაწესებულების დირექტორს ან მის მიერ უფლებამოსილ პირს. განკარგულება დისციპლინური ღონისძიების გამოყენების შესახებ უნდა იყოს კანონიერი, დასაბუთებული, სამართლიანი და უნდა ემსახურებოდეს კანონიერ მიზანს. დაკისრებული დისციპლინური სახდელი უნდა შეესაბამებოდეს ჩადენილი დარღვევის სიმძიმესა და ხასიათს. მსჯავრდებულის მიმართ დისციპლინური ღონისძიების გამოყენებისას გაითვალისწინება მისი პიროვნება და ქცევა, აგრეთვე გარემოებები, რომლებშიც იქნა ჩადენილი დისციპლინური დარღვევა, მსჯავრდებულის განმარტება დარღვევასთან დაკავშირებით. განკარგულება უნდა იყოს წერილობითი ფორმის და მასში ასახული უნდა იყოს გასაჩივრების პროცედურა. დისციპლინური სახდელის დაკისრება უნდა მოხდეს დისციპლინური დარღვევის გამოვლენის დღიდან არა უგვიანეს 10 დღისა, ხოლო დისციპლინური სახდელის აღსრულება უნდა დაიწყოს მისი დაკისრებიდან 1 თვის ვადაში. დისციპლინური ღონისძიების გამოყენების შესახებ განკარგულების 1 ასლი გამოცემისთანავე გადაეცემა მსჯავრდებულს ან მის ადვოკატს. დისციპლინური პასუხისმგებლობის საქმის მასალები უნდა დაერთოს მსჯავრდებულის პირად საქმეს.

მსჯავრდებულს უფლება აქვს, დისციპლინური ღონისძიების გამოყენების შესახებ განკარგულების გადაცემიდან 10 სამუშაო დღის ვადაში ერთჯერადად გაასაჩივროს სასამართლოში მის მიმართ გამოყენებული დისციპლინური სახდელი. გასაჩივრება არ აჩერებს დისციპლინური ღონისძიების გამოყენების შესახებ განკარგულების აღსრულებას. იმ შემთხვევაში, თუ მსჯავრდებულის ჯანმრთელობის მდგომარეობის გაუარესება, მისი სამედიცინო დაწესებულებაში გადაყვანა ან სხვა განსაკუთრებული გარემოება აფერხებს დისციპლინური სახდელის აღსრულებას, დისციპლინური სახდელის აღსრულება გადავადდება მსჯავრდებულის დაწესებულებაში დაბრუნებამდე. [212]

დაუშვებელია ერთი დისციპლინური დარღვევისათვის 2 ან მეტი დისციპლინური სახდელის დაკისრება, აგრეთვე, დისციპლინური პასუხისმგებლობის დაკისრება, თუ დისციპლინური დარღვევის ჩადენიდან გასულია 1 წელი. დისციპლინური სახდელი არ უნდა იყოს მსჯავრდებულის დამამცირებელი და მისი პატივისა და ღირსების შემლახველი.[213]

თუ განსაკუთრებული რისკის თავისუფლების აღკვეთის დაწესებულებაში მოთავსებული მსჯავრდებული არ დაემორჩილა პენიტენციური დაწესებულების მოსამსახურისა და სხვა უფლებამოსილი პირის კანონიერ მოთხოვნებს ან გაუწია სხვაგვარი წინააღმდეგობა, ჩაიდინა განზრახი ქმედება, რომლითაც საფრთხეს შეუქმნა სხვა პირის სიცოცხლეს ან/და ჯანმრთელობას, აგრეთვე შელახა სხვა პირის

[210] საქართველოს კანონი „პატიმრობის კოდექსი“, 83-ე მუხლი.
[211] საქართველოს კანონი „პატიმრობის კოდექსი“, 84-ე და 85-ე მუხლები.
[212] საქართველოს კანონი „პატიმრობის კოდექსი“, 86-ე მუხლი.
[213] საქართველოს კანონი „პატიმრობის კოდექსი“, 87-ე მუხლი.

ღირსება და ხელშეუხებლობა ან ნებისმიერი სახის ინფორმაცია უკანონო ფორმით მიაწოდა საკნიდან საკანში ან დაწესებულების გარეთ, მას შესაძლებელია შეეფარდოს ადმინისტრაციული პატიმრობა არაუმეტეს 90 დღე-ღამის ვადით, კანონით დადგენილი წესით[214].

ადმინისტრაციული პატიმრობის შეფარდების შესახებ განკარგულების გამოცემის უფლებამოსილება აქვს დაწესებულების დირექტორს ან მის მიერ უფლებამოსილ პირს. ადმინისტრაციული პატიმრობის ვადა არ ჩაითვლება მსჯავრდებულის სასჯელის ვადაში.

ადმინისტრაციული პატიმრობის შეფარდების შესახებ განკარგულების გამოცემისას მსჯავრდებულს განემარტება უფლება – გაეცნოს განკარგულებას, მისცეს ახსნა-განმარტება, წარადგინოს მტკიცებულებები, განაცხადოს შუამდგომლობა, გამოვიდეს მშობლიურ ენაზე და ისარგებლოს თარჯიმნის ან/და ადვოკატის (დამცველის) მომსახურებით, გაასაჩივროს განკარგულება ადმინისტრაციული პატიმრობის შეფარდების შესახებ. აღნიშნული განმარტების თაობაზე, აგრეთვე, თარჯიმნის ან/და ადვოკატის (დამცველის) მოწვევის შესახებ აღინიშნება ადმინისტრაციული პატიმრობის შეფარდების შესახებ განკარგულებაში.

დისციპლინური დარღვევის ჩამდენ პირს, მოწმეს ან დაზარალებულს უფლება აქვს, წერილობით წარადგინოს ახსნა-განმარტებები ან/და შენიშვნები, რომლებიც დაერთვის განკარგულებას ადმინისტრაციული პატიმრობის შეფარდების შესახებ. ადმინისტრაციული პატიმრობის შეფარდების შესახებ განკარგულების 1 ასლი გამოცემისთანავე გადაეცემა მსჯავრდებულს.

ადმინისტრაციული პატიმრობის შეფარდების შესახებ განკარგულება გამოცემიდან 24 საათის განმავლობაში წარედგინება უფლებამოსილ სასამართლოს დაწესებულების ადგილმდებარეობის მიხედვით. მტკიცების ტვირთი ეკისრება განკარგულების გამომცემ თანამდებობის პირს.

მოსამართლე ადმინისტრაციული პატიმრობის შეფარდების შესახებ განკარგულებას განიხილავს ერთპიროვნულად, ღია სასამართლო სხდომაზე, მისი წარდგენიდან 48 საათის განმავლობაში. საქმის განხილვის შემდეგ დასაბუთებული გადაწყვეტილება დაუყოვნებლივ უნდა იქნეს გამოტანილი. დაუშვებელია დასაბუთებული გადაწყვეტილების გამოტანის სხვა დროისათვის გადადება.

ადმინისტრაციული პატიმრობის აღსრულების ორგანიზება და კონტროლი ეკისრება პენიტენციურ დეპარტამენტს. მსჯავრდებული თავსდება ადმინისტრაციული პატიმრობის მოხდისათვის სპეციალურად გამოყოფილ სადღეღამისოდ ჩაკეტილ საკნის ტიპის სადგომში. ადმინისტრაციული პატიმრობის მოსახდელ სპეციალურ საკნებს განსაზღვრავს პენიტენციური დეპარტამენტის დირექტორი პენიტენციური დაწესებულების დირექტორის წარდგინებით.[215]

[214] საქართველოს კანონი „პატიმრობის კოდექსი“, XV თავი.

[215] „მსჯავრდებულის მიერ ადმინისტრაციული პატიმრობის მოხდის წესის, მსჯავრდებულისათვის ადმინისტრაციული პატიმრობის შეფარდების შესახებ განკარგულების ტიპური ფორმისა და მსჯავრდებულის მოძრაობის ბარათის ფორმის დამტკიცების თაობაზე“ საქართველოს სასჯელაღსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების საკითხთა მინისტრის 2011 წლის 4 იანვრის №3 ბრძანებით დამტკიცებული წესი, მე-2 მუხლის პირველი პუნქტი.

თავი: 10

შიმშილობა

მეათე თავი

შიმშილობა

საერთაშორისო სტანდარტები და პრაქტიკა

პატიმართა შიმშილობის საკითხები ყოველთვის პრობლემატურია, რადგან პატიმრები იმყოფებიან სახელმწიფოს პასუხისმგებლობის ქვეშ. სახელმწიფოს ვალდებულებას წარმოადგენს მათ სიცოცხლესა და ჯანმრთელობაზე ზრუნვა. აღნიშნული ვალდებულებიდან გამომდინარე, პატიმართა შიმშილობა წარმოადგენს მნიშვნელოვან გამოწვევას, რადგან ხშირ შემთხვევაში ხელს უშლის დაწესებულების ნორმალურ ფუნქციონირებას, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც ამას აქვს მასშტაბური ხასიათი.

აღნიშნული სიტუაცია წარმოქმნის მთელ რიგ კრიტიკულ კითხვებს, როგორც პრაქტიკულ-სამართლებრივი, ისე ეთიკური თვალსაზრისით:

- რა უფლებები აქვთ პატიმრებს, რომლებმაც გადაწყვიტეს შიმშილობა?
- რა მოვალეობები და ვალდებულებები წარმოექმნება პენიტენციური დაწესებულების ადმინისტრაციას?
- შეუძლია თუ არა პენიტენციური დაწესებულების ადმინისტრაციას პატიმრის ნების საწინააღმდეგოდ გაატაროს ზომები და ჩაერიოს პატიმრის გადაწვეტილებაში შიმშილობის გამოცხადების შესახებ?
- თუ ასეთი ჩარევა ხორციელდება, ეს მიზნად ისახავს შიმშილობის შეწყვეტას თუ სამედიცინო მომსახურეობის მიწოდებას?
- თუ ჩავთვლით, რომ პატიმრის ჯანმრთელობის დაცვის მიზნით დაშვებულია არანებაყოფლობითი სამედიცინო მკურნალობა, რა მომენტში უნდა მიეწოდოს პატიმარს აღნიშნული სერვისი?
- რა ხდება მაშინ, როდესაც პატიმარი გაცნობიერებულად და ნებაყოფლობით აცხადებს უარს სამედიცინო მომსახურეობაზე?
- შესაძლებელია თუ არა და რა შემთხვევებშია შესაძლებელი პატიმრის იძულებით კვება, ან არანებაყოფლობითი ხელოვნური გამოკვება და როგორ უნდა მოხდეს აღნიშნულის პრაქტიკულად განხორციელება?
- უნდა იქნას თუ არა გამოყენებული ერთი და იგივე მეთოდები ჯგუფური და ინდივიდუალური შიმშილობის შემთხვევაში?

ზოგადად, ეს არის მხოლოდ იმ კითხვათა ნაწილი, რომელსაც პასუხი უნდა გასცენ ამ პროცესის მართვაზე პასუხისმგებელმა მოხელეებმა.

საერთაშორისო სტანდარტები წარმოადგენს მხოლოდ ძირითად და ზოგად სახელმძღვანელო პრინციპებს აღნიშნულ შეკითხვებთან დაკავშირებით. მიუხედავად ამისა, საერთაშორისო სამართლებრივ წყაროებში შიმშილობის შესახებ არსებული ნორმების სამართლებრივი ჩარჩოს გააზრება შესაბამისი თანამდებობის პირებისათვის მეტად მნიშვნელოვანია.

1. *შიმშილობის განსაზღვრების საკვანძო ელემენტები*

<u>პირველ რიგში უნდა მოხდეს შიმშილობის განმარტება</u>. მსოფლიოს სამედიცინო ასოციაციის მალტის დეკლარაცია შიმშილობების შესახებ, შიმშილობას ახასიათებს, „როგორც იმ ადამიანების პროტესტის ფორმას, რომლებსაც არ აქვთ მათი მოთხოვნების გამოხატვის სხვა ფორმა." დეკლარაციის თანახმად, შიმშილობის პროცესში, ადამიანი უარს ამბობს კვებაზე გარკვეული პერიოდის განმავლობაში, იმ იმედით, რომ ცალკეული მოხელეების თაობაზე უარყოფითი გამოხმაურების შედეგად მიაღწევს საკუთარ მიზნებს. ამ შემთხვევაში პირი გამოხატავს შიმშილობის რეალურ განზრახვას. ამ პროტესტის ფორმის მიზანი განსაკუთრებით უნდა გაანალიზდეს კოლექტიური შიმშილობის, ან სხვა პატიმართაგან ზეწოლის შემთხვევებში. ასევე მნიშვნელოვანია მიექცეს ყურადღება კრიმინალური სუბკულტურის გავლენის შესაძლო მიზეზებს, რაზეც გვქონდა საუბარი წინა თავებში.

ნამდვილი შიმშილობის განსაზღვრა მნიშვნელოვნად დამოკიდებულია მის ხანგრძლივობაზე, იმაზე მოიცავს იგი <u>„სრულ შიმშილობას"</u> (საკვებზე მთლიანად უარის თქმით და მხოლოდ წყლის მიღებით) თუ <u>საკვებზე ნაწილობრივ უარის თქმას</u> (რაც გულისხმობს საკვების ნაწილობრივ მიღებას). შიმშილობათა უმრავლესობის შემთხვევები არ წარმოადგენს სრულ შიმშილობას. მართალია არსებობს არასრული შიმშილობის ნაკლებად სერიოზულად აღქმის პრაქტიკა, თუმცა ამგვარი შიმშილობის შედეგებიც შესაძლოა ისეთივე ფატალური იყოს.

ამგვარად, შესაძლოა დავასკვნათ, რომ შიმშილობა უნდა მოიცავდეს: 1) სრულ ან არასრულ უარს საკვების მიღებაზე; 2) იყოს ნებაყოფლობითი, 3) გამოცხადებული იყოს გარკვეული მიზეზით; 4)

გაგრძელდეს გარკვეული დროის მანძილზე.

2. *საკვებზე უარის თქმა და შიმშილობა*

მნიშვნელოვანია ერთმანეთისგან გავმიჯნოთ „საკვებზე უარის თქმის შემთხვევები“, როდესაც პირის განზრახვას არ წარმოადგენს სასიკვდილო შიმშილობა და „რეალური შიმშილობა“. ხშირ შემთხვევაში ზოგიერთი პირი უარს აცხადებენ საკვების მიღებაზე, რაიმე მოვლენის საპასუხოდ, თუმცა არ აქვთ კონკრეტული სტრატეგია ან განზრახვა უფრო ხანგრძლივი შიმშილობის შესახებ, მაშინ როდესაც „ნამდვილი მოშიმშილეები“ მზად არიან გააგრძელონ საკვების უარყოფა კონკრეტული მიზნების მიღწევამდე.

3. *შიმშილობის ძირითადი დროითი ჩარჩო*

არ არსებობს შიმშილობის მინიმალური ხანგრძლივობის განმსაზღვრელი ნათელი კრიტერიუმები. თუმცა შეფასება უნდა ეფუძნებოდეს ფიზილოგიურ საკითხებს. შემთხვევათა უმრავლესობაში, სრული შიმშილობა (მხოლოდ წყლის მიღება) 72 საათზე მეტი დროის განმავლობაში, ჯანმრთელი ზრდასრული ადამიანისთვის კვალიფიცირდება როგორც შიმშილობა. აღნიშნული დროის შემდეგ, ადამიანის ჯანმრთელობა უარესდება და შიმშილობა ფატალურ სახეს იღებს დაახლოებით ექვსი კვირის პერიოდის შემდეგ. მართალია ფატალური შედეგი იშვიათია, მაგრამ ექვსი კვირის შემდეგ მოშიმშილეს აღარ აქვს ნათელი ცნობიერება.

მოცემული ნიშნულები, უფრო მეტად კი პასუხისმგებელი სამედიცინო პერსონალის მიერ განხორციელებული პატიმრის ჯანმრთელობის მდგომარეობის შეფასებები შესაძლოა გამოგვადგეს შიმშილობის დროითი ჩარჩოსა და სხვადასხვა სტადიების შეფასებისთვის. ეს შესაძლოა წარმოადგენდეს საგანგაშო ნიშანს მოხელეებისთვის და დაეხმაროს მათ შიმშილობის მართვასთან დაკავშირებული გადაწყვეტილებების მიღებაში.

4. *განზრახვები და მიზნები*

მნიშვნელოვანია იმის განსაზღვრა,მოშიმშილეებს ნამდვილად განზრახული აქვთ თუ არა და მზად არიან თუა არა ლეტალური შედეგისთვის, თუ სიკვდილი არ წარმოადგენს მათთვის სასურველ შედეგს. ჰერნან რეი, რომელიც წარმოადგენს წითელი ჯვრის საერთაშორისო კომიტეტს, მათ ადარებს სხვა სიტუაციაში პროტესტის გამომხატველ პირებს, რომლებსაც სურთ საკუთარი სიცოცხლისთვის საფრთხის შექმნა, თუმცა არ სურთ სიკვდილი.

5. *ნებაყოფლობითი შიმშილობა*

პატიმრის ნამდვილი ნების განსაზღვრა მნიშვნელოვანია იმ ქმედებების განსაზღვრისთვის, რაც უნდა განახორციელონ ექიმებმა შიმშილობის პროცესში, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც შიმშილობა გრძელდება და სერიოზულ ზიანს აყენებს მოშიმშილის ჯანმრთელობას. წითელი ჯვრის საერთაშორისო ორგანიზაციის პრაქტიკის თანახმად, „ხშირად ჯგუფის ფარგლებში, პატიმრებს არ აქვთ დამოუკიდებლად გადაწყვეტილების მიღების თავისუფლება“. ასეთი პატიმრები „შესაძლოა შერჩეულნი იქნენ მოხალისეებად ჯგუფის ლიდერების მიერ და შესაძლოა განიცდიდნენ მრავალი სახის ზეწოლას“. სხვა ჯგუფის ზეწოლის პარალელურად შესაძლოა არსებობდეს გარე ზეწოლის ფაქტები, რომელიც გავლენას ახდენს პატიმრის გადაწყვეტილებაზე - მოთხოვნა/ზეწოლა პენიტენციური დაწესებულების თანამშრომელთა, ოჯახის წევრებისა და მედიის მხრიდან.

ყველა ეს ფაქტორი გათვალისწინებული უნდა იქნას არა მხოლოდ ექიმების, არამედ დაწესებულების მენეჯმენტის მიერაც, როდესაც ისინი ახდენენ დიფერენციაციას შიმშილობასა და პროტესტის სხვა ფორმებს შორის, რათა განისაზღვროს ქმედებათა სწორი მიმდინარეობა.

რას გვეუბნება საერთაშორისო სტანდარტები

არაერთი ადამიანის უფლებათა დაცვის საერთაშორისო სტანდარტი მოიცავს პატიმართა უფლებებისა და ჯანმრთელობის დაცვის პრინციპებს. ზოგიერთი მათგანი ზოგადად ეხება შიმშილობის შემთხვევებს, თუმცა პირდაპირ აღნიშნულ საკითხებს მხოლოდ რამდენიმე მათგანი არეგულირებს. არსებული ნორმები, უმეტესად ეხება სამედიცინო პერსონალის როლს და სამედიცინო ეთიკის პრინციპებს და არა ფართოდ ყველა მხარესა და საკითხს. ადამიანის უფლებათა დაცვის მექანიზმები გვთავაზობენ უფრო ღრმა ხედვას, რომლებიც სასარგებლოა შიმშილობის შემთხვევების შესაფასებლად. ვინაიდან ბევრი ხელშეკრულება და დოკუმენტი ეხება პატიმართა უფლებებს და შესაძლოა გარკვეულწილად უკავშირდებოდეს მოცემულ საკითხებს, გვსურს მოკლედ შევეხოთ მათ და გავაანალიზოთ მათი

რელევანტურობა და კავშირი შიმშილობასთან. უნდა აღინიშნოს, რომ საერთაშორისო პრაქტიკამ აღმოაჩინა თვალსაჩინო კავშირი მოშიმშილე პატიმრის იძულებით კვებასა და იძულებას ან წამებას შორის. არსებობს მოსაზრება, რომ გარკვეულ პირობებში, არანებაყოფლობითი სამედიცინო მკურნალობა, არანებაყოფლობითი კვება ან იძულებითი კვება, რასაც ახორციელებენ სახელმწიფო მოხელეები შესაძლოა შეესაბამებოდეს სასტიკ, არაადამიანურ ან დამამცირებელ მოპყრობას ან სასჯელს და წამებასაც კი. ამასთან დაკავშირებით, ასევე საინტერესოა ევროსასამართლოს გადაწყვეტილებები, რაზეც ქვემოთ გვექნება საუბარი.

WMA (მსოფლიო სამედიცინო ასამბლეა) მალტის დეკლარაცია შიმშილობის შესახებ[216]

1. „ეთიკური საქმიანობის მოვალეობა. მოწყვლად ადამიანებთან პროფესიული ურთიერთობის დროს ყველა ექიმი შებოჭილია სამედიცინო ეთიკით, მაშინაც კი როდესაც ისინი არ ახორციელებენ თერაპიულ საქმიანობას. მიუხედავად მათი როლისა, ექიმები უნდა შეეცადონ თავიდან აიცილონ პატიმრების იძულება ან მათ მიმართ არასათანადო მოპყრობა, ასეთის არსებობის პირობებში კი გამოთქვან პროტესტი.

2. ავტონომიურობიის პატივისცემა. ექიმმა პატივი უნდა სცეს ინდივიდის ავტონომიურობას. ეს შესაძლოა მოიცავდეს რთულ შეფასებებს, რადგან მოშიმშილის რეალური სურვილები შესაძლოა არ იყოს ისეთი ნათელი როგორც ეს ჩანს. ნებისმიერი გადაწყვეტილება მოკლებულია მორალურ ძალას, თუ ის მიღებულია პირის ნების საწინააღმდეგოდ, მუქარის გამოყენებით, ზეწოლით ან იძულებით. მოშიმშილეს იძულებით არ უნდა გაეწიოს მკურნალობა, რომელზეც ის უარს აცხადებს. გაუმართლებელია ნებაყოფლობითი და ინფორმირებული უარის საპირისპიროდ იძულებით კვების გამოყენება. ხელოვნური კვების გამოყენება, მოშიმშილის გამოხატული ან ნაგულისხმევი თანხმობით ეთიკურად მისაღებია.

3. სარგებელი და ზიანი. ექიმებმა უნდა გამოიყენონ თავიანთი უნარები და ცოდნა, მათ სასარგებლოდ ვის მკურნალობასაც ახორციელებენ. ეს არის "სიკეთის" კონცეფცია, რომელიც ივსება „მავნებლობის უარყოფის" კონცეფციით. ეს ორი კონცეფცია უნდა იყოს დაბალანსებული. „სარგებელი" გულისხმობს ინდივიდების სურვილების პატივისცემას და მათი კეთილდღეობის ხელშეწყობას. „ზიანის" აცილება გულისხმობს არა მხოლოდ ჯანმრთელობის ზიანის შემცირებას, არამედ მკურნალობის დაძალებასა და შიმშილობის შეწყვეტის იძულებაზე უარის თქმას. აუცილებელი არ არის სიკეთე გულისხმობდეს სიცოცხლის ნებისმიერ ფასად გაგრძელებას, სხვა ღირებულებების გათვალისწინების მიუხედავად.

4. ორმაგი ერთგულების დაბალანსება. ექიმები, რომლებსაც შეხება აქვთ შიმშილობის შემთხვევებთან შესაძლოა განიცდიდნენ კონფლიქტს დამქირავებლის (პენიტენციური დაწესებულების ადმინისტრაცია) ერთგულებასა და პაციენტის მიმართ ლოიალურობას შორის. ორმაგი პასუხისმგებლობის მქონე ექიმებს ეკისრებათ იგივე ეთიკური პრინციპების დაცვის ვალდებულება, რაც სხვა ექიმებს, რაც ნიშნავს, რომ მათ უპირველეს მოვალეობას წარმოადგენს ინდივიდუალური პაციენტი.

5. კლინიკური დამოუკიდებლობა. ექიმები უნდა იყვნენ ობიექტურნი შეფასების პროცესში და არ მისცენ უფლება მესამე მხარეებს გავლენა მოახდინონ მათ სამედიცინო შეფასებებზე. მათ საკუთარ თავს არ უნდა მისცენ უფლება, რომ დაექვემდებარონ ზეწოლას რაც გამოიწვევს ეთიკური პრინციპების დარღვევას, და გულისხმობს სამედიცინო ჩარევას კლინიკური მიზნების გარეშე.

6. კონფიდენციალობა. კონფიდენციალობის უფლება მნიშვნელოვანია ნდობის დამყარების თვალსაზრისით, თუმცა არ წარმოადგენს აბსოლუტურ უფლებას. ის შესაძლოა დაირღვეს, თუ კონფდენციალობის დაცვა მნიშვნელოვან ზიანს აყენებს სხვებს. სხვა პაციენტების მსგავსად, მოშიმშილეთა კონფიდენციალობაც უნდა იქნას დაცული, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც ისინი თანხმობას აცხადებენ ინფორმაციის გამჟღავნებაზე, ან ეს აუცილებელია მნიშვნელოვანი ზიანის თავიდან ასაცილებლად. პირის მხრიდან თანხმობის შემთხვევაში, შესაბამისი ინფორმაცია უნდა მიეწოდოთ პირის ოჯახის წევრებსა და ადვოკატებს.

7. ნდობის მოპოვება. ხშირად ექიმსა და მოშიმშილეს შორის ნდობის დამყარება აუცილებელია საკითხის იმგვარად გადაწყვეტისთვის, რაც ერთდროულად გულისხმობს მოშიმშილის უფლებების დაცვასა და მათთვის მიყენებული ზიანის მინიმიზაციას. ნდობის მოპოვებამ შესაძლოა შექმნას რთული სიტუაციების გადაჭრის შესაძლებლობა. ნდობის ჩამოყალიბება დამოკიდებულია ექიმის სწორ რჩევებსა და მათი შესაძლებლობების შესახებ გულწრფელ განმარტებაზე, იმ შემთხვევებზე ინფორმირების ჩათვლით, როდესაც მათ აღარ შეუძლიათ დაიცვან კონფიდენციალობა.

[216] მალტის დეკლარაცია შიმშილობის შესახებ, მსოფლიო ჯანდაცვის ასოციაცია 1991, 1992 , გადაისინჯა მსოფლიოს ჯანდაცვის ასოციაციის გენერალური ასამბლეის მიერ, სამხრეთ აფრიკა, ოქტომბერი 2006.

სახელმძღვანელო პრინციპები შიმშილობის შემთხვევის მართვისათვის

1. ექიმმა უნდა შეაფასოს ინდივიდის მენტალური მდგომარეობა. ეს გულისხმობს გადამოწმებას, ხომ არ აქვს პირს ისეთი მენტალური პრობლემა, რამაც მოგვიანებით შესაძლოა გავლენა მოახდინოს ჯანრთელობის დაცვის საკითხებზე გადაწყვეტილების მიღების პროცესზე. სერიოზული მენტალური დარღვევების მქონე პირები, არ შეიძლება მიჩნეულ იქნენ მოშიმშილეებად. ისინი საჭიროებენ დახმარების აღმოჩენას შესაბამისი მკურნალობის სახით, შიმშილობისა და მათი ჯანმრთელობისთვის რისკის შექმნის ნაცვლად.

2. ექიმებმა, რაც შეიძება ადრე უნდა მიიღონ მოშიმშილე პირის დეტალური სამედიცინო ისტორია. პირს უნდა აეხსნას ნებისმიერი სამედიცინო გართულება რაც შეიძლება გამოიწვიოს შიმშილობის პროცესმა. ექიმი უნდა დარწმუნდეს, რომ მოშიმშილეს ესმის ჯანმრთელობის გაუარესების კუთხით შიმშილობის შესაძლო შედეგები. ექიმმა ასევე უნდა აუხსნას მოშიმშილეს, როგორ შეიძლება ზიანის მინიმიზება, მაგ: სითხის დიდი რაოდენობით მიღებით. რადგან ადამიანის გადაწყვეტილება შიმშილობის გამოცხადების შესახებ შესაძლოა იყოს მეტად მნიშვნელოვანი, კრიტიკულია ასევე პაციენტის მიერ შიმშილობის შედეგების გააზრება. ჯანმრთელობის დაცვის სფეროში ინფორმირებული თანხმობის პრინციპის შესაბამისად, ექიმმა უნდა უზრუნველყოს რომ პაციენტმა გაიგოს გადაცემული ინფორმაცია, რისთვისაც შეუძლია სთხოვოს მას გაიმეოროს მიღებული ინფორმაცია.

3. შიმშილობის დასაწყისშივე უნდა მოხდეს მოშიმშილის დეტალური გასინჯვა. მოშიმშილესთან განხილული უნდა იქნას მომავალი სიმპტომების მართვის საკითხი, მათ შორის იმ სიმპტომებისა, რომლებიც არ უკავშირდება შიმშილობას. გათვალისწინებული უნდა იქნას პირის სურვილები და შეხედულებები შიმშილობის გაგრძელებისას სამედიცინო მკურნალობასთან დაკავშირებით.

4. ზოგჯერ მოშიმშილეები თანხმობას აცხადებენ ინტრავენური გადასხმის გაკეთებაზე ან მკურნალობის სხვა ფორმებზე. გადასხმაზე უარის თქმამ არ უნდა გამოიწვიოს სამედიცინო მკურნალობის სხვა ასპექტებზე უარის თქმა, როგორიც არის ინფექციების მკურნალობა, ტკივილის გაყუჩება.

5. ექიმი მოშიმშილეს უნდა გაესაუბროს პირისპირ, ისე, რომ მათი საუბრის შინაარსი არ ესმოდეთ სხვა პირებს, მათ შორის სხვა პატიმრებს. ნათელი კომუნიკაცია აუცილებელია, სადაც ამის საჭიროება არსებობს უზრუნველყოფილი უნდა იქნას მიუკერძოებელი თარჯიმანი, რომელსაც ასევე ეკისრება კონფიდენციალობის დაცვის ვალდებულება.

6. ექიმი უნდა დარწმუნდეს, რომ მკურნალობასა და საკვების მიღებაზე უარის თქმა არის ნებაყოფლობითი არჩევანი. მოშიმშილე დაცული უნდა იქნას იძულებისგან. ხშირად ექიმებს შეუძლიათ ამაში დახმარება, მათ უნდა ესმოდეთ, რომ ზეწოლა შესაძლოა მომდინარეობდეს პატიმრების, მოხელეების, ან ოჯახისგან. ექიმს ან სხვა სამედიცინო პერსონალს უფლება არ აქვს შიმშილობის შეწყვეტის მიზნით, რაიმე სახის შეუსაბამო ზეწოლა განახორციელოს პირზე. მოშიმშილის მკურნალობა არ უნდა განხორციელდეს მხოლოდ შიმშილობის შეწყვეტის პირობით.

7. თუ ექიმს გარკვეული მიზეზების გამო, არ შეუძლია დაემორჩილოს მოშიმშილის უარს ხელოვნური კვების ან მკურნალობაზე უარის შესახებ, ის მოშიმშილის საქმეს გადასცემს სხვა ექიმს, რომელიც მზად არის მიყვეს პატიმრის გადაწყვეტილებას.

8. მოშიმშილესა და ექიმს შორის განგრძობადი კომუნიკაცია მეტად მნიშვნელოვანია. ექიმი არკვევს სურს თუ არა მოშიმშილეს შიმშილობის გაგრძელება და რა სურთ რომ გაუკეთდეთ თუ ვეღარ შეძლებენ ცნობიერ კომუნიკაციას. ეს ინფორმაციები შესაბამისად უნდა იქნას ჩაწერილი.

9. შესაძლოა, რომ როდესაც ექიმს გადაეცემა საქმე, მოშიმშილეს უკვე დაკარგული ჰქონდეს მენტალური უნარი და აღარ იყოს სიცოცხლის შესანარჩუნებლად სამედიცინო ინტერვენციის შესახებ მისი სურვილების განხილვის შესაძლებლობა. ამ დროს გათვალისწინებული უნდა იქნას მოშიმშილის მიერ ადრე გამოთქმული სურვილები. თუ ადრე მან უარი განაცხადა ჩარევაზე, პატივი უნდა სცენ მის გადაწყვეტილებას, როდესაც ეს ასახავს ინდივიდის ნებაყოფლობით სურვილს. პატიმრობის პირობებში უნდა შეფასდეს წინასწარი სურვილების ზეწოლის ქვეშ გაკეთების შესაძლებლობა. როდესაც ექიმს აქვს სერიოზული ეჭვი პირის რეალურ სურვილებთან დაკავშირებით, ყველა ინსტრუქცია უნდა შეფასდეს მეტისმეტი სიფრთხილით. იმ შემთხვევაში, თუ წინასწარი ქცევის ინსტრუქცია გაცემულია კარგად ინფორმირებისა და ნების გამოვლენის პრინციპების დაცვით, მათი გადახვევა შესაძლოა მხოლოდ თუ გადაწყვეტილების მიღებისას არსებული სიტუაცია რადიკალურად შეიცვალა მას შემდეგ რაც პირი გადაწყვეტილებაუუნარო გახდა.

10. თუ პირთან დისკუსია შეუძლებელია და არც წინასწარი ინსტრუქციები არსებობს, ექიმი მოქმედებს მისი შეხედულებით, პაციენტის საუკეთესო ინტერესებიდან გამომდინარე. ეს ნიშნავს მოშიმშილის ადრე გამოხატული სურვილების პატივისცემას, მისი პიროვნული და კულტურული ღირებულებების აგრეთვე ფიზიკური ჯანმრთელობის დაცვას. თუ წინა სურვილებზე არანაირი ინფორმაცია არ არსებობს, ექიმმა გამოკვება-არ გამოკვების საკითხი უნდა გადაწყვიტოს მესამე პირების ჩაურევლად.

11. შესაძლოა ექიმმა სწორად მიიჩნიოს მკურნალობაზე უარის თქმის გადაწყვეტილების საპირისპიროდ მოქმედება, მაგალითად თუ არსებობს ეჭვი, რომ ასეთი გადაწყვეტილება მიღებულ იქნა ძალდატანებით. თუ, ცნობიერების დაბრუნების შემდეგ მოშიმშილე კვლავ გამოთქვამს შიმშილობის გაგრძელების სურვილს, მის გადაწყვეტილებას პატივი უნდა სცენ. ეთიკურია, მოშიმშილეს მიეცეს ღირსეულად სიკვდილის უფლება, ვიდრე მის მიმართ მისი ნების საწინააღმდეგოდ განხორციელდეს განმეორებადი ინტერვენციები.

12. ხელოვნური გზით გამოკვება შესაძლოა იყოს ეთიკური, თუ მოშიმშილე თანახმაა. ეს შესაძლოა ასევე მისაღები იყოს, თუ არაკომპეტენტურ ინდივიდებს არ აქვთ დატოვებული წინასწარი გადაწყვეტილება მასზე უარის თქმის შესახებ.

13. 13იძულებით გამოკვება არასოდეს არის ეთიკურად მისაღები. მაშინაც, როდესაც ეს სასიკეთო მიზნით კეთდება, თუ გამოყენებულია მუქარა, იძულება, ძალა ან ფიზიკური დამორჩილების საშუალებები, ეს წარმოადგენს არაადამიანურ და დამამცირებელ მოპყრობას. ასევე მიუღებელია პატიმრების ძალით კვება მათი დაშინების ან სხვა პატიმრების იძულების მიზნით შეწყვიტონ შიმშილობა.

ევროსასამართლოს გადაწყვეტილებები
მოშიმშილე პატიმრების იძულებითი კვება
ნევმერჟიცკი უკრაინის წინააღმდეგ
2005 წლის 5 აპრილი

პატიმრობის პერიოდში რამდენჯერმე, შიმშილობის პერიოდში, ადგილი ჰქონდა აპლიკანტის იძულებით გამოკვებას, რომელიც მისი გამარტებით აყენებდა მას მენტალურ და ფიზიკურ ტანჯვას, განსაკუთრებით იმ ფორმის შედეგად როგორცესხდებოდა: მასბორკილებისსაშუალებითაბამდნენ სკამთან ან გათბობის მილებზე და აიძულებდნენ გადაეყლაპა მილი, რომელიც მიერთებული იყო სპეციალური საკვები ნარევის შემცველ ვედროსთან. აპლიკანტი ასევე აცხადებდა, რომ ის არ იყო უზრნველყოფილი ადეკვატური სამედიცინო მომსახურეობით სხვადასხვა დაავადებების მკურნალობისთვის და პატიმრობის პირობები (კერძოდ შიმშილობის პერიოდში 10 დღის მანძილზე სამარტოო საკანში მოთავსება), ასევე არღვევდა კონვენციის მე-3 მუხლს (წამების, სასტიკი და არაადამიანური მოპყრობის აღკვეთა). სასამართლო აღნიშნავს, რომ „მედიცინის აღიარებული პრინციპების ფარგლებში თერაპიული აუცილებლობით გამოწვეული ქმედება, არ შეიძლება მიჩნეულ იქნას არაადამიანურად და ღირსების შემლახავად. იგივე შეიძლება ითქვას იძულებით გამოკვებაზე, რაც მიმართულია კონკრეტული პატიმრის სიცოცხლის გადარჩენისკენ, რომელიც შეგნებულად უარს აცხადებს საკვების მიღებაზე. მიუხედავად ამისა, სასამართლომ უნდა დაადასტუროს, რომ სამედიცინო აუცილებლობა არსებობს (დაწესებულებებში შიმშილობას აქვს ადგილი), დაცულია პროცედურული გარანტიები, იძულებით კვების გადაწყვეტილების მისაღებად. უფრო მეტიც სასამართლო უნდა დარწმუნდეს, რომ მოშიმშილე პატიმრის იძულებით კვების ფორმა არ არღვევს სიმკაცრის იმ მინიმალურ ზღვარს, რასაც ადგენს სასამართლოს პრაქტიკა კონვენციის მე-3 მუხლთან მიმართებაში.

ამ კონკრეტულ შემთხვევაში სასამართლომ მიიჩნია, რომ ადგილი ჰქონდა კონვენციის მე-3 მუხლის დარღვევას პატიმრის იძულებით კვების გამო. უკრაინის მთავრობამ ვერ დაადასტურა, რომ არსებობდა იძულებით კვების აუცილებლობა. ამიტომ შესაძლოა მხოლოდ ვარაუდი, რომ იძულებით კვება იყო დაუსაბუთებელი. პროცედურები არ იქნა დაცული, რადგან აპლიკანტი შეგნებულად აცხადებდა უარს საკვების მიღებაზე. თანამდებობის პირები არ მოქმედებდნენ აპლიკანტის საუკეთესო ინტერესიდან გამომდინარე. **მართალია იძულებით კვება ხორციელდებოდა შესაბამისი ბრძანებით დადგენილი ფორმით, მაგრამ შეზღუდვის საშუალებები (ხელბორკილები, პირის გამაფართოებელი, სპეციალური მილი, რომლის ჩადგმა ძალით ხორციელდებოდა) თავისი სისასტიკით შესაძლოა დაკვალიფიცირებულიყო წამებად.** სასამართლომ ასევე მიიჩნია, რომ ადგილი ჰქონდა კონვენციის მე-3 მუხლის (ღირსების შემლახავი ქმედება) დარღვევას პატიმრობის პირობებთან და არაადეკვატურ სამედიცინო მომსახურებასთან მიმართებაში.

ფანჯიკიძე და სხვები საქართველოს წინააღმდეგ
2006 წლის 20 ივნისი (გადაწყვეტილება დასაშვებობასთან დაკავშირებით)

კონვენციის მე-3 მუხლზე დაყრდნობით (სასტიკი და არაადამიანური მოპყრობა), პირველი აპლიკანტი ასაჩივრებდა კომპეტენტური თანამდებობის პირების მხრიდან რეაქციის არქონას მის 115 დღიან შიმშილობაზე (2001 წლის თებერვლიდან მაისამდე) წინასწარ პატიმრობაში ყოფნის პერიოდში. შიმშილობის მიზეზს წარმოადგენდა ის ფაქტი, რომ აპლიკანტი არ ეთანხმებოდა მის მიმართ მიმდინარე სისხლის სამართლებრივ პროცედურებს. სასამართლომ დაადგინა, რომ მისი იძულებით კვება არ განხორციელებულა, განმცხადებელი არ აღნიშნავდა, რომ დაწესებულების თანამშრომლებს ასეთი ქმედების ვალდებულება ჰქონდათ. მართალია შიმშილობის შედეგად აპლიკანტის ჯანმრთელობის მდგომარეობა გაუარესდა, მაგრამ მის სიცოცხლეს არ ემუქრებოდა აშკარა საფრთხე თანამშრომელთა დამოკიდებულების გამო, საფრთხე არ იყო იმგვარი, რომ იძულებითი კვება ჩათვლილიყო „სამედიცინო იმპერატივად“, მისთვის ხელმისაწვდომი იყო სამედიცინო დახმარება, მისი ჯანმრთელობის მდგომარეობა არ გამორიცხავდა მის დატოვებას პენიტენციურ დაწესებულებაში.

აქედან გამომდინარე სასამართლომ კონვენციის 35-ე მუხლის საფუძველზე (დასაშვებობის კრიტერიუმები), განაცხადი მიიჩნია დაუშვებლად (დაუსაბუთებლობის გამო).

ოზგული თურქეთის წინააღმდეგ
2007 წლის 6 მარტი (გადაწყვეტილება დასაშვებად ცნობასთან დაკავშირებით)

აპლიკანტმა შიმშილობა დაიწყო 2001 წლის ივნისში, პენიტენციურ დაწესებულებაში ყოფნის დრო. რამდენიმე თვის შემდეგ ის მოათავსეს ციხის სამედიცინო ნაწილში, თუმცა მან უარი განაცხადა მკურნალობაზე. სასამართლო ფსიქიატრიული მედიცინის ინსტიტუტის შემოწმების შედეგად აპლიკანტს დაუდგინდა ვერნიკ-კორსაკოვის სინდრომი და გაიცა რეკომენდაცია მისთვის სასჯელის მოხდის 6 თვით გადავადების შესახებ. 2002 წლის თებერვალში მისი თხოვნა გათავისუფლების თაობაზე უარყოფილი იქნა და აპლიკანტს მიესაჯა უვადო თავისუფლების აღკვეთა. ერთი თვის შემეგ, მისი ჯანმრთელობის მდგომარეობის გაუარესების შედეგად, ექიმებმა გადაწყვიტეს მისთვის დაეკისრებინათ იძულებითი მკურნალობა. აპლიკანტი ასაჩივრებდა თანამშრომელთა მხრიდან მისი ნების საწინააღმდეგოდ განხორციელებულ სამედიცინო ინტერვენციას 2002 წლის 15 მარტს.

სამედიცინო ინტერვენციასთან დაკავშირებით, სასამართლომ დაადგინა, რომ კონვენციის მე-3 მუხლი (სასტიკი და არაადამიანური მოპყრობა) ავალდებულებს სახელმწიფოს დაიცვას თავისუფლებააღკვეთილ პირთა კეთილდღეობა, მაგალითად სამედიცინო დახმარების უზრუნველყოფით. ამავდროულად აღნიშნული მუხლი იცავს ცალკეულ პირებს და მასზე არ შეიძლება გავრცელდეს არანაირი დათქმა. მოცემულ შემთხვევაში სასამართლომ აღნიშნა, რომ პატიმარი იმყოფებოდა მუდმივი სამედიცინო მეთვალყურეობის ქვეშ საავადმყოფოში 2001 წლის დეკემბრიდან. 2002 წლის 15 მარტამდე ექიმებს არ განუხორციელებიათ იძულებით მკურნალობა, თუმცა მოცემულ დღეს, მას შემდეგ რაც მათ შენიშნეს აპლიკანტის ჯანმრთელობის მდგომარეობის გაუარესება, ჩათვალეს, რომ სამედიცინო დახმარება და იძულებითი კვება იყო აუცილებელი. ამდენად, სანამ აპლიკანტის ჯანმრთელობის მდგომარეობა იყო დამაკამაყოფილებელი, ექიმები იცავდნენ პატიმრის ნებას და ჩაერიენ მხოლოდ მას შემდეგ, რაც ეს აუცილებლად მიიჩნიეს. ისინი მოქმედებდნენ აპლიკანტის ინტერესებიდან გამომდინარე, შეუქცევადი ზიანის თავიდან აცილების მიზნით. უფრო მეტიც, არ დადგინდა, რომ სამედიცინო ჩარევა მიზნად ისახავდა აპლიკანტის დასჯას ან დამცირებას. საქმიდან ცხადი იყო, რომ შეზღუდვის საშუალებების გამოყენების საკითხი არ დამდგარა.

აქედან გამომდინარე, სასამართლომ განაცხადი სცნო დაუშვებლად (დაუსაბუთებლად) კონვენციის 35-ე მუხლის (დასაშვებობის კრიტერიუმები) შესაბამისად.

მასობრივი შიმშილობები და სახელმწიფოს მიერ ძალის გამოყენება

კარაბე და სხვები უკრაინის წინააღმდეგ
2013 წლის 17 იანვარი

2007 წლის იანვარში, აპლიკანტებმა, რომლებიც იხდიდნენ სასჯელს სხვა პატიმრებთან ერთად დაიწყეს შიმშილობა პატიმრობის პირობების გაპროტესტების მიზნით. ერთი კვირის შემდეგ დაწესებულების თანამდებობის პირებმა ჩაატარეს უსაფრთხოების ღონისძიება ოფიცრებისა და სპეციალური ძალების გამოყენებით. შემოწმების ჩატარების შემდეგ, პატიმრები, რომლებიც მიჩნეულ იქნენ შიმშილობის ორგანიზატორებად, მათ შორის აპლიკანტები დაუყოვნებლივ იქნენ გადაყვანილნი სხვა დაწესებულებაში. აპლიკანტები აცხადებდნენ, რომ უსაფრთხოების ღონისძიების დროს და მის შემდეგ მათ მიმართ ადგილი ჰქონდა არასათანადოდ მოპყრობას და აღნიშნული საქმეები არ იქნა სათანადოდ გამოძიებული. მათ ასევე განაცხადეს, რომ სხვა დაწესებულებებში გადაყვანის შემდეგ სრულად არ გადაეცათ პირადი ნივთები.

სასამართლომ მიიჩნია, რომ ადგილი ჰქონდა კონვენციის მე-3 მუხლის (წამების აკრძალვა) დარღვევას იმ ძალადობის გამო, რომელსაც დაექვემდებარნენ განმცხადებლები. აღიარებული იქნა ფაქტი, რომ პროტესტი გულისხმობდა საკვების მიღებაზე მშვიდობიან უარის თქმას და არანაირი ძალადობრივი ინციდიენტი არ დაფიქსირებულა. მოგვიანებით მოშიმშილეებმა გამოხატეს ადმინისტრაციასთან თანამშრომლობის სურვილი. მართალია სასამართლოსთვის შეუძლებელი იყო ყველა სხეულის დაზიანების, შოკის ხარისხისა და დამცირების დონის განსაზღვრა რაც განიცადა თითოეულმა აპლიკანტმა, თუმცა ცხადი იყო, რომ თანამშრომელთა მოულოდნელი და ბრუტალური ქმედება იყო აშკარად არაპროპორციული და უსაფუძვლო და მის მიზანს წარმოადგენდა საპროტესტო მოძრაობის ჩახშობა, პატიმრების დასჯა მშვიდობიანი შიმშილობისთვის და წარმოშობილი მოთხოვნების საფუძველში ჩახშობის მცდელობა.
სასამართლომ მიიჩნია, რომ ადგილი ჰქონდა კონვენციის მე-3 მუხლის (წამების აკრძალვა) დარღვევას, რადგან თანამდებობის პირთა ქმედებებმა გამოიწვია ძლიერი ტკივილი და წამება, და მიუხედავად იმისა, რომ მას არ მოჰყოლია აპლიკანტების ჯანმრთელობის ხანგრძლივი მოშლა, აღნიშნული ქმედებები შესაძლოა მიჩნეული იქნას წამებად.
სასამართლომ ასევე მიიჩნია, რომ კონვენციის მე-3 მუხლის დარღვევას ადგილი ჰქონდა პროცედურულ ნაწილშიც, რადგან პატიმრებზე ძალადობის შემთხვევების გამოძიება არ ყოფილა საფუძვლიანი და დამოუკიდებელი, არ აკმაყოფილებდა სწრაფი გამოძიების მოთხოვნებს და შედეგები არ იყო ხელმისაწვდომი საზოგადოებისთვის. სასამართლომ ასევე დაადგინა კონვენციის #1 ოქმის პირველი მუხლის დარღვევა (ქონების დაცვა), რადგან ციხის ადმინისტრაციამ ვერ მოახერხა პატიმრებისთვის მათი საკუთრების დაბრუნება.

ლეილა ალპი და სხვები თურქეთის წინააღმდეგ
2013 წლიუს 10 დეკემბერი

აპლიკანტები, რომელთაგან ყველა იყი მდედრობითი სქესის, 2000 წლის ოქტომბერში იმყოფებოდნენ კანაკალეს ციხეში, როდესაც შიმშილობის ფორმით "F ტიპის" დაწესებულებების მიმართ გამოხატული პროტესტი მოედო პენიტენციურ დაწესებულებებს. 2000 წლის 19 დეკემბერს სპეციალური ძალები შევიდნენ ოცამდე დაწესებულებაში. ოპერაციის დროს ადგილი ჰქონდა ძალადობრივ შეტაკებებს, რომლებსაც ეწოდათ „ დაბრუნება სიცოცხლეში". კანაკალეს ციხეში გარდაიცვალა ერთი ჟანდარმი და ოთხი პატიმარი. აპლიკანტები აღნიშნავდნენ, რომ ოპერაციის დროს მიიღეს სხეულის დაზიანება და რომ გამოყენებეული ძალა იყო გადამეტებული და არაპროპორციული.

ისინი ასევე აღნიშნავდნენ, რომ გამოძიება და პროცედურები, რომლებიც განხორციელდა ეროვნული ხელისუფლების მიერ იყო არაეფექტური.

სასამართლომ დაადგინა, რომ ძალის გამოყენება არ იყო მიზნის არაპროპორციული, რაც გულისხმობდა ბუნტის ჩახშობას და ცალკეულ პირთა ძალადობისაგან დაცვას, მათ შორის ადგილი არ ჰქონია იმ აპლიკანტთა უფლებების არსებით დარღვევას, რომლებმაც მიიღეს დაზიანებები.

თუმცა სასამართლომ ჩათვალა, რომ პროცედურულად დაირღვა კონვენციის მე-2 მუხლი (სიცოცხლის უფლება) ერთ-ერთი აპლიკანტის მიმართ და ადგილი ჰქონდა მე-3 მუხლის (სასტიკი და არაადამიანური მოპყრობა) პროცედურულ დარღვევას 5 სხვა აპლიკანტის მიმართ, ვინაიდან გამოძიებამ, რომელიც განხორციელდა ვერ დააკმაყოფილა სისწრაფისა და სხვა პოზიტიური ვალდებულებების შესრულების მოთხოვნა.

ადგილობრივი კანონმდებლობა

შიმშილობის[217] დაწყების შემთხვევაში, მოშიმშილე მსჯავრდებულის, პენიტენციური დაწესებულების მოსამსახურის ან სხვა პირის წერილობითი ან ზეპირი ინფორმაციის საფუძველზე, დაწესებულების შესაბამისი უფლებამოსილი პირის მიერ, სამედიცინო პერსონალის და მოშიმშილის თანდასწრებით დგება ოქმი, სადაც მიეთითება შიმშილობის დაწყების თარიღი და მოშიმშილის მოთხოვნები. ოქმის შედგენამდე, მსჯავრდებულს განემარტება მოშიმშილის მიმართ მოპყრობის წესი და უფლება-მოვალეობები.

დაუშვებელია მოშიმშილისათვის კანონმდებლობით დადგენილი უფლებების შეზღუდვა. ამასთან, შიმშილობა არ ათავისუფლებს მოშიმშილეს კანონმდებლობით განსაზღვრული მოვალეობებისაგან, გარდა ჯანმრთელობის მდგომარეობის გაუარესების შემთხვევისა, რაც დასტურდება ექიმის შესაბამისი დასკვნით.

ოქმის შედგენის შემდგომ, პენიტენციური დაწესებულების დირექტორი, აღნიშნულის თაობაზე დაუყოვნებლივ აცნობებს საქართველოს სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის სამინისტროს პენიტენციური დეპარტამენტის დირექტორს, საქართველოს სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის სამინისტროს სამედიცინო დეპარტამენტის უფროსს და შიმშილობის მიზეზის გათვალისწინებით, შესაბამის ადმინისტრაციულ ორგანოს ან/და ორგანიზაციას (ასეთის არსებობის შემთხვევაში). შიმშილობის შესახებ ინფორმაცია მიეწოდება მოშიმშილის ოჯახს ან მის კანონიერ წარმომადგენელს, მოშიმშილის წერილობითი თანხმობით. პენიტენციურ დაწესებულების დირექტორი ან საამისოდ უფლებამოსილი პირი ვალდებულია გამოარკვიოს მოშიმშილის მიერ შიმშილობის დაწყების მიზეზები.

თუ მოშიმშილის კანონიერი მოთხოვნების დაკმაყოფილება შედის პენიტენციური დაწესებულების კომპეტენციაში, დაწესებულება დაუყოვნებლივ რეაგირებს და შეძლებისდაგვარად აკმაყოფილებს მოშიმშილის კანონიერ მოთხოვნებს და ამის თაობაზე აცნობებს მოშიმშილეს, მკურნალ ექიმს, პენიტენციურ დეპარტამენტსა და სამედიცინო დეპარტამენტს, ხოლო თუ მოშიმშილის მოთხოვნების დაკმაყოფილება სცილდება დაწესებულების კომპეტენციას, გატარებული ღონისძიებების თაობაზე დაწესებულება აცნობებს მოშიმშილეს, პენიტენციურ დეპარტამენტსა და იმ ორგანოს, რომლის უფლებამოსილების სფეროსაც განეკუთვნება მოშიმშილის მოთხოვნების დაკმაყოფილება.

შიმშილობის შედეგად მოშიმშილის ჯანმრთელობის მდგომარეობის დამძიმების შემთხვევაში, რაც დასტურდება მკურნალი ექიმის დასკვნით, დაუყოვნებლივ ეცნობება მოშიმშილის ოჯახს ან მის კანონიერ წარმომადგენელს. ამასთან, მოშიმშილის მიერ შიმშილობის შეწყვეტის შემთხვევაში, აღნიშნულის შესახებ აგრეთვე ეცნობება მოშიმშილის ოჯახს, მის კანონიერ წარმომადგენელს და ყველა იმ ორგანოს, ვინც ინფორმირებული იყო შიმშილობის დაწყების თაობაზე.

პენიტენციურ დაწესებულებაში მყოფი მოშიმშილის იძულებითი მკურნალობა დაუშვებელია. შიმშილობის დროს სამედიცინო დახმარების გაწევა, მათ შორის, ხელოვნური კვება, დასაშვებია მხოლოდ მოშიმშილის ინფორმირებული თანხმობით, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც სამედიცინო დახმარების განხორციელების გარეშე გარდაუვალია მოშიმშილის სიკვდილი, რის თაობაზეც გადაწყვეტილება უნდა იქნეს დადასტურებული მინიმუმ ერთი სხვა დამოუკიდებელი საექიმო საქმიანობის სუბიექტის მიერ მაინც.

შიმშილობის დაწყებისას და შემდგომში რეგულარულად, სამედიცინო პერსონალი მოშიმშილეს განუმარტავს იმ საფრთხეებისა და რისკების შესახებ, რაც შეიძლება მის ჯანმრთელობის მდგომარეობას მიაყენოს შიმშილობამ და განსაკუთრებით, ხანგრძლივმა შიმშილობამ. ექიმი ადგენს შესაბამის ოქმს, რათა დარწმუნდეს, რომ მოშიმშილემ გაათვითცნობიერა მიღებული ინფორმაცია.

შიმშილობის დაწყებიდან არაუგვიანეს 6 საათისა მოშიმშილეს უტარდება ჯანმრთელობის მდგომარეობის ზოგადი სამედიცინო შემოწმება, ამასთანავე, ექიმი აფასებს მოშიმშილის ფსიქიკურ მდგომარეობას, რომლის მიზანია განსაზღვროს მოშიმშილეს აქვს თუ არა ფსიქიკური აშლილობის ისეთი ნიშნები, რომელმაც შეიძლება ხელი შეუშალოს საკუთარ ჯანმრთელობის მდგომარეობასთან დაკავშირებით გაცნობიერებული გადაწყვეტილების მიღების უნარს. ფსიქიკური აშლილობის ნიშნების გამოვლენის შემთხვევაში, მოშიმშილე არაუგვიანეს 6 საათისა ექვემდებარება ექიმ-ფსიქიატრის შემოწმებას.

[217] „პენიტენციურ დაწესებულებებში მოშიმშილე ბრალდებულთა/მსჯავრდებულთა ყოფნის პირობების შესახებ ინსტრუქციის დამტკიცების თაობაზე" საქართველოს სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის მინისტრის 2013 წლის 4 ივლისის №169 ბრძანებით დამტკიცებული ინსტრუქცია.

ექიმ-ფსიქიატრის მიერ მოშიმშილის ფსიქიკური აშლილობის გამოვლენის შემთხვევაში, შესაბამისი დასკვნის საფუძველზე, იგი არ განიხილება მოშიმშილედ და მას გაეწევა იძულებითი ფსიქიატრიული დახმარება კანონმდებლობით დადგენილი წესით.

შიმშილობის დაწყებიდან ორი დღე-ღამის განმავლობაში მოშიმშილე ექვემდებარება ექიმ-ფსიქიატრის შემოწმებას ფსიქიკური მდგომარეობის დადგენის მიზნით, რის შესახებაც აღინიშნება მოშიმშილის სამედიცინო (ამბულატორიულ/სტაციონარულ) ფურცელში და რომლის განმეორებითი ჩატარება განხორციელდება მოშიმშილის მდგომარეობიდან გამომდინარე.

მოშიმშილე იმყოფება დაწესებულების ექიმის მუდმივი მეთვალყურეობის ქვეშ და თანხმობის შემთხვევაში, გადის ყოველდღიურ სამედიცინო შემოწმებას, მინიმუმ დღეში ორჯერ, რის შესახებაც კეთდება შესაბამისი ჩანაწერი მოშიმშილის სამედიცინო (ამბულატორიულ/სტაციონარულ) ფურცელში. ამასთან, ექიმი ვალდებულია ყოველდღიურად გაესაუბროს მოშიმშილეს განცალკევებით და დაადგინოს უნდა თუ არა მას შიმშილობის გაგრძელება და რა ღონისძიებები შეიძლება გატარდეს, როდესაც მას აღარ ექნება გაცნობიერებული გადაწყვეტილების მიღების უნარი. აღნიშნულთან დაკავშირებით ექიმი აკეთებს სათანადო ჩანაწერს სამედიცინო (ამბულატორიულ/სტაციონარულ) ბარათში.

ექიმი, მოშიმშილის მიმართ დაწესებულების მოსამსახურის მიერ არასათანადო მოპყრობის, ასევე მოშიმშილის უფლებების დარღვევის ფაქტების აღმოჩენის შემთხვევაში, დაუყოვნებლივ აცნობებს სამედიცინო დეპარტამენტის უფროსს ან/და საქართველოს სახალხო დამცველსა და მასთან არსებულ სპეციალურ პრევენციულ ჯგუფს.

მოშიმშილე, მისი სურვილის შემთხვევაში, უნდა განთავსდეს განცალკევებით, აგრეთვე, მისი ჯანმრთელობის მდგომარეობის გათვალისწინებით, დაწესებულების ექიმის დასკვნის საფუძველზე, დაწესებულების დირექტორის ბრძანებით შეიძლება მოთავსდეს დაწესებულების საექიმო-სამედიცინო პუნქტში, ხოლო თუ მოშიმშილის ჯანმრთელობის მდგომარეობიდან გამომდინარე, შეუძლებელია მისი დატოვება დაწესებულებაში, ექიმის დასაბუთებული მოთხოვნის საფუძველზე, დადგენილი წესის შესაბამისად, ხდება მისი გადაყვანა ბრალდებულთა/მსჯავრდებულთა სამკურნალო დაწესებულებაში ან საერთო პროფილის საავადმყოფოში, რის თაობაზეც დაუყოვნებლივ ეცნობება მოშიმშილის ახლო ნათესავს ან კანონიერ წარმომადგენელს.

მოშიმშილეს მიეწოდება საუზმე, სადილი და ვახშამი დადგენილი ნორმების მიხედვით, დაწესებულების ექიმის რეკომენდაციების გათვალისწინებით. საკვების ყოველი მიწოდებისას მოშიმშილეს სამედიცინო პერსონალის მიერ განემარტება საკვების მიღების აუცილებლობის შესახებ, ხოლო საკვების მიღებაზე უარის თქმის შემთხვევაში, სამედიცინო პერსონალის მიერ კეთდება შესაბამისი აღნიშვნა მოშიმშილე ბრალდებულისათვის/მსჯავრდებულისათვის საკვების მიწოდების აღრიცხვის ბარათში.

შიმშილობის შეწყვეტის შემთხვევაში, ექიმისა და მოშიმშილის თანდასწრებით, უფლებამოსილი პირის მიერ დგება ოქმი, რის შესახებაც დაუყოვნებლივ ეცნობება პენიტენციური დაწესებულების დირექტორს, პენიტენციური დეპარტამენტის დირექტორს, სამედიცინო დეპარტამენტის უფროსს და შიმშილობის მიზეზის გათვალისწინებით, შესაბამის ადმინისტრაციულ ორგანოს ან/და ორგანიზაციას.

თავი: 11

თვითთვალთვალებისა და სუიციდის პრევენცია

მეთერთმეტე თავი

თვითდაზიანების და სუიციდის პრევენცია

საერთაშორისო სტანდარტები და პრაქტიკა

პატიმართა მხრიდან განხორციელებული თვითდაზიანებები და სუიციდი (თვითმკვლელობა) ბევრი ქვეყნის პენიტენციური სისტემის ერთ-ერთ მთავარ გამოწვევად რჩება. მსგავსი ტიპის ქმედებები უმეტეს შემთხვევაში დაკავშირებულია პატიმრების ფსიქიკურ მდგომარეობასთან, თუმცა არის შემთხვევები, როდესაც მაგალითად თვითდაზიანებების მიყენება დაწესებულების ადმინისტრაციაზე ზეწოლის განხორციელების მიზნით ხდება. თუმცა, მიუხედავად იმ ისა, თუ რატომ დგამს პატიმარი მსგავსი ტიპის ნაბიჯს, მიდგომები და პრევენციული ღონისძიებები უნდა იყოს მოქცეული ერთიან სტანდარტში, რათა დაცული იყოს ყველა პირის სიცოცხლე და ჯანმრთელობა.

პატიმრები განსაკუთრებით მოწყვლადები არიან პენიტენციურ დაწესებულებაში თავდაპირველად შესვლის პერიოდში. საერთაშორისო სტანდარტები აღიარებს, რომ სიცოცხლის დაცვის უფლება ამ ეტაპზე საჭიროებს დამცავი ღონისძიებების სპეციფიური ჩარჩოს არსებობას. რიგი საერთაშორისო ინსტრუმენტები აღწერს პატიმრობაში მყოფი პირის უფლებებს და პენიტენციური დაწესებულების თანამშრომელთა ვალდებულებას პატიმრის მიღების შემდეგ უზრუნველყონ თვითდაზიანებებისა და სუიციდისგან დაცვა სპეციალური პროგრამების და მიდგომების შემშვეობით[218].

ზოგადად პატიმრობის პირობები სერიოზულ გავლენას ახდენს პატიმრის მენტალურ ჯანმრთელობაზე. პენიტენციური დაწესებულების ადმინისტრაცია უნდა ეცადოს შეამციროს ამგვარი გავლენის ფარგლები და შექმნას პროცედურები იმისათვის, რომ მონიტორინგი გაუწიონ ამ ზემოქმედების ეფექტებს ინდივიდუალურ პატიმარზე. საჭიროა გადაიდგას ნაბიჯები იმ პატიმართა იდენტიფიცირებისთვის, რომლებიც მიდრეკილნი არიან თვითმკვლელობისა და თვითდაზიანებისკენ. თანამშრომლები, ვისაც კი შეიძლება უშუალო შეხება ჰქონდეთ პატიმართან, უნდა იყვნენ გადამზადებულნი, რათა მოახდინონ პოტენციური თვითდაზიანების ინდიკატორების იდენტიფიცირება. თუ მოხდება პატიმრებისთვის ფსიქიკური ავადმყოფობის დიაგნოსტირება, ისინი არ უნდა დარჩნენ პენიტენციურ დაწესებულებაში და უნდა მოხდეს მათი გადაყვანა შესაბამის სამედიცინო დაწესებულებაში[219].

ზოგიერთ შემთხვევაში უვადო ან ხანგრძლივ ვადიანი პატიმრობა შეფარდებული პირები შესაძლოა იყვნენ თვითმკვლელობისა და თვითდაზიანების მაღალი რისკის მატარებელნი, რადგან მათ აწუხებთ უიმედობა, ან ხანგრძლივი პერიოდის მანძილზე უჭირთ პატიმრობის გაძლება. დაწესებულების პერსონალს გავლილი უნდა ჰქონდეს ტრენინგი, რათა მოახდინონ სუიციდალური ფიქრების ამოცნობა. სადაც შესაძლებელია, საჭიროა გარკვეული ზომების მიღება პატიმრებისთვის, კერძოდ კონსულტაციების გავლის, აგრეთვე ვიზიტორთა პროგრამებში, მათ შორის ჯგუფურ შეხვედრებში მონაწილეობის შესაძლებლობის უზრუნველყოფა. პერსონალი უნდა გადამზადდეს და ისწავლოს როგორ მოექცეს ამგვარ პატიმრებს, რადგან ხანგრძლივი სასჯელის ქონის ფსიქოლოგიური გავლენა მნიშვნელოვნად განსხვავდება მათი მდგომარეობისგან, ვინც იხდის ხანმოკლე სასჯელს[220].

ბევრი პატიმრის მენტალური და ფსიქიკური მდგომარეობა იცვლება პატიმრობის, ოჯახთან და სოციალურ წრესთან განშორების შედეგად. მენტალური პრობლემები წარმოიქმნება და შესაძლოა მიიღოს ქრონიკული ხასიათი, განსაკუთრებით, გადატვირთულ დაწესებულებებში, იქ სადაც არასაკმარისი საკვები ან არასაკმარისი პირობებია. გარდა ამისა, თუ არ არსებობს რისკის დონის მიხედვით პატიმართა კლასიფიკაცია, კრიმინალური სუბკულტურის გავლენით იქმნებიან დომინანტური იერარქიულად ორგანიზებული ჯგუფები. მენტალური პრობლემების მქონე პატიმრები ხშირად ხდებიან დომინანტური ჯგუფების სამიზნე და ხდება მათი გამოყენება პროტესტის ამ ფორმაში ჩართვის იძულების კუთხით. აქედან გამომდინარე, უნდა მოხდეს მათი განცალკევება დაწესებულების სხვა პოპულაციისგან და უნდა განხორციელდეს მათი უშუალო მეთვალყურეობა.

საერთაშორისო სტანდარტები ხაზს უსვამს ფსიქიატრიული კონსულტაციებისა და რჩევებისადმი პატიმართა ხელმისაწვდომობის მნიშვნელობას. თანამშრომლებმა უნდა იცოდნენ და უნდა შეეძლოთ მენტალური ავადმყოფობის სიმპტომების ამოცნობა, რის შემდეგაც გააფრთხილებენ დაწესებულების ადმინისტრაციას და სამედიცინო პერსონალს, როდესაც ფსიქიკურად ავადმყოფი პატიმრები

[218] ციხის მენეჯმენტის განხილვა ადამიანის უფლებების კუთხით, ციხის თანამშრომელთა სახელმძღვანელო, მეორე გამოცემა,გვ. 37, ენდიუ კოილი, 2009.

[219] ციხის მენეჯმენტის განხილვა ადამიანის უფლებების კუთხით, ციხის თანამშრომელთა სახელმძღვანელო, მეორე გამოცემა, გვ 52, ენდიუ კოილი, 2009.

[220] სახელმძღვანელო ციხის ლიდერებისთვის, საერთაშორისო ნორმებსა და სტანდარტებზე დაფუძნებული გადამზადების ძირითადი სახელმძღვანელო, გვ.80, UNODC, 2010.

საფრთხეს უქმნიან სხვას, ან საკუთარ თავს. ზოგიერთ შემთხვევაში, ამ პატიმრებთან ურთიერთობამ შესაძლოა გამოიწვიოს შფოთვა. პერსონალმა სულ მცირე უნდა გაიაროს ტრენინგი, თუ როგორ უნდა მოექცეს მსგავსი პრობლემების მქონე პატიმრებს. ზოგადად უნდა არსებობდეს სუიციდის პრევენციის სტრატეგია[221].

აუცილებელია ხაზი გაესვას შემდეგ ფაქტორს, რომ - "სასჯელი არ უნდა იყოს პასუხი იმ პატიმრების ქმედებაზე, რომლებიც განზრახ ისახიჩრებენ თავს, იყენებენ თვითდაზიანებებს ან აქვთ სუიციდის მცდელობა. შესაძლოა სიტუაცია განსხვავდებოდეს, როგორც სტრესის ან მენტალური დაავადების მქონე ცალკეული პატიმრების მიერ თვითდაზიანების მიყენების, ან მკვლელობის მცდელობის, აგრეთვე პატიმართა ჯგუფის მიერ პროტესტის ექსტრემალური ფორმის სახით თვითდაზიანების მიყენების შემთხვევაში, დისციპლინური ღონისძიებების გამოყენება მიზანშეუწონელია. პასუხი უნდა იყოს პატიმარზე ზრუნვა, მისი მკურნალობა ინდივიდის შეთხვევაში და პროტესტის მიზეზების მიმართ ყურადღების გამოვლენა პროტესტის ნიშნად თვითდაზიანების ჯგუფურად მიყენების შეთხვევაში"[222]

წამების ევროპული კომიტეტის ანგარიში დანიაში განხორიცელებულ ვიზიტზე

„წპკ-მ წარსულში არაერთხელ გაუსვა ხაზი პატიმართა მიღების დროს მათი სამედიცინო სკრინინგის მნიშვნელობას, განსაკუთრებით იმ დაწესებულებებში, სადაც პატიმრები პირველად ხვდებიან პენიტენციურ სისტემაში. ამგვარი სკრინინგი შეუცვლელია, როგორც სუიციდის პრევენციის კუთხით, აგრეთვე გადამდები დაავადებების გავრცელებისა და დაზიანებების დროული დოკუმენტირების კუთხით. პირველადი სკრინინგი შეიძლება ჩატარდეს ექიმის, ან შესაბამისი კვალიფიკაციის მქონე ექთნის მიერ, რომელიც ანგარიშს წარუდგენს ექიმს"[223].

ევროსასამართლოს გადაწყვეტილება

2000 წლის 20 ივლისს, საფრანგეთის ერთ-ერთ ციხეში, პატიმარმა ჯოსელიტო რენოლდმა, რომელიც იმყოფებოდა წინასწარ პატიმრობაში, საკუთარ საკანში თავი ჩამოიხრჩო. ვინაიდან სახელმწიფოს აქვს ვალდებულება მიიღოს პრევენციული ზომები დაიცვას ადამიანი, ვის სიცოცხლესაც საფრთხე ემუქრება,არსებობდა მოლოდინი, რომ თანამდებობის პირები, რომლებმაც იცოდნენ, რომ პატიმარი იტანჯებოდა სერიოზული მენტალური პრობლემებისგან და იყო სუიციდის რისკის მატარებელი, მიიღებდნენ სპეციალურ ზომებს, რომლებიც შესაბამისობაში იქნებოდა მის მდგომარეობასთან და უზრუნველყოფდა მის შეგუებას პატიმრობასთან.

<u>სასამართლოს მსჯელობა</u>

სასამართლო განმეორებით აღნიშნავს, რომ არსებული პრაქტიკიდან გამომდინარე, იმისათვის რომ მოხდეს მე-3 მუხლის შესაბამისად არასათანადო მოპყრობის კვალიფიცირება, საჭიროა მან მიაღწიოს სიმკაცრის გარკვეულ ზღვარს. ბუნებრივია, ასეთი მინიმალური დონის შეფასება პირობითია. ეს დამოკიდებულია საქმის ყველა გარემოებაზე, მოპყრობის ხანგრძლივობაზე, მის ფიზიკურ და მენტალურ შედეგებზე, ზოგიერთ შემთხვევაში მსხვერპლის სქესზე, ასაკსა და ჯანმრთელობის მდგომარეობაზე.

სასამართლომ აგრეთვე ხაზი გაუსვა ყველა პატიმრის უფლებას იმყოფებოდეს ადამიანის ღირსების შესაბამის პირობებში, სასჯელის აღსრულებამ არ უნდა გამოიწვიოს მათთვის ისეთი ინტენსივობის სტრესი და სირთულეები, რაც აღემატება პატიმრობით გამოწვეული ტანჯვის გარდაუვალ დონეს. პატიმრების ჯანმრთელობასთან ერთად, ადეკვატურად უნდა იქნას უზრუნველყოფილი მათი კეთილდღეობა, პრაქტიკული საჭიროებები. (განსაკუთრებით, ფსიქიკური პრობლემების მქონე პირთან მიმართებაში იმის შეფასებისას, თუ რამდენად არის მე-3 მუხლის მოთხოვნებთან შესაბამისობაში ქმედება ან სასჯელი, მხედველობაში უნდა იქნას მიღებული მათი მოწყვლადობა და მათ მიმართ განხორციელებული მოპყრობის გასაჩივრების შეუძლებლობა).

[221] სახელმძღვანელო ციხის ლიდერებისთვის, საერთაშორისო ნორმებსა და სტანდარტებზე დაფუძნებული გადამზადების ძირითადი სახელმძღვანელო, გვ.81, UNODC, 2010.
[222] ციხის მენეჯმენტის განხილვა ადამიანის უფლებების კუთხით, ციხის თანამშრომელთა სახელმძღვანელო, მეორე გამოცემა, გვ. 54, ენდიუ კოილი, 2009.
[223] წამების პრევენციის ევროპული კომიტეტის ანგარიში დანიის შესახებ, 2008.

მენტალურად დაავადებული პირის მკურნალობა შესაძლოა არ იყოს შესაბამისობაში მე-3 მუხლით განსაზღვრულ ადამიანის ღირსების დაცვის სტანდარტებთან, თუმცა შესაძლოა აღნიშნულმა პირმა ვერ შეძლოს კონკრეტულ არასათანადო შედეგზე მითითება.

ამ კონკრეტულ შემთხვევაში, სასამართლო მიიჩნევს, რომ ჯოსელიტო რენოლდი დაავადებული იყო მწვავე ფსიქიკური აშლილობით, რაც გამოიხატა სუიციდის მცდელობაში 2000 წლის 2 ივლისს. მართალია მომდევნო დღეებში მკურნალობის შედეგად მისი მდგომარეობა გაუმჯობესდა, მაგრამ მისი ქცევა კვლავ აგრესიული იყო (მაგ: ის თავს დაესხა მცველს). ციხის ოფიცერი, რომელიც იკვლევდა აღნიშნულ საქმეს, ამტკიცებდა, რომ ჯოსელიტო რენოლდი შეუსაბამო განცხადებებს აკეთებდა და თავის ანგარიშში აღწერდა მას, როგორც პრობლემების გამომწვევ პატიმარს.

სასამართლო ასევე გაეცნო მცველი R - ის ანგარიშს, სადაც ის აღნიშნავდა, რომ ჯოსელიტო რენოლდს ღამე ესმოდა მისი ვაჟის ხმა, ინციდენტის წინა ღამეს კი ის ეჭიდებოდა მისი საკნის გისოსებს და ითხოვდა გარეთ გაშვებას.

მტკიცებულებებიდან ირკვევა, რომ ჯოსელიტო რენოლდი იტანჯებოდა ტკივილისა და დარდისაგან, ამას ადასტურებს წერილი, რომელიც მან 2000 წლის 6 ივლისს მიწერა თავის დას. ის აღნიშნავდა, რომ იმყოფებოდა თავისი შესაძლებლობების ზღვარზე და საკუთარ საკანს ადარებდა სამარეს, თავის თავს კი ჯვარცმულს. მისი მეგობარი პატიმრის განმარტებით, რენოლდმა მას განუცხადა, რომ აწუხებდა შფოთვა და უიმედობა, რადგან არ იყო მიჩვეული მარტოობას, პატიმარი აღნიშნავდა, რომ ესმოდა როგორ ტიროდა რენოლდი.

სასამართლო აცხადებს, რომ პატიმრები, რომლებიც იტანჯებიან სერიოზული მენტალური პრობლემებით და განეკუთვნებიან თვითმკვლელობის რისკის კატეგორიას, საჭიროებენ სპეციალური ზომების გამოყენებას, რაც შესაბამისობაში იქნება ჰუმანურ მოპყრობასთან.

აღნიშნული მიზეზებიდან გამომდინარე, სასამართლომ ერთხმად დაადგინა, რომ ადგილი ჰქონდა კონვენციის მე-2 მუხლის დარღვევას (სიცოცხლის უფლება), რადგან მოხელეებმა დაარღვიეს მათი პოზიტიური ვალდებულება დაეცვათ ჯოსელიტო რენოლდის სიცოცხლის უფლება, სასამართლო მიიჩნევს, რომ ადგილი ჰქონდა აგრეთვე მე-3 მუხლის დარღვევას[224].

რას გვეუბნება საერთაშორისო სტანდარტები

ციხის ევროპული წესები
ფსიქიკური ჯანმრთელობა

47.1 სამედიცინო კონტროლს დაქვემდებარებული სპეციალიზებული სასჯელაღსრულების დაწესებულებები ან განყოფილებები ხელმისაწვდომი უნდა იყოს ფსიქიკური დაავადების ან გადახრების მქონე იმ პატიმართა გამოსაკვლევად და სამკურნალოდ, რომლებიც მე-12 წესის დებულებებს არ ექვემდებარება.
47.2 ციხის სამედიცინო სამსახურმა უნდა უზრუნველყოს ფსიქიატრიული მკურნალობა ასეთი საჭიროების მქონე ყველა პატიმართათვის და განსაკუთრებული ყურადღება მიაქციოს თვითმკვლელობების (სუიციდი) თავიდან აცილებას.

[224] ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე Renolde საფრანგეთის წინააღმდეგ, 2008.

ადგილობრივი კანონმდებლობა

პენიტენციურ დაწესებულებებში სუიციდისკენ მიდრეკილი პატიმრების გამოვლენის, მათთვის შესაბამისი დახმარების გაწევისა და სუიციდით გამოწვეული სიკვდილიანობის შემცირების მიზნით, საქართველოს პენიტენციურ სისტემაში მოქმედებს „ბრალდებულთა/მსჯავრდებულთა სუიციდის პრევენციის პროგრამა“.[225]

აღნიშნული პროგრამა ითვალისწინებს შემდეგ აქტივობებს:

- პატიმართა, სამედიცინო პერსონალის, ფსიქოლოგების, პენიტენციური დაწესებულების უსაფრთხოებისა და სამართლებრივი რეჟიმის განყოფილების თანამშრომლებისა და სოციალური მუშაკების ინფორმირებას, აგრეთვე, მოსამსახურეთა გადამზადებას სუიციდის პრევენციის საკითხებთან დაკავშირებით;
- ინფორმაციის შეგროვებას განსაკუთრებით სარისკო გარემოებათა და სარისკო ქცევების შესახებ, სუიციდის რისკის მქონე პატიმართა გამოვლენას;
- მულტიდისციპლინური გუნდის საქმიანობას, გუნდის მიერ პატიმრის სუიციდის რისკის შეფასებას, ინდივიდუალური დახმარების გეგმის შემუშავებას და განხორციელებას;
- პროგრამის განმახორციელებელ მოსამსახურეთა პროფესიული და პიროვნული სტრესის პრევენციასა და შემცირებას.

სუიციდის პრევენციის პროგრამის ხელმძღვანელობას, მისი შესრულებისა და მუშაობის მიმდინარეობის მონიტორინგს ახორციელებს პროგრამის საბჭო, რომელიც შედგება მინისტრის მიერ დამტკიცებული სამი წევრისაგან.

პროგრამას ჰყავს ადგილობრივი კოორდინატორი, რომელსაც პენიტენციური დაწესებულების დირექტორთან და მთავარ ექიმთან შეთანხმებით, საქართველოს სასჯელაღსრულების და პრობაციის მინისტრს დასანიშნად წარუდგენს პროგრამის საბჭო, რომელიც შემდგომ კოორდინაციას უწევს მის საქმიანობას.

ადგილობრივი კოორდინატორი კოორდინაციას უწევს სუიციდის რისკის შემფასებელი მულტიდისციპლინური გუნდების მუშაობას, განსაზღვრავს გუნდის შემადგენლობას, უზრუნველყოფს გუნდის საქმიანობის ორგანიზებას, შესაბამისი დოკუმენტაციის წარმოებასა და სარისკო გარემოებების შესახებ ინფორმაციის სისტემატიურ რეჟიმში მოპოვებას. ამასთან, კოორდინატორი, ყოველთვიურად, საბჭოს აწვდის ინფორმაციას პროგრამის მიმდინარეობის შესახებ. პროგრამის ფარგლებში წარმოებული დოკუმენტაცია ითვლება ამბულატორიული/სტაციონარული სამედიცინო დოკუმენტაციის ნაწილად.

პატიმართა მულტიდისციპლინური დახმარების საჭიროების განსაზღვრასა და მისი პროგრამაში ჩართვის თაობაზე გადაწყვეტილებას იღებს პენიტენციური დაწესებულების ფსიქოლოგი ან ექიმი-ფსიქიატრი.

მულტიდისციპლინური გუნდის მომსახურება მოიცავს კონკრეტული პატიმრის სუიციდის რისკის შეფასებას, ინდივიდუალური დახმარების გეგმის შემუშავებასა და აღნიშნული გეგმის განხორციელებას. პენიტენციურ დაწესებულებაში, შეიძლება შეიქმნას რამდენიმე მულტიდისციპლინური გუნდი, რომლის შემადგენლობაში შედიან: ფსიქოლოგი, ექიმი-ფსიქიატრი, ექიმი, სოციალური მუშაკი, დაწესებულების დირექტორი ან მის მიერ უფლებამოსილი პირი/პირები (დირექტორის მოადგილე, სამართლებრივი რეჟიმის, უსაფრთხოების უფროსი), საჭიროების შემთხვევაში, მოწვეული სპეციალისტი/პირი. გუნდის თითოეული წევრი საკუთარი კომპეტენციის ფარგლებში მონაწილეობს სუიციდის რისკის მქონე პატიმართა იდენტიფიცირებაში, სუიციდის რისკის შეფასებაში, ინდივიდუალური დახმარების გეგმის შემუშავებასა და განხორციელებაში.

მულტიდისციპლინური გუნდის მიერ დგინდება სუიციდის დაბალი, საშუალო ან მაღალი რისკის დონე. სუიციდის საშუალო ან მაღალი რისკის შემთხვევაში, გუნდი ახორციელებს ინდივიდუალური დახმარების გეგმას, რომლის თაობაზეც დგება ოქმი, სადაც აისახება რეკომენდაცია პატიმრის განთავსებისა და მეთვალყურეობის შესახებ, გასატარებელი ღონისძიებები, გეგმიური განმეორებითი მულტიშეფასების დრო, გუნდის შეხვედრების განრიგი და სხვა დამატებითი ინფორმაცია.

[225] „ბრალდებულთა/მსჯავრდებულთა სუიციდის პრევენციის პროგრამის დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის მინისტრის 2016 წლის 11 თებერვლის N13 ბრძანება.

სუიციდის მცდელობის ან/და გუნდის ერთ-ერთი წევრის დასაბუთებული მოთხოვნის საფუძველზე, სავალდებულოა განხორციელდეს რიგგარეშე მულტიშეფასება, რომლის შემდეგ დგება ოქმი დაბალი, საშუალო ან მაღალი სუიციდის რისკის შესახებ.

პატიმრის მიმართ მულტიდისციპლინური დახმარების განხორციელება შეჩერდება გუნდის მიერ სუიციდის დაბალი რისკის დადგენის შემთხვევაში, ხოლო მულტიდისციპლინური დახმარების განხორციელება შეწყდება პატიმრის პენიტენციური დაწესებულებიდან გათავისუფლების შემთხვევაში.

თვითმკვლელობის/თვითდაზიანების ან თვითმკვლელობის/თვითდაზიანების მცდელობის შემთხვევაში, სამორიგეო ცვლის ინსპექტორ-კონტროლიორი დაუყოვნებლივ ატყობინებს დანაყოფის ინსპექტორსა (ოფიცერს) და სამორიგეო ცვლის ხელმძღვანელს (ოპერატიული მორიგე). აღნიშნული მდგომარეობისას, სამორიგეო ცვლის ინსპექტორ-კონტროლიორი საკნის კარების სარკმლიდან მოუწოდებს და აძლევს ინსტრუქციას საკანში მყოფ მსჯავრდებულებს არ დაუშვან თვითმკვლელობა/ თვითდაზიანება ან თვითმკვლელობის/თვითდაზიანების მცდელობა ან დახმარება აღმოუჩინონ დაზარალებულს. სამორიგეო ცვლის ინსპექტორ-კონტროლიორი დანაყოფში მყოფ დაწესებულების სხვა მოსამსახურეებთან ერთად იღებს ზომებს დაზარალებულის გადასარჩენად.[226]

[226] საქართველოს სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის მინისტრის 2013 წლის 1 აგვისტოს №200 ბრძანებით დამტკიცებული ინსტრუქცია, 44-ე მუხლი.

თავი: 12

დაწესებულების ფუნქციონირების ნაწილობრივი ან სრული მოშლა (საგანგებო მდგომარეობები)

მეთორმეტე თავი

დაწესებულების ფუნქციონირების ნაწილობრივი ან სრული მოშლა (საგანგებო მდგომარეობები)

საერთაშორისო სტანდარტები და პრაქტიკა

შესავალი

პენიტენციური დაწესებულების მართვისას ხშირად დგება მისი ფუნქციონირების სრული ან ნაწილობრივი მოშლის რისკი. ყველაზე კარგად ორგანიზებულ პენიტენციურ დაწესებულებებსაც კი შესაძლოა მოუწიოს სხვადასხვა კრიზისულ სიტუაციებთან გამკლავება. ყოველთვის შესაძლებელია, რომ რომელიმე პატიმარი თავს დაესხას თანამშრომლებს ან სხვა პატიმრებს წინასწარ დაგეგმილად ან დაუგეგმავად; შესაძლოა, პატიმართა ჯგუფმა გადაწყვიტოს, რომ არ დაემორჩილოს ადმინისტრაციას და შეეცადოს მასობრივი არეულობის მოწყობას, ბუნტის ან მძევლების ხელში ჩაგდების გზით; შესაძლოა დაწესებულების ფუნქციონირებას საფრთხე შეექმას სტიქიური უბედურებების გამო, რომელთა წინასწარ განჭვრეტაც შეუძლებელია.

პენიტენციური დაწესებულების ყველა მენეჯერს უნდა ესმოდეს უსაფრთხოებას, კონტროლსა და ადამიანის უფლებების დაცვას შორის ბალანსის მიღწევისა და შენარჩუნების მნიშვნელობა. მცდარია მოსაზრება, რომ პატიმრების მიმართ ადამიანური და სამართლიანი მოპყრობა გამოიწვევს უსაფრთხოებისა და კონტროლის შემცირებას. პირიქით, გაქცევის თავიდან არიდება და დაწესებულებაში კონტროლის უზრუნველყოფა საუკეთესოდ მიიღწევა კარგად მოწესრიგებულ გარემოში, რომელიც უსაფრთხოა პატიმრებისა და თანამშრომლებისთვის, დაწესებულებაში, სადაც თითოეულ პატიმარსა და თანამშრომელს აქვს იმის განცდა, რომ მათ ეპყრობიან სამართლიანად; სადაც პატიმრებს შეუძლიათ მონაწილეობა მიიღონ კონსტრუქციულ აქტივობებში და მოემზადონ გათავისუფლებისთვის. პენიტენციური დაწესებულების პროფესიონალი მენეჯერი ყოველთვის უნდა იბრძოდეს ამ ბალანსის შენარჩუნების უზრუნველსაყოფად.[227]

„ციხის სტაბილურობისთვის დაცული უნდა იყოს სამი მოთხოვნა: უსაფრთხოება, კონტროლი და სამართლიანობა. ამ მიზნებისთვის, „უსაფრთხოება“ ნიშნავს პენიტენციური დაწესებულების ვალდებულებას თავიდან აირიდოს პატიმართა გაქცევა. „კონტროლი“ ნიშნავს დაწესებულების ვალდებულებას უზრუნველყოს პატიმართა დესტრუქციული ქცევის პრევენცია. „სამართლიანობა“ კი ნიშნავს პენიტენციური დაწესებულების ვალდებულებას მოეპყრას პატიმრების ადამიანურად და სამართლიანად და მოამზადოს ისინი საზოგადოებაში დასაბრუნებლად...“[228]

ასევე მნიშვნელოვანია საგანგებო მდგომარეობებისთვის წინასწარ მომზადება და დაგეგმვა. სწორედ ეს არის მათზე რეაგირების საუკეთესო საშუალება. ყველა პენიტენციურ დაწესებულებას უნდა ჰქონდეს საგანგებო მდგომარეობების მარეგულირებელი ნათელი პროცედურები, მათ შორის, გაქცევის, ბუნტის, მძევლად ხელში ჩაგდების, მასობრივი დაუმორჩილებლობის, ხანძრის შესახებ და ა.შ.“[229]. დაწესებულების ადმინისტრაცია მუდმივად უნდა ამუშავებდეს და პროცედურულად არეგულირებდეს პოტენციურ რისკებთან გამკლავების სცენარებს.

სცენარი არის მოსალოდნელი მოვლენების ჯაჭვის მონახაზი ან მოდელი. ამ სცენარებზე რეაგირების საშუალებით დაწესებულებას შეუძლია, განავითაროს და დახვეწოს მისი საპასუხო ქმედებების შესაძლებლობები. ისინი ასევე ხელს უწყობს თანამშრომელთა კომპეტენციების მორგებას ინციდენტების მართვაზე და უზრუნველყოფს შესაძლებლობების და მოლოდინების სიცხადესა და შესაბამისობას. სხვადასხვა სცენარის და მათზე საპასუხო ქმედებების შეფასებისას ქციები ან პრობლემებია მოსალოდნელი?

- რა რესურსები შეიძლება გახდეს საჭირო თუ ინციდენტი გაგრძელდება რამოდენიმე საათის ან დღის განმავლობაში?
- ვინ უნდა იყოს ჩართული თითოეულ სცენარში?
- ვის უნდა შეატყობინონ ინციდენტის შემთხვევაში - ადგილობრივ, რეგიონალურ, თუ ცენტრალურ უწყებებს?

[227] ადამიანის უფლებათა მიდგომა ციხის მართვისას, ციხის თანამშრომელთა სახელმძღვანელო, მე-2 გამოცემა, 2009, ენდრიუ კოილი, გვ. 59.

[228] ლორდი ჯასტის ვულფი, ციხის არეულობები, 1991.

[229] ადამიანის უფლებათა მიდგომა ციხის მართვისას, ციხის თანამშრომელთა სახელმძღვანელო, მე-2 გამოცემა, 2009, ენდრიუ კოილი, გვ. 69.

ინციდენტებზე რეაგირების კონკრეტული პროცედურები უნდა იყოს ქმედითი, ფუნქციური და უნდა ხდებოდეს მათი რეგულარული გადახედვა. ინციდენტებთან დაკავშირებული პროცედურები არ უნდა გულისხმობდეს მხოლოდ პენიტენციური დაწესებულების შიდა ინციდენტებს (არეულობა, გაქცევა, ხანძარი, მძევლად ხელში ჩაგდება, ა.შ.). ასევე მნიშვნელოვანია, რომ პროცედურები, კონკრეტული მოქმედების გეგმები, ეხებოდეს გარე საფრთხეებსაც, მათ შორის სტიქიურ უბედურებებს, ტერორისტულ საფრთხეებსა და ორგანიზებული ჯგუფების ქმედებებს.

საზოგადოების უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული საკითხების განხილვის მიზნით, დაწესებულების მართვისთვის ასევე მნიშვნელოვანია ადგილობრივ პოლიციასთან რეგულარული შეხვედრების ჩატარება. მნიშვნელოვანია, აგრეთვე პენიტენციური დაწესებულების დინამიურ უსაფრთხოებაზე დაყრდნობით ინფორმაციის შეგროვება. ამ პროცესში გადამწყვეტია სხვა სამართალდამცავ ორგანოებთა კოორდინირებული საქმიანობა ინფორმაციის გაცვლისა და კრიზისულ სიტუაციებში ერთობლივი მოქმედებების გეგმის შემუშავების კუთხით.

შესაძლებელია თუ არა პენიტენციური დაწესებულების საგანგებო მდგომარეობის პრევენცია?

ეს კითხვა ბევრად უფრო კომპლექსურია ვიდრე ერთი შეხედვით შეიძლება ჩანდეს. პასუხი ერთდროულად დადებითიც არის და უარყოფითიც.

ზოგიერთი საგანგებო მდგომარეობის პრევენცია რა თქმა უნდა შეუძლებელია. შეუძლებელია მაგალითად მიწისძვრის პრევენცია. სტიქიურ უბედურებათა უმრავლესობა ხვდება ისეთ კატეგორიაში, რომლის თავიდან არიდებაც შეუძლებელია. ამ შემთხვევაში მთავარია იყოს შემუშავებული მსგავს სიტუაციებში მოქმედების ინსტრუქციები.

პოტენციურად შესაძლებელია სხვა სახის ფართომასშტაბიანი კრიზისისა და საგანგებო მდგომარეობის თავიდან არიდება. ასეთ კრიზისებს განეკუთვნება პატიმრების ძალადობით გამოწვეული სიტუაციები - ბუნტი, არეულობა, მძევლად ხელში ჩაგდება და ა.შ. ასევე საკმაოდ ხშირია ხანძარი, რომელიც შესაძლოა განვიხილოთ როგორც პოტენციურად თავიდან არიდებადი საგანგებო მდგომარეობა.

კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი ელემენტია ინციდენტებით გამოწვეული ზიანის შემცირება. საგანგებო მდგომარეობისადმი კარგ მზაობას შეიძლება მოჰყვეს მნიშვნელოვანი შედეგი პრევენციისა და შემსუბუქების კუთხით. მაგალითად, დაწესებულების ადმინისტრაციამ შეიძლება ვერ გათვალოს მოკლე ჩართვა, რამაც შეიძლება გამოიწვიოს ხანძარი. ამ შემთხვევაში კარგი მომზადება დაწესებულებას სრულად აარიდებს თავიდან საგანგებო მდგომარეობას. თუ ხანძარი გაჩნდება დაუცველ ადგილას და დაიწყებს გავრცელებას, მაგრამ დაწესებულებას მინიმუმამდე აქვს დაყვანილი ხანძრის გავრცელების ხელის შემწყობი საშუალებები, გამართულად მუშაობს დაწესებულების განგაშის სისტემა, განსაზღვრულია ხანძარსაწინააღმდეგო ქმედებები და ევაკუაციის გეგმა, ამ შემთხვევაში შესაძლებელი იქნება ამ კრიზისული სიტუაციიდან გამოწვეული ზიანის შემცირება.

პენიტენციურ დაწესებულებაში საგანგებო მდგომარეობების პრევენციისას მომზადების მნიშვნელობა ძალიან დიდია. მზაობა არ უნდა იყოს განხილული მხოლოდ როგორც უკვე მომხდარი საგანგებო მდგომარეობის დროს საპასუხო ქმედებების გატარება - როდესაც უკვე გვიანია პრევენციაზე საუბარი. მაგალითად, ბუნტის შემდეგ, რომელსაც ადამიანთა სიკვდილი და დიდი ზარალი მოჰყვა, შეიძლება ცხადი გახდეს, რომ კრიზისი დაიწყო რამდენიმე პატიმარს შორის დაუგეგმავი ჩხუბით, რომელიც გადაიზარდა ფართომასშტაბიან ბუნტში მთელი დაწესებულების მასშტაბით. კარგი მომზადების შემთხვევაში, შესაძლოა უკეთესი საპასუხო ქმედებები გატარებულიყო საწყის ეტაპზევე. შესაძლებელია, პატიმრებს შორის ძალადობის პრველივე გამოვლინება შეჩერებულიყო, არეულობა იზოლირებული ყოფილიყო მხოლოდ ერთ ბლოკში ან მხოლოდ ერთ შენობაში. **თუკი პენიტენციური დაწესებულება თავის შეცდომებს გააანალიზებს და ასახავს საგანგებო მდგომარეობისადმი მომზადების ღონისძიებებში, მან შესაძლოა მომავალში კრიზისული სიტუაციების პრევენცია შეძლოს.**

პენიტენციური დაწესებულებაში საგანგებო მდგომარეობის პრევენციის კონკრეტული ზომები

პენიტენციური დაწესებულებაში საგანგებო მდგომარეობის პრევენციის კონკრეტული ზომები მოიცავს თანამშრომელთა ტრენინგს, რათა მათ შეძლონ ადრეული გამაფრთხილებელი ნიშნების ამოცნობა, თავიდან აირიდონ დაწესებულების მიერ ინიცირებული კრიზისები, შექმნან პრევენციაზე ორიენტირებული კონკრეტული პროცედურები, იყვნენ ყურადღებით „ცხელი“ საკითხებისადმი,

რომლებიც იწვევს დაძაბულობას პატიმრებს შორის და დანერგონ ადრეული გაფრთხილების ავტომატური სისტემები.

ტრადიციული გამაფრთხილებელი ნიშნები

ეს არის პრევენციული ინიციატივა, რომელსაც პენიტენციური დაწესებულების უმეტესობა იყენებს და ძირითადად გულისხმობს თანამშრომელთა ტრენინგს სხვადასხვა საკითხებში. პენიტენციური სისტემის თანამშრომლები, როგორც წესი, ცნობენ გამაფრთხილებელ ნიშნებს დაწესებულებაში ძალადობის მატების შესახებ. ტრადიციული გამაფრთხილებელი ნიშნების სია შეიძლება განსხვავდებოდეს დაწესებულებების მიხედვით, თუმცა დაწესებულებათა უმეტესობას უნდა ჰქონდეს ასეთი სია და იგი უნდა ისწავლებოდეს საწყისი ტრენინგის ფარგლებში.

გამაფრთხილებელი ნიშნები არის გამოცდილი თანამშრომლის მიერ დაწესებულების „შეგრძნების“ ნაწილი. როდესაც გამოცდილი თანამშრომელი მიდის მისთვის ნაცნობ დაწესებულებაში და ხედავს მომეტებულ ხმაურს, პატიმართა დაჯგუფებებს და უჩვეულო კონტაქტს თანამშრომლებსა და პატიმრებს შორის, იგი უცბად აფიქსირებს რომ რაღაც ხდება და შეიძლება ვერც კი მიუთითოს კონკრეტულად რამ მიიყვანა ამ დასკვნამდე.

თანამშრომლების, განსაკუთრებით კი ახალი თანამშრომლების, ტრენინგი მოახლოებული ძალადობის ამოსაცნობი ტრადიციული გამაფრთხილებელი ნიშნების თაობაზე არის მნიშვნელოვანი პრევენციული ზომა.

მოახლოებული ძალადობის ამოსაცნობი ტრადიციული გამაფრთხილებელი ნიშნები:

- პატიმრების მიერ საჭმლის შენახვა;
- პატიმრების უარი ეზოში გასვლაზე;
- პატიმრების გაზრდილი მოთხოვნები;
- პატიმართა საჩივრების რაოდენობის მკვეთრი გაზრდა ან შემცირება;
- პატიმართა გარკვეული დაჯგუფებების ზრდა;
- სამედიცინო მომსახურეობის შესახებ გაზრდილი მოთხოვნები და საავადმყოფოში მოხვედრის მცდელობები;
- დაწესებულებაში ხმაურის დონის მნიშნელოვანი ცვლილება;
- პატიმართა მნახველების რაოდენობის შემცირება;
- პატიმრებს/თანამშრომლებს შორის ურთიერთობის შემცირება;
- სხვა მარვალი ფაქტორი, რომლებიც ინდივიდუალურია სხვადასხვა დაწესებულებების სპეციფიკის გათვალისწინებით.

მასობრივი არეულობის, ბუნტის, გაქცევისა და სხვა სახის გართულებების ძირითადი გამომწვევი მიზეზები

უსაფრთხოების პერსპექტივიდან პატიმრების ყოველდღიური ეფექტური მენეჯმენტი/მართვა ეფუძნება ორ ძირითად მიმართულებას: კარგი წესრიგი და კონტროლი. ეს კომპონენტები სრულად არ ასახავს საპატიმრო დაწესებულებებში ინციდენტების გამომწვევ მიზეზებს, თუმცა წარმოადგენენ მყარ საფუძველს, რომელსაც უნდა ეფუძნებოდეს პენიტენციური დაწესებულება. ცნობილია, რომ პენიტენციურ დაწესებულებაში არეულობის ან/და გაქცევის მიზეზები მოიცავს შემდეგ ფაქტორებს:

ა. სისტემური ფაქტორები

სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების სისტემის ხარვეზები

სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების სისტემასთან დაკავშირებული სხვა ფაქტორები მოიცავს უკანონო დაკავებას, არაპროპორციულ სასჯელებს და ა.შ.

პენიტენციური დაწესებულების გადატვირთულობა

აღნიშნული მიზეზი შესაძლებელია გახდეს ინციდენტის გამომწვევი ძირითადი ფაქტორი, თუმცა იგი არ წარმოადგენს სერიოზული ინციდენტების გამომწვევ ერთადერთ მიზეზს. ის არის დამხმარე ფაქტორი, რომელიც იწვევს დაძაბულობას დაწესებულებაში და თამაშობს კატალიზატორის როლს ინციდენტების დროს. გადატვირთულობამ ასევე შესაძლებელია ვერ უპასუხოს პატიმრების კატეგორიების მიხედვით დაყოფის მოთხოვნას. გადატვირთულობის ეფექტმა შეიძლება შექმნას სიტუაცია, როდესაც პატიმარი თავს გრძნობს უიმედოდ და შეუძლია მიმართოს ექსტრემალურ საშუალებებს. ის ასევე გავლენას ახდენს ადამიანის ღირსებაზე და პატიმრების შესაძლებლობაზე იქონიონ ყოველდღიური ცხოვრებისთვის დამახასიათებელი აქტივობები (ძილი, ჰიგიენა, ა.შ.) მცირე პრივატულობის პირობებში.

ბ. მართვასთან დაკავშირებული ფაქტორები

ორგანიზაციულ სტრუქტურაში არსებული ხარვეზები

პენიტენციური დაწესებულების ორგანიზაციულ სტრუქტურას, რომელსაც არ აქვს სათანადო უსაფრთხოების პროცედურები ან უსაფრთხოებაზე ორიენტირებული ანგარიშგებისა და მონიტორინგის მოთხოვნები, აქვს ინციდენტების პრევენციის, განჭვრეტისა და ეფექტიანი რეაგირების ნაკლები შესაძლებლობა. ზოგიერთ ქვეყანაში, ყველა საჭირო პოლიტიკის დოკუმენტი შექმნილია მაგრამ ვერ ხერხდება მათი პრაქტიკაში დანერგვა.

პენიტენციური დაწესებულების უსაფრთხოების პროცედურების არარსებობა

საბაზისო უსაფრთხოების პროცედურები მოიცავს სათანადო შემოწმების ტექნიკას, მთლიანი დაწესებულების შემოწმების გეგმას, პატიმრების ქცევის მუდმივ მონიტორინგსა და ანალიზს, და შესაძლებლობას დადგინდეს ადეკვატური კონტროლი პატიმრების მოძრაობასა და აქტივობებზე. პენიტენციური დაწესებულების მენეჯმენტი ორიენტირებული უნდა იყოს პროაქტიულ ქმედებებზე. ეს არის ძირითადი სახის ინციდენტების პრევენციისა და მასობრივი გაქცევის თავიდან არიდების კუთხით. პასიური და მხოლოდ რეაგირებაზე დაფუძნებული ურთიერთობა, რომელიც შეიძლება არსებობდეს პენიტენციური დაწესებულების პერსონალსა და პატიმრებს შორის, იწვევს პატიმრების მიერ დაწესებულების შიგნით მიმდინარე მოვლენებზე გავლენისა და კონტროლის მოპოვებას.

ზოგიერთ პენიტენციურ დაწესებულებას აქვს საბაზისო უსაფრთხოების პროცედურები, თუმცა, ხშირად არ ხდება ამ პროცედურების თანმიმდევრული გამოყენება და პერსონალის მხრიდან აქტიური ყურადღების გამახვილება. დაწესებულების მოსამსახურეები ყოველთვის არ არიან საკვანძო უსაფრთხოების პოსტზე და აქტიურად არ ზედამხედველობენ და არ აფასებენ პატიმართა მოძრაობასა და ქცევას. მსგავს სიტუაციებში არსებობს უსაფრთხოების რისკების, სახიფათო სიტუაციებისა და გაქცევის გეგმის იდენტიფიცირების მცირე შესაძლებლობა. ეს განსაკუთრებით რთულია ისეთ დაწესებულებებში, სადაც ინფრასტუქტურის დაგეგმარების/კონფიგურაციის შექმნის დროს არ იყო გათვალისწინებული სტატიკური უსაფრთხოების ელემენტები, ასევე იმ დაწესებულებებში, სადაც აქტუალურია გადატვირთულობის პრობლემა.

პენიტენციური დაწესებულების ადმინისტრაციის მოუმზადებლობა სერიოზულ ინციდენტებზე რეაგირების კუთხით

პენიტენციური დაწესებულების ადმინისტრაცია შესაძლებელია მოუმზადებელი იყოს მასობრივ დესტაბლიზიაციაზე ან/და სიცოხლისთვის საშიშ ინციდენტებზე რეაგირების კუთხით რამდენიმე მიზეზის გამო. მიზეზები შეიძლება მოიცავდეს ტრენინგების ნაკლებობას, არაკვალიფიციურ თანამშრომლებს, სათანადო აღჭურვილობის ნაკლებობას და ცუდად კოორდინირებულ ან არასრულ საპასუხო შესაძლებლობებს. ეფექტიანი ინტერვენციისთვის აუცილებელია როლებისა და პასუხისმგებლობების კარგად გაგება.
არაერთ პენიტენციურ სისტემაში არსებობს მთელი რიგი პროცედურები/პროტოკოლები მსხვილი ინციდენტის შემთხვევაში პენიტენციური დაწესებულებისთვის დამატებითი დახმარების საჭიროების შესახებ. სამწუხაროდ, ბევრი მათგანი საკმაოდ ზოგადია და არ ფარავს ყველა შესაძლო სცენარს და ხშირად პრაქტიკულ დონეზე თანამშრომელები მათ შესახებ არ არიან ინფორმირებულნი.

ზედამხედველობის, გამჭვირვალობისა და ანგარიშვალდებულების მექანიზმების ნაკლებობა ან სისუსტე

ბევრ პენიტენციურ სისტემაში ჯერ კიდევ საჭიროა დაწესებულების თანამშრომლების ანგარიშვალდებულების სისტემის განვითარება. სწორი ანგარიშგება და პენიტენციური დაწესებულების ოპერაციებზე ზედამხედველობა არის მნიშვნელოვანი გამოწვევა და საჭიროა მისი განვითარება ყველა მხარის ჩართულობით.

გ. რესურსებთან დაკავშირებული ფაქტორები
არასათანადოდ გადამზადებული პენიტენციური დაწესებულების პერსონალი

თანამშრომლების საკმარისი რაოდენობის გარეშე, პატიმრებმა შეიძლება, მოიპოვონ კონტროლი დაწესებულებაზე. ბევრ ქვეყანაში, პენიტენციური დაწესებულების მოსამსახურეები არიან ყოფილი პოლიციელები. დაწესებულების პერსონალისთვის საჭირო კვალიფიკაცია და კომპეტენციები განსხვავდება პოლიციის ან შეიარაღებული ძალების ოფიცრებისგან. საჭიროა ამ განსხვავების კარგად აღქმა თანამშრომელთა შერჩევისა და ტრენინგის დაგეგმვის დროს.

პენიტენციური დაწესებულების პერსონალის ცუდი სამუშაო პირობები

ზოგიერთ ქვეყანაში, პენიტენციური დაწესებულების თანამშრომლების შრომის ანაზღაურება არ ხდება რეგულარულად. მათ ასევე ხშირად არ აქვთ შესაბამისი უნიფორმები და აღჭურვილობა უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული მოვალეობების შესასრულებლად. ეს კი იწვევს კორუფციას, რომელმაც თავის მხრივ შეიძლება გამოიწვიოს თანამშრომლების გავლით ან საშუალებით დაწესებულებაში აკრძალული ნივთების (ნარკოტიკები, იარაღი, მობილური ტელეფონები, ა.შ.) შემოდინება.
დაწესებულების თანამშრომლები ხშირად ექვემდებარებიან ისეთივე ცხოვრების პირობებს როგორსაც პატიმრები, რამაც შესაძლოა გავლენა მოახდინოს მათ მიერ შესრულებული სამუშაოს ხარისხზე და პატიმრებთან ურთიერთობაზე. ასეთი პირობები უარყოფითად აისახება თანამშრომლების მორალსა და მოტივაციაზე.

არაადეკვატური ლოჯისტიკა პენიტენციური დაწესებულების მართვისთვის

პენიტენციურ დაწესებულებებს აუცილებლად უნდა ჰქონდეთ საჭირო ლოჯისტიკური მხარდაჭერა, ტექნოლოგია და აღჭურვილობა, რაც მათ საშუალებას მისცემს ეფექტურად შეასრულონ თავიანთი ფუნქციები და გაუმკლავდნენ კრიზისულ სიტუაციებთან დაკავშირებულ ინციდენტებს.

ანტისანიტარია და დაავადებების სიხშირე

პენიტენციურ დაწესებულებაში პატიმართა რაოდენობიდან გამომდინარე, ასევე, შეზღუდული ფინანსური რესურსებიდან გამომდინარე, დაწესებულებათა ნაწილში არის არასახარბიელო პირობები პატიმრების ჯანმრთელობისთვის, რაც ქმნის ხელსაყრელ გარემოს დავადებების გავრცელებისთვის.

პატიმრები ხშირად იმყოფებიან გადამდები ავადმყოფობებით დაავადების რისკის ქვეშ და ზოგადად უჭირთ სუფთა, ჰიგიენური გარემოს შენარჩუნება. საპირფარეშოები და სამედიცინო ნარჩენები განსაკუთრებულად საშიშია. პატიმრებს ხშირად ან საერთოდ არ მიეწოდებათ პირადი ჰიგიენის პროდუქტები ან ისინი არ არის ადვილად ხელმისაწვდომი გამოსაყენებლად.

პატიმრების არასაკმარისი საკვებით უზრუნველყოფა

ბევრ ქვეყანაში პენიტენციური დაწესებულებებისთვის ძირითადი პრობლემური საკითხია ყოველდღიურად ყველა პატიმრის საკმარისი საკვებით უზრუნველყოფაა. ხშირად პატიმრებისთვის დამატებითი საკვების მიწოდება ხდება ოჯახებისა და საზოგადოებრივი ორგანიზაციების მიერ. მართალია, ეს მიზანშეწონილი არ არის, თუმცა მსგავსი სახის ურთიერთობა ფასდაუდებელია და ხელს უწყობს საზოგადოებასა და პატიმრებს შორის კავშირის შენარჩუნებას.

არასათანადო ჯანდაცვა

სათანადო ჯანდაცვის სისტემის გარეშე, მართვა და დაავადებების იდენტიფიცირება არაფექტიანია. პენიტენციურ დაწესებულებებში სერიოზული გამოწვევაა ტუბერკულიოზის, იმუნოდეფიციტის ვირუსის/შიდსის (HIV/AIDS) და სხვა ინფექციური დაავადებების წინააღმდეგ ბრძოლა. მნიშვნელოვანია, რომ თუ ადგილზე მკურნალობა შეუძლებელია, არსებობდეს ორგანიზებული კავშირი პენიტენციურ დაწესებულებასა და სამოქალაქო ჯანდაცვის დაწესებულებებს შორის.
ბევრი პენიტენციური დაწესებულებისთვის გამოწვევაა დაავადებებისაგან თავისუფალი გარემოს შენარჩუნება. თუ კი საბაზისო ჯანდაცვის მომსახურების მიწოდება არ არის უზრუნველყოფილი, დაავადებები შეიძლება ადვილად გავრცელდეს.

პენიტენციური დაწესებულების სუსტი ინფრასტრუქტურა

კარგად ორგანიზებული/დაგეგმილი ინფრასტრუქტურა სტატიკური უსაფრთხოების სისტემის მთავარი კომპონენტია. ბევრ შემთხვევაში, დაწესებულების ინფრასტრუქტურა სუსტი და არაადეკვატურია. აუცილებელია პენიტენციური დაწესებულების ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესების კოორდინირება თანამშრომლების ტრენინგთან და დაწესებულების უსაფრთხოების პოლიტიკის განვითარებასთან ერთად. ინფრასტრუქტურული ხარვეზების ერთობლიობა ზრდის უსაფრთხოების რისკებს პენიტენციურ დაწესებულებებში.

ბევრ პენიტენციური დაწესებულებაში, არ არსებობს რისკების მიხედვით პატიმართა იზოლაციისა და განცალკევების შესაძლებლობა. ანალოგიურად, მცირეა სხვადასხვა კატეგორიის პატიმართა ეფექტიანად დანაწილებისა და დაცვის შესაძლებლობა, განსაკუთრებით ეს ეხებათ მოწყვლად პატიმრებს, როგორებიც არიან ფსიქიკური დაავადების მქონე ან შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პატიმრები და ა.შ.

დ. ძირითადი ხელისშემწყობი ფაქტორები

მასობრივი არეულობები, მძევლად აყვანის შემთხვევები და მასობრივი გაქცევები კითხვის ნიშნის ქვეშ აყენებს პენიტენციური სისტემის შესაძლებლობას ეფექტიანად მართოს პატიმრები. სხვადასხა სახის კვლევებმა გამოავლინა რამდენიმე ძირითადი ფაქტორი, რომელიც ზეგავლენას ახდენს პატიმრის ქცევასა და მის უნარზე/შესაძლებლობაზე მიიღოს დაკავების პირობები.

ეს ფაქტორებია:
- თანამშრომლებსა და პატიმრებს შორის კონტაქტის ნაკლებობა;
- პრეფერენციული (შეღავათიანი) ურთიერთობები თანამშრომლებსა და პატიმრებს შორის;
- პენიტენციური დაწესებულების თანამშრომლებსა და მენეჯმენტს შორის შიდა კონფლიქტები;
- ახალი პატიმრების ნაკადის სწრაფად შემოდინება;
- დღის განრიგში, პროცედურებში ან წესებში საფუძვლიანი ცვლილებები წინასწარი გაფრთხილების გარეშე.

საინტერესოა განვიხილოთ რეალური მაგალითები, დეტალური ქრონოლოგიით, რომლებიც მოგვცემს ანალიზის შესაძლებლობას, როგორ მოქმედებდა ესა თუ ის პენიტენციური დაწესებულება კრიზისულ სიტუაციებთან გამკვლავების დროს და რა სახის შეცდომები იქნა დაშვებული. ეს მაგალითები მოგვცემს შესაძლებლობას ვიმსჯელოთ, თუ როგორ უნდა მოხდეს ბუნტის, მასობრივი არეულობის, გაქცევის, მძევლად აყვანის ან სხვა სახის გართულებების პრევენცია და თუ ასეთი

შემთხვევები მაინც მოხდა, რა ნაბიჯები უნდა გადაიდგას მათი აღკვეთის მიზნით. ჩვენი სურვილი იყო, რომ მაგალითის სახით მოგვეყვანა საქართველოს პენიტენციურ სისტემაში მომხდარი მსგავსი ინციდენტები, თუმცა სამწუხაროდ, არცერთი ასეთი შემთხვევის დეტალური ანალიზი სისტემის მხრიდან არ განხორციელებულა (ზოგადი შეფასებების გარდა), ამიტომ საჭიროდ ჩავთვალეთ სხვა ქვეყნების მაგალითების გაცნობა, სადაც პროცესები დეტალურად არის გაანალიზებული.

ქვემოთ მოყვანილ ორივე მაგალითში გვაქვს მძევლად აყვანის შემთხვევა, სხვა სახის გართულებებთან ერთად, ამიტომ სანამ ამ მაგალითებს მიმოვიხილავთ, გვსურს წინასწარვე წარმოვადგინოთ რეკომენდაციები მძევლად აყვანისა და გაქცევის მცდელობის შემთხვევასთან დაკავშირებით. ეს შესაძლებლობას მოგვცემს კრიტიკული თვალით განვიხილოთ ყველა მოყვანილი მაგალითი (კაზუსი). თუმცა, კიდევ ერთხელ ხაზს ვუსვამთ, რომ ეს მაგალითები მარტო მძევლად აყვანის შემთხვევის საკითხს არ ეხება.

მძევლად აყვანა – რეკომენდაციები

პირველი შემთხვევის ადგილზე

ინციდენტის აღმომჩენმა თანამშრომელმა უმჯობესია პირადად არ განახორციელოს არანაირი ინტერვენცია და არ ჰქონდეს კომუნიკაცია მძევლად ამყვანებთან. მან დაუყოვნებლივ უნდა მოახსენოს ინციდენტის შესახებ დაწესებულების ადმინისტრაციას. როგორც წესი, პენიტენციური დაწესებულების დირექტორი სრულად არის პასუხისმგებელი ინციდენტის მართვაზე, მათ შორის გარე მხარდამჭერი უწყებების (პოლიცია, ა.შ) ჩართულობის შესახებ გადაწყვეტილების მიღებაზე.

პენიტენციური დაწესებულების <u>დირექტორმა უნდა მიიღოს შემდეგი ზომები:</u>

1. ინფორმაციის შეგროვება

განსაზღვროს თანამშრომელი, რომელიც პასუხისმგებელი იქნება ინფორმაციის შეგროვებაზე, მძევლად ამყვანებთან კომუნიკაციის გარეშე, შეგროვებული ინფორმაცია უნდა მოიცავდეს:

- მძევალთა სახელებს;
- მძევლების ფიზიკურ მდგომარეობას;
- მძევლად ამყვანთა ვინაობას, თუ ცნობილია;
- ინციდენტის ზუსტ ადგილმდებარეობას;
- გამოყენებული ან არსებული იარაღის სახეობას (თუ ცნობილია);
- ბარიკადების ან შეზღუდვების არსებობას მძევლად აყვანის ადგილამდე, არის თუ არა ვიზუალური კონტაქტი მძევლებთან ან მძევლად ამყვანებთან;
- სხვა რელევანტურ ინფორმაციას.

2. ინციდენტის ადგილის იზოლირება

სადაც შესაძლებელია, უნდა მოხდეს პენიტენციური დაწესებულების თანამშრომელთა განლაგება ისე, რომ მოხდეს იმ პატიმართა უსაფრთხოების დაცვა, რომლებიც არ არიან ჩართულნი ინციდენტში და აიკრძალოს პატიმართა და თანამშრომელთა მოძრაობა შემთხვევის ადგილისკენ. უნდა მოხდეს თანამშრომელთა ნაწილის (რომლებიც არ არიან საჭირო), პატიმრებისა და პაემანზე მოსული პირების დაწესებულებიდან გაყვანა.

3.ინციდენტის შესახებ ინფორმაციის მიწოდება და დამატებითი ძალის მოძიება

დირექტორი ატყობინებს ცენტრალურ აპარატსა[230] და ადგილობრივ პოლიციას ინციდენტის შესახებ, განსაზღვრავს ხელმძღვანელ პირს, რომელიც პასუხისმგებელი იქნება პოლიციასთან ან სხვა გარე დამხმარე უწყებებთან კონტაქტზე.

4. მძევლად ამყვანებთან მოლაპარაკების გამართვა

დირექტორი განსაზღვრავს თანამშრომელს მოლაპარაკების წარმოებისთვის და აწვდის მას ნებისმიერ მოგროვილ ინფორმაციას. მომლაპარაკებელმა კომუნიკაცია უნდა აწარმოოს მძევლად ამყვანებთან უსაფრთხო დისტანციიდან. მან უნდა:

- ჩაინიშნოს მძევლად ამყვანთა მოთხოვნები და პირობები და აცნობოს დაწესებულების დირექტორს;
- არ გააკეთოს დაპირებები, არ წავიდეს დათმობებზე და არ აიღოს გარკვეული ქმედებების ვალდებულება;
- მოლაპარაკების დროს არ უნდა იქონიოს გასაღებები, იარაღი და დამორჩილების საშუალებები;
- რეგულარულად მიაწოდოს ინფორმაცია დაწესებულების დირექტორს მოლაპარაკებების მიმდინარეობის შესახებ.

5. ინციდენტების აქტივობების ჩაწერა/დოკუმენტირება

დირექტორმა უნდა შეარჩიოს თანამშრომელი, რომელმაც უნდა განახორციელოს ინციდენტთან და მის მართვასთან დაკავშირებული ნებისმიერი ინფორმაციის ჩაწერა, ქრონოლოგიურად. ეს ინფორმაცია უნდა მიეწოდოს მხოლოდ პენიტენციური დაწესებულების დირექტორს ან მის მიერ უფლებამოსილ პირს.

6. დაწესებულების სხვა თანამშრომლები

დაწესებულების სხვა თანამშრომლებმა უნდა უზრუნველყონ იმ პატიმართა უსაფრთხოება, რომლებიც არ არიან ჩართულნი ინციდენტში. უნდა უზრუნველყონ დაწესებულებაში შესვლის შეზღუდვა და ინციდენტის ადგილზე მხოლოდ შესაბამის თანამშრომელთა შესვლა, შეინარჩუნონ ჩვეული სიტუაცია დაწესებულების იმ ადგილებში, რომელსაც არ ეხება ინციდენტი, შეცვალონ დღის განრიგი იმ ადგილებში საიდანაც არ უნდა მოხდეს ინციდენტის ადგილზე წვდომა ან მომლაპარაკებელსა და მძევლად ამყვანს შორის მიმდინარე მოლაპარაკებებში ჩარევა. ასეთ შემხვევებში დაწესებულების სამედიცინო პერსონალი ქმნის სამედიცინო პუნქტს ინციდენტის ადგილის ახლოს, იმყოფება კავშირზე დახმარების აღმომჩენ გარე უწყებებთან სამედიცინო დახმარების გაწევასთან დაკავშირებით.

[230] საქართველოში ეს შეიძლება იყო პენიტენციური დეპარტამენტი ან/და სასჯელაღრულებისა და პრობაციის სამინისტრო.

გაქცევა – რეკომენდაციები

როგორც წესი, პატიმრებს არ მოსწონთ დაწესებულებაში ყოფნა, მაგრამ უმეტესობა მათგანი შეგუებულია რეალობას. უმეტესი მათგანი არ შეეცდება გაქცევას ან დაწესებულების ყოველდღიური რეჟიმის დარღვევას თუ დაექვემდებარებიან სათანადო უსაფრთხოების ზომებს და სამართლიან მოპყრობას. მეორე მხრივ, პატიმართა გარკვეული (მცირე) რაოდენობა ყველაფერს გააკეთებს გაქცევისთვის. მათი გარკვეული ნაწილი საფრთხის შემცველია საზოგადოებისთვის. ეს ყველაფერი ნიშნავს, რომ პენიტენციური დაწესებულების ადმინისტრაციას უნდა შეეძლოს ყოველი კონკრეტული პატიმრისგან მომდინარე საფრთხის შეფასება იმისთვის, რომ თითოეული მათგანი დაექვემდებაროს შესაბამის უსაფრთხოების ზომას, არც მეტისმეტად მკაცრს და არც მეტისმეტად ლმობიერს.[231]

დაწესებულების ადმინისტრაცია ვალდებულია, შემოიღოს ისეთი უსაფრთხოების ზომები, რომლებიც აუცილებელია იმისთვის, რომ პატიმარი არ გაიქცეს და რომლებიც უზრუნველყოფენ უსაფრთხო გარემოს, სადაც ყველას შეუძლია თავისი საქმით დაკავდეს ისე, რომ არ იფიქროს ფიზიკურ უსაფრთხოებაზე.[232]

პენიტენციურ დაწესებულებაში მყოფი ზოგიერთი პატიმარი შეიცავს რისკს გაქცევის შემთხვევაში პირთა კონკრეტული ჯგუფის ან გარკვეული პირის მიმართ. ამიტომ, ყველა შესაძლო ზომა უნდა იქნეს გატარებული, რომ არ მოხდეს ასეთი პატიმრის გაქცევა. ასეთი პატიმრების შემთხვევაში უნდა არსებობდეს მათი შესაძლო გაქცევისას არსებული საფრთხის სპეციფიური შეფასება. უნდა გაანალიზდეს რამდენად აქვთ მათ წვდომა რესურსებზე, როგორც დაწესებულების გარეთ, ისე მის შიგნით, რაც მათ დაეხმარება გაქცევაში.

რისკების შეფასება

რისკების შეფასებასთან დაკავშირებით მსჯელობა გვქონდა წინა თავებში. ზოგადად პრინციპი შეფასებისას ერთია, თუმცა ამ შემთხვევაში რისკების შეფასება კონკრეტულად უნდა იძლეოდეს იმ პატიმრების იდენტიფიცირების საშუალებას, რომლებიც საფრთხეს წარმოადგენენ საკუთარი თავისთვის, თანამშრომლებისთვის, სხვა პატიმრებისა და ფართო საზოგადოებისთვის. რისკის შეფასებისასმხედველობაში მისაღები კრიტერიუმები მოიცავს - პატიმრის გაქცევის შემთხვევაში საზოგადოებისთვის საფრთხის არსებობას; ისტორიას გაქცევების შესახებ.[233]

პროცედურული უსაფრთხოება

პროცედურული უსაფრთხოება არის მთავარი კომპონენტი, რომელიც საჭიროა პატიმართა გაქცევის აღკვეთის მიზნით. ეს პროცედურები, უსაფრთხოების დაცვის ზოგად სტანდარტებთან ერთად უნდა განვიხილოთ. პროცედურული უსაფრთხოება უკავშირდება სტატიკური და დინამიური უსაფრთხოების ყველა სახის ელემენტის გამოყენებას (რაზეც წინა თავებშიც გვქონდა საუბარი). იგი მოიცავს:

- პატიმართა კლასიფიკაციას;
- პატიმართა, მნახველების და ტერიტორიის შემოწმებას;
- პერიმეტრის უსაფრთხოებას;
- გარე დაცვის სამსახურის გამართულ მუშაობას;
- ძალის მინიმალურ გამოყენებას, სპეციალური საშუალებების გამოყენების წესს;
- დაწესებულებაში ზოგადად უსაფრთხო გარემოს უზრუნველყოფას;
- საჭიროების შემთხვევაში, კანონით დადგენილი წესით, პატიმართა კორესპოდენციისა და სატელეფონო საუბრების კონტროლს;
- დაწესებულებაში ეფექტური მონიტორინგის სისტემას;
- უწყებათაშორისი კოორდინაციის ეფექტიანი სისტემის არსებობას;
- და ა.შ

სტატიკური და დინამიური უსაფრთხოების რომელიმე ელემენტში არსებული ხარვეზი, შესაძლოა იყოს პატიმრის/პატიმრების გაქცევის მცდელობის მაპროვოცირებელი. ამიტომ მნიშვნელოვანია მუდმივად კონტროლდებოდეს ამ კომპონენტების მდგრადობა.

როგორ უნდა შეფასდეს, თუ რამდენად არის დაცული შესაბამისი სტანდარტები და არსებობს თუ არა ნათელი პროცედურები კრიზისული სიტუაციის (არა მარტო მძევლად აყვანის ან გაქცევის შემთხვევაში)

[231] ადამიანის უფლებათა მიდგომა ციხის მართვისას, ციხის თანამშრომელთა სახელმძღვანელო, მე-2 გამოცემა, 2009, ენდრიუ კოილი, გვ.61.

[232] ადამიანის უფლებათა მიდგომა ციხის მართვისას, ციხის თანამშრომელთა სახელმძღვანელო, მე-2 გამოცემა, 2009, ენდრიუ კოილი, გვ.68.

[233] ადამიანის უფლებათა მიდგომა ციხის მართვისას, ციხის თანამშრომელთა სახელმძღვანელო, მე-2 გამოცემა, 2009, ენდრიუ კოილი, გვ.62.

მართვის კუთხით? ზოგადი შეფასების მიზნით, რამდენიმე ძირითად კითხვებს უნდა გაეცეს პასუხი (თუმცა ეს კითხვები არ არის ამომწურავი):

- არსებობს თუ არა ნორმები, რომლებიც არეგულირებს ძირითად ინციდენტებს?
- ვინ მართავს პენიტენციური დაწესებულებას?
- ვინ მართავს ინციდენტს?
- როგორია ინციდენტის მართვის ჯაჭვი?
- არსებობს თუ არა რაიმე შეზღუდვა მართვაზე პასუხისმგებელი პირის უფლებამოსილების მიმართ?
- ვის და როდის უნდა ეცნობოს ინციდენტის შესახებ?
- ადგენსს თუ არა ძირითადი ინციდენტების მარეგულირებელი ნორმები ძალის გამოყენების შესაძლებლობას?
- ვინ გასცემს ძალის გამოყენების შესახებ ბრძანებას და ვის შეუძლია მისი გამოყენება?
- ვინ არის პასუხისმგებელი მედიასთან ურთიერთობაზე?
- ვის აქვს ინფორმაციის გავრცელების უფლებამოსილება?
- არიან თუ არა თანამშრომლები მზად ინციდენტის მართვისათვის?
- არსებობს თუ არა ევაკუაციის/დაწესებულების შიგნით და მის ფარგლებს გარეთ პატიმართა გადაყვანის გეგმა?
- რამდენად ხშირად ხორციელდება ინციდენტების მართვის შესახებ ტრენინგები და რამდენი ინციდენტი მოხდა ბოლო 12 თვეში?
- გაიარა თუ არა მსგავსი ტრენინგი ყველა ცვლამ?
- არიან თუ არა გადამზადებულნი ინციდენტის მართვაზე პასუხისმგებელი/ხელმძღვანელი პირები?
- განიხილება თუ არა ხელმძღვანელი პირების შეხვედრებზე ძირითადი ინციდენტების პრევენციის საკითხები?
- ხაზგასმულია თუ არა ინციდენტების მართვის დროს ადრეული ინტერვენციის მნიშვნელობა ადმინისტრაციის მხრიდან?
- არის თუ არა ხშირი, ღია კომუნიკაცია თანამშრომლებსა და პატიმრებს შორის?
- გადიან თუ არა თანამშრომლები გადამზადებას პოტენციური რისკების იდენტიფიცირებაში?
- რამდენად ეფექტიანია პატიმართა კლასიფიკაციის სისტემა?
- რამდენი შემთხვევითი შემოწმება ჩატარდა ბოლო 12 თვის განმავლობაში?
- რამდენჯერ ჩატარდა დაწესებულებაში უსაფრთხოების სისტემის ინსპექცია ბოლო 12 თვის განმავლობაში?
- რა უსაფრთხოების აღჭურვილობა არსებობს და რამდენად ხშირად ხდება მისი ვარგისიანობის შემოწმება?
- რა სიხშირით ხდება პერიმეტრის უსაფრთხოების, ავტომობილების, კარების, პაემნის ოთახების და ა.შ. ინსპექტირება?
- რამდენი დარღვევა დაფიქსირდა ბოლო 12 თვის განმავლობაში პატიმართა მხრიდან და რა იყო ძირითადი მიზეზები? მოხდა თუ არა ამ შემთხვევების ანალიზი?
- არსებობს თუ არა ინციდენტებზე რეაგირების გეგმები და იცნობენ თუ არა მას პატიმრები?
- რა პროცედურები არსებობს სპეციფიური ინციდენტებისთვის და ინციდენტების შედეგებისთვის?
- რა უწყებათაშორისი თანამშრომლობის პროცედურებია ჩადებული გეგმებში?
- რა გეგმები და სქემებია ხელმისაწვდომი დაწესებულებაში?
- სად ინახება აღნიშნული დოკუმენტები?
- სად არის ინციდენტის მართვის პირველადი პოსტი?
- როგორია პატიმართა სასწრაფო გადაკეტვისა და დათვლის პროცედურები?
- რა დრო სჭირდება სწრაფი რეაგირების ჯგუფს (სპეციალური დანიშნულების რაზმს) ან სხვა ტიპის ტაქტიკურ ჯგუფს მობილიზებისთვის?
- რომელ გარე ორგანიზაციებს შეუძლიათ აღნიშნული ფუნქციების შესრულება?
- ვის შეუძლია მოპალაპარაკებების წარმოება მძევლად აყვანილ პირებთან დაკავშირებით?
- როდის ჩატარდა ბოლო ტრენინგი ინციდენტებზე რეაგირების გეგმებთან და პროცედურებთან დაკავშირებით?
- როდის იყო ბოლო ტრენინგი საგანგებო სიტუაციების ინსტრუქციებსა და სავარჯიშოებთან დაკავშირებით?
- სად ინახება გასაღებები საგანგებო შემთხვევებისთვის და ვის მიუწვდება მათზე ხელი?
- და ა.შ. [234]

[234] „ციხის ინციდენტების მართვა" , გვ-41-46, UN, 2013.

მაგალითი N1

ლუკასვილის ციხის ბუნტი: ოჰაიოს სასჯელაღსრულების დეპარტამენტი

„1993 წლის 11 აპრილს, აღდგომის კვირას, ლუკასვილში, ოჰაიოს შტატში, სამხრეთ ოჰაიოს პენიტენციურ დაწესებულებაში (SOCF) დაიწყო ყველაზე ხანგრძლივი ციხის ბუნტი ბოლო ოთხი ათწლეულის განმავლობაში და სიკვდილიანობის მაჩვენებლით მესამე არეულობა ბოლო პერიოდის სასჯელაღსრულების ისტორიაში. როდესაც 11 დღის შემდეგ ბუნტი დასრულდა, პენიტენციური დაწესებულების ოფიცერი და 9 პატიმარი იყო მოკლული. სამართალდამცავი ორგანოების დაახლოებით 2,000 წარმომადგენელი და ეროვნული დაცვის ძალები ჩართულნი იყვნენ ბუნტის ჩახშობაში 11 დღის განმავლობაში. ბუნტის დასრულებისას, მომლაპარაკებლებმა მიიღეს 21 პუნქტიანი საჩივრების სია ლუკასვილის ციხეში მათი განხილვის და გაუმჯობესების დაპირებით.

ბუნტის დაწყებისას SOCF-ს ჰყავდა 1,822 პატიმარი, რომელთა 44% მოთავსებული იყო ორკაციან საკნებში. როგორც შტატის ერთადერთი მაქსიმალური უსაფრთხოების ციხეში, SOCF-ში ჯამურად იმყოფებოდნენ 40,000 კაციანი სისტემის ყველაზე ძალადობრივი და დესტრუქციული წარმომადგენლები.

ბუნტამდე თვეებით ადრე, ოჰაიოს ციხის სისტემაში აღმოჩნდა ტუბერკულიოზის რამდენიმე აქტიური შემთხვევა და გადაწყდა ტუბერკულიოზზე კანის ანალიზის ჩატარება ყველა პატიმრისათვის. ოჰაიოს ყველა ციხემ, SOCF-ის გარდა, პრობლემების გარეშე ჩაატარა ტუბერკულიოზის ტესტები. SOCF-ში, მუსლიმმა პატიმრებმა აცნობეს ციხის დირექტორს, რომ მათი რელიგია კრძალავდა კანის ტესტირებას და რომ ისინი მონაწილეობას არ მიიღებდნენ გამოკვლევაში. დირექტორი შეხვდა პატიმრების ლიდერს და მუსულმანთა იმამს და უთხრა, რომ მათ არჩევანი არ ჰქონდათ, მან გამოიყენა გამონათქვამი, რომელიც მუქარის და ულტიმატუმის შემცველი იყო და ნიშნავდა, რომ იგი მართალი იყო და მას უნდა დამორჩილებოდნენ (“my way or the highway”). (ციხის დირექტორმა შემდგომში აღიარა, რომ მისი მიდგომა არასაჭიროდ კონფრონტაციული იყო და შეცდომას წარმოადგენდა.)

ხუთშაბათს SOCF-ის ხელმძღვანელობა შეთანხმდა, რომ მომავალ ორშაბათს ჩაკეტავდნენ ციხეს და საჭიროების შემთხვევაში ჩაატარებდნენ იძულებით კანის ტესტირებას. მომდევნო დღეს, შაბათს, შემუშავდა პატიმართა იზოლირების ინსტრუქციები, რომელთა უმეტესობაც დაიბეჭდა პატიმარი მუშახელის მიერ. პატიმრებმა იცოდნენ, რომ მათი ჩაკეტვა დაიწყებოდა ორშაბათს დილით და მათ გამოიყენეს შაბათი არეულობის დასაგეგმად, რომელიც კვირას უნდა დაწყებულიყო.

1993 წლის 11 აპრილს, კვირას, შუადღის შემდეგ, ორი უსაფრთხოების ოფიცერი და რეკრეაციის ოფიცერი იმყოფებოდნენ „L“ ბლოკის კორიდორში როდესაც 100-ზე მეტი პატიმარი L-6-იდან დაბრუნდა რეკრეაციის ველიდან. ამავე დროს, L-2 და L-7 ნაწილის 180 პატიმარი, რომლებიც სასეირნოდ იყვნენ გაშვებული, ასევე ემზადებოდნენ, რომ შემოსულიყვნენ „L“ ბლოკის კორიდორში.

დაახლოებით 15:00 საათზე, როდესაც L–6 ნაწილის პატიმრები შემოვიდნენ სასეირნო ეზოდან კორიდორში, მათი ჯგუფის ნაწილმა მოაწყო თავდასხმა ოფიცერზე, რომლის განეიტრალებაც რაოდენობრივი სიმრავლის გამო მალევე შეძლეს. ეზოდან შემოვიდნენ რა სხვა პატიმრებიც, ისინიც შეუერთდნენ არეულობას და თავს დაესხნენ იქვე მყოფ სხვა თანამშრომლებს. პატიმრები რიცხობრივად იმდენად აღემატებოდნენ თანამშრომლებს, რომ თანამშრომელთა თავდაპირველი უსაფრთხოებისა და კონტროლის მიზნები მალევე ჩანაცვლდა გადარჩენისა და არეულობის სხვა ნაწილებში გავრცელების თავიდან არიდების მიზნებით.

ბუნტი უკვე დაწყებული იყო. თავდაპირველი თავდასხმიდან 15 წუთში, პატიმრებმა მოიპოვეს კონტროლი L-კორიდორზე და გასაღებებზე, რომლებიც აღებდა ყველა ბლოკისკენ მიმავალ კარს L-კორიდორში. მათ ასევე აიყვანეს მძევლები და დარჩენილი თანამშრომლები გაანეიტრალეს დაჭერისა და არეალის გარეთ მოთავსების გზით.

მოვლენების ქრონოლოგია
დღე 1: კვირა, 1993 წლის 11 აპრილი

12 საათი, შუადღე. იწყება დასვენების/რეკრეაციის პერიოდი. L–2, L–6, L–7, და K–6 ნაწილის პატიმრები, დაახლოებით 400 პატიმარი, გადის ეზოში. დაახლოებით 60 დამატებით პატიმარს ასევე უშვებენ ეზოში.
14:50 საათი. ცხადდება ეზოს „დაკეტვა" საჯარო მიმართვის არხით.
14:55 საათი. საჯარო მიმართვა ეზოს დატოვების შესახებ მეორდება.
15:00 საათი. L–6 ნაწილის პატიმრები (მაქსიმალური უსაფრთხოება, დონე 4) იწყებენ L-კორიდორში შემოსვლას.
15:03 საათი. რამოდენიმე პატიმარი თავს ესხმის კორიდორის ოფიცერს და ხელში იგდებს გასაღებებს რომლებიც აღებს ყველა ბლოკისკენ მიმავალ კარს L-კორიდორში.

/სამხრეთ ოჰაიოს პენიტენციური დაწესებულება გახსნისთანავე პრობლემური დაწესებულება იყო. ლუკასვილი მდებარეობს ყველაზე იზოლირებულ, უკაცრიელ და უღარიბეს ნაწილში, რეგიონში, რომელსაც უფრო მეტი აქვს საერთი კენტუკის აპალაჩების ზონასთან ოჰაიოს მდინარის გასწვრივ ვიდრე მის ჩრდილოეთის ნაწილთან - ოჰაიოს ინდუსტრიულ ქალაქებთან როგორიცაა კლივლენდი, აკრონი, ტოლედო და კანტონი. დაუხვეწავი, გარეუბნის მაცხოვრებელი თეთრკანიანი თანამშრომლებისა და ურბანული, შავკანიანი პატიმრების მიქსი თავიდანვე პრობლემური იყო. რასობრივი საკითხები ცუდად იყო და ციხეს გამოცდილი ჰქონდა 20-ზე მეტი მკვლელობა მისი ფუნქციონირების საკმაოდ მოკლე პერიოდში სანამ აღდგომის აჯანყება დაიწყებოდა. უმეტეს შემთხვევაში, პატიმრები, რომლებიც ყველაზე დიდ სასჯელს იხდიდნენ ოჰაიოს ციხის სისტემაში, გეოგრაფიულად ყველაზე მეტად იყვნენ დაშორებული თავიანთ ოჯახებს, რაც ვიზიტებს რთულსა და იშვიათს ხდიდა. ძველი, ანტიკვარული ტელეფონის ჩამრთველის გამო, პატიმრებს ჰქონდათ ძალიან შეზღუდული წვდომა წინასწარი გადახდის სატელეფონო აპარატებთან. ამასთან, მიუხედავად იმისა, რომ ციხეში განთავსებული იყვნენ შტატის 40,000 პატიმრებიდან ყველაზე სერიოზულები, ის იმართებოდა არა როგორც მაქსიმალური უსაფრთხოების, არამედ როგორც საშუალო უსაფრთხოების დაწესებულება/.

15:04 საათი. პატიმრები თითქმის ერთდროულად ესხმიან თავს ოთხ ოფიცერს. ერთი ოფიცერი რეკავს კონტროლის ცენტრ 1-ში და ატყობინებს „ჩხუბი L-კორიდორში."
15:05 საათი. კონტროლის ცენტრი 1 ყველა დანაყოფს ატყობინებს: „ჩხუბი გვაქვს L-კორიდორში."
15:06 საათი. ცვლის უფროსი პასუხობს გამოძახებას და მას L-კორიდორში შესვლისთანავე ესხმიან თავს. მეორე ლეიტენანტიც პასუხობს გამოძახებას და მასაც თავს ესხმიან. J-ბლოკის სერჟანტი, აპირებს რა გამოძახებაზე პასუხს, ხედავს რომ პატიმრები ცემენ ოფიცერს ხელკეტით და ცოცხის ტარით L–6-თან ახლოს. კონტროლის ცენტრი 1 ავრცელებს შეტყობინებას, რომ ორი ოფიცერი მიემართება L-ბლოკში.

15:07 საათი. ორივე ოფიცერი და სერჟანტი ბრძოლით იკვალავენ გზას L-კორიდორში. კონტროლის ცენტრი 1 იღებს ზარს, რომ ოფიცერს ესაჭიროება დახმარება L-ბლოკში. K-ბლოკის რეკრეაციის ოფიცერი L-ბლოკიდან K-ბლოკში ეზოს გადაკვეთისას დაჭრილი ოფიცრების დანახვისას ითხოვს საკაცეებს.

15:08 საათი. კონტროლის ცენტრი 1 ურეკავს ოჰაიოს შტატის პატრულს დახმარებისთვის.
15:12 საათი. ორი ლეიტენანტი და სერჟანტი წარმატებით იკვალავენ გზას L-კორიდორში ქვედა შესასვლელისკენ. ისინი ბრძანებას აძლევენ კონტროლის ცენტრ 3-ს დაკეტოს შესასვლელი.

15:15 საათი. ლეიტენანტი ატყობინებს კონტროლის ცენტრ 1-ს, რომ „პატიმრებმა ხელში ჩაიგდეს L-მხარე". პატიმრები სკანდირებენ „ჩვენ გვაქვს გასაღებები".

15:05-15:15 საათი. საკვანძო თანამშრომლებთან დაკავშირება რაციების მეშვეობით ვერ ხერხდება, რადგან თანამშრომელი, რომელიც დაკავშირებას ცდილობს ვერ აცნობიერებს, რომ ის ამისთვის არასწორ ხაზს იყენებს. ზოგიერთი L-ბლოკის ოფიცერი მირბის L–5-ის კიბის უჯრედისკენ, რადგან სწორედ ამგვარად აქვს გავლილი გადამზადება. ერთ ოფიცერზე ხორციელდება თავდასხმა L–6 ნაწილში, მაგრამ ის ახერხებს გზის გაკვალვას გასასვლელისკენ სანამ დაიკეტება. მეორე ოფიცერი აყავთ მძევლად L-კორიდორში შესვლისას.

15:15-16:15 საათი. კოშკის გუშაგებს ებრძანათ თავიანთ იარაღზე ბეჭდის მოხსნა. უსაფრთხოების ოფიცრები, იარაღით ხელში იკავებენ პოზიციებს კონტროლის ცენტრ 3-ში, რათა ხელი შეუშალონ L-ბლოკის პატიმრებს წინ წაწევაში.

ერთი ოფიცერი ითხოვს დახმარებას L–5-ის კიბის უჯრედიდან, სადაც მან და კიდევ ერთმა ოფიცერმა თავი შეაფარეს. იგი ეკონტაქტება კონტროლის ცენტრ 1-ს 4 შემთხვევაზე. არავინ არის გაშვებული ოფიცრების დასახმარებლად. კაპელანი მოდის კონტროლის ცენტრ 1-ში და სთავაზობს დახმარებას. ოფიცერი L–5-ის კიბის უჯრედიდან მეხუთედ ურეკავს კონტროლის ცენტრ 1-ს. სხვა თანამშრომელი პასუხობს ზარს და დაუყონებლივ მიყავს შეიარაღებული ჯგუფი მათ გადასარჩენად L–5-ის გარე კარიდან.

პატიმარი სავარჯიშო დარბაზის მოწყობილობით ტეხავს გაუმაგრებელ ბეტონის ბლოკს L–5 კიბის უჯრედში და იჭერს ორ ოფიცერს ზუსტად იმ დროს, როდესაც გადამრჩენი ჯგუფი მოდის გარე კართან - პირველი დახმარების ზარიდან 1 საათში.

პატიმრები ასევე შეიჭრებიან L–2 კიბის უჯრედში და იჭერენ კიდევ ერთ ოფიცერს და პატიმარს. პატიმარს ესხმიან თავს და ოფიცრის თვალწინ კლავენ. (პატიმრის გვამს ეზოში მარხავენ მეორე დღეს. აუტოფსიამ გამოავლინა დანით მიყენებული 163 ჭრილობა და თავის ქალის სერიოზული დაზიანებები.)

კიდევ ერთმა ოფიცერმა დარეკა კონტროლის ცენტრ 1-ში L–4 ბლოკის უკანა კიბის უჯრედიდან მისთვის და მეორე ოფიცრისთვის დახმარების თხოვნით. ტელეფონს არავინ უპასუხა. ის ცდილობს მეორედ დაკავშირებას. ვიღაც პასუხობს და თიშავს. ამ დროისთვის, პატიმრებმა ჩაამსხვრიეს კიბის უჯრედში შემომავალი ფანჯარა და თავს დაესხნენ ოფიცრებს ცეცხლჩამქრობით. პატიმრება შეანგრიეს ბეტონის ბლოკი და მძევლად აიყვანეს ოფიცრები. ამ პროცესში ოფიცრები ძლიერად სცემეს.

პატიმრებმა ბარიკადი აღმართეს L-კორიდორის ქვედა ჭიშკართან კონტროლის ცენტრი 3-ის ზონიდან თავდასხმის თავიდან არიდების ან შენელების მიზნით.

ოფიცრებმა K-ბლოკის ყველა პატიმარი ჩაკეტეს, სადაც იყვნენ - საკნებში, საშხაპეებში და მოსასვენებელ ოთახებში - კრიზისზე საპასუხოდ უფრო მეტი თანამშრომლის გამოყოფის და ბუნტის გავრცელების მინიმიზაციის მიზნით. მოგვიანებით ტაქტიკური და არეულობის კონტროლის ჯგუფები შევიდნენ K-ბლოკში ყველა პატიმრის საკნებში დასაბრუნებლად.

/SOCF-ის საცხოვრებელი ნაწილი არის ორსართულიანი, ორ სართულს შუა მყარი ჭერით. თითოეული საკნის ბლოკის წინა ნაწილი გამოდის ძირითად საცხოვრებელ კორიდორში. თითოეულ საცხოვრებელ ბლოკს აქვს ორსართულიანი კიბის უჯრედი, თითოეულ სართულზე მეტალის უსაფრთხოების კარებით. ოფიცრები თან ატარებენ ამ კარების გასაღებებს და დატრენინგებული არიან საცხოვრებელ ბლოკში საფრთხის შემთხვევაში დაიხიონ კიბისკენ თუ ვერ ახერხებენ მთავარ კორიდორში მოხვედრას. კიბის უჯრედში მოხვედრისას ოფიცერს შეუძლია გამოიყენოს ტელეფონი და დაუკავშირდეს კონტროლის ცენტრს, რომელმაც, თეორიულად უნდა გამოუშვას ოფიცრის გადამრჩენი ჯგუფი. ეს ჯგუფი უნდა შევიდეს კიბის უჯრედში ეზოს მხრიდან პირველ სართულზე არსებული დამატებითი უსაფრთხოების კარიდან. ბლოკის ოფიცრებს ამ კარის გასაღები თან არ აქვთ, რადგან ეს უსაფრთხოების პროტოკოლის დარღვევა იქნება.

ოფიცრების ნაწილმა ზუსტად ისე გამოიყენა კიბის უჯრედი, როგორც დატრენინგებულნი იყვნენ. თუმცა, მიუხედავად იმისა, რომ მათი ნაწილი საათზე მეტ ხანს ურეკავდა კონტროლის ცენტრს, მათ გადასარჩენად თანამშრომლები არ გამოუშვიათ. საბოლოოდ, კიბის უჯრედში არსებული ყველა ოფიცერი იყო ნაცემი ან/და მძევლად აყვანილი პატიმრების მიერ, მას შემდეგ რაც მათ შეაღწიეს უჯრედში უსაფრთხოების კარების გარშემო არსებული გაუმაგრებელი კერამიკული ბეტონის ბლოკის კონსტრუქციის კედლის გარღვევით/.

16:00 საათი. ციხის მორიგე ოფიცერი, განყოფილების მენეჯერი, მოდის დაწესებულებაში. L-ბლოკის პატიმრები კვეთენ ეზოს და ღობის საშუალებით აღწევენ K-ბლოკის გარე ნაწილში. ეზოში არსებული პატიმრები ამსხვრევენ K-ბლოკის ფანჯარას და იღებენ საჭმელს და ადიალებს K-ბლოკის პატიმრებისგან.

იმ დროს, როდესაც პატიმრები წინ იწევენ K-ბლოკის ეზოში, შეიარაღებულ ოფიცრებს კოშკებში და K-ბლოკში, კონტროლის ცენტრი აძლევს ინსტრუქციას არ გახსნან ცეცხლი.

/ბუნტის შემდეგ, ყველაზე სერიოზული კამათი გამოიწვია დაურეკეს თუ არა დირექტორს და როდის. კონტროლის ცენტრის თანამშრომლებმა აღნიშნეს, რომ მათ რამდენჯერმე სცადეს დაკავშირება სახლის ტელეფონსა და პეიჯერზე. დირექტორმა აღნიშნა, რომ ის ხელმისაწვდომი იყო როგორც სახლის ტელეფონზე, ისე პეიჯერზე და მასთან კონტაქტის მცდელობა არ ყოფილა ბუნტის დაწყებიდან რამდენიმე საათის შემდეგ დრომდე. საბოლოო ანალიზის შედეგად გამოიკვეთა, რომ დირექტორი SOCF-ში მივიდა ბუნტის დაწყებიდან დაახლოებით 4 საათის შემდეგ./

16:15-17:15 საათი. პატიმრებმა მძევლად აიყვანეს 11 ოფიცერი. ისინი აფასებენ ოფიცრების ჭრილობებს, ადგენენ რომ ერთი სერიოზულად დაჭრილია და ეშინიათ რა მისი გარდაცვალების, თანხმდებიან ციხის თანამშრომლებთან რომ მას მოათავსებენ L–8 ნაწილის კიბის უჯრედში, რომ შეიარაღებულმა ჯგუფმა გადაარჩინოს. გადარჩენა განხორციელდება.

პატიმრები იღებენ ციხის მოლაპარაკებებისა და არეულობის კონტროლის მითითებას განყოფილების მენეჯერის ოფისიდან.

SOCF-ის მოლაპარაკებების მწარმოებელი ჯგუფი შეკრებილია პატიმრებთან მოლაპარაკების საწარმოებლად, რომლებიც ამ მომენტისთვის მყარად აკონტროლებენ L-კომპლექსს.

17:00 საათი. SOCF-ის არეულობის კონტროლის ჯგუფი შეკრებილია (ერთი წევრი მძევლად არის ჩავარდნილი).

17:15 საათი. მომლაპარაკებელი რეკავს ყველაგან L-ბლოკსა და მის კიბის უჯრედებში, მაგრამ ვერ იღებს პასუხს.

17:45 საათი. SOCF-ის ტაქტიკური ჯგუფი შეკრებილია.

19:30 საათი. K-ბლოკის ოფიცრები იყენებენ ჯაჭვებს M–1 ნაწილის სავარჯიშო ოთახის კარების გასამაგრებლად იმიტომ, რომ პატიმრებს უკვე აქვთ M–2 ნაწილის გასაღებები, რომლებიც ასევე აღებს M–1 ნაწილის კარებებს.

21:15 საათი. ჭრილობების სიმძიმის გამო პატიმრები ათავისუფლებენ ერთ უსაფრთხოების ოფიცერს. ოფიცერი გადაყავთ კოლომბოსის საავადმყოფოში, ოჰაიოში.

22:36 საათი. პატიმრები ათავისუფლებენ კიდევ ერთ უსაფრთხოების ოფიცერს, რომელსაც სერიოზული თავის ტრამვა აქვს მიღებული. ეს ოფიცერიც გადაყავთ საავადმყოფოში.

23:02 საათი. 5 მოკლული პატიმრის ცხედარს ათავსებენ ეზოში, რომლებიც გარკვეული პერიოდის შემდეგ გააქვთ ციხის თანამშრომლებს.

23:22 საათი. პატიმრები ათავისუფლებენ კიდევ ერთ უსაფრთხოების ოფიცერს, რომელიც ასევე გადაყავთ საავადმყოფოში.

დღე 2: ორშაბათი, 12 აპრილი, 1993 წელი
01:45 საათი. ეზოში დარჩენილი პატიმრების ნაწილი გადაყავთ K-ბლოკში, სადაც უკვე ერთ საკანში 10 პატიმარია განთავსებული.

10:15 საათი. ოჰაიოს ბეჭდვითი მედიის/გაზეთის (Cleveland Plain Dealer) რეპორტიორს არჩევენ მოლაპარაკებების შუამავლად. ციხის თანამშრომლები აწყევტინებენ მას საუბარს პატიმრების სპიკერთან, როდესაც ისინი ვერ ადასტურებენ ყველა მძევლის უსაფრთხოდ ყოფნას.
10:35 საათი. კიდევ ერთი პატიმრის ცხედარი თავსდება ეზოში და თანამშრომლებს გამოაქვთ ის.

დღე 3: სამშაბათი, 13 აპრილი, 1993 წელი

10:00 საათი. ციხის თანამშრომლები აღმოაჩენენ პატიმრის გვამს K-ბლოკის საკანში. (მოგვიანებითი ჩანაწერებით ცხადიხდება, რომ , ეს პატიმარი მოკლეს სხვა პატიმრებმა იმის გამო, რომ მისი ბიძაშვილი ოფიცრებს ეხმარებოდა ბუნტის დროს.)

16:00 საათი. არეულობა იწყება K–8 ნაწილში, K–ბლოკის L-კომპლექსთან ყველაზე ახლოს მდებარე ნაწილში. L–1 ნაწილის პატიმრები მოუწოდებენ K–8 ნაწილის პატიმრებს შეუერთდნენ ბუნტს. ციხის თანამშრომლები იყენებენ ცრემლსადენ გაზს, რომ ჩაახშონ არეულობა და იწყებენ K–ბლოკის პატიმრების სხვა დაწესებულებებში გადაყვანას.

დღე 4: ოთხშაბათი, 14 აპრილი, 1993 წელი

03:50 საათი. პოლიციის ვერტმფრენი ვარდება ციხის კომპლექსის პატრულირების დროს. 3 ადამიანი უმნიშვნელოდ ზიანდება.

09:00 საათი. L-ბლოკის პატიმრები ფანჯრიდან კიდებენ ზეწარს, რომელზეც აღნიშნულია, რომ მოკლავენ მძევალს თუ მათი მოთხოვნები არ შესრულდება. მათი მოთხოვნები მოიცავს ერთადგილიან საკნებს, განათლების მიღების მეტ შესაძლებლობებს და დამატებით ვიზიტებს.

12:00 საათი. შუადღე. ოჰაიოს გუბერნატორი რეკავს ოჰაიოს ეროვნულ გვარდიასთან SOCF-ის უსაფრთხოების პერიმეტრის უზრუნველყოფისთვის.

17:00 საათი. ციხის თანამშრომლები L-ბლოკის პატიმრებს აძლევენ საჭმელს, რის სანაცვლოდაც პატიმრები მძევლებს აწვდიან წამლებს.

დღე 5: ხუთშაბათი, 15 აპრილი, 1993 წელი

12:20 საათი. პატიმრები L-ბლოკიდან ისვრიან უსაფრთხოების ოფიცრის რობერტ ვალანდინგამის ცხედარს, რომელსაც გაიტანენ ციხის ტერიტორიიდან.

/მედიის წარმომადგენლებს ფოტოაპარატის ლინზებისა და ბინოკლების გამოყენებით შეეძლოთ პატიმრების მოთხოვნების და მუქარის წაკითხვა. ციხის თანამშრომლები იშვიათად აწვდიდნენ ინფორმაციას მედიის წარმომადგენლებს. როდესაც მედიამ საჯარო ინფორმაციის ოფიცრის მოადგილეს დაუსვა კითხვა დროის ულტიმატუმისა და მძევლის მოკვლის მუქარის შესახებ, მან უპასუხა, რომ პატიმრები ბუნტის დასაწყისიდანვე იმუქრებოდნენ და აყენებდნენ ულტიმატუმს და არ არსებობდა მიზეზი, რის გამოც ეს მუქარა იმაზე სერიოზულად უნდა მიეღოთ, ვიდრე წინა მუქარები. მისი განცხადება გავრცელდა მედიაში და მოისმინეს საკნებშიც, სადაც პატიმრები თვალყურს ადევნებდნენ ტელევიზიებისა და რადიოს მიერ ინციდენტის გაშუქებას. სწრაფადვე, პატიმრებმა გამოიყვანეს ოფიცერი ვალანდინგამი, ახალგაზრდა ოფიცერი, რომელიც პოპულარული იყო პატიმრებშიც და თანამშრომლებშიც და მოკლეს. შემდეგ კი მისი ცხედარი გადაუგდეს ციხის თანამშრომლებს. არაერთი თანამშრომელი და დამკვირვებელი მიიჩნევდა, ***რომ ეს სიკვდილი იყო მედიასთან ურთიერთობისას დაშვებული უხეში შეცდომის პირდაპირი შედეგი.*** *უნდა აღინიშნოს, რომ საჯარო ინფორმაციაზე პასუხისმგებელი ოფიცრის მოადგილეს არ ჰქონდა გავლილი კრიზისის დროს მედიასთან ურთიერთობის ტრენინგი და დეპარტამენტს არ ჰქონდა არც პოლიტიკა და არც პროცედურა მსგავსი სიტუაციებისთვის.*

SOCF-ის ციხის მოსახლეობის ნახევარზე მეტი იყო ჩაკეტილი და არ მონაწილეობდა ბუნტში. თუმცა, ციხის თანამშრომლები ძალიან ემოციურად განწყობილები და გაბრაზებული იყვნენ და ძალიან ცუდად ეპყრობოდნენ პატიმრებს, რომლებიც საერთოდ არ იყვნენ ბუნტში ჩართული. ამან სულ მცირე ორჯერ წარმოქმნა ახალი ბუნტის განვითარების საშიშროება. სასჯელაღსრულების ეროვნულმა ინსტიტუტმა, ოჰაიოს შტატის თხოვნით, SOCF-ში კონსულტანტად გამოგზავნა ადმინისტრატორი სხვა შტატიდან. ეს კონსულტანტი, რომელსაც ციხეში არეულობებთან და ბუნტებთან გამკლავების სერიოზული გამოცდილება ჰქონდა, დაეხმარა ციხეს გაეკონტროლებინა დარჩენილი ზონები. ცდილობდა რა, რომ თავიდან აერიდებინა იმ პატიმრებზე შურისძიება, რომლებიც საერთოდ არ მონაწილეობდნენ ბუნტში, კონსულტანტს ინტენსიური დაპირისპირება ჰქონდა ციხის ერთ-ერთი ზედა რგოლის მენეჯერთან. ციხის თანამშრომლებმა გააგრძელეს პატიმრების მიმართცუდად მოპყრობა მე-11 დღეს ბუნტის დამთავრების შემდეგაც. ციხე რამდენიმე კვირის განმავლობაში იყო ახალი ძალადობის საფრთხის ზღვარზე. ეს საფრთხე მოდიოდა იმ პატიმრებისგან, რომლებიც ბუნტში არ იყვნენ ჩართულები.

20:20 საათი. რადიოში პირდაპირ ეთერში გამოსვლის სანაცვლოდ პატიმრები უშვებენ მძევალს.

დღე 6: პარასკევი, 16 აპრილი, 1993 წელი
14:15 საათი. ტელევიზიაში პირდაპირ ეთერში გამოსვლის სანაცვლოდ პატიმრები უშვებენ კიდევ ერთ მძევალს. გამოსვლისას მუსულმანი პატიმარი იმეორებს პატიმრების მოთხოვნას გააუქმონ SOCF-ის საკნებში იძულებითი რასობრივი ინტეგრაცია.

დღე 7: შაბათი, 17 აპრილი, 1993 წელი
10:40 საათი. პატიმრების მოთხოვნის საპასუხოდ, ციხის თანამშრომლები იწვევენ კიდევ ერთ სატელევიზიო ჯგუფს პირდაპირი ეთერისთვის, მაგრამ მოლაპარაკებები ჩავარდება. ციხის თანამშრომლები პატიმრებს აწვდიან საჭმელს, წყალს და წამლებს მძევლებისთვის.
15:40 საათი. ციხის პერიმეტრზე მოიყვანეს ბულდოზერები, სავარაუდოდ პატიმრების მიერ გათხრილი გვირაბის დასანგრევად.

დღე 8: კვირა, 18 აპრილი, 1993 წელი
მოლაპარაკებებში დახმარების მიზნით ციხის თანამშრომლებმა SOCF-ში მოიწვიეს კლევლანდის ადვოკატი ნიკი ზ. შვარცი, რომელიც მანამდე წარმოადგენდა პატიმრებს ციხის სისტემის წინააღმდეგ. ციხის თანამშრომლები რთავენ აუდიო ჩანაწერს, რომელზეც დარჩენილი ხუთი მძევლის ოჯახებისთვის მიმართვაა ჩაწერილი.

დღე 9: ორშაბათი, 19 აპრილი, 1993 წელი
15:50 საათი. პატიმრები გადმოკიდებენ კიდევ ერთ ზეწარს L-ბლოკის ფანჯრიდან, რომელზეც წარწერაა: „სახელმწიფო გატყუებთ. ჩვენ გვინდა ამ ყველაფრის დასრულება და პირდაპირ შეხვედრა ჩვენს ადვოკატთან“. ადვოკატი შვარცი აგრძელებს პატიმრების კონსულტირებას ციხის მოლაპარაკებების პროცესში.
21:00 საათი. ღამის განმავლობაში, ციხის თანამშრომლები აკეთებენ აუდიო მიმართვის ტრანსლირებას L-კომპლექსის პატიმრებისთვის და ეუბნებიან, რომ დირექტორი ეთანხმება მათ მოთხოვნებს.

დღე 10: სამშაბათი, 20 აპრილი, 1993 წელი
12:00-15:00 საათი. სამი პატიმარი და ადვოკატი შვარცი ხვდებიან ციხის მოლაპარაკებების წარმოების ჯგუფის წევრებს ციხის ეზოში .
19:45 საათი. ადვოკატი ეუბნება რეპორტიორებს, რომ შეთანხმება დასრულებულია.

დღე 11: ოთხშაბათი, 21 აპრილი, 1993 წელი
14:50 საათი. დირექტორი თეითი და ადვოკატი შვარცი აცხადებენ, რომ შეთანხმება შედგა.
15:30-22:40 საათი. პატიმრები ტოვებენ L-კომპლექსს M–2 ნაწილის სავარჯიშო ოთახის კარის გავლით. ისინი მიყავთ K-ბლოკში ოჰაიოს შტატის პატრულის წევრებს. სხვა პატიმრები კიდევ ორ პატიმარს კლავენ L-კომპლექსში.
22:40 საათი. დარჩენილი პატიმრების მიერ L-ბლოკის დატოვებისას, გათავისუფლებული მძევლები გამოდიან.

დასკვნები და რეკომენდაციები

1. საგანგებო მდგომარეობების გეგმები და პროცედურები უნდა იყოს რეალური, პრაქტიკული და თანამშრომლებისთვის ცნობილი. SOCF-ის საგანგებო მდგომარეობების გეგმები არც ერთ ამ კრიტერიუმს არ პასუხობდა. ისინი იყო მოძველებული, წინააღმდეგობრივი და ზოგადად არაადეკვატური სერიოზულ საგანგებო მდგომარეობასთან გამკლავებისთვის. თუმცა, საგანგებო მდგომარეობების გეგმები არარელევანტური აღმოჩნდა იმის გამო, რომ თანამშრომლები შესაბამისად არ იყვნენ გადამზადებულნი. თანამშრომლები აღმოჩნდნენ მდგომარეობაში, როდესაც თვითონ იგონებდნენ საპასუხო პროცედურებს და სტრატეგიებს კრიზის მიმდინარეობის პროცესში.

2. ეფექტიანი მართვის გარეშე, საგანგებო მდგომარეობისათვის მზაობის სხვა ასპექტები შეიძლება საერთოდ არ იყოს მნიშვნელოვანი. ამ ბუნტში, ზოგიერთი თანამშრომელი მძევლად აიყვანეს ან/და ცემეს მხოლოდ იმიტომ, რომ არავინ აიღო ხელმძღვანელობა ხელში და გადაჭრით არ იმოქმედა . საათების შემდეგ, როდესაც დირექტორი მოვიდა და ხელში აიღო მართვის სადავეები,

სიტუაციანამშრომლების სასარგებლოდ შეიცვალა, თუმცა მომხდარის დიდი ნაწილის შეცვლა უკვე შეუძლებელი იყო.

3. პროფესიული მიდგომა უნდა ჩამოყალიბდეს ყოველდღიურად, მანამ სანამ კრიზისი მოხდება. პროფესიონალიზმი ვერ განვითარდება შუა კრიზისის დროს. SOCF-ში, პატიმრებზე შურისძიებამ ტრაგიკული სიტუაცია კიდევ უფრო დაამძიმა და რეალურად გაზარდა საგანგებო მდგომარეობის რისკები.

4. მართვა/ლიდერობა შეიძლება ძალიან მტკივნეული და ემოციური იყოს. ოფიცერი ვალანდინგჰამის გვამი გამომძიებელს დახვდაადერეფანში, როდესაც შემომავალი ცვლის ოფიცრები მოვიდნენ და სწორედ ამ კორიდორიდან შემოვიდნენ დაწესებულებაში. ისინი შემდეგ შეხვდნენ დირექტორს და სთხოვეს, დაერთო ნება გამოეყენებინათ ძალა და ნებისმიერ ფასად დაესრულებინათ ეს სიტუაცია. დირექტორმა იცოდა, რომ ეს გადაწყვეტილება პოპულარული იქნებოდა შედეგის მიუხედავად. მან ასევე იცოდა, რომ დარჩენილი მძევლები სამ ჯგუფად იყვნენ დანაწილებულნი დაიმყოფებოდნენ სამ განსხვავებულ პატიმართა დაჯგუფებასთან ერთად. მძევალთა ორი ჯგუფი პერიოდულად გადაადგილდებოდა მათი ლოკაციის გამჟღავნების თავიდან არიდების გამო. თავდასხმის ბრძანების გაცემა იქნებოდა ამ მძევლების მკვლელობა, რის გამოც დირექტორმა ეს არ გააკეთა. რამდენიმე დღის შემდეგ, დარჩენილი მძევლები გამოუშვეს ყოველგვარი დამატებითი ფიზიკური დაზიანების გარეშე. არ შეიძლება არ დაფასდეს რამხელა სიძლიერე იყო საჭირო ასეთი გადაწყვეტილების მისაღებად.

5. მართალია მოლაპარაკებების შედეგად პატიმრები ძალის გამოყენების გარეშე დანებდენ და გაათავისუფლეს დარჩენილი მძევლები, მაგრამ მოლაპარაკებები თავის მხრივ არ იყო პოპულარული თანამშრომლებში. რეალურად, მომლაპარაკებლები დაცვის თანდასწრებით გაიყვანეს დაწესებულებიდან თანამშრომლების რეაქციის გამო. დაწესებულების თანამშრომლებს უნდა ესმოდეთ მომლაპარაკებლების მისია და როლი ინციდენტის დადგომამდე.

6. თუ თანამშრომლები დროულად ვერ აღიქვამენ საგანგებო მდგომარეობის სერიოზულობას და არ დაიწყებენ მის იზოლირებას, მდგომარეობამ შეიძლება სწრაფად განიცადოს ესკალაცია. თანამშრომლებთან ინტერვიუებში აღნიშნულია, რომ ისინი არ მოელოდნენ, რომ ბუნტი „წარმატებული“ იქნებოდა ან რომ ამდენ ხანს გაგრძელდებოდა. პატიმრებს არ უფიქრიათ, რომ პატიმრები სრული ბლოკის ხელში ჩაგდებას შეძლებდნენ.

7. საცხოვრებელი ბლოკის ოფიცრებს თან ჰქონდათ სხვადასხვა კარის გასაღებები. ეს პრაქტიკა არღვევდა უსაფრთხოების კონცეფციას და წარმოადგენდა უსაფრთხოების რისკს.

8. იმ დროს მოქმედი პროცედურის მიხედვით, ხელმძღვანელს არ ჰქონდა შეიარაღებული ძალის გამოყენების ბრძანების გაცემის უფლება. ასეთი ბრძანება საჭიროებდა ცვლის ოფიცრის ნებართვას, რომელიც იმ დროს იყო დანაყოფის მენეჯერი. ცვლის ოფიცერი არ იმყოფებოდა ციხეში, როდესაც ბუნტი დაიწყო. ნებისმიერი სიღრმისეული შესწავლა გამოავლენდა, რომ არსებულ პროცედურაში სერიოზულ ხარვეზებს ჰქონდა ადგილი.

9. საგანგებო დმგომარეობისადმი მზაობაში ყველა თანამშრომლის ტრენინგი აუცილებელია. ბუნტის დროს, SOCF-ის თანამშრომელთა წინასწარი ტრენინგი მოიცავდა ინციდენტებთან გამკლავების 1 საათიან კურსს, რომლის დროსაც თანამშრომლებს აცნობდნენ სასურველ ტექნიკას ჩხუბთან, სამედიცინო მდგომარეობასთან, პატიმართა არეულობასთან დაკავშირებით და მძევლების აყვანასთან დაკავშირებულ 1 საათიან ტრენინგს, რომელიც ეხებოდა რჩევას „როგორი უნდა იყოს კარგი მძევალი“. ტაქტიკურ გუნდს გავლილი ჰქონდა მხოლოდ 24 საათიანი ტრენინგი უფროსი თანამშრომლებისგან და შემდეგ ყველა ტრენინგს თავად ატარებდნენ.

10. ძალის გამოყენების პოლიტიკა უნდა იყოს კარგად გათვლილი, დაწერილი და გავრცელებული, თანამშრომლებმა უნდა იცოდნენ მის შესახებ და გავლილი უნდა ჰქონდეთ შესაბამისი წვრთნა. მართალია, კოშკის ოფიცრებს ბუნტის დასაწყისშივე გაუწიეს ინსტრუქცია მოეხსნათ ბეჭდები იარაღიდან, მაგრამ SOCF-ს არ ჰქონდა ძალის გამოყენების ნათელი პროცედურა. ერთ-ერთმა კოშკის ოფიცერმა აღნიშნა, რომ მან შეაჩერა K-ბლოკისკენ მიმავალი L-ბლოკის პატიმარი დაემუქრა რა იარაღის გამოყენებით, მაგრამ არ იყო ნათელი, რომ კოშკის ოფიცრებმა იცოდნენ როდის ან რა გარემოებებში უნდა ესროლათ, გარდა პირდაპირი ბრძანებისა.

11. პენიტენციურ დაწესებულებებში გავრცელებული შეხედულების საწინააღმდეგოდ, ბუნტის დროს დაპირისპირებული ჯგუფები მუშაობდნენ ერთად მოლაპარაკებების, მძევლების და L-ბლოკის სამართავად. 11 დღიანი კრიზისის დროს, სუნიტი მუსულმანები, არიული საძმო და შავკანიანთა განგსტერული დაჯგუფება მართავდა L-ბლოკს ციხის ყოველდღიური მენეჯმენტის მსგავსად. მათ დაიყვეს ზონები, ჰყავდათ შუამავლები, ცვლის გუშაგები, ჩაკეტეს საშიში დამნაშავეები და მძევლები გადაყავდათ ერთი ჯგუფიდან მეორეში წყვეტდნენ რა, რომელი ჯგუფი დაიცავდა მათ უკეთესად. ისინი მუშაობდნენ სამედიცინო ოთახში და საკმაოდ კარგად უმკურნალეს რამდენიმე დაჭრილს.

12. უნდა გადაიხედოს სამუშაოები პატიმართა კონფიდენციალურ ინფორმაციასთან წვდომასთან მიმართებაში. SOCF-ის პატიმრებს ჰქონდათ ისეთი სამუშაო, რამაც შესაძლებლობა მისცათწაეკითხათ სენსიტიური ინფორმაცია ციხის ოპერაციებისა და პროცედურების შესახებ. მათ ჰქონდათ წვდომა თანამშრომელთა ჩანაწერებზე, ტელეფონებზე, სხვა პატიმართა შესახებ ინფორმაციასა და ინსტიტუციურ დოკუმენტებზე, როგორიცაა მაგალითად არეულობების კონტროლის სახელმძღვანელო.

13. ზოგადად ცნობილია, რომ თანამშრომლები, რომლებიც ცუდად ეპყრობიან პატიმრებს, ბუნტის დროს შეიძლება გახდნენ სამიზნე. ვალანდინგჰამი, ბუნტის დროს მოკული ოფიცერი, ასეთ თანამშრომლებს შორის არ იყო. პირიქით, იგი პატიმრებს შორის დადებითი დამოკიდებულებით ხასიათდებოდა. ოჰაიოს სახელმწიფო პატრულმა ვერ მოახდინა რაიმე პირადი შურისძიების ფაქტის იდენტიფიცირება, რაც საფუძვლად დაედებოდა მის სამიზნედ ამოღებას.

14. მედიასთან ურთიერთობა გადამწყვეტი ნაწილია საგანგებო მდგომარეობის დროს, ასეთ დროს მედიასთან ურთიერთობის მიმართულებით მომზადება სერიოზული და ამომწურავი უნდა იყოს, პროცედურები უნდა განვითარდეს და აუცილებლად უნდა გაიმიჯნოს ყოველდღიური მედია ურთიერთობებისგან. SOCF-ის ინციდენტის დროს, მედიასთან ურთიერთობის თვალსაზრისით ბევრი პრობლემა დაფიქსირდა, ტრაგიკულ შეცდომასთან ერთად, რასაც ოფიცერი ვალანდინგჰამის მკვლელობა მოჰყვა. ბუნტის დაწყების დროს, ტელევიზიის ვერტმფრენი ისე ახლოს დაფრინავდა ციხესთან, რომ მომლაპარაკებლემა ვერ გაარჩიეს პატიმართა მოთხოვნები. სხვა ტელევიზიის ვერტმფრენმა პირდაპირ ეთერში გადასცა როგორ იკავებდა ტაქტიკური ჯგუფი უკანა სახურავზე პოზიციებს და ემზადებოდა თავდასხმის ბრძანების გაცემის შემთხვევისთვის.

15. საგანგებო მდგომარეობის დასრულების შემდგომი ფაზა შეიძლება იყოს საგანგებო მდგომარეობასთან გამკლავების ყველაზე გრძელი და რთული ნაწილი. პატიმართა სისხლის სამართლებრივი დევნა იყო ძალიან დამღლელი. გამომძიებლებმა შეაგროვეს 4,000-ზე მეტი მტკიცებულება, 7,000 ფოტო, 120-ზე მეტი ვიდეო და საათობით აუდიოჩანაწერები, ჩაატარეს 1,200 ინტერვიუ. საბოლოოდ, გამამტყუნებელი განაჩენით დასრულდა სასამართლოში წარდგენილი 50 საქმიდან 48.

16. ნორმალური მდგომარეობა შეიძლება წლების განმავლობაში არ აღსდგეს. გამოძიება ბუნტის დასრულების 3 წლის შემდეგაც გრძელდებოდა.“[235]

[235] ციხეში საგანგებო მდგომარეობასთან გამკლავების და მომზადების სახელმძღვანელო, აშშ იუსტიციის დეპარტამენტი, სასჯელაღსრულების ეროვნული ინსტიტუტი, გვ.261-271.

მაგალითი N2

მორეის განყოფილებაში მომხდარი ინციდენტი მძევლად აყვანასთან დაკავშირებით (არიზონას ციხის დირექტორის მაღალი დონის ანგარიში წინასწარ შედეგებსა და რეკომენდაციებზე). 4 მაისი, 2005

„2004 წლის 18 იანვარს, კვირას დილით, პატიმრებმა რიკი ვასენერმა, რომელიც იხდიდა 26 წლიან სასჯელს და სტივენ კოიმ, რომელსაც შეფარდებული ჰქონდა უვადო თავისუფლების აღკვეთა, სცადეს ფენიქსიდან 50 მილის სამხრეთ-დასავლეთით მდებარე მორეის განყოფილებიდან (არიზონა) გაქცევა.

მორეი გაიხსნა 1999 წელს და წარმოადგენდა საკნის ტიპის დაწესებულებას, სადაც განთავსებული იყო 840 პატიმარი (აგებული იყო 800 პატიმრისთვის). დაწესებულებაში მოთავსებულნი იყვნენ მე-2, მე-3 და მე-4 კატეგორიის პატიმრები, „დამცავ სეგრეგაციის სექტორში“ მყოფი პირების ჩათვლით, მაგ: ისინი ვინც საფრთხეს წარმოადგენდა სხვისთვის ან თავად ემუქრებოდათ საფრთხე ციხის პოპულაციისგან. მორეიში მოთავსებული იყო დაცვის მიზნით განცალკევებული და უვადო თავისუფლება აღკვეთილი პატიმრების ყველაზე დიდი რაოდენობა არიზონას პენიტენციური სისტემის მასშტაბით.

ორმა პატიმარმა მძევლად აიყვანა ორი უსაფრთხოების ოფიცერი, რომლებიც ასრულებდნენ თავიანთ მოვალეობას და ხელში ჩაიგდო დაწესებულების კოშკურა, რითაც დაიწყო ერის ისტორიაში ყველაზე ხანგრძლივი, 15 დღიანი მძლევების აყვანის ინციდენტი. მძევლების აყვანისა და წარმოებული მოლაპარაკებების აღწერაში, რაც დასრულდა უმსხვერპლოდ, პატიმართა დანებებითა და ორივე მძევლის გათავისუფლებით, რეკომენდაციებთან და აღმოჩენებთან ერთად მიმოხილულია გარემოებები, რომლებიც მიზნად ისახავს მომავალში კრიზისების პრევენციას და ეხება არიზონას პენიტენციური დეპარტამენტის მნიშვნელოვან სამოქმედო, ადმინისტრაციულ და ფისკალურ საკითხებს.

მძევლების აყვანა

18 იანვარს, დღის 2:30-ზე, მორეის დაწესებულებაში დასაქმებული 19 პატიმარი გამოშვებული იქნა საცხოვრებელი ნაწილიდან, რათა გამოცხადებულიყვნენ სამუშაო ადგილზე - დაწესებულების სამზარეულოში.

დაახლოებით 3:15-ზე სამზარეულოში იმყოფებოდა ოფიცერი კენეტ მარტინი და სამზარეულოს სამოქალაქო თანამშრომელი ქალბატონი. სამზარეულოში დასაქმებული ერთ-ერთი პატიმარი რიკი ვასენერი ერთადერთი კარის მეშვეობით შევიდა სამზარეულოში. მეორე პატიმარი სტივენ კოი შეყვა მას და დადგა კარებში ისე, რომ მოახდინა სამზარეულოში არსებული ერთადერთი შესასვლელის ბლოკირება.

ვასენერმა და კოიმ დაიკავეს სამზარეულო

ვასენერი შეიარაღებული იყო თვითნაკეთი დანისმაგვარი იარაღით. ის მიუახლოვდა მარტინს, დაემუქრა იარაღით და განუცხადა, რომ აპირებდა გაქცევას და დასაკარგი არაფერი ჰქონდა. მან უბრძანა მარტინს გაეხადა ფორმის პერანგი (რომელზეც დამაგრებული იყო სასჯელაღსრულების დეპარტამენტის საიდენტიფიკაციო ბარათი) და ფეხსაცმელები. მას შემდეგ, რაც მარტინი დაემორჩილა მოთხოვნას, ვასენერმა ხელბორკილით მიაბა იგი სამზარეულო განყოფილებაში მდებარე გისოსებზე, სამზარეულო ხელსაწყოების შესანახ ოთახში. მეორე პატიმარმა, კოიმ, რომელიც ისეთივე თვითნაკეთი იარაღით იყო აღჭურვილი, სამზარეულოს ქალი თანამშრომელი შეიყვანა ხელსაწყოების შესანახ ოთახში, უბრძანა მას დაწოლილიყო მუცელზე და ხელები და ფეხები შეუკრა ელექტროსადენით.

აღუკვეთეს რა გადაადგილების შესაძლებლობა მარტინსა და სამზარეულოს თანამშრომელს, ვასენერმა და კოიმ მცირე ხნით დატოვეს ოთახი და შემდეგ ისევ დაბრუნდნენ. კოიმ გახადა მარტინს შარვალი და მიაწოდა ვასენერს, რომელმაც ჩაიცვა მარტინის ტანსაცმელი, შემდეგ კი გაიპარსა წვერი ელექტროსაპარსით. ვასენერმა მარტინისგან გაიგო სამზარეულოს ტელეფონის ნომერი.

ვასენერი გავიდა სამზარეულოს სამუშაო ნაწილში, სადაც მომუშავე სხვა პატიმრებს შეატყობინა მისი მხრიდან გაქცევის მცდელობის შესახებ და მოუწოდა მათ შეერთებოდნენ მის განზრახვას. როდესაც არცერთმა პატიმარმა, მათ შორის არც მათ, რომლებიც გარეთ დასატვირთ ბაქანზე მუშაობდნენ, არ მიიღო მისი წინადადება, მან ჩაკეტა პატიმრები სამზარეულოს საწყობში.

დაახლოებით 4:15-ზე, ერთი საათის შემდეგ სამზარეულოში პირველად შესვლიდან, ვასენერმა დატოვა სამზარეულო და თან წაიღო 30 დუიმიანი უჟანგავი ფოლადის მოსარევი კოვზი (ნიჩაბი). კოი რჩებოდა სამზარეულოში. ვასენერმა გაიარა სასადილო ტერიტორია და გავიდა დაწესებულების წითელ ეზოში, რომლის კარიც მარტინის გასაღებით გააღო. ვასენერის მიერ სამზარეულოს დატოვებიდან ცოტა ხნის შემდეგ, კოიმ სამზარეულოს თანამშრომელ ქალზე განახორციელა სექსუალური ძალადობა.

ვასენერმა ხელში ჩაიგდო კოშკურა

დაახლოებით 4:20-ზე, ვასენერი მიუახლოვდა ეზოს ჭიშკარს, რომელიც გარს ერტყმოდა 20 დუიმიან კოშკურას და ჭიშკრის ინტერკომის ყუთზე დააჭირა დაშვების ზარს (ზუმერს). კოშკურაზე იმყოფებოდნენ ოფიცრები ჯეისონ ენ აუქი და ჯეინ დოუ. აუქმა შეხედა მონიტორს და ჩათვალა, რომ ვასენერი იყო ოფიცერი, ამიტომ გააღო ჭიშკარი და ნება დართო ვასენერს შესულიყო კოშკურის ტერიტორიაზე. ვასენერი მიუახლოვდა ყველაზე ქვემოთ მდებარე კოშკურის კარს, რომელიც როგორც შესასვლელი კარი ასევე დაკეტილი იყო და აუქის მიერ კონტროლდებოდა. აუქმა გააღო აღნიშნული კარიც და გამოვიდა კიბეზე მისი მოსაზრებით კოლეგის შესახვედრად. კიბეზე ასვლისას ვასენერს თავი დაბლა ეჭირა, როდესაც ის მიუახლოვდა კიბის დასაწყისს, თავი ასწია და აუქი მიხვდა, რომ არ იცნობდა მიახლოებულ პიროვნებას. აუქის მხრიდან რეაგირების მოხდენამდე, ვასენერმა მას ჩაარტყა მოსარევი კოვზი, გაუტეხა ორბიტარული (თვალის გარშემო მდებარე) ძვალი და დროებით გაანეიტრალა.

შეუიარაღებელი ოფიცერი დოუ ეცადა ვასენერის დამორჩილებას, თუმცა პატიმარი მოერია მას და ხელები ზურგსუკან დაუბა. ვასენერმა აიძულა აუქი და დოუ ეთქვათ მისთვის იარაღის ადგილმდებარეობა, როგორ აემუშავებინა ისინი და როგორ მოქმედებდა საკონტროლო დაფა. შემდეგ ვასენერმა უბრძანა აუქს ჩასულიყო კოშკურის ქვედა ნაწილში.

კოი დარჩა სამზარეულოში

დაახლოებით 4:45-ზე, მაშინ , როდესაც მორეის თანამშრომლებისთვის ჯერ კიდევ უცნობი იყო გაქცევის მცდელობის შესახებ, ოფიცერი რობერ კორნეტი გამოცხადდა სამზარეულოში მარტინის შესაცვლელად, მისი ცვლის დაწყებამდე (5:30) 45 წუთით ადრე. მას უცნაურად მოეჩვენა, რომ საჭმელი იყო დახლებზე, თუმცა სამზარეულოში მომუშავე პატიმრები არ ჩანდნენ. მან დაინახა კოი, რომელიც იდგა „საჭმლის მილთან“, ადგილთან, რომელიც გამოიყენება ლანგრების სამზარეულოდან სასადილო ოთახში გასაცურებლად. კოის თავი გაყოფილი ჰქონდა სარკმელში და თითქოს ვიღაცას ესაუბრებოდა. კორნეტსა და კოის შორის გაიმართა ხანმოკლე საუბარი და კორნეტმა გზა გაარძელა სამზარეულოსკენ. როდესაც კორნეტი მიემართებოდა სამზარეულოსკენ, კოი მას უკნიდან მიუახლოვდა, წელზე თვითნაკეთი იარაღი მიადო და უბრძანა სიარული გაეგრძელებინა, რასაც კორნეტი დაემორჩილა.

სამზარელოს ხელსაწყოების ოთახთან მიახლოებისას, კორნეტმა დაინახა ხელ-ფეხ შეკრული სამზარეულოს თანამშრომელი ქალი, რომელიც იატაკზე იწვა და ხელბორკილით ხელსაწყოების საკიდ გისოსთან მიბმული მარტინი. კოიმ კორნეტს ჩამოართვა ხელბორკილები და რადიოგადამცემი, მიაბა კორნეტი გისოსის მარჯვენა მხარეს და გავიდა სასადილოს ტერიტორიაზე. რამდენიმე წუთის შემდეგ, დარეკა სამზარეულოს ტელეფონმა. კოი დაბრუნდა, უპასუხა ტელეფონს , თქვა “CO II მარტინი,” და დაკიდა.

რამდენიმე წუთის შემდეგ, მარტინის რადიოგადამცემზე შემოვიდა ოფიცერ კელის ზარი, რომელიც ინტერესდებოდა მარტინის მდგომარეობით. კოიმ მიუტანა რადიოგადამცემი მარტინს პირთან და კოის ინსტრუქციის თანახმად, მარტინმა უპასუხა „კოდი 4“, (რაც ნიშნავდა „სიტუაცია ნორმალურია“).

კელი ასევე შეეხმიანა კოშკურას, რათა მიეცათ პატიმრების ეზოში გადაადგილების ნებართვა. დოუმ ვასნერის მოთხოვნით განუცხადა კელის, რომ ეზო არ იყო თავისუფალი, რაც ნიშნავდა, რომ პატიმრების გამოყვანა მიზანშეწონილი არ იყო.

ოფიცერმა აღმოაჩინა „ხმაურიანი კინკლაობა“

დაახლოებით 4:50-ზე, ოფიცერმა კელიმ და ელიზაბეთ დებაუფმა გააცილეს პატიმრები ჰადსონი და სიფორდი მეორე შენობიდან რეკრეაციულ და საკვებ ზონაში. გზად მათ ჩაუარეს კოშკურას, სადაც ვასენერს მოთავსებული ჰყავდა თავისი მძევლები.

როდესაც ოფიცრებმა და პატიმრებმა ჩაუარეს კოშკურას დაცული ბილიკის „ლურჯი ეზოს“ მხრიდან, რომელიც ერთმანეთისგან მიჯნავდა ორ ეზოს, კელიმ შეიხედა კოშკურის ქვედა სართულის ფანჯარაში. შუქი არ ენთო, კელიმ დაინახა ორი ოფიცერი, რომლებიც ორთაბრძოლაში, ან ხმაურიან კინკლაობაში იყვნენ ჩართულნი. სინამდვილეში, ის რაც მან დაინახა იყო ოფიცერი აუქი, რომელიც ხელებშეკრული იწვა იატაკზე.

მოგვიანებით კელიმ გამომძიებლებს განუცხადა, რომ მან სცადა ლურჯი ბაღის კოშკურის ჭიშკარში შეღწევა, თუმცა კარი არ მუშაობდა და ის შეეცადა კოშკურაზე მყოფ ოფიცრებს დაკავშირებოდა სასაუბრო მოწყობილობის (ყუთის) საშუალებით. კელი და დებაუფი წავიდნენ სამზარეულოს მიმართულებით (პატიმარი ჰადსონი უკვე სასადილო ტერიტორიაზე იყო, სიფორდი კი, რომელსაც არ სურდა ჭამა წავიდა პირდაპირ თავის სამუშაო ადგილზე სასეირნო/სარეკრეაციო ტერიტორიაზე).

კელი და დებაუფი შევიდნენ სასადილოს ტერიტორიაზე 4:53-ზე, ჰადსონმა თავისი პირადი ნივთები დააწყო ერთ-ერთ მაგიდაზე და გაემართა საჭმლის მისაღები პუნქტისკენ. დააკაკუნა საჭმლის მილის კარებზე, როდესაც საჭმელი არ გამოჩნდა, კელიმ და დებაუფმაც დააკაკუნეს. შემდეგ ოფიცერი შეეცადა რადიომიმღების საშუალებით დაკავშირებოდა მარტინს და სთხოვდა სამზარეულოს კარის გაღებას. პასუხი არ იყო.

დაახლოებით 4:54-ზე კელიმ კვლავ დააკაკუნა კარზე, დებაუფი კი დაჯდა პირველ მაგიდასთან სასადილო დარბაზში. მას შემდეგ, რაც პასუხი კვლავ არ იყო, კელი დებაუფთან ერთად ჩამოჯდა მაგიდასთან. პატიმარმა კოიმ გამოაღო საჭმლის მილის კარი, კელიმ განუცხადა მას, რომ სურდა მარტინთან დალაპარაკება. კოი დაეთანხმა და კარი დახურა. კელიმ განუცხადა დებაუფს, რომ მან რაღაც უცნაური დაინახა კოშკურის ფანჯარაში და ეს მოსვენებას არ აძლევდა. დებაუფმა სცადა კოშკურასთან დაკავშირება რადიოგადამცემის საშუალებით, თუმცა პასუხი ვერ მიიღო. რამდენიმე წუთის ლოდინის შემდეგ, კელიმ კვლავ სცადა რადიომიმღებით მარტინთან დაკავშირება, თუმცა პასუხი არ იყო.

დევნა სასადილოს ტერიტორიიდან

სასადილოს ტერიტორიაზე მისვლიდან 5 წუთის შემდეგ, კელიმ და დებაუფმა, რომლებიც იდგნენ სამზარეულოს კარის უკან, გაიგონეს გასაღებების ხმა. დაახლოებით 4:59-ზე კორნეტმა გააღო სამზარეულოს კარი, პატიმარი კოი მის უკან იდგა. კორნეტს ეგონა, რომ კარს აღებდა პატიმარ თანდერჰორსისთვის, თუმცა აღმოაჩინა კელი და დებაუფი. მოგვიანებით ოფიცერი კორნეტი აღნიშნავდა, რომ ის შეეცადა თავი დაეღწია პატიმარი კოისგან და დახმარებოდა დანარჩენ თანამშრომლებს სამზარეულოში.

კორნეტი გაიქცა სასადილოს ტერიტორიაზე, ჩაუარა კელისა და დებაუფს, ყვირილით „დაურეკეთ აიემესს“ (ინციდენტის მენეჯმენტის სისტემის განგაშის თანამშრომლებს). კოი გამოედევნა კელის და კედელზე მიაჯაჭვა. როდესაც კელი შეეცადა თვითნაკეთი იარაღის კელისთის წართმევას, კელიმ თვითნაკეთი დანით კელის სახე გაუსერა და იატაკზე დააგდო.

შემდეგ კოი კორნეტს გაედევნა, რომელიც კარიდან გავიდა ლურჯ ეზოში. დებაუფმა განგაშის ინფორმაცია გაავრცელა რადიომიმღების საშუალებით, კოლეგებს აცნობა, რომ ერთ-ერთი ოფიცერი დაშავებული იყო, მეორეს კი ეზოში პატიმარი მისდევდა. მისმა შეტყობინებამ გააქტიურა ინციდენტის მენეჯმენტის სისტემა. კელი და დებაუფი გაყვნენ კოის.

დევნის დროს ისინი მიუახლოვდნენ კოშკურას, ლურჯი ეზოს მხრიდან კოშკურის ახლოს მდებარე ტერიტორიასთან, სადაც კოი გააჩერა რამდენიმე ოფიცერმა, რომლებსაც შესაბამისი ინფორმაცია მიღებული ჰქონდათ დებაუფის განგაშის სიგნალით. კოი ოფიცრებს დაემუქრა დანით. ოფიცრებმა მოუწოდეს კოის დაეგდო დანა და დაწოლილიყო მიწაზე. თავდაპირველად კოიმ უარყო მოთხოვნები, თუმცა მოგვიანებით ხელებგაშლილი დაწვა ძირს, თუმცა დანა არ დაუგდია. როდესაც ოფიცრები მიუახლოვდნენ მას, კოი ფეხზე წამოდგა და კვლავ მოუქნია დანა

ოფიცრებს. ოფიცრების ნაწილმა სცადა წიწაკის გაზით კოის დამორჩილება, თუმცა მცდელობა არაეფექტიანი აღმოჩნდა.

ვასენერმა ჩაშალა კოის დაკავება

სანამ ოფიცრები შემდგომ ნაბიჯებს გადადგამდნენ, ვასენერმა, რომელიც ლურჯი ჭიშკრის მახლობლად იდგა, ცეცხლი გახსნა და რამდენიმე გასროლა განახორციელა (დაახლოებით ცხრიდან ათამდე) AR–15 -დან ჯოუნსისა და სხვა ოფიცრების მიმართულებით. ჯოუნსმა მოუწოდა ყველა ოფიცერს გაეწმინდათ ეზო. მარტო მდგომი კოი გაემართა ლურჯი ჭიშკრისკენ, საიდანაც ვასენერმა ის კოშკურაში შეუშვა. ვასენერმა და კოიმ ხელში ჩაიგდეს კოშკურა და კვლავ მძევლად ჰყავდათ აუქი და დოუ. კოშკურაში შესვლის შემდეგ, კოიმ სექსუალური ძალადობა განახორციელა ოფიცერ დოუზე.

ვასენერმა მოახდინა დაახლოებით შაშხანის 14 ტყვიის გასროლა ინციდენტის დასაწყისში, დაახლოებით ცხრა გასროლა განახორციელა კოშკურის ქვედა ნაწილში და სულ მცირე ხუთი კოშკურის ზედა ნაწილში. მნიშვნელოვანია ვასენერის გასროლებთან დაკავშირებით აღინიშნოს, რომ საკმაოდ ახლო მანძილიდან მან ვერ შეძლო ადამიანური სამიზნის ხელყოფა, როგორც ჩანს ჭიშკრის იქიდან სროლის განხორციელება ხელს უშლიდა მას იარაღის ეფექტურად დამიზნებაში.

მას შემდეგ რაც სხვა ოფიცრები გამოვიდნენ ადმინსიტრაციული შენობიდან, კელი, დებაუფი, ჯოუნსი და ენდრიუ ნეიდელი გაიქცნენ სასადილოს ტერიტორიისკენ, ჩაკეტეს გარეთა კარი და შევიდნენ სამზარეულოში. ნეიდელმა იპოვა მარტინი და სამზარეულოს თანამშრომელი ქალი. ოფიცრებმა ასევე აღმოაჩინეს და გადათვალეს საწყობში ჩაკეტილი პატიმრები. ყველა ოფიცერმა, ტაქტიკური მხარდჭერის გაანყოფილების გადაწყვეტილებით დატოვა სასადილოს ტერიტორია.

ადმინისტრაციულ შენობაში, დირექტორის მოადგილის საკონფერენციო ოთახში ჯოუნსმა გადათვლა თავისი თანამშრომლები: აუქი და დოუ ადგილზე არ აღმოჩნდნენ.

სასჯელაღსრულების დეპარტამენტის პასუხი

კაპიტანი მაიკელ ფორბეკი აწარმოებდა პერიმეტრის შემოწმებას ლუის კომპლექსში, როდესაც მან გაიგო ვასენერის მიერ განხორციელებული გასროლა. სიტუაციის შესახებ ინფორმაციის მიწოდების შემდეგ, ფორბეკმა ჩათვალა, რომ არსებობდა ადმინისტრაციულ შენობაში, გაქცევის მზინით, ორი პატიმრის შევარდნის რისკი, რომლებიც შესაძლოა შეიარაღებულნი ყოფილიყვნენ კოშკურაში არსებული იარაღით. მან მოახდინა ადმინისტრაციული ტერიტორიის შეიარაღებული დაცვის ორგანიზება. ის ასევე დაუკავშირდა სხვა განყოფილებებს და მოუწოდა გადასულიყვნენ საგანგებო მდგომარეობაზე; მან უბრძანა ტაქტიკური მხარდაჭერის განყოფილებას დახმარებოდნენ მორეის განყოფილებას; ასევე შეატყობინა ბუკეის პოლიციის განყოფილებას, მარიკოფას შერიფის ოფისს და ადგილობრივ სახანძრო დეპარტამენტს.

18 იანვარს, 5:25-ზე, დაახლოებით 25 წუთში რაც დებაუფმა განახორციელა შეტყობინება მორეის სასადილო ოთახიდან, სასჯელაღსრულების დეპარტამენტის სამხრეთ რეგიონის ოპერაციების დირექტორმა მეგ სავაჟმა ლუის კომპლექსიდან მიიღო დოკუმენტი, რომელიც მას ატყობინებდა პატიმართა მხრიდან დაწესებულების ფუნქციონირების დაუზუსტებელი შინაარსის, თუმცა სერიოზული მოშლის შესახებ. ერთი საათის შემდეგ:

- ლუის კომპლექსის ოპერატიულ მორიგეს მიწოდებული ჰქონდა ინფორმაცია მძევლად აყვანის ფაქტის შესახებ, ისევე როგორც სასჯელაღრულების დეპარტამენტის განყოფილების დირექტორს - ჯეფ ჰუდსს, რომელმაც თავის მხრივ აცნობა ლუის კომპლექსის დირექტორს ვილიამ გასპარს.
- სასჯელაღსრულების დეპარტამენტის ტაქტიკური მხარდაჭერის განყოფილება (TSU), რომელიც მდებარეობდა პერივილში მზადყოფნაში იქნა მოყვანილი;
- სასჯელაღსრულების დეპარტამენტი დაუკავშირდა საზოგადოებრივი უსაფრთხოების არიზონას განყოფილებას რათა ეთხოვა მძევლად აყვანასთან დაკავშირებული მოლაპარაკების საკუთარ თავზე აღება.

6:30-დან მალევე, ინციდენტის შესახებ ინფორმაცია მიეწოდა შტატის გუბერნატორს - ჯანეტ ნაპოლიტანოს, ადმინისტრაციის უფროსს დენის ბურკეს. მან თავის მხრივ აცნობა დირექტორს და სხვა თანამშრომლებს. სასჯელაღსრულების დეპარტამენტის დირექტორი დორა სკრირო,

რომელიც ინციდენტის დროს არ იმყოფებოდა შტატში, დაბრუნდა არიზონაში და მართვის შტაბში გამოცხადდა 11:30-ზე. შტაბი ჩამოყალიბდა დილით ადრე, სასჯელაღსრულების დეპარტამენტის ცენტრალურ აპარატში, ფენიქსში.

სად-ის პატიმართა მენეჯმენტის სისტემა ადგენს ქვემდებარეობის სტრუქტურას კრიტიკულ სიტუაციებზე რეაგირების განსახორციელებლად. ადგილზე ინციდენტი იმართება ინციდენტის მეთაურის მიერ, სიტუაციის სერიოზულობის შემთხვევაში, ასევე ცენტრალური ოფისიდან სააგენტოს ინციდენტის მმართველის მიერ. მორეის მძევლების სიტუაციის დროს, შეიქმნა სამი სამეთაურო ცენტრი: ორი ადგილზე - ერთი კოშკურაზე მიმდინარე პროცესების, მეორე კი ყოველდღიური რთული სიტუაციის მართვისა და პერიმეტრის უსაფრთხოების საკითხების მართვისათვის, ასევე ლუის კომპლექსში წარმოქმნილი ტაქტიკური სვლების კოორდინირებისათვის, ამასთან არსებობდა ასევე სააგენტოს სამეთაურო ცენტრი.

7:45სთ-ზე ლუის კომპლექსში კოშკურის გარშემო მდებარე შენობებზე განთავსდნენ ტაქტიკური მხარდაჭერის განყოფილების სნაიპერები, ადგილზე იყვნენ სად-ის უფლებამოსილებით მოქმედი საზოგადოებრივი უსაფრთხოების არიზონას განყოფილების თანამშრომლები, რომლებსაც უნდა ეწარმოებინათ მოლაპარაკებები მძევლად ამყვანებთან, იქვე იყვნენ SWAT ჯგუფის წევრები. სამეთაურო შტაბი შეიქმნა დირექტორის საკონფერენციო ოთახში. (ინციდენტისთვის გამოყოფილი იქნა 30 მომლაპარაკებელი, აქედან 10 უშუალოდ აწარმოებდა მოლაპარაკებებს სხვადასხვა სტრუქტურის სახელით.)

ინციდენტის მიმდინარეობისას დახმარების აღმოჩენის მიზნით, დაახლოებით 16 სამართალდამცავი უწყება იყო ჩართული:

- საზოგადოებრივი უსაფრთხოების არიზონას განყოფილებამ გამოყო დაახლოებით 230 ოფიცერი, 75 დეტექტივი და მეთვალყურეობის სპეციალისტი;
- მარიკოპას საგრაფოს შერიფის ოფისმა გამოყო 100 თანამშრომელი;
- ამერიკის გამოძიების ფედერალურმა ბიურომ გამოყო დახლოებით 100 თანამშრომელი.

ქრონოლოგია

დროის მოცემული ქრონოლოგია და 15 დღის დროის ჩარჩო მოიცავს მიახლოებით დროებს.

18 იანვარი, კვირა

7 სთ. ვასენერმა დაურეკა კაპიტან ბარბარა სავაჟს, მორეის განყოფილების უსაფრთხოების უფროსს, რათა ეცნობებინა, რომ აუქს დაზიანებული ჰქონდა თავი და საჭიროებდა ექიმის კონსულტაციას. ვასენერს სურდა გაეცვალა აუქი ლეიტენანტში ან სერჟანტში. სავაჟმა მას უარი განუცხადა. ვასენერმა მოითხოვა ვერტმფრენი და პიცა. მან ასევე გააფრთხილა თანამშრომლები, რომ თუ ერთ-ერთ მათგანს მოკლავდნენ, მეორე მძევლად აყვანილ ოფიცრებს დახოცავდა.

8:20 სთ. ვასენერმა მოითხოვა ხელბორკილების გასაღები და მოითხოვა დირექტორ გასპართან და გუბერნატორ ნაპოლიტანოსთან გასაუბრება. მან კვლავ მოითხოვა ვერტმფრენი.

8:20–11:20 სთ. მომლაპარაკებლები რამდენჯერმე ესაუბრნენ ვასენერს, რა დროსაც ვასენერმა უარი თქვა ვერტმფრენზე და მოითხოვა მისთვის რადიომიმღების გადაცემა, აღწერა დაზიანებები, რომლებიც მიყენებული ჰქონდათ მძევლებს და ნება მისცა ოფიცრებს გასაუბრებოდნენ ერთ-ერთ მძევალს.

11:19 სთ. მომპლაპარაკებლებმა ვასენერს ტელეფონზე მოასმენინეს მისი დის ჩანაწერი, რომელიც მას სთხოვდა სიტუაცია მშვიდობიანად დაესრულებინა.

11:38 სთ. მოლაპარაკებაში ჩართულმა პირებმა ვასენერს გააცნეს გადაწყვეტილება ხელბორკილის გასაღების გადაცემის შესახებ ტყვიების სანაცვლოდ.

12:36 სთ. ვასენერმა მოითხოვა ტელევიზიის ახალი ამბების ჟურნალისტებთან შეხვედრა.

12:30–5:30 სთ. ადგილი ჰქონდა სხვადასხვა სატელეფონო საუბრებს მოლაპარაკებების მწარმოებლებსა და ვასენერს შორის.

5:25 სთ. რობოტმა რადიომიმღები მიაწოდა ვასენერს.

დღის მანძილზე, არიზონას საზოგადოების უსაფრთხოების დეპარტამენტის სპეციალური ოპერაციების დეპარტამენტმა შეიმუშავა მძევლების სიტუაციის განმუხტვის რამდენიმე დეტალური, ყოველმხრივი ტაქტიკური სცენარი.

19 იანვარი, ორშაბათი

დღის მანძილზე გრძელდებოდა მოლაპარაკებები ტელეფონისა და რადიოგადამცემის საშუალებით.

6:52 სთ. რობოტმა კოშკურაში მიიტანა რადიომიმღების ელემენტები, ერთი ხელბორკილის გასაღები, რადიოს დამტენი და ნამცხვრები.

7:52 სთ. პატიმრებმა დააბრუნეს ხელბორკილის გასაღები, იარაღის სამი მასრა და არალეტალური რეზინის ტყვიები.

1:08 სთ. რობოტმა მიიტანა სიგარეტი, ჰიგიენური ნივთები, ბოთლებით წყალი და პლასტიკატის ჭიქები.

1:18 სთ პატიმრებმა დააბრუნეს ხის, არალეტალური ყუმბარები (ტყვიები).

3 სთ. სამეთაურო ცენტრში გუბერნატორმა ნაპოლიტანომ და მისმა თანამშრომლებმა მიიღეს ყოველდღიური ანგარიში სასჯელაღსრულების დეპარტამენტის დირექტორის სკრიროს, სხვა თანამშრომლებისგან, და სხვადახვა სააგენტოებისგან.

20 იანვარი, სამშაბათი

ტელეფონისა და რადიომიმღების საშუალებით გამართული მოლაპარაკებები გრძელდებოდა დღის მანძილზე.

12:30 სთ. ჩატარდა გუბერნატორის ყოველდღიური ბრიფინგი.

1:22–1:38 სთ. რობოტმა პატიმრებს მიაწოდა ერთი ხელბორკილის გასაღები, ბოთლით წყალი, საპონი, ყავა და სიგარეტი. საპასუხოდ, პატიმრებმა ნება დართეს მომლაპარაკებლებს ვიზუალურად დაენახათ მძევლად აყვანილი თანამშრომლები.

9:51 სთ. რობოტმა პატიმრებთან მიიტანა საკვები. საპასუხოდ პატიმრებმა დააბრუნეს დიდი რაოდენობით მედიკამენტი, ორი ხელნაკეთი დანა, ავზის კანისტრა, 37 მმ-იანი ცეცხლსასროლი იარაღის ვაზნა.

11 სთ. ორმხრივი რადიოსაუბრით შემოწმებული იქნა მძევლების ჯანმრთელობის მდგომარეობა.

21 იანვარი, ოთხშაბათი

დღის განმავლობაში გრძელდებოდა მოლაპარაკებები ტელეფონისა და რადიომიმღების საშუალებით.

8 სთ. გუბერნატორის ყოველდღიური ბრიფინგი.

12:20 სთ. რობოტმა დანიშნულების ადგილზე მიიტანა ტაილენოლი (მედიკამენტი) და სამი ჭიქა. პატიმრებმა დააბრუნეს ორი წიწაკის გაზის კანისტრა.

12:22 სთ. პატიმრებმა ეზოში გაუშვეს წიწაკის გაზი, მას მერე რაც გაიგეს, რომ ახლოს მდებარე ღობე გაჭრილი იყო.

7:29 სთ. მოლაპარაკებაში ჩართულმა პირებმა მიიღეს სიტყვიერი დასტური იმისა, რომ ორივე მძევალი ცოცხალი იყო.

22 იანვარი, ხუთშაბათი

დღის მანძილზე გრძელდებოდა მოლაპარაკებები ტელეფონისა და რადიოგადამცემის საშუალებით.

9:30 სთ. გუბერნატორის ყოველდღიური ბრიფინგი.

10:29 სთ ვასენერმა მოითხოვა ტელევიზიის რეპორტიორთან გასაუბრება, რეპორტიორს კითხვებზე პასუხის გაცემისას ფაქსით უნდა გაეგზავნა ინფორმაცი

3:20 სთ. ორივე თანამშრომელი ხანმოკლე დროის მანძილზე გამოჩდა სახურავზე, ვიზუალური დასტურისთვის, რომ კარგად იყვნენ.

23 იანვარი, პარასკევი

დღის მანძილზე გრძელდებოდა მოლაპარაკებები ტელეფონისა და რადიოგადამცემის საშუალებით.

9 სთ. გუბერნატორის ყოველდღიური ბრიფინგი.

4:50 სთ. ვასენერმა მოითხოვა რადიოს პირდაპირ ეთერში ჩართვა.

8:45 სთ. მომლაპარაკებლებმა ვასენერთან განიხილეს ერთ-ერთი მძევლის გათავისუფლების პირობები.

24 იანვარი, შაბათი

დღის მანძილზე გრძელდებოდა მოლაპარაკებები ტელეფონისა და რადიოგადამცემის საშუალებით.

10 სთ. გუბერნატორის ყოველდღიური ბრიფინგი

3:15 სთ. რობოტმა პატიმრებს მიუტანა , საკვების ნახევარი, რომელიც პატიმრებმა მოითხოვეს. მეორე ნახევარს ისინი მიიღებდნენ მძევლის უსაფრთხოდ გათავისუფლების შემდეგ.

3:20 სთ. პირველი მძევლის გათავისუფლება. პატიმრებმა კოშკურიდან გაათავისუფლეს ოფიცერი აუქი (მომლაპარაკებლებს ჰქონდათ რამდენიმე მცდელობა დაერწმუნებინათ პატიმრები ჯერ გაეთავისუფლებინათ ოფიცერი დოუ). აუქი შეამოწმა ექიმმა და გამოკითხეს სასჯელაღსრულების დეპარტამენტის ტაქტიკური მხარდაჭერის განყოფილების წარმომადგენლებმა. შემდეგ მოხდა სასწრაფოსა და ვერტმფრენის საშუალებით მისი ფენიქსის საავადმყოფოში გადაყვანა. აუქს აღმოუჩინეს სამედიცინო დახმარება, მათ შორის საჭირო გახდა ოპერაციული ჩარევა. ის საავადმყოფოში გამოკითხა ასევე სასჯელაღსრულების დეპარტამენტის საგამოძიებო ნაწილმა, რომლებიც აგროვებდნენ ინფორმაციას ბოლო მოვლენებთან დაკავშირებით ორი პატიმრის მიმართ დაწყებული სისხლის სამართალწარმოების შესახებ.

3:38 სთ. SWAT ჯგუფის წევრებმა მიიტანეს საკვების მეორე პარტია.

7:15 სთ. მომლაპარაკებლებმა გაიგონეს ოფიცერ დოუს საუბარი კოისთან, რაც ადასტურებდა მის კარგად ყოფნას.

25 იანვარი, კვირა

მოლაპარაკებები გრძელდებოდა დღის მანძილზე. არიზონაში ჩამოვიდა ერთ-ერთი პატიმრის ოჯახი, რათა მოლაპარაკებებში ჩართულიყო როგორც მესამე მხარე.

10 სთ. სამეთაურო შტაბში, გუბერნატორმა ნაპოლიტანომ და მისმა თანამშრომლებმა ჩაიბარეს ანგარიში, სასჯელაღსრულების დეპარტამენტის დირექტორის სკრიჰოსა და სხვა თანამშრომლებისგან, აგრეთვე სხვადასხვა სააგენტოების წარმომადგენლებისგან.

26 იანვარი, ორშაბათი

დღის მანძილზე მოლაპარაკებები გრძელდებოდა ტელეფონისა და რადიოგადამცემის საშუალებით.

10 სთ გუბერნატორის ყოველდღიური ბრიფინგი.

27 იანვარი, სამშაბათი

დღის მანძილზე მოლაპარაკებები გრძელდებოდა ტელეფონისა და რადიოგადამცემის საშუალებით.

10 სთ გუბერნატორის ყოველდღიური ბრიფინგი.

5:05–5:10 სთ. SWAT ჯგუფის წევრებმა პატიმრებს მიაწოდეს პირსახოცები, ზეწრები და სუფთა ტანსაცმელი. საპასუხოდ პატიმრებმა ოფიცერი დოუ მდგომარეობის შემოწმების მიზნით მოათავსეს ისეთ ადგილას, სადაც შესაძლებელი იყო მისი დანახვა.

5:32 სთ. ვასენერმა მოითხოვა მისგან ინტერვიუ აეღოთ მისი გათავისუფლების საკითხთან დაკავშირებით, იმის დასტურად რომ შტატი დათანხმდებოდა მის პირობებს.

28 იანვარი, ოთხშაბათი

დღის მანძილზე გრძელდებოდა მოლაპარაკებები. მოლაპარაკებებში დახმარების აღმოჩენის მიზნით, ჩამოვიდა მეორე პატიმრის ოჯახი.

9 სთ. გუბერნატორის ყოველდღიური ბრიფინგი

12:28 სთ. SWAT გუნდმა პატიმრებს მიუტანა ჰიგიენური საშუალებები, დოუს მდგომარეობის შემოწმების საპასუხოდ.

2:21 სთ. მომლპარაკებლებმა ვასენერთან საუბრის დროს გაიგონეს დოუს ხმა.

29 იანვარი, ხუთშაბათი

დღის მანძილზე გრძელდებოდა მოლაპარაკებები.

9 სთ გუბერნატორის ყოველდღიური ბრიფინგი

3:40 სთ. SWATჯგუფის წევრებმა პატიმრებს მიაწოდეს საკვები პროდუქტები მედიკოსის მიერ დოუს ჯანმრთელობის შემოწმების სანაცვლოდ.

10 სთ. გუბერნატორი და მისი თანამშრომლები შეხვდნენ სკრიჰოს და მის თანამშრომლებს

მოლაპარაკებების თაობაზე ინფორმაციის მიღების მიზნით, მათ შორის შეეხნენ ვასენერის მოთხოვნას რადიოში გამოსვლის თაობაზე. გუბერნატორმა წამოაყენა წინადადება პირდაპირ ეთერში ვასენერის გამოსვლაზე დათანხმება არ მომხდარიყო დანებებისა და დოუს უსაფრთხო გათავისუფლებაზე შეთანხმების გარეშე.

30 იანვარი, პარასკევი

დღის მანძილზე მოლაპარაკებები ტელეფონისა და რადიოგადამცემის საშუალებით გრძელდებოდა.

10 სთ. გუბერნატორის ყოველდღიური ბრიფინგი.

3:36 სთ. SWAT ჯგუფმა პატიმრებს მიაწოდა საკვები პროდუქტები, უალკოჰოლო სასმელი, სიგარეტი, დოუს მდგომარეობის შემოწმების სანაცვლოდ.

7:16 სთ. დოუ გაესაუბრა ექიმს მისი ჯანმრთელობის მდგომარეობის შესახებ.

31 იანვარი, შაბათი

დღის მანძილზე მოლაპარაკებები ტელეფონისა და რადიოგადამცემის საშუალებით გრძელდებოდა.

10 სთ. გუბერნატორი და მისი თანამშრომლები ინფორმაციის მიღების მიზნით, შეხვდნენ სკრიჰოს და მის თანამშრომლებს, ასევე სხვადასხვა სააგენტოს წარმომადგენლებს.

3:56 სთ. SWAT ჯგუფმა პატიმრებს მიაწოდა საკვები და უალკოჰოლო სასმელი.

5:22 სთ. ვასენერი გამოჩნდა სამეთვალყურეო პუნქტთან, მარჯვენა ხელში იარაღით.

7:17 სთ. დოუს მისი ჯანმრთელობის მდგომარეობის შესახებ ტელეფონით გაესაუბრა ექიმი.

8:08 სთ. SWAT ჯგუფის წევრებმა პატიმრებს მიაწოდეს საკვები და სიგარეტი.

1 თებერვალი, კვირა

9:20 სთ. პატიმრების გასაუბრება მესამე მხარესთან, კოის ბიძასთან.

10:04სთ. ვასენერი ასახელებს მომლაპარაკებელს, რომელთანაც მას სურს განიხილოს დანებების მოთხოვნები. მომლაპარაკებლის ადგილზე გამოცხადებასთან ერთად კეთდება დამატებითი მოთხოვნები.

10:14 სთ. ისმის დოუს ხმა, რომელიც ამბობს რომ კარგად არის.

11:04 სთ. პატიმრებს მიუტანეს სიგარეტი.

11:29 სთ. პატიმრები აყენებენ შემდეგ მოთხოვნებს:

- ხელმისაწვდომი გახდეს აბაზანა;
- ვასენერს სურს თავის დასთან გასაუბრება;
- კოის სურს ყოფილი ცოლის ჩანაწერის მოსმენა;
- ავტომობილი;
- დოკუმეტური დასტური, რომ მომავალში მათ მიმართ არ იქნება სასამართლო განხილვა და დამატებითი სასჯელი;
- ტანსაცმელი;
- სტეიკი, ლუდი და პიცა.

11:52 სთ გუბერნატორი ნაპოლიტანო გამოცხადდა ცენტრალურ სამეთაურო პუნქტში.

12:35 სთ მომლაპარაკებლებმა კოის მოასმენინეს მისი ყოფილი ცოლის ჩანაწერი.

12:51 სთ. დოუ ვასენერთან ერთად გამოჩნდა კოშკურის სახურავზე.

1:26 სთ. განხორციელდა ზარი ვასენერის დასთან

2:04 სთ. ვასენერმა დარეკა იმისათვის, რომ განეცხადებინა, რომ აბაზანა არ იყო ხელმისაწვდომი, დოუსთან კონტაქტი აღარ იქნებოდა და 24 საათში მას ექნებოდა ახალი მოთხოვნები. თუ ამ ვადაში ცხელი წყლის უზრნველყოფა არ მოხდებოდა და დამატებითი მოთხოვნები არ შესრულდებოდა, 48 საათის განმავლობაში კონტაქტი არ განხორციელდებოდა და მას კიდევ ექნებოდა დამატებითი მოთხოვნები.

2:39 სთ. ცხელი წყალი ჩაირთო

2:46 სთ. ვასენერმა გაისროლა არალეტალური რეზინის ტყვიები 37 მმ-იანი იარაღიდან.

2:57 სთ. ვასენერი აღნიშნავს, რომ ცხელი წყალი არ არის.

3:13 სთ პატიმრებს მიაწოდეს ორი სუფთა უნიფორმა, წინდების, საცვლებისა და ფეხსაცმელების ჩათვლით, კოშკურასთან მიიტანეს საკვები პროდუქტები.

3:41 სთ. პატიმრებს მიაწოდეს გასაღები, რათა მათ მოეხერხებინათ პირველ სართულზე მდებარე აბაზანით სარგებლობა და გაესუფთავებინათ გზა მათი და მძევლების გამოსვლისთვის.
4:25 სთ. კოი გამოჩნდა პატარა კარებში.
5:16 სთ. ინიცირებული იქნა კონტაქტი დანებების სპეციფიური პროცესების განსახილველად.
5:19 სთ. გუბერნატორი დაუბრუნდა მთავარ სამეთაურო პუნქტს.
5:31 სთ. ინიცირებული იქნა კონტაქტი დანებების სპეციფიური პროცესების განსახილველად. კოიმ მოითხოვა მოგვიანებით ესაუბრათ.
5:45 სთ. ინიცირებული იქნა კონტაქტი დანებების სპეციფიური პროცესების განსახილველად. კოიმ კვლავ მოითხოვა მოგვიანებით დარეკვა.
5:52 სთ. ვასენერმა დარეკა. საუბარი გაიმართა კოშკურიდან გამოსვლის საკითხებზე.
17 სთ. ვასენერი გამოჩნდა სახურავზე ნარინჯისფერ უნიფორმაში, ამით მიანიშნა, რომ კარი სუფთა იყო და ტაქტიკურ ჯგუფს შეეძლო მისი გაღება.
6:20 სთ. ტაქტიკური ჯგუფი მიუახლოვდა კოშკურას, გააღო კარი და დატოვა ღია. შემდეგ ჯგუფმა დაახლოებით 10 იარდით უკან დაიხია.
6:25 სთ. <u>მძევლად აყვანის ინციდენტი დასრულდა.</u> ვასენერი ხელებაწეული გამოვიდა კოშკურიდან. ის დაემორჩილა მოწოდებას შემობრუნებისა და მიწაზე დაწოლის შესახებ, მოხდა მისი შეზღუდვა. შემდეგ კოშკურა დატოვა დოუმ, ის ტაქტიკური ჯგუფის მიერ გადაყვანილი იქნა ადმინისტრაციულ დაწესებულებაში, ასევე იქვე მყოფ სასწრაფო დახმარების მანქანასთან. კოიმაც დატოვა კოშკურა, მოხდა მისი შეზღუდვა და დაკავება.
6:32–7:08 სთ. დოუ გასინჯა სასწრაფო დახმარების ბრიგადამ. შემდეგ ის ვერტმფრენის საშუალებით გადაიყვანეს ფენიქსის საავადმყოფოში, სადაც მას ჩაუტარდა მკურნალობა, ახსნა-განმარტება ჩამოერთვა სასჯელაღსრულების დეპარტამენტის საგამოძიებო სამსახურის მიერ და შემდეგ დაუბრუნდა ოჯახს.
6:51 სთ. გუბერნატორი ნაპოლიტანო და დირექტორი სკრიჰო დაწესებულებიდან საავადმყოფოში გაემართნენ.
7:34 სთ. ვასენერი და კოი გადაიყვანეს უკონტაქტო ვიზიტებისთვის განკუთვნილ ტერიტორიაზე, სადაც მათ დეპარტამენტის გამომძიებლებმა გადაუღეს ფოტოები, ბიუროს თანამშრომლებმა ისინი შეამოწმეს გაშიშვლებით, უზრუნველყვეს ტანსაცმლით. მათი ტანსაცმელი და სხვა მტკიცებულებები დაილუქა კონტეინერებში და შენახული იქნა გამომძიებლების მიერ.

პატიმრებს ფენიქსის სასჯელაღსრულების ფედერალურ დაწესებულებაში გადაყვანამდე ჩაუტარდათ სამედიცინო შემოწმება, სადაც ისინი ერთმანეთისგან განცალკევებით განათავსეს.

ვასნერზე და კოიზე, მათი პერსონებიდან გამომდინარე გაიცა შემოწმების სანქცია, შემოწმების აღსრულდა შესაბამისი სამედიცინო პერსონალის მიერ, რომელმაც შეადგინა ოქმი სექსუალური ძალადობის შესახებ, როგორც ეს მითითებული იყო სანქციაში. ვასენერს და კოის განემარტათ მათი უფლებები. ვასენერმა მოითხოვა ადვოკატთან კონსულტაცია, კოიმ კი უარი განაცხადა ჩვენების მიცემაზე.

დასკვნები და რეკომენდაციები

გუბერნატორმა ნაპოლიტანომ 2004 წლის 10 თებერვალს მიიღო გადაწყვეტილება სამართალდამცავი ორგანოებისა და სასჯელაღსრულების პროფესიონალებისგან შეექმნა ადმინისტრაციული გადასინჯვის საბჭო, რომელიც გამოიძიებდა მორეის ნაწილში მომხდარ ინციდენტს: აღადგენდა მოვლენათა ჯაჭვს პატიმრების მიერ კოშკურის დაკავებამდე; მოახდენდა იმ საკითხების იდენტიფიცირებას, რომლებმაც პირდაპირ ან ირიბად ხელი შეუწყვეს ინციდენტს, ან შესაძლოა ხელი შეეწყოთ მსგავსი ინციდენტებისთვის; წარმოადგენდნენ პრაქტიკულ რჩევებს უსაფრთხოებისა და თანამშრომელთა დაცულობის საკითხებთან დაკავშირებით.

ადმინისტრაციული საბჭო შედგებოდა შემდეგი პირებისგან:

- რობერტო ვილასენორი - ხელმძღვანელის ასისტენტი, ტუსონის პოლიციის დეპარტამენტი;
- ჯონ ფელფსი - დირექტორის მოადგილე, არიზონას უსაფრთხოების სამსახური;
- მაიკლ სმარიკი - განყოფილების დირექტორი, არიზონას სასჯელაღსრულების დეპარტამენტი.

შინაარსი: ანალიზი და 69 რეკომენდაცია წარმოდგენილია გაქცევის მცდელობისა და მძევლად აყვანის ქრონოლოგიურად. განხილული იქნა შემდეგი საკითხები:

- პატიმართა უსაფრთხოება;
- ეზოს უსაფრთხოება;
- სამზარეულოს უსაფრთხოება და პროცედურები;
- კოშკურების უსაფრთხოება, პროცედურები და მათი გამოყენება;
- თავდაცვითი ტაქტიკა, ტექნიკა და პროცედურები;
- კომუნიკაციები;
- ინდივიდუალური და განყოფილების საპასუხო რეაგირება;
- ტაქტიკური, ოპერატიული ინფორმაციის მოპოვებისა და მოლაპარაკების წარმოების უწყებათაშორისი განხორციელება;
- მძევლად აყვანის სიტუაციის განმუხტვა;
- ადმინისტრაციული, პოლიტიკისა და ფინანსური საკითხები.

ა. პატიმართა უსაფრთხოება

პატიმრების ხელში ლეტალური იარაღის არსებობა წარმოადგენდა მძევლად ხელში აყვანის სიტუაციის წამყვან მიზეზობრივ ფაქტორს.

ანალიზი: პატიმრები შემოწმდნენ საცხოვრებელი ტერიტორიიდან გამოსვლისას, თუმცა სამზარეულოს უსაფრთხოების პოსტზე სამზარეულოში მომუშავე პატიმრების ხელით შემოწმებას ადგილი არ ჰქონია. ამან პატიმრებს საშუალება მისცა აეღოთ ეზოში დამალული იარაღი და შეუმჩნევლად შეეტანათ სამზარეულოში.

ანალიზი: ოფიცრებმა განახორციელეს ვასენერის, კოისა და სხვა პატიმრების არაადეკვატური შემოწმება. სხვა ოფიცრების განცხადებებიდან და ზოგადი შეფასებებიდან საბჭომ დაასკვნა, რომ შემოწმების ამგვარად ჩატარება საკმაოდ ჩვეულებრივი მოვლენა იყო.

დასკვნა: იმავე სქესის თანამშრომელთა მხრიდან ხელის შეხებით შემოწმება არ არის სავალდებულო, თუმცა სასურველია.

დასკვნა: მართალია საბჭომ ვერ დააზუსტა როგორ იქნა დამზადებული ხელნაკეთი იარაღი და როგორ მოხდა მათი შეტანა სასადილოს ტერიტორიაზე, მაგრამ ცხადი იყო, რომ მათ გარეშე ვასენერის და კოის ჩანაფიქრის განხორციელების ეფექტურობა ბევრად უფრო შემცირებული იქნებოდა.

რეკომენდაციები

1.სამზარეულოში შემსვლელთა შემოწმების პროცედურების გადახედვა და შესრულება. სხვაგან არსებული ხარვეზების გამოვლენა, რამაც შესაძლოა პატიმრებს მისცეს აკრძალული ნივთებისა და იარაღის შენახვის შესაძლებლობა დაწესებულებაში მოძრაობის დროს;

2. სასჯელაღსრულების დეპარტამენტმა უნდა განაგრძოს ხელის შეხებით გარედან შემოწმების ჩატარება, როდესაც ეს აუცილებელია;

3. შეიქმნას სპეციალური ჯგუფი, შტატის მასშტაბით ან ორი რეგიონისთვის, რომელიც დაკავებული იქნება მხოლოდ პატიმრების მფლობელობაში არსებული აკრძალული ნივთების აღმოჩენით, მოულოდნელი, შემთხვევითი შემოწმებების ჩატარების შედეგად. აღნიშნული შემოწმების ჩატარებისას ჯგუფი აღჭურვილი უნდა იყოს თანამედროვე დეტექტორებითა და სპეციალურად გაწვრთნილი ძაღლებით. ჯგუფის შემადგენლობა უნდა მომზადდეს დეტექტორებისა და სხვა აღჭურვილობის გამოყენებაში, ასევე ინფორმირებული უნდა იყოს პატიმრების მიერ აკრძალული ნივთების დამალვის მეთოდების შესახებ. შემმოწმებელი ჯგუფის დაწესებულებაში მისვლისთანავე, თანამშრომელთა ნაწილმა უნდა მოახდინოს პატიმრების მკაცრი იზოლაცია და შემოწმებას უნდა დაესწრონ დაწესებულების შუა და დაბალი რგოლის ხელმძღვანელი პირები. შემოწმებული უნდა იქნას შერჩეული ტერიტორიის ყველა ადგილი. შემოწმებისას აკრძალულია პატიმრების გადაადგილება ან ცვლის გამოცვლა. შემოწმების შესახებ ინფორმირებული უნდა იყოს ადამიანების მხოლოდ ის მინიმალური რაოდენობა, რომელთა ინფორმირებაც აუცილებელია შემოწმების ჩატარების თაობაზე და ინფორმაციის მიწოდება უნდა განხორციელდეს მხოლოდ უშუალოდ შემოწმების ჩატარების წინ;

4. დაწესებულებაში შემსვლელი თანამშრომლები, ხელშეკრულებით დაქირავებული პირები, მნახველები და მათ საკუთრებაში არსებული ნივთები უნდა შემოწმდეს სკანერით ან მის გარეშე. იმ შემთხვევაში, თუ მოხდება აკრძალული ნივთების აღმოჩენა, დისკრეციული უფლებამოსილების საფუძველზე, უნდა მოხდეს დისციპლინური ზომების გამოყენება გაფრთხილებიდან დაწყებული, სამსახურიდან დათხოვნის ან სისხლის სამართლებრივი დევნის ჩათვლით;

5. უნდა მოხდეს ყველა პოსტზე არსებული ბრძანების გადახედვა, რათა უზრუნველყოფილი იქნას რომ სრულდება პატიმრების შემოწმების ვალდებულება პატიმართა განყოფილების შიგნით, ასევე როდესაც პატიმარი ბრუნდება განყოფილებაში. შემოწმების მიზანს უნდა წარმოადგენდეს პატიმრების შემოწმება იმისათვის, რომ მათ თან არ ჰქონდეთ აკრძალული ნივთები ნაკლებად დაცულ ადგილებში გადაადგილებისას. შემოწმების მეთოდები უნდა იცვლებოდეს, შემთხვევითი, როტაციული მეთოდებიდან, წინასწარი ინფორმაციის საფუძველზე ჩატარებულ შემოწმებამდე. შემოწმების მეთოდები მკაცრად უნდა გაკონტროლდეს ზედამხედველი თანამშრომლების მიერ;

6. სასჯელაღსრულების სისტემაში თვითნაკეთი დანის მსგავსი იარაღები წარმოადგენს მუდმივ პრობლემას. რეგულარულად უნდა შემოწმდეს არსებული პროცედურები, რომლებიც მიზნად ისახავს იარაღის დამზადებისა და დამალვის პრევენციას. მასთან სასჯელაღსრულების დეპარტამენტმა უნდა იფიქროს საჭიროა თუ არა ნივთების აღმოჩენის ახალი სისტემების დანერგვა. მიუხედავად ტექნოლოგიებისა, თვითნაკეთი იარაღის აღმოჩენის უკანასკნელ გზას წარმოადგენს დაწესებულების თანამშრომლების და მათი ხელმძღვანელების კომპეტენცია და სიფხიზლე;

7. სასჯელაღსრულების დეპარტამენტმა უნდა მოახდინოს არსებული ნორმების გადასინჯვა აკრძალული ნივთების ძებნასთან დაკავშირებით და ხაზი გაუსვას საფუძვლიანობის, მოულოდნელობისა და მუდმივობის პრინციპებს.

ბ. ეზოს უსაფრთხოება

დასკვნა/ანალიზი: შესაძლოა პატიმრები იარაღს მალავდნენ ხრეშის ქვეშ.

რეკომენდაცია

8. განხილული იქნას დაწესებულების ხრეშისა და სხვა რბილი მასალისგან გაწმენდა და მისი ჩანაცვლება უფრო სტაბილური საფარით, რომლის ქვეშაც ნაკლებად იქნება შესაძლებელი იარაღისა და აკრძალებლი ნივთების დამალვა.

გ. სამზარეულოს პროცედურები და უსაფრთხოება

შემდეგი ფაქტორების გამო, სამზარეულოს უსაფრთხოების სისტემა მნიშვნელოვნად იყო შემცირებული, შესაბამისად მათ ხელი შეუწყეს ინციდენტის წარმოშობას.

დასკვნა: პატიმრები მეტისმეტად კარგად იცნობდნენ ოფიცრების ყოველდღიურ საქმიანობას.

დასკვნა: სამზარეულოში დასაქმება არ იყო ორი მაღალი რისკის პატიმრისთვის შესაბამისი სამუშაო.

დასკვნა: სამზარეულოს კარი იყო დაუცველი. სამზარეულოში თავისუფლად შესვლით, პატიმრებს ეძლეოდათ შესაძლებლობა კონტროლის ქვეშ მოექციათ განყოფილების თანამშრომლები, კომუნიკაციის სისტემა და იარაღი.

დასკვნა: სამზარეულოს მოწყობილობების გადაცემა ხორციელდებოდა ხელიდან ხელში, სამზარეულოს ღია კარის მეშვეობით. სამზარეულოს მოწყობილობების ოთახიდან სამზარეულოში გამავალი კარი უნდა ყოფილიყო ღია და ასე მომხდარიყო პატიმრებისთვის მოწყობილობების გადაცემა. სამზარეულოს მუშაობის პირობებში არ იყო პრაქტიკული და მოსახერხებელი აღნიშნული კარის მუდმივი გაღება და დაკეტვა.

დასკვნა: სამზარეულოს პოსტზე საჭირო იყო მხოლოდ ერთი ოფიცრის ყოფნა. პატიმრებს შეეძლოთ ადვილად მორეოდნენ მარტო მყოფ ოფიცერს, ისე, რომ სხვებს ეს არ შეემჩნიათ. როდესაც ინციდენტი დაიწყო, ოფიცერი მარტინი მარტო იყო პასუხისმგებელი 19 პატიმარზე.

დასკვნა: სამზარეულოს ტერიტორიაზე არ ხორციელდებოდა მეთვალყურეობა. თუმცა სამზარეულოს გარეთ არსებულ სასადილო დარბაზებში ხორციელდებოდა ვიდეოკამერით დაკვირვება, სამზარეულოში არ იყო აუდიო და ვიდეო მეთვალყურეობა.

დასკვნა: ხელშეკრულებით აყვანილი ერთ-ერთი სამზარეულოს თანამშრომელი იმ დილით სამსახურში არ იმყოფებოდა მიზეზის ყოველგვარი განმარტების გარეშე, მან უარი განაცხადა გამოძიებასთან თანამშრომლობაზე.

რეკომენდაციები

9. პატიმართა სამუშაო ცვლების იმგვარად გადანაწილება, რომ პატიმრებს ნაკლებად ჰქონდეთ ოფიცრების ყოველდღიური საქმიანობისა და ჩვევების დეტალურად შესწავლის შესაძლებლობა;
10. საფრთხის შემცველი პატიმრების მუშაობის შესაძლებლობა უნდა შეიზღუდოს, ხანგრძლივ ვადიანი ან უვადო თავისუფლებააღკვეთილ პატიმრებისთვის სამუშაოს არჩევა უნდა იყოს მკაცრად შეზღუდული;
11. სასჯელაღსრულების დეპარტამენტმა უნდა გამოკითხოს ყველა სამზარეულოს თანამშრომელი, რომლებიც დასაქმებულნი იყვნენ მორეის ნაწილში მძევლად აყვანის ინციდენტამდე ბოლო 6 თვის განმავლობაში. ძირეულად უნდა იქნას შესწავლილი თანამონაწილეობის ყველა შესაძლო შემთხვევა;
12. სამზარეულოს კარი ყოველთვის დახურული უნდა იყოს და უნდა იღებოდეს მხოლოდ თანამშრომლის შესვლის ან გასვლის დროს. სამზარეულოში უნდა დადგინდეს დისტანცია, რომლის გადაკვეთის უფლებაც პატიმრებს არ ექნებათ. თუ ეს ტერიტორია დაკავებული იქნება, კარი უნდა იყოს ჩაკეტილი და არ უნდა გაიღოს აღნიშნული ტერიტორიის გაწმენდამდე (მაგ: წითლად შეღებილი ხაზი, ოთახის შესასვლელთან);
13. სასჯელაღსრულების დეპარტამენტმა უნდა იფიქროს მეთოდებზე, რომელიც აღმოფხვრის სამზარეულოს მოწყობილობის ხელიდან ხელში გადაცემის საჭიროებას. მაგ: შესაძლოა დამონტაჟდეს უსაფრთხო უჯრა, რომლის საშუალებით მოხდება სამზარეულოში მყოფი ოფიცრის მიერ აღჭურვილობის გადაწოდება;
14. მოწყობილობები და სამზარეულოს იარაღები უნდა იყოს უსაფრთხო. შესაძლოა დაბალი რისკის განყოფილებებში ეს ნაკლებად აუცილებელი იყოს, თუმცა ასეთი განყოფილებების ადმინისტრაციამ სიფრთხილე უნდა გამოიჩინოს ასეთი პოლიტიკის გატარების დროს;
15. სამზარეულოში გამუდმებით უნდა იმყოფებოდეს ორი უსაფრთხოების ოფიცერი;
16. სამზარეულოს ტერიტორიაზე უნდა არსებობდეს ვიდეოკამერა, საიდანაც გამოჩნდება პატიმართა საქმიანობა პატიმართა საკონტროლო პუნქტში. კამერის ჩანაწერს პირდაპირი მიმდინარეობისას უნდა ადევნებდნენ თვალს და არ უნდა ხდებოდეს მისი ჩაწერა და გადახვევა მხოლოდ ფაქტების აღდგენის მიზნით.

დ. კოშკურის უსაფრთხოება, პროცედურები და მათი გამოყენება

ქვემოთ ჩამოთვლილმა ფაქტორებმა შექმნა ცენტრალური კოშკურის ხელში ჩაგდების შესაძლებლობა, რამაც მნიშვნელოვნად ხელყო დაწესებულების უსაფრთხოება.

დასკვნა: არსებობდა კოშკურაში შეღწევის ზედმეტად ბევრი პუნქტი. მრავალი შესასვლელის არსებობა პატიმრებს აძლევდა კოშკურაში შეღწევის შესაძლებლობას. (ვასენერი კოშკურაში შევიდა წითელი ეზოდან, კოი ლურჯიდან).

დასკვნა: არ არსებობდა კოშკურაში შემსვლელის იდენტიფიცირების ნათელი ნორმები.

დასკვნა: კოშკურას ჰქონდა მრავალფუნქციური გამოყენება, რაც რეალურად მის მიზანს არ წარმოადგენდა. კოშკურა გამოყენებული იყო სხვადასხვა ნივთების, მათ შორის პატიმრებისთვის გადასაცემი მედიკამენტების შენასახად. საბჭოს მიაჩნია, რომ აღნიშნულმა ფაქტმა შესაძლებლობა მისცა პატიმრებს შეეგროვებინათ მათთვის საჭირო ონფორმაცია კოშკურის შესახებ, რომელიც შეეხებოდა კოშკურის დიზაინს, გეგმას, კარებს და ა.შ.

დასკვნა: კოშკურიდან არ ხდებოდა პატიმართა გადაადგილებაზე დაკვირვება. არ არსებობს მტკიცებულება, რომელიც დაადასტურებდა, რომ ვასენერზე, კოისა და სამზარეულოში მომუშავე სხვა პატიმრებზე ხორციელდებოდა მეთვალყურეობა, როდესაც ისინი საცხოვრებელი

განყოფილებიდან სამზარეულოში გადაადგილდებოდნენ. ასევე ყურადღების მიღმა დარჩა ვასენერის გადაადგილება სამზარეულოდან კოშკურისკენ. აღნიშნული ხარვეზი პატიმრებს აძლევდა უსაფრთხოების საკითხების გვერდის ავლის შესაძლებლობას და ართულებდა განყოფილებაში არსებულ ზოგად ინფორმაციაზე ხელმისაწვდომობას.

დასკვნა: კოშკურის საგუშაგოები არაადეკვატურად იყო განსაზღვრული. საგუშაგოების მოვალეობათა აღწერა არ იყო საკმარისად სპეციფიური და ნათლად არ ითხოვდა ეზოს გამუდმებულ მეთვალყურეობას, განსაკუთრებით ეზოში პატიმრების ყოფნის პერიოდში.

დასკვნა: დაცული არ იყო ინსტრუქციები საგუშაგოზე იარაღის განთავსების შესახებ. ოფიცერმა დოუმ განაცხადა, რომ მან ვერ მოახერხა წვდომა AR–15 ტიპის იარაღზე, ვასენერისაგან თავის დაცვის მიზნით. იარაღის მოპოვების შემთხვევაშიც კი, განყოფილების ხელმძღვანელის ინსტრუქციის შესაბამისად ის დატენილი არ იქნებოდა.

რეკომენდაციები:

17. სად-მა უნდა განიხილოს ლუისის და სხვა მსგავსი არქიტექტურის მქონე ციხეებში კოშკურებზე თანამშრომელთა განთავსების საკითხი. ცენტრალური კოშკურის თანამშრომლებით აღჭურვის მიმართულებით გათვალისწინებული უნდა იქნას 17–26 რეკომენდაციები;
18. კოშკურაში განთავსებული უნდა იყოს უძრავი მოსასმენი აპარატურა;
19. სად-მა უნდა გააუმჯობესოს ვიდეოკამერების ხარისხი, მათი ლოკაციები და განათება კოშკურის ყველა შესასვლელ პუნქტთან, რაც შესაძლებელს გახდის კოშკურაში შემსვლელთა იდენტიფიცირებას;
20. კოშკურაში უნდა არსებობდეს მხოლოდ ერთი შესასვლელი. საბჭო გასცემს რეკომენდაციას ადმინისტრაციული ნაწილიდან არსებული შესასვლელის გაუქმების შესახებ. უნდა გადაიხედოს საგუშაგოს მართვის ბრძანება და უნდა მოიცვას სპეციფიური ინსტრუქციები კოშკურაში შესვლისა და მისი დატოვების შესახებ. ზედა სართულიდან ადამიანების შეშვებისა და პირდაპირი იდენტიფიცირების გარეშე კოშკურაში შეშვების პრაქტიკა უნდა ჩაითვალოს საქმიანობის სტანდარტების სერიოზულ დარღვევად;
21. უფრო ხანგრძლივ პერსპექტივაში, სად-მა უნდა განიხილოს ლეტალური და არალეტალური იარაღის ცენტრალურ კოშკურაში (დაცული პერიმეტრის შიგნით) შენახვის პრაქტიკული და ტაქტიკური უპირატესობები;
22. კოშკურის საგუშაგო პოსტებზე მომუშავე პერსონალისთვის სად-მა უნდა მოითხოვოს სპეციფიური ტრენინგი;
23. ცვლის უფროსის პირდაპირი დასტურის გარეშე, მხოლოდ კოშკურის თანამშრომლებს, დამხმარე თანამშრომლებსა და ცვლის ხელმძღვანელებს უნდა გააჩნდეთ კოშკურის ტერიტორიაზე დაშვება;
24. სად-მა უნდა გადახედოს კოშკურის დიზაინს და შეიტანოს აუცილებელი ცვლილებები მეორე დონიდან მისი ფუნქციონირების სრულად უზრუნველყოფისთვის;
25. სად-მა უნდა გადასინჯოს, შესაბამისად შეცვალოს და მკაცრად აღასრულოს კოშკურის რეგულაციები, რა დროსაც აქცენტი გაკეთდება უსაფრთხოებაზე;
26. კოშკურაზე ყოველთვის უნდა იმყოფებოდეს ორი კვალიფიციური ოფიცერი, რომლებიც შეიარაღებულნი იქნებიან. კოშკურაში დაშვების პროცედურის განხორციელებისას, ერთი მათგანი უნდა დარჩეს მეთვალყურეობის პოსტზე, როდესაც მეორე ახორციელებს იდენტიფიცირებას;
27. კოშკურა და იარაღი უნდა ინახებოდეს მუდმივ მზადყოფნაში, მაშინ როდესაც კოშკურაზე იმყოფებიან თანამშრომლები. სავარაუდოდ იარაღის ხელმისაწვდომობის და მზადყოფნის კუთხით, საუკეთესო გადაწყვეტილება არის იარაღის დახლის/ სტენდის არსებობა.

ე. თავდაცვითი ტაქტიკა, ტექნიკა და პროცედურები

დასკვნა: სასჯელაღსრულების ოფიცრებმა ვერ მოახერხეს საკუთარი თავის ან სხვათა დაცვა, ინდივიდუალური ან მცირე განყოფილებების თავდაცვითი ტაქტიკის გამოყენების საშუალებით. ეს წარმოადგენდა პატიმრების მხრიდან ოფიცერთა დამორჩილების, დაკავებისაგან თავის არიდებისა და კოშკურის დაკავების უმთავრეს ფაქტორს.

დასკვნა: წიწაკის გაზის გამოყენება არაეფექტიანი აღმოჩნდა. კვლევებმა აჩვენა, რომ შეუძლებელია წიწაკის გაზის გამოყენება შეიარაღებული პირის თავდასხმის მოსაგერიებლად,

როდესაც თავდასხმელი მსხვერპლისგან 21 ვერსზე ახლოს იმყოფება. ამასთან წიწაკის გაზის ბოთლი დანის წინააღმდეგ არაეფექტური იარაღია, რადგან შეუძლებელია სასურველი შედეგის მიღწევის დისტანციაზე თავდასხმელთან მიახლოება.

დასკვნა: 051 ბრძანება არ შეესაბამება დეპარტამენტის 804 ბრძანებას პატიმართა ქცევის კონტროლის შესახებ. 6 პუნქტი განმარტავს შემთხვევებს, როდესაც ოფიცერს შეუძლია ლეტალური ძალის გამოყენება. 1.2.6 არის ერთადერთი პუნქტი, რომელიც განმარტავს სერიოზულ სხეულის დაზიანებას; ყველა სხვა პუნქტი ლეტალური ძალის გამოყენებას უკავშირებს რწმენას, რომ პატიმარი აპირებს ლეტალური ძალის გამოყენებას ან გაქცევას. სამწუხაროდ, „სერიოზული სხეულის დაზიანება" არ არის ნახსენები PO 051-ში. 051.06.8.1 ნორმაში მითითებულია, "სასიკვდილო ძალის გამოყენება გამართლებულია, როდესაც აუცილებელია სხვა პირთა სიცოცხლის დაცვა და გაქცევის პრევენციისას", „უკიდურესი ზომის" სახით.

რეკომენდაციები

28. PO 051.06.8.1-ს შეცვლა, რათა მოიცვას დეპარტამენტის 804.07.1.2.6. ბრძანების ნორმები, მოხდეს ბრძანების განმარტება, ტრენინგების გავლა და შესაბამისი სავარჯიშოების გაკეთება;

29. სხვა, ლეტალურ იარაღებზე უფრო მეტად ეფექტიანი იარაღების შემოღების საკითხის განხილვა სასჯელაღსრულების სისტემის ყოველდღიურ საქმიანობაში. ეს განხილვა გულისხმობს ასეთი სისტემების ინტეგრირებას სტანდარტულ ოპერაციებში და არა მათ ლიმიტირებას მხოლოდ სპეციალური სიტუაციებით;

30. ყველა თანამშრომელს, რომელსაც შეხება აქვს პატიმართან გავლილი უნდა ჰქონდეს ტრენინგი თავდაცვის ტაქტიკაში. აღნიშნული გადამზადება უნდა ჩაიდოს პერიოდულად მიმდინარე ტრენინგ პროგრამებში;

31. ოფიცრებმა უნდა გაიარონ ტრენინგი ხელჩართული ბრძოლების გამართვაში, იარაღით ან მცირე ჯგუფების თავდაცვით ტაქტიკებში. განხილული იქნას მინიმალური მოთხოვნები და სერთიფიცირებული პროგრამები პროფესიულ დონეზე გადამზადების გავლისთვის, რომლებიც გათვალისწინებული იქნება პერსონალის დანიშვნის გადაწყვეტილებების მიღებისას და მოქმედების დაგეგმვისას.

ვ. კომუნიკაციები

დასკვნა: პატიმრებს აქვთ ფარულად დახმარების თხოვნის მხოლოდ მცირედი შესაძლებლობა. მძევლად აყვანის შემდეგ, ოფიცრები მარტინი და დოუ აიძულეს ეპასუხათ თანამშრომლებისთვის კომუნიკაციის საშუალებების გამოყენებით. მათი იძულებითი პასუხები მოიცავდა ინფორმაციას, რომ ისინი უსაფრთხოდ იყვნენ.

რეკომენდაციები

32. სად-მა უნდა გადახედოს არსებულ კომუნიკაციის სისტემას, მისი გაუმჯობესების მიზნით. გაუმჯობესების მიზანს უნდა წარმოადგენდეს მკვდარი ზონების შემცირება, დაშიფვრების გამოყენება;

33. სად-მა უნდა გადახედოს განყოფილებების აუდიო და ვიზუალური მეთვალყურეობის შესაძლებლობებს და განიხილოს გასაღებების (კარების) ტერიტორიის მოდიფიცირება სენსორებისა და კამერების რეგულარული მონიტორინგის საშუალებით;

34. განგაშის მარტივი სიგნალის არსებობა. მტკიცებულებები აჩვენებს, რომ პატიმრებმა მოაგროვეს ინფორმაცია კომუნიკაციის პროცედურებისა და რადიო კოდების შესახებ. აქედან გამომდინარე, განგაშის სიგნალი უნდა ყოფილიყო ბუნებრივი, რუტინული პასუხის ნაწილი;

35. სად-მა უნდა განიხილოს პერსონალის მონიტორინგის სისტემაში შესაძლო ინვესტირების საკითხი, პერსონალური განგაშის სისტემის განვითარების კუთხით.

ზ. ინდივიდუალური და ჯგუფური რეაგირება

დასკვნა: ოფიცრებს არ ჰქონდათ საკმარისი ინფორმაცია სიტუაციის შესახებ. ინციდენტის შესახებ ინფორმაციის არასაკმარისობამ გავლენა მოახდინა არა მხოლოდ დაწესებულების უსაფრთხოებაზე, არამედ საფრთხე შეუქმნა ოფიცრებსა და დაწესებულების თანამშრომლებს.

დასკვნა: სასადილოს ტერიტორიაზე მყოფ შეიარაღებული პატიმრის მიმართ განხორციელდა არაეფექტიანი პასუხი. როდესაც კოი გამოვიდა სამზარეულოდან, სასადილოს ტერიტორიაზე

იყო სამი ოფიცერი. ოფიცრებს არ ჰქონდათ შესაბამისი აღჭურვილობა და გადამზადება, რათა გუნდურად, ეფექტიანად ემოქმედათ შეიარაღებული პატიმრის წინააღმდეგ.

დასკვნა: ბევრმა ოფიცერმა ვერ შეძლო IMS ზარებისთვის შესაბამისი პასუხის გაცემა. არ არსებობდა პრაქტიკა, კოდები, რომლებიც მოახდენდა სიმულაციისა და რეალური სიტუაციის განსხვავების შესაძლებლობას.

დასკვნა: მორეის ბევრი თანამშრომელი წელიწადზე ნაკლები ვადით მუშაობდა ინციდენტის წარმოქმნამდე.

რეკომენდაციები

36. ტრენინგები (სიმულაციები) არ უნდა ჩატარდეს სამუშაო საათებში. თუ ზედამხედველს სურს შეამოწმოს თანამშრომლები ხანძრის უსაფრთხოების ან პატიმართა იზოლაციის საკითხებზე, რეკომენდირებულია განყოფილებების მიხედვით გადამზადება. ტრენინგები, რომლის მიზანს წარმოადგენს ტაქტიკური რეაგირების, პატიმრის დაკავების, ლეტალური და არალეტალური ძალის გამოყენების, სამედიცინო რეაგირების შეფასება და შემოწმება, არასოდეს უნდა ჩატარდეს ისე, რომ ხელყოს დაწესებულების უსაფრთხოება ან დანახული იქნას პატიმრების მიერ. ტრენინგი უნდა იყოს მაქსიმალურად რეალისტური, თუმცა თანამშრომლებმა ზუსტად უნდა იცოდნენ ეს რეალური ინციდენტია თუ სიმულაცია;

37. სად-ის სერჟანტები განხილულ უნდა იქნან როგორც სააგენტოს ფოკუს ჯგუფი და უნდა მიეცეთ საკითხებზე დაუყოვნებლივ რეაგირების შესაძლებლობა. პირველი ხაზის ზედამხედველი არის განყოფილების თვალი და ყური და შეუძლია განსაზღვროს ტრეინინგის საჭიროებები და საქმიანობაში არსებული პრობლემები. სერჟანტი შესამჩნევი უნდა იყოს, როდესაც ის გადაადგილდება განყოფილებაში და ახორციელებს სხვადასხვა პოსტის შემთხვევით ინსპექტირებას. ეს ხელს შეუწყობს არაუფლებამოსილ პირთა ვიზიტების აღმოფხვრას კოშკურაზე და პოსტის დატოვების შემთხვევებს. ეს ასევე ხელს შეუწყობს თანამშრომელთა გაფრთხილებას საკვების დაწესებულებაში შეტანის შესახებ, კარის ღია დატოვებისა და შემოწმების არაეფექტურად ჩატარების თაობაზე;

38. გამოკვლეული უნდა იქნას სამუშაო ადგილებზე ტრენინგის შესაძლებლობები, როგორიცაა ყოველდღურად ტრენინგის საკითხების წარმოდგენა და დისკუსია, ზედამხედველის მიერ ინსპექციის ჩატარება. ტრენინგის ნაწილს შეიძლება წარმოადგენდეს ინციდენტის სცენარი, რომლის წაკითხვაც ხდება და ოფიცრებს ევალებათ პასუხების განხილვა მათ უშუალო ხელმძღვანელებთან ერთად.

თ. სხვადასხვა სააგენტოს მიერ ტაქტიკის, ინფორმაციის შეგროვებისა და მოლაპარაკებების წარმოების ერთობლივად განსაზღვრა.

დასკვნა: შტატისა და ადგილობრივი სამართალდამცავი ორგანოების წარმომადგენლები რეგულარულად არ ვარჯიშობენ მოლაპარაკებების წარმოებაში. როდესაც ამგვარი წვრთნა მიმდინარეობს, სად-ი მასში ჩართული არ არის, ეს სავარჯიშოები არ ეხება ციხის ინციდენტებს.

დასკვნა: სად-ი და შტატისა და სხვა ადგილობრივი სამართალდამცავი ორგანოების თანამშრომლები არ ფლობენ საკმარის ინფორმაციას შტატის სასჯელაღსრულების დაწესებულებებში ინფორმაციის შეგროვების ტექნოლოგიებისა და ტაქტიკური მანევრების შესახებ.

რეკომენდაციები

39. სასჯელაღსრულების, ასევე შტატისა და ადგილობრივი სამართალდამცავი ორგანოები გამუდმებით უნდა ახორციელებდნენ პრაქტიკულ მეცადინეობას ტაქტიკურ მანევრირებაში. ზოგიერთი სცენარი უნდა ეხებოდეს ციხის ინციდენტებს;

40. სასჯელაღსრულების, შტატისა და ადგილობრივი სამართალდამცავი სტრუქტურების წარმომადგენლები უნდა გადიოდნენ მეცადინეობებს მოლაპარაკებების წარმოებაში;

41. სასჯელაღსრულების დეპარტამენტმა, ფედერალური, შტატისა და ადგილობრივი უწყებების დახმარებით უნდა შეაფასოს მათი ფუნქციონირება, რათა წინასწარ მოხდეს ხელის შემშლელი ფაქტორების იდენტიფიცირება, ინფორმაციის მოგროვებისა და ტაქტიკური მანევრების ხარისხის შეფასება.

ი. მძევლად აყვანის სიტუაციის განმუხტვა

დასკვნა: სად-ის დამოკიდებულება გულისხმობს, რომ მძევლად ამყვანებთან არ უნდა გაიმართოს მოლაპარაკებები. მიუხედავად ამგვარი პოლიტიკისა, მორეის ინციდენტის შემთხვევაში მოლაპარაკებები მიმდინარეობდა 15 დღის განმავლობაში.

დასკვნა: ტაქტიკურ პასუხთან დაკავშირებით, საბჭომ თანამშრომლებისგან მიიღო ჩვენებები (რომლებიც არ იყვნენ ჩართულნი ტაქტიკური ჯგუფის საქმიანობაში), რომ მათ ჰქონდათ ინფორმაცია ინციდენტის დროს ორი პატიმრის მიმართ ლეტალური იარაღის გამოყენების შესაძლებლობის შესახებ, თუმცა ისინი უარყოფილი იქნა ზედამხედველთა საწინააღმდეგო შინაარსის ინსტრუქციებით. ეს ჩვენებები მოგვიანებით უარყოფილი იქნა ტაქტიკური ჯგუფის უამრავი წევრის მიერ, მათ შორის ტაქტიკური ოპერაციის ორივე მეთაურის, ნორმ ბეისლისა და მარიკოპას საგრაფოს შერიფის მთავარი ასისტენტის ჯეს ლოკსას მიერ. ბეისლიმ კატეგორიულად განუცხადა საბჭოს, "აღნიშნული სიტუაციის მიმდინარეობისას არასოდეს შექმნილა სიტუაციის სნაიპერის ცეცხლით განმუხტვის შესაძლებლობა".

რეკომენდაციები

42. სად-მა უნდა გადახედოს იმ კომუნიკაციას, რაც განხორციელდა მომლაპარაკებლებსა და ტაქტიკურ ჯგუფს შორის, კოშკურის დაბლა ღობის გაჭრასთან დაკავშირებით;

43. სიტუაციის უნიკალურობამ და კოშკურის მიუწვდომლობამ, მისაღები ტაქტიკური გადაწყვეტის არარსებობამ, მოლაპარაკებები აქცია პრაქტიკულ აუცილებლობად. იმისათვის, რომ შეესაბამებოდეს სხვა სამართალდამცავი დაწესებულებების პრაქტიკას, სად-მა უარი უნდა თქვას მოლაპარაკებების უარყოფის პრაქტიკაზე;

44. ძალის გამოყენების წესები შესაბამისი იყო და გამოყენებული უნდა იქნას მომავალში, როდესაც მათი გამოყენების აუცილებლობა იქნება. მორეის ინციდენტის დროს, სიტუაცია არ იძლეოდა ამ ნორმების გამოყენების შესაძლებლობას.

კ. ადმინისტრირების, პოლიტიკისა და ბიუჯეტის საკითხები

<u>პატიმრების კლასიფიკაცია</u>

დასკვნა: სად-ის კლასიფიკაციის სისტემა რთული და არასანდოა, მისი შეფასება არ მომხდარა 1980 წლიდან. სხვა სასჯლაღსრულების სისტემებმა შეიმუშავეს უფრო ეფექტიანი სისტემები.

რეკომენდაცია

45. სად-მა უნდა გადახედოს პატიმართა კლასიფიკაციის არსებულ სისტემას და მიიღოს ზომები მის შესაცვლელად;

46. საზოგადოებრივი და ინსტიტუციური ქულები უფრო მჭიდრო ურთიერთკავშირით უნდა განიხილებოდეს და პატიმრებთან მომუშავე თანამშრომლებს მნიშვნელოვანი წვლილი უნდა ჰქონდეთ პატიმრის ქულების განსაზღვრაში;

47. ნაკლებად უნდა იყოს შესაძლებელი კლასიფიკაციის ქულების უარყოფა;

48. უნდა შეიქმნას სისტემა, რომელიც უკეთ უზრუნველყოფს, რომ საშიშმა პატიმრებმა არ იმუშაონ სენსიტიურ ტერიტორიაზე.

<u>პატიმართა შეფასება, პროგრამები, რესოციალიზაცია</u>

დასკვნა: კარგი უსაფრთხოების სისტემა საჭიროებს არა მხოლოდ კარგ თანამშრომლებს, არამედ გუნდურ მიდგომას.

რეკომენდაცია

49. სად-მა უნდა შეიმუშაოს მეთოდი, რომლითაც მოახდენს დაწესებულებაში შესვლისას პატიმრის კრიმინოგენური და პროგრამული საჭიროებების შეფასებას. მან უნდა უზრუნველყოს შესაბამისი პროგრამების ხელმისაწვდომობა ისეთ სფეროებში როგორიცაა ფსიქიკური ჯანმრთელობის უზრუნველყოფა, განათლება და ნარკოდამოკიდებულების მკურნალობა. აგრეთვე უნდა არსებობდეს პროგრამები, რომლებიც დაეხმარება პატიმრებს გათავისუფლების შემდგომ რესოციალიზაციაში.

ტრეინინგი

დასკვნა: სად-იდან მიღებული მტკიცებულებები მოწმობს, რომ როგორც სამოქალაქო, ასევე სამხედრო შტატის წარმომადგენლებს აკლიათ ან საერთოდ არ აქვთ გავლილი გადამზადება რიგ, მათ შორის უმნიშვნელოვანეს საკითხებთან დაკავშირებით.

რეკომენდაცია

50. თავიანთი პასუხისმგებლობის განხორციელების, საკუთარი პირადი უსაფრთხოების უზრუნველყოფისთვის, ოფიცრებს, ზედამხედველებსა და სამოქალაქო შტატის თანამშრომლებს სხვა საკითხებთან ერთად, გავლილი უნდა ჰქონდეთ ხანგრძლივი გადამზადება შემდეგ საკითხებში: თავდაცვა, იარაღის გამოყენება, უკანონო ნივთების ძებნა, მძევლად აყვანის საკითხები, სპეციფიური ტრენინგები, ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენება, სტრუქტურირებული ტრენინგი სამუშაო ადგილას და მენტორობის გამოყენება;

51. სასჯელაღსრულების თანამშრომელთა ტრენინგ აკადემიაში, კადეტებმა უნდა გაიარონ ერთკვირიანი დამატებითი ტრენინგი თავის დაცვის, მძევლად აყვანის და იარაღის გამოყენების საკითხებში;

52. აკადემიაში მიღების ან დამთავრების დროს არ უნდა იყოს გაწეული კომპრომისები, ვაკანსიების რაოდენობის ან სხვა დროებითი სიტუაციების გამო;

53. ახლად კურსდამთვრებულებმა მუშაობა უნდა დაიწყონ CO I წოდებით, შემდეგ ისინი შესაძლოა დაწინაურდნენ. გამოსაცდელი ვადისა და სამუშაო ადგილას ტრენინგის შემდეგ ისინი შესაძლოა დაწინაურდნენ CO II დონემდე;

54. სად-მა უნდა შეიმუშაოს ყოვლისმომცველი და სისტემური პროგრამა, რათა უსაფრთხოების ძირითადი ელემენტები დაცული იყოს. ეს პროგრამა შესაძლებლობას უნდა აძლევდეს ყველა დაწესებულებას შეაფასოს უსაფრთხოების სიტუაცია: დაგეგმარებასთან, პერსონალთან, ჩვევებთან, ტრადიციებთან, ტრენინგებთან და სხვა საკითხებთან მიმართებაში. პროგრამა უნდა გულისხმობდეს თანამშრომელთა გამოკითხვას, როგორ აკეთებენ ისინი პრაქტიკულად თავიანთ საქმეს და როგორ უნდა აკეთებდნენ.

55. სამოქალაქო შტატზე მყოფი თანამშრომლები უნდა გადამზადდნენ, რომ უკეთ გაიგონ ციხის გარემო და უსაფრთხოდ განახორციელონ თავიანთი საქმიანობა.

ლ.გამოცდილება და თანამშრომლები

დასკვნა: გამოუცდელი თანამშრომლების ერთად დაყენებით მაღალი რისკის გარემოში, მათთვის უფრო ძნელია საკუთარი მოვალეობების შესრულება, ვიდრე მათი უფრო გამოცდილ თანამშრომლებთან დაჯგუფების შემთხვევაში.

დასკვნა: სასჯელაღსრულების დაწესებულებებში არის თანამშრომელთა ნაკლებობა. პატიმრების რაოდენობის ზრდის პარალელურად არსებული ვაკანსიები შეუვსებელი რჩება. ლუის ციხის კომპლექსში, რომლის ნაწილსაც წარმოადგენს მორეი, 1029 ოფიცრის პოზიციიდან დაახლოებით 200 (19%) ვაკანტურია, რაც ზოგიერთ დღეებში იძულებულს ხდის მენეჯმენტს მინიმალურად დაფაროს ციხე.

რეკომენდაციები

56. სად-მა უნდა შეიმუშაოს გამოცდილი და გამოუცდელი თანამშრომლების შერევის პრაქტიკა, მენტორ-სტუდენტის სისტემის გამოყენებით, რასაც მივყავართ ხანგრძლივ, წარმატებულ საქმიანობამდე. მენტორობა უნდა იქნას ფორმალიზებული, როგორც პროგრამა, რომელიც გულისხმობს ფორმალურ წვრთნას და მენტორებად გამოყენებული გამოცდილი ოფიცრების წახალისებას;

57. საჭიროა დამატებითი თანამშრომლების აყვანა, რათა არ მოხდეს თანამშრომლების გადაღლა და გადაწვა, ასევე თანამშრომლებმა უნდა მიიღონ საჭირო მომზადება სამუშაო ადგილზე.

ანაზღაურება, თანამშრომელთა აყვანა და შენარჩუნება

დასკვნა: სად-ის თანამშრომლების ანაზღაურება დაბალია, როგორც ზოგადად, ასევე სხვა უწყებებთან შედარებით. ეს იწვევს პრობლემებს ოჯახში, დაბალ მორალურ ღირებულებებსა და ადვილად გამოფიტვას. ერთ-ერთი სერჟანტის განცხადებით, 10 წლიანი გამოცდილების შემდეგ ის მიიღებდა საკვებ ტალონებს და სხვა სარგებელს, მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ მისი ხელფასი იქნებოდა $933-ზე ნაკლები. მას დაწინაურებასთან ერთად ხელფასი შეუმცირდა.

დასკვნა: ნევადის შტატის სასჯელაღსრულების დეპარტამენტმა ოფიცრებს შესთავაზა მაღალი ანაზღაურება. მას შემდეგ, რაც აკადემიის სტუდენტებმა მიიღეს განათლება არიზონას შტატის გადასახადების გადამხდელების ხარჯზე, კურსდამთავრებულთა ნახევარზე მეტი წავიდა ნევადას შტატში სამუშაოდ.

დასკვნა: არსებობს ანაზღაურების უთანასწორობა ახლად აყვანილ და ძველ თანამშრომლებს შორის. ცალკეული წოდებების გაუქმებამ გამოიწვია, რომ პირი, რომელიც ამთავრებს აკადემიას, მუშაობას იწყებს CO II დონით და შესაძლოა ისეთივე ხელფასი ჰქონდეს როგორც იმავე დონეზე მყოფ ვეტერან ოფიცერს.

დასკვნა: სტანდარტები შემცირდა. სერჟანტის საკვალიფიკაციო მოთხოვნები გამარტივდა, რათა მომხდარიყო ვაკანსიების შევსება.

რეკომენდაცია

58. სად-მა უნდა გააკეთოს არსებული ანაზღაურების სისტემის ძირეული ანალიზი, მათ შორის ფედერალურ, მუნიციპალურ სასჯელაღსრულების უწყებებთან მიმართებით არიზონასა და ახლო მდებარე სხვა შტატებში;
59. სად-მა უნდა განიხილოს დამსახურების დანამატებისა და დასაქმების ხანგრძლივობის მიხედვით კომპენსაციების საკითხი;
60. უნდა აღდგეს CO I პოზიცია, გადაისინჯოს სერჟანტების კვალიფიკაცია, გადაიხედოს დაწინაურების სისტემა, რომ ეს იყოს დამოკიდებული საქმიანობის ხარისხზე და დამსახურებაზე და არა ნაცნობობაზე;
61. ანაზღაურება უნდა შეესაბამებოდეს გამოცდილებასა და დამსახურებას, დაწინაურებისას უნდა ხდებოდეს ხელფასის გაზრდა;
62. სად-მა საზოგადოებას უნდა გააცნოს სასჯელაღსრულების სისტემაში მუშაობასთან დაკავშირებული სირთულეები და საფრთხეები;
63. სამსახურეობრივი მოვალეობების შესრულების დროს მოკლული თანამშრომლების ოჯახები უნდა იღებდნენ შესაბამის შეღავათებს.

<u>პროფესიონალიზმი</u>

დასკვნა: მძევლად აყვანის სიტუაციასთან ერთად, მორეის განყოფილებაში არსებობდა პროფესიონალიზმის ნაკლებობის პრობლემა. მართალია თანამშრომელთა უმრავლესობა ინციდენტის დროს სწორად მოიქცა, თუმცა წინა თვეებსა და წლებში ადგილი ჰქონდა ბევრ ადმინისტრაციულ შეცდომას. საბჭოს მიერ წარმოებული გამოძიების პროცესში ცხადი გახდა, რომ ზედამხედველობისა და საქმიანობის განხორციელების დროს არსებულმა მრავალმა დარღვევამ ხელი შეუწყო მძევლად აყვანის სიტუაციის წარმოქმნას.

რეკომენდაციები

64. სად ხელმძღვანელმა უნდა გამოიყენოს არსებული ინფორმაცია იმის გადასაწყვეტად გამოიყენოს თუ არა და დადებით შემთხვევაში რა დისციპლინური ზომა გამოიყენოს ინციდენტში მონაწილე თანამშრომლების მიმართ, ასევე განახორციელოს თუ არა თანამშრომელთა შეცვლა;
65. უნდა მოხდეს მთელი სისტემის შესწავლა, რათა გაირკვეს არის თუ არა არსებული პრობლემები სისტემური ხასიათის მატარებელი და განისაზღვროს პრობლემის გადაჭრის გზები.

<u>საქმიანობის ანალიზი</u>

დასკვნა: 2000 წელს სად-მა შეწყვიტა ციხეებში საქმიანობის აუდიტის ჩატარების პრაქტიკა.

რეკომენდაცია

66. პენიტენციურ დაწესებულების ეფექტიანი მართვის უზრუნველსაყოფად საჭიროა საქმიანობის აუდიტის პრაქტიკის აღდგენა.

კომუნიკაცია თანამშრომლებსა და პატიმრებს შორის

დასკვნა: პატიმრებსა და თაამშრომლებს შორის კარგი კომუნიკაცია აუცილებელია ციხის ნორმალური ფუნქციონირებისა და უსაფრთხოების უზრუნველყოფისთვის.

რეკომენდაცია

67. სად-მა უნდა გადადგას ნაბიჯი იმ არსებული პოლიტიკის, პრაქტიკის გადასინჯვისკენ, რომელიც უპირატესობას ანიჭებს პატიმართა არაპირდაპირ (პირდაპირის საპირისპიროდ) ზედამხედველობას და აფერხებს თანამშრომლებსა და პატიმრებს შორის კარგ კომუნიკაციას;

68. სად-მა უნდა განიხილოს ციხის მართვის ისეთი სისტემის პილოტირება, როგორიცაა „განყოფილებათა მენეჯმენტი“, რაც არქიტექტურულად და პრაქტიკულად პასუხობს ამგვარ კონცეფციას.

<u>სასჯელის განსაზღვრა</u>

დასკვნა: სად-ის სისტემაში არსებობს გადატვირთულობის პრობლემა. ბოლო წელი იყო რეკორდული ამ მიმართულებით და ლუის დაწესებულებაში განთავსებული იყო პატიმართა უფრო მეტი რაოდენობა, ვიდრე დაწესებულება იყო გათვლილი.

რეკომენდაცია

69. არიზონას შტატმა უნდა გადახედოს თავისუფლების აღკვეთის შესახებ არსებულ ნორმებს.

დ ა ს კ ვ ნ ა

მორეის განყოფილებაში მომხდარი მძევლად აყვანის შემთხვევა იყო ტრაგიკული მოვლენა, რასაც მოყვა თანამშრომლებისთვის მნიშვნელოვანი ფიზიკური და ემოციური ზიანის მიყენება. არიზონასა და სხვა ადგილებში კრიზისული სიტუაციების მსგავსად, აღნიშნულმა მოვლენამ წარმოაჩინა ის გამოწვევები და საფრთხეები, რაც ყოველდღე დგას სასჯელაღსრულების თანამშრომელთა წინაშე.

ორმა პატიმარმა გამოიყენა პატარა, მაგრამ კრიტიკული შეცდომების სერია, რასაც მოგვიანებით დაემატა გადამეტებული ინსტიტუციური თავდაჯერებულობა და სიტუაციის შეფასების კოლექტიური შეუძლებლობა. კოშკურაში შექმნილ საფრთხეს (რომელიც უნდა იყოს დაცული და შეუღწევადი ტერიტორია) სასჯელაღსრულების ოფიცრებმა უპასუხეს სწრაფად და ეფექტიანად, შექმნეს პირობები მძევლების წარმატებით გათავისუფლებისა და პატიმართა ცოცხლად დაკავებისთვის.

აღნიშნული ინციდენტი ადასტურებს სასჯელაღსრულების ოპერაციებზე რესურსების ადეკვატური და სწორი განაწილების აუცილებლობას. ასეთივე მნიშვნელობის მქონეა შესაბამისი ხარისხის მიღწევა. ეს შესაძლებელია მხოლოდ იმ ადამიანებში ინვესტირებით, რომლებიც საკუთარ საქმიანობას სასჯელის აღსრულების მისიას უძღვნიან. ისინი კარგად უნდა იქნენ გადამზადებულნი და მართულნი; უნდა იყვნენ აღიარებულნი და ჰქონდეთ სამართლიანი ანაზღაურება. მართალია იმის გარანტირება, რომ მსგავსი ინციდენტები არ მოხდება შეუძლებელია, მაგრამ საბჭოს აზრით ბევრი რამის გაკეთებაა შესაძლებელი, რათა მსგავსი რისკები შემცირდეს“.[236]

[236] ციხეში საგანგებო სიტუაციებისთვის მზადებისა და მათზე რეაგირების სახელმძღვანელო, აშშ-ს იუსტიციის დეპარტამენტი, ეროვნული პენიტენციური ინსტიტუტი, გვ. 293-319.

კრიზისულ სიტუაციებზე რეაგირების (უსაფრთხოების) ჯგუფები

პენიტენციური სისტემის უსაფრთხოების ჯგუფები კრიტიკულად მნიშვნელოვანია საგანგებო მდგომარეობებზე რეაგირების კუთხით. განვიხილავთ სამი სახის ჯგუფს - ტაქტიკური (მაგ. სპეციალური დანიშნულების რაზმი), მძევლად ხელში აყვანისას მოლაპარაკების წარმოების და პოსტ-კრიზისული ინტერვენციის ჯგუფი.

წევრობა და შერჩევა

კრიზისულ სიტუაციებზე რეაგირების (უსაფრთხოების) ჯგუფების კვალიფიკაცია ძალიან მნიშვნელოვანია. სისტემას უნდა ჰქონდეს მკაცრი პოლიტიკა ჯგუფის წევრობის კრიტერიუმების თაობაზე. მიზანი უნდა იყოს საუკეთესოების მოზიდვა - ვისაც უნდა სიცოცხლის გადარჩენა და ვისაც ესმის რამდენს ნიშნავს საგანგებო მდგომარეობის საპასუხო ქმედებების გატარება.

ასეთი ტიპის ჯგუფების წევრობის მსურველს უნდა ჰქონდეთ პენიტენციურ სისტემაში სულ მცირე ერთწლიანი სამუშაო გამოცდილება. ეს მოთხოვნა ეხმარება განმცხადებელს გათვითცნობიერდეს არსებულ გარემოში და გაეცნოს სისტემის მისიას და ხედვას. კანდიდატები უნდა აკმაყოფილებდნენ შემდეგ მოთხოვნებს:

- ემოციური მზაობა, სტრესულ სიტუაციებში მუშაობის უნარი;
- სრული ორიენტაცია სისტემის პოლიტიკაზე;
- კარგი სამუშაო ისტორია, დისციპლინური პასუხისმგებლობის არარსებობა (განსაკუთრებით, ძალის გადამტებული გამოყენებისთვის).

უსაფრთხოების ჯგუფის წევრობის კარგი კანდიდატის შერჩევისთვის უნდა ჩატარდეს ფსიქოლოგიური შეფასება.

ტაქტიკური გუნდები

ძლიერი მენეჯმენტის მნიშვნელობა

საუკეთესო ტაქტიკურ ჯგუფებს ტექნიკურ უნარებთან უნდა ახასიათებდეს პროფესიონალიზმი. ისეთ ტაქტიკურ ჯგუფებსაც კი, რომლებსაც არ აქვთ სათანადო აღჭურვილობა და ტრენინგი, არაერთხელ მოუხერხებიათ სასიცოცხლო მნიშვნელობის სიტუაციასთან გამკლავება სიმამაცისა და თავდადების შედეგად. ტაქტიკურ ჯგუფს სჭირდება ძლიერი, აქტიური მენეჯმენტი ძლიერ ხელმძღვანელობასთან ერთად. ჯგუფის უფროსის როლი არის გადამწყვეტი.

გუნდური კულტურა

ნებისმიერი ტაქტიკური გუნდისთვის ფუნდამენტური მნიშვნელობისაა მისიისა და ფილოსოფიის ნათელი გაგება, რაც გაზიარებულია ჯგუფის წევრების და მენეჯერების მიერ.

მენეჯერები უპირატებოსას უნდა ანიჭებდნენ ტაქტიკურ გუნდს, რომელიც ასახავს დაწესებულებების ღირებულებებს და არა, მას რომელიც იქცევა როგორც ორგანიზაცია ორგანიზაციაში.

მენეჯმენტს ბევრი გზა აქვს თავის ტაქტიკურ ჯგუფებში კულტურისა და პროფესიონალიზმის განსაზღვრისათვის. გუნდის მისიის პოზიტიური და პროფესიონალურ განცხადებასთან, ღირებულებებსა და ფილოსოფიასთან ერთად, მენეჯმენტმა ყურადღება უნდა გაამახვილოს ლიდერობაზე, შერჩევასა და ტრენინგზე.

ლიდერობა

პენიტენციური სისტემის მენეჯერები ფიქრობენ ხოლმე, რომ ტაქტიკური ჯგუფის ლიდერი უნდა იყოს ყველაზე მკაცრი ოფიცერი სისტემის ფარგლებში. თუმცა, ხშირად სიმკაცრით გამორჩეული ოფიცერი შეიძლება არ იყოს ამ პოზიციისთვის საუკეთესო კანდიდატურა. ერთიანობა, ხასიათი, შეფასება, ინტელექტი არის ტაქტიკური ჯგუფის ლიდერის ბევრად უფრო მნიშვნელოვანი მახასიათებლები ვიდრე ფიზიკური სიძლიერე, იარაღებში გარკვევა და საბრძოლო ხელოვნებაში გაწვრთნა.

ტრენინგი

ტაქტიკური ჯგუფის ტრენინგი საკმაოდ რთულია. ტრენინგმა წევრებს უნდა ჩამოუყალიბოს შესაბამისი

ღირებულებები, მოამზადოს ისინი, სახიფათო სიტუაციებისთვის (ამავდროულად არ გახადოს პარანოიდები) და განუვითაროს მრავალმხრივი უნარები.

ტაქტიკური ჯგუფის ტრენინგი უნდა იყოს პრაქტიკული და განსხვავებული. ფოკუსირება უნდა მოხდეს უნარების განვითარებაზე, დისკრეციული გადაწყვეტილებების მიღებასა და პროფესიონალიზმზე. სავარჯიშოები და სიმულაციები უნდა ასახავდეს სხვადასხვა სახის კრიზისს, საგანგებო მდგომარეობას და სტიქიურ უბედურებას, რის წინაშეც შეიძლება აღმოჩნდეს პენიტენციური დაწესებულება.

ტაქტიკური ჯგუფის წევრებს საკმაოდ ბევრ უნართან მიმართებაში სჭირდებათ მაღალი დონის კომპეტენცია. ფიზიკურ სიძლიერესთან უნდა იცოდნენ როგორ გამოიყენონ სპეციალური საშუალებები. ტაქტიკური ჯგუფის წევრებს, როგორც წესი, სჭირდებათ სამედიცინო პირველადი დახმარების აღმოჩენის ტრენინგი. მათი ტრენინგი ასევე ხშირად მოიცავს მასობრივი დაკავებების ტექნიკასა და არეულობების კონტროლის პროცედურებს. ტაქტიკური ჯგუფის წევრებს ასევე ესაჭიროებათ კრიზისულ სიტუაციაში ტაქტიკისა და სტრატეგიების სიღრმისეული ცოდნა.

<u>მძევლად აყვანისას მოლაპარაკების მწარმოებელი ჯგუფები</u>

გუნდის ზომა და სტრუქტურა

ტაქტიკური ჯგუფების მსგავსად, მძევლად ხელში აყვანისას მოლაპარაკების ჯგუფების სხვადასხვა სახე არსებობს. ყველაზე მნიშვნელოვანი და გადამწყვეტი ფუნქციები ძირითადად ყოველთვის აკისრია ორ ადამიანს: აქტიური მომლაპარაკებელი (ან „მომლაპარაკებელი ერთი“) და კოორდინატორი (რომელსაც ასევე უწოდებენ: „პასიურ მომლაპარაკებელი“ ან „მომლაპარაკებელი ორი“). ჯგუფს ასევე შეიძლება ჰყავდეს „დაზვერვის ოფიცერი“, „კომუნიკაციების ოფიცერი“, „ჩამწერი“ და სხვა პოზიციები. ცხადი უნდა იყოს, რომ ეს სხვა პოზიციები არსებობს იმ ორი წევრის დახმარების მიზნით, რომლებიც რეალურად აწარმოებენ მოლაპარაკებებს. ჯგუფის ყველა წევრი უნდა იყოს გადამზადებული ისე, რომ პირველი ორი, რომელიც მივა შემთხვევის ადგილზე და მიიღებს ინფორმაციას, დაუყონებლივ შეუდგეს მოლაპარაკებების წარმოებას, ჯგუფის დანარჩენი წევრების მოსვლამდე.

ანგარიშგება

მოლაპარაკებებისას ანგარიშგება გადამწყვეტი მნიშნელობისაა. ჯგუფი ანგარიშგებას უნდა ახდენდეს პირდაპირ სიტუაციის მართვაზე პასუხისმგებელ მენეჯერთან. გადაწყვეტილების მიღებისა და ყველა ვარიანტის შეფასებისათვის, სიტუაციის მართვის მენეჯერს ესაჭიროება პირველადი ინფორმაციის მიღება როგორც ტაქტიკური, ისე მოლაპარაკების გუნდის მხრიდან.

დიდი ყურადღება ეთმობა მომლაპარაკებლებსა და მძევლების ამყვანებს შორის განვითარებულ ურთიერთობასაც. თუმცა, მომლაპარაკებლებსა და ხელმძღვანელს შორის ურთიერთობაც მნიშვნელოვანია, რაც ხშირად იგნორირებულია.

ტრენინგი

პენიტენციური სისტემა/პენიტენციური დაწესებულების ადმინისტრაცია ხშირად იღებს გადაწყვეტილებას, რომ ჰყავდეს მომლაპარაკებელი ჯგუფი, არჩევს ჯგუფის წევრებს და აორგანიზებს მათთვის საბაზისო ტრენინგს, მაგრამ შემდეგ ავიწყდება ამ ჯგუფის არსებობა. თუ მძევლად ხელში აყვანის შემთხვევა დადგება საბაზისო ტრენინგიდან 3 წლის შემდეგ, მოლაპარაკების ჯგუფი თავისი ფუნქციის შესრულებას იმ ტრენინგის შესაბამისად ალბათ ვერც შეძლებს. მოლაპარაკების ჯგუფის წევრებს არ ჭირდებათ იმდენი განმაახლებელი ტრენინგი, რაც ტაქტიკურ ჯგუფს, თუმცა მსგავსი სახის ტრენინგი რეგულარულად მაინც საჭიროა.

სავარჯიშოებისა და ფართომასშტაბიანი სიმულაციების ჩატარება ტაქტიკური და მოლაპარაკების ჯგუფებისათვის ერთობლივად კარგი აზრია. თუმცა, რადგან ამ ჯგუფების საჭიროებები სხვადასხვაა, მათი ტრენინგები ყოველთვის ერთად არ უნდა იყოს.

მომლაპარაკებლებისთვის მნიშვნელოვანია გამოცდილება და რადგან მძევლად ხელში აყვანის ინციდენტები საბედნიეროდ ბევრი არ არის, ეს გამოცდილება ტრენინგების საშუალებით უნდა მიიღონ. მომლაპარაკებლებმა შეიძლება განივითარონ ანგარიშგების, ხელმძღვანელის მიერ დაწესებულ ლიმიტებში კომუნიკაციის და დამოუკიდებლად გადაწყვეტილებების მიღებისთვის თავის არიდების უნარები და პენიტენციურმა დაწესებულებამ შეიძლება მათი გამოცდილებით ისარგებლოს ინციდენტებთან გამკლავებისას. ზოგიერთი მენეჯერი მომლაპარაკებლების ტრენინგს უყურებს

როგორც უბრალო გამოცდილებას. თუმცა, მომლაპარაკებლებს ხშირად სჭირდებათ სპეციფიური უნარები და მათ ტრენინგებზე უნდა მოხდეს სწორი და არასწორი პრაქტიკის იდენტიფიცირება.

საკომუნიკაციო აღჭურვილობა

მოლაპარაკებების წარმოების ჯგუფის მთავარი აღჭურვილობა მძევლებთან სასაუბრო სპეციალური ტელეფონია. ბევრი სახის ტელეფონი არსებობს, მათ შორის, ჩამწერი ფუნქციის, აუდიო-ვიდეო მონიტორინგის ფუნქციის მქონე ტელეფონები.

ასეთი სახის ტელეფონის სისტემის შეჩევისას, პენიტენციურმა სისტემამ/დაწესებულებამ უნდა გადაწყვიტოს რა შესაძლებლობები სჭირდება მას და რა ფინანსური რესურსი აქვს. იდეალურ შემთხვევაში, ტელეფონის სისტემა მარტივია, იწერს საუბარს და შეიძლება მისი როგორც ცალკე, ისე დაწესებულების სატელეფონი სისტემის შიგნით გამოყენება. სხვა შესაძლებლობები, როგორიცაა მოსასმენი და ვიდეო კამერები შეიძლება დამხმარე იყოს, მაგრამ მათი ქონა მოლაპარაკებებისთვის აუცილებელი არა არის.

<u>პოსტ-კრიზისული ინტერვენციის ჯგუფი</u>

პოსტ-კრიზისული ინტერვენციის ჯგუფის გამოყენება არ არის ისეთივე ხშირი, როგორც ტაქტიკური და მოლაპარაკების ჯგუფების, თუმცა ისინიც ფართოდ გამოიყენება. ეს ჯგუფი საკმაოდ განსხვავდება სტრუქტურის, მისიის და პროცედურების მიხედვით.

პოსტ-კრიზისული ინტერევენციის ჯგუფის შექმნის საწყისი წერტილია მისი მისიის განსაზღვრა. ეს მოიაზრებს პასუხს შემდეგ კითხვებზე:

- ჩაატარებს თუ არა ჯგუფი პოსტ-ტრამვულ სტრესულ აშლილობაზე თანამშრომლების შესწავლას?
- უმკურნალებს თუ არა ჯგუფი ამ აშლილობას?
- ჩაატარებს თუ არა ჯგუფი ჩართულ თანამშრომლებთან ინტერვიუს?
- მოიზიდავენ თუ არა ჯგუფის წევრები გარე პროფესიულ რესურსს?
- იქნებიან თუ არა პატიმრებთან მომუშავე ფსიქოლოგოები და ფსიქიატრები ჯგუფის მუშაობაში ჩართული?
- შეუძლია თუ არა ჯგუფს ანონიმურობის გარანტირება?
- როდის იკრიბება ჯგუფი - კრიზისის დასაწყისის, მიმდინარეობის თუ დასრულების შემდეგ?

ფართომასშტაბიანი პენიტენციური დაწესებულების კრიზისის ან სხვა პოტენციურად ტრამვული ინციდენტის შემდეგ, თანამშრომელთა ფსიქოლოგიური შემოწმება სავალდებულოა. თუმცა, ფსიქოლოგიური დახმარება ნებაყოფლობითი უნდა იყოს. ეს საჭიროა იმისთვის, რომ დაწესებულებამ განსაზღვროს შეუძლიათ თუ არა თანამშრომლებს თავიანთი ფუნქციების შესრულება და ესაჭიროებათ თუ არა პროფესიული დახმარება. თუმცა, რა თქმა უნდა თანამშრომლების უფლებაა უარი განაცხადონ ფსიქოლოგიური დახმარების მიღებაზე.

როცა სისტემის თანამშრომლებს ესაჭიროებათ სხვა უწყებების თანამშრომლეთა დახმარების პროგრამებში ჩართვა, მნიშვნელოვანია, რომ დაცული იყოს მათი ანონიმურობის საკითხი.

აღნიშნული ჯგუფის გამოყენება საკმაოდ ეფექტურია. ამიტომ, კარგია მისი გამოყენება ტრამვული ინციდენტების დროს ყოველდღიურ საქმიანობაში (მაგ. დაავადებული თანამშრომელი). რა თქმა უნდა, ამ ჯგუფის მნიშვნელობა ძალიან დიდია კრიტიკული ინციდენტის დროს და მის შემდეგ, როგორც თანამშრომლებისთვის, ისე მათი ოჯახის წევრებისათვის.[237]

[237] ციხეში საგანგებო მდგომარეობასთან გამკლავების და მომზადების სახელმძღვანელო, აშშ იუსტიციის დეპარტამენტი, სასჯელაღსრულების ეროვნული ინსტიტუტი, გვ. 215-239.

რას ამბობს საერთაშორისო სტანდარტები

პატიმრებთან მოპყრობის ძირითადი სტანდარტული წესები, წესი 82:

1) პატიმრებთან ურთიერთობაში პერსონალს უფლება აქვს მიმართოს ძალისმიერ მეთოდებს მხოლოდ თავდაცვის მიზნით ან გაქცევის მცდელობის შემთხვევებში, აგრეთვე, არსებულ წესებსა და კანონებზე დაფუძნებული ბრძანებების აქტიური ან პასიური წინააღმდეგობის გაწევისას. თანამშრომლების მხრიდან ძალის გამოყენება უნდა მოხდეს მხოლოდ აუცილებლობის ფარგლებში. მათ აუცილებლად უნდა აცნობონ ასეთი ინციდენტების შესახებ დაწესებულების დირექტორს.
2) ციხის თანამშრომლებს გავლილი უნდა ჰქონდეთ სპეციალური ფიზიკური მომზადება, რაც მისცემს მათ აგრესიული ზრახვების მქონე პატიმრების დაშოშმინების საშუალებას.
3) ის თანამშრომლები, რომლებიც თავისი ფუნქციების შესრულებისას პატიმრებთან უშუალო კონტაქტში იმყოფებიან, მხოლოდ გამონაკლის შემთხვევებში შეიძლება ატარებდნენ იარაღს. აუცილებელია იმის აღნიშვნაც, რომ საერთოდ, იარაღის ტარების უფლება უნდა ჰქონდეთ მხოლოდ იმ თანამშრომლებს, რომლებსაც გავლილი აქვთ შესაბამისი მომზადება.

სამართალდამცავი ორგანოების წარმომადგენელთა მხრიდან ძალისა და ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენების პრინციპები

პრინციპი 9:
სამართალდამცავი ორგანოების წარმომადგენლები არ არიან უფლებამოსილნი გამოიყენონ ცეცხლსასროლი იარაღი, გარდა შემდეგი შემთხვევებისა: თუ არსებობს მათი ან სხვა პირის სიკვდილის ან სხეულის მნიშვნელოვანი დაზიანების მყისიერი საფრთხე, ასევე განსაკუთრებით სერიოზული დანაშაულის თავიდან აცილების მიზნით, რაც საფრთხეს უქმნის ადამიანის სიცოცხლეს, იმისათვის, რომ მოხდეს დამნაშავის დაკავება, მისი გაქცევის თავიდან აცილება და როდესაც სხვა ნაკლებად ექსტრემალური ზომები არ არის საკმარისი აღნიშნული მიზნების მისაღწევად.ნებისმიერ შემთხვევაში განზრახ ლეტალური მიზნით იარაღის გამოყენება შესაძლებელია მხოლოდ სიცოცხლის დაცვის მიზნით, როდესაც სიცოცხლისათვის საფრთხის თავიდან აცილება სხვა საშუალებებით აშკარად შეუძლებელია.

პრინციპი 15:
სამართალდამცავი ორგანოების წარმომადგენლებმა პატიმრობაში მყოფი პირების მიმართ არ უნდა გამოიყენონ ძალა, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც ეს აუცილებელია დაწესებულებაში უსაფრთხოებისა და წესრიგის შესანარჩუნებლად, ან როდესაც საფრთხე ექმნება პერსონალურ უსაფრთხოებას.

პრინციპი 16:
სამართალდამცავი ორგანოების წარმომადგენლებმა პატიმრობაში მყოფი პირების მიმართ არ უნდა გამოიყენონ ცეცხლსასროლი იარაღი, გარდა საკუთარი ან სხვათა სიცოცხლის ან ჯანმრთელობის მიმართ მყისიერი საფრთხის არსებობისა,ან როდესაც ეს აუცილებელია გაქცევის პრევენციისთვის ან მე-9 პრინციპში არსებული საფრთხის დროს.

პრინციპი 17:
აღნიშნული პრინციპები სრულ შესაბამისობაშია პატიმრებთან მოპყრობის მინიმალურ სტანდარტულ წესებში ასახულ ციხის თანამშრომელთა უფლებებთან, მოვალეობებთან და პასუხისმგებლობებთან, განსაკუთრებით 33,34 და 54 წესებთან.

სტიქიური უბედურებებისგან გამოწვეული ზიანის შემცირება

ყველა პენიტენციურ დაწესებულებას უნდა გააჩნდეს, ზოგადი ხარისხის შესაფასების სისტემა, იმ მიზნით, რომ სტიქიურ უბედურებებთან გამკლავება მინიმალური ზიანის მიყენებით დასრულდეს. ხარისხის კონტროლის სისტემა შესაძლოა განსხვავებული იყოს დაწესებულების სპეციფიკის, ამ რეგიონისთვის დამახასიათებელი სტიქიური უბედურებების და სხვადასხვა ფაქტორების გათვალისწინებით. სტიქიური უბედურების და მასთან დაკავშირებული ხარისხის კონტროლის საკითხების ცალკე წარმოდგენას რამოდენიმე მიზეზი აქვს:

- ეს ფორმატი ხაზს უსვამს სტიქიური უბედურებებისას დაგეგმვის მნიშვნელობას. ბევრ პენიტენციური დაწესებულებას სერიოზული შრომა აქვს ჩადებული პატიმრების ძალადობასთან (არეულობა, მძევლებთან დაკავშირებული ინციდენტები) გამკლავების მიზნით დაგეგმვასა და მომზადებაში, მაგრამ სერიოზული ყურადღება არ მიუქცევია სტიქიური უბედურებისათვის;
- ხარისხის კონტროლის ცალკე სისტემის არსებობის შემთხვევაში, სტიქიურ უბედურებასთან დაკავშირებული პროცედურები არ დაიკარგება სხვა დრამატულ და დაწესებულებისთვის ტრადიციული მნიშვნელობის მქონე პატიმართა ძალადობასთან დაკავშირებულ პროცედურებში;
- სტიქიურ უბედურებასთნ გამკლავების მზაობის დონე უნდა იყოს ყოვლისმომცველი. ხარისხის კონტროლის ცალკე არსებული სისტემა ამას ცალსახას ხდის და იწვევს ყურადღების კონცენტრაციას ისეთ მნიშვნელოვან საკითხებზე, როგორიცაა შენობის გარეთ ევაკუაცია, რაც ნაკლებად მოხდება პატიმრების ძალადობასთან დაკავშირებული იცნიდენტის დროს.

ხარისხის კონტროლი სტიქიური უბედურების პრევენციის მიზნით
არსებობს ზოგადი საკითხები, რომლის შეფასებაც უნდა მოხდეს ყველა დაწესებულება, იმ მიზნით, რომ შესაძლებელი გახდეს სტიქიური უბედურებებზე სწრაფი და ადეკვატური რეაგირება და ზიანი იყოს მინიმალური:

1. აქვს თუ არა დაწესებულებას სტიქიურ უბედურებაზე ორიენტირებული დაგეგმვის და საპასუხო ქმედების პროცედურები?
2. განახორციელა თუ არა დაწესებულებამ სტიქიურ უბედურებაზე საპასუხო რეაგირებაზე ტრენინგი?
3. ატარებს თუ არა დაწესებულება ყოველწლიური რისკების შეფასებას სტიქიურ უბედურებებთან დაკავშირებით?
4. რისკების შეფასების საფუძველზე, ამცირებს თუ არა დაწესებულება სტიქიური უბედურების საფრთხეს?
5. იდენტიფიცირებულია თუ არა სტიქიური უბედურებისას თავშესაფრის ზონები, რომლებიც უზრუნველყოფს პატიმრების, თანამშრომლებისა და ვიზიტორების მაქსიმალურ უსაფრთხოებას?
6. აქვს თუ არა დაწესებულებას ერთობლივი მოქმედების გეგმა გარე უწყებებთან (სახანძრო სამსახური, სამაშველო სამსახური და ა.შ.) სტიქიური უბედურებისას კოორდინირებული მოქმედების მიზნით?
7. აქვს თუ არა დაწესებულებას სტიქიური უბედურებისთვის ცალკე საგანგებო მდგომარეობის საპასუხო გეგმა?
8. მოიცავს თუ არა ეს კონკრეტული გეგმას და სტრატეგიას იმ სიტუაციებისთვის, როდესაც ევაკუაცია მოსახერხებელი არაა?
9. იდენტიფიცირებული აქვს თუ არა დაწესებულებას ის მარაგი და აღჭურვილობა, რაც შეიძლება დასჭირდეთ სტიქიური უბედურების დროს (წყალი, კარვები, მოძრავი საპირფარეშო, განათება, ადიალები, სხვ.)?
10. აქვს თუ არა დაწესებულებას ევაკუაციისა და რელოკაციის გეგმა, შერჩეული აქვს თუ არა ალტერნატიული შენობა?
11. აქვს თუ არა დაწესებულებას სტიქიური უბედურებების ადრეული გამაფრთხილებელი სისტემა და ამოწმებს თუ არა მას რეგულარულად?
12. აქვს თუ არა დაწესებულებას ნაკლები თანამშრომლით მუშაობის გეგმა, თუ ეს საჭიროება დადგება სტიქიური უბედურების დროს?
13. აქვს თუ არა დაწესებულებას სტიქიური უბედურების შემთხვევაში საზოგადოებისათვის ინფორმაციის მიწოდების სტრატეგია?
14. აქვს თუ არა დაწესებულებას სტიქიური უბედურების შემთხვევაში ე.წ „უკაცრიელი კუნძულის“ გეგმა (დიდი ხნის განმავლობაში იმუშაობს კონტაქტისა და გარე დახმარების გარეშე)?
    - არის თუ არა დაწესებულება მზად შეინარჩუნოს უსაფრთხოება და ძირითადი მომსახურება, ელექტროენერგიის დაკარგვის შემთხვევაში, 72 საათის განმავლობაში?
    - აქვს თუ არა დაწესებულებას წყლის 3-დღიანი მარაგი ან ალტერნატიული წყლის მიწოდების

წყარო?
- აქვს თუ არა დაწესებულებას საკვები პროდუქტების 3-დღიანი მარაგი, რომელსაც მომზადება არ სჭირდება?
- აქვს თუ არა დაწესებულებას არსებული პატიმრებისთვის მედიკამენტების 3-დღიანი მარაგი?
- არიან თუ არა თანამშრომლები ინფორმირებულნი, რომ უმჯობესია თან ჰქონდეთ მათთვის საჭირო მედიკამენტების 3-დღიანი მარაგი?

15. არიან თუ არა თანამშრომლები გადამზადებულნი სტიქიური უბედურების საპასუხო საბაზისო ქმედებებში?
16. აქვს თუ არა დაწესებულებას რეგიონოს/რაიონის საგანგებო მდგომარეობის მართვის სააგენტოს საგანგებო მდგომარეობების გეგმის მოქმედი ვერსიის ასლები და ინახება თუ არა ისინი დაწესებულების საგანგებო მდგომარეობების გეგმებთან ერთად?

მოწყვლადობის/რისკების ანალიზი

1. არის თუ არა დაწესებულების მოწყვლადობის ანალიზი გავრცელებული რაიონის/ქალაქის ან/და რეგიონის საგანგებო მდგომარეობების მართვის ცენტრებში?
2. მოიცავს თუ არა ანალიზი დაწესებულებაზე ზემოქმედების მოხდენის შესაძლო გარემოებებს?
3. მოიცავს თუ არა ანალიზი ყველა სტიქიურ უბედურებას, რომლის წინაშეც შეიძლება აღმოჩნდეს დაწესებულება და რისკების დონეებს კონკრეტულ უბედურებასთან დაკავშირებით?
4. მოიცავს თუ არა ანალიზი სტიქიური უბედურებების ისტორიულ მიმოხილვას?
5. განიხილეს თუ არა სტიქიური უბედურებების ანალიზი და მათზე დაწესებულების საგანგებო მდგომარეობის საპასუხო გეგმა რაიონის/ქალაქის ან/და რეგიონის საგანგებო მდგომარეობების მართვის სამსახურება?
6. განიხილეს თუ არა სტიქიური უბედურებების ანალიზი და მათზე დაწესებულების საგანგებო მდგომარეობის საპასუხო გეგმა საგანგებო მდგომარეობების სხვა გარე სააგენტოებმა?

დაწესებულების გარეთ ევაკუაციის გეგმა

1. მოიცავს თუ არა დაწესებულების ევაკუაციის გეგმა ევაკუაციის შემდეგ დაწესებულების უსაფრთხოების შენარჩუნების პროცედურებს?
2. მოიცავს თუ არა დაწესებულების ევაკუაციის გეგმა დაწესებულების შენობაში შესვლის პროცედურებს სტიქიური უბედურების გასვლის შემდეგ?
3. დადებით შემთხვევაში, მოიცავს თუ არა პროცედურები შემდეგს:
- უსაფრთხოების სისტემების ტესტირება?
- საციცოხლო ქსელების და ხაზების შემოწმება (ტელეფონი, ელექტროენერგია, წყალი, ა.შ.)?
- პენიტენციური დაწესებულების პოპულაციის შენობაში შესვლის გარდამავალი ფაზა?
- დაწესებულების სამედიცინო და საკვები შესაძლებლობების შეფასება?
4. მოიცავს თუ არა დაწესებულების შენობის გარეთ ევაკუაციის გეგმა რეგულაციებს, უსაფრთხოების თვალსაზრისით, მაღალი/განსაკურებული რისკის პატიმრების შესახებ ჩანაწერების თან წაღების თაობაზე?
5. აქვს თუ არა დაწესებულებას შენობის გარეთ ევაკუაციის სხვადასხვა გეგმა სხვადასხვა სტიქიური უბედურებების მიხედვით (მაგ. განსხვავეული გეგმა წყალდიდობისა და ხანძრისთვის)?

აღდგენითი სამუშაოები

1. აქვს თუ არა დაწესებულებას სტიქიური უბედურების შემდეგ ზიანის შეფასების პროცედურა?
2. აქვს თუ არა დაწესებულებას სტიქიური უბედურების შემდეგ ძებნისა და გადარჩენის წარმოების გეგმა?
3. აქვს თუ არა დაწესებულებას სტიქიური უბედურების შემდეგ მასობრივ მსხვერპლთან და დანაკარგებთან დაკავშირებული გეგმა?
4. იდენტიფიცირებული აქვს თუ არა დაწესებულებას ის რესურსები (გარე და შიდა), რომლებიც საჭირო სტიქიური უბედურების შემდეგ ბარიერებისა და უსაფრთხოების სისტემების მყისიერი შესაკეთებელი სამუშაებისთვის?

ზოგადი შეფასებები შემდეგ, ცალკე შეგვიძლია განვიხილოთ, სტიქიური უბედურებების კონკრეტული

სახეებთან გამკლავების მიზნით (რომლებიც შესაძლოა დამახასიათებელი იყოს რეგიონისთვის), თუ როგორი სახის ხარისხის კონტროლის სისტემა უნდა არსებობდეს.

<u>მიწისძვრა</u>

1. აქვს თუ არა დაწესებულებას სპეციალური საპასუხო გეგმა მიწისძვრის შემთხვევაში?
2. შეაფასა თუ არა დაწესებულებამ მიწისძვრის რისკი არეალის სეისმურ ისტორიაზე დაყრდნობით?
3. შეაფასა თუ არა დაწესებულებამ მიწისძვრის შემთხვევაში შენობების მდგრადობა?
4. შეაფასა თუ არა დაწესებულებამ მიწისძვრის შემთხვევაში შემდეგი ტექნიკური აღჭურვილობის დაზიანების შესაძლებლობის დონე:?
   - საგანგებო მდგომარეობის გენერატორები და საწვავის საცავი?
   - წყლის საცავი და საბაზისო ენერგიის წყარო?
   - ბუნებრივი გაზის მილები ან/და პროპანის მარაგი?
   - კომუნიკაციის სისტემები, პერიმეტრის უსაფრთხოება, იარაღის საცავი, სამედიცინო ოთახი, ა.შ.?
5. არის თუ არა დაწესებულების მიწისძვრის გეგმა დაფუძნებული დაწესებულების შესაძლებლობაზე იფუნქციონიროს დამოუკიდებლად 72 საათის განმავლობაში?
6. არის თუ არა დაწესებულების გეგმები, დიაგრამები და არქიტექტურული ჩანაწერები ხელმისაწვდომი?
7. ჩაატარა თუ არა დაწესებულებამ საინჟირნო გადახედვა შენობების დაზიანების რისკის შეფასებისთვის?
8. ჩაუტარდათ თუ არა თანამშრომლებს მიწისძვრის საპასუხო აქტივობების მიმართულებით ტრენინგი?
9. ჩაუტარდათ თუ არა პატიმრებს მიწისძვრის საპასუხო აქტივობების მიმართულებით ტრენინგი?

<u>წყალდიდობა</u>

1. აქვს თუ არა დაწესებულებას განთავსებული საგანგებო საკონტაქტო ტელეფონის ნომრები კონტროლის ოთახებსა და სხვა შესაბამის ადგილებში?
2. აქვს თუ არა დაწესებულებას ჩატარებული რისკების შეფასება იმ არეალში, რომელიც შეიძლება საფრთხეს დაექვემდებაროს წყლის დონის მომატების შემთხვევაში?
3. აქვს თუ არა დაწესებულებას წყალდიდობის შემთხვევაში შენობის გარეთ სრული ევაკუაციის გეგმა?
4. გადაიხედა თუ არა შენობის გარეთ სრული ევაკუაციის გეგმა ბოლო 12 თვის განმავლობაში?
5. ჰქონდა თუ არა დაწესებულებას წყალდიდობისას შენობის გარეთ სრული ევაკუაციის სიმულაცია/ ტრენინგი/წვრთნა ბოლო 24 თვის განმავლობაში?
6. აქვს თუ არა დაწესებულებას წყლის დონის მომატების შემთხვევაში ძვირადღირებული ან საკვანძო მნიშვნელობის მქონე აღჭურვილობის გატანის გეგმა?
7. არის თუ არა დაწესებულების შენობის გარეთ ევაკუაციის გეგმა საფეხურებად დაყოფილი, ისე, რომ საფრთხის ადეკვატურად მოხდეს მისი ამოქმედება?
8. მოიცავს თუ არა დაწესებულების წყალდიდობის გეგმა იმ ადგილების შეფასებას, რომლებიც გამოყენებლი იქნება წყალდიდობის სხვადასხვა დონის დროს და მიუთითებს თუ არა ის ალტერნატიულ ადგილებს?
9. განასხვავებს თუ არა დაწესებულების წყალდიდობის გეგმა წყალდიდობისთვის ხელსაყრელ პირობებსა და წყალდიდობის გამაფრთხილებელ ნიშნებს და არიან თუ არა თანამშრომლები ამ მიმართულებით დატრენინგებული?

ხანძარი

განსაკუთრებული ყურადღება გვინდა დავუთმოთ ხანძრის გავრცელების პრევენციის მიზნით დაწესებულებაში ხარიხის კონტროლის სისტემის არსებობას.

ა. ხანძრის გავრცელება

1. აქვს თუ არა დაწესებულებას შემუშავებული საცხოვრებელ საკნებში პატიმრების ნივთების დაშვებული რაოდენობის შესახებ სტანდარტები?
2. ტარდება თუ არა პატიმრების საკნების სულ მცირე თვეში ერთხელ შემოწმება ამ სტანდარტებთან შესაბამისობის დადგენის მიზნით?

3. მკაცრად იცავენ თუ არა ამ სტანდარტს?
4. ტარდება თუ არა დაწესებულების ყველა ზონის სულ მცირე თვეში ერთხელ შემოწმება?
5. თუ ხანძრის გავრცელებისთვის ნებადართული ნივთების რაოდენობის გადაჭარბება დაფიქსირდება, არსებობს თუ არა მენეჯმენტისთვის ამის შეტყობინების პროცედურა?
6. ინახავს თუ არა დაწესებულება შემოწმების წერილობით დასკვნებს?
7. მოქმედებს თუ არა დაწესებულებაში არსებული ყველა მარაგისა და მასალის სავალდებულო ხანძარსაწინააღმდეგო შემოწმება?

ბ. აფეთქების კონტროლი

1. აქვთ თუ არა პატიმრებს საკნებში ან საცხოვრებელ ადგილას ასანთისა და სანთებელების ქონის უფლება?
2. აქვთ თუ არა პატიმრებს ღია წვდომა ასანთსა და სანთებელასთან საერთო ადგილებში?
3. საკნებში და საერთო ადგილებში ხორციელდება თუ არა სულ მცირე თვეში ერთხელ „შტეფსელებისა“ და მსგავსი მოწყობილობების შემოწმება?
4. საკნებში და საერთო ადგილებში ხორციელდება თუ არა სულ მცირე თვეში ერთხელ აალებადი ნივთების გათბობის საშუალებებთან მდებარეობის შემოწმება, როგორიცაა მაგალითად ელექტრონათურები?

გ. სახანძრო უსაფრთხოება

1. ჰყავს თუ არა დაწესებულებას სახანძრო უსაფრთხოებაზე პასუხისმგებელი თანამშრომელი?
2. სახანძრო უსაფრთხოებაზე პასუხისმგებელი თანამშრომელი არის თუ არა პირდაპირ უშუალო ხელმძღვანელთან ანგარიშვალდებული?
3. დაწესებულების ყველა ზონაში ხორციელდება თუ არა კარებისა და სახანძრო გასასვლელების სულ მცირე თვეში ერთხელ შემოწმება?
4. მოითხოვება თუ არა ასეთი შემოწმებების წერილობითი დასკვნები?
5. სახანძრო შემოწმებისას პრობლემის აღმოჩენის შემთხვევაში, არსებობს თუ არა პროცედურა, რომლითაც სავალდებულოა ამ პრობლემის მენეჯმენტისთვის დაუყონებლივ შეტყობინება?
6. ახდენს თუ არა დაწესებულება სულ მცირე წელიწადში ერთხელ ყველა საცხოვრებელი და სხვა ადგილების შემოწმებას, რომ უზრუნველყოს სულ მცირე ორი სახანძრო გასასვლელის არსებობა?
7. ჩატარდა თუ არა დაწესებულების შემოწმება ადგილობრივი სახანძრო სამსახურის მიერ ბოლო წლის განმავლობაში დადგენილ სტანდარტებთან შესაბამისობის დადგენის მიზნით?
8. ჩატარდა თუ არა დაწესებულების შემოწმება ადგილობრივი სახანძრო სამსახურის მიერ ბოლო წლის განმავლობაში პოტენციური პრობლემების გამოვლენის მიზნით?

დ. სახანძრო წვრთნები და ევაკუაცია

1. არსებობს თუ არა დაწესებულების ყველა ზონის ევაკუაციის გეგმა?
2. აქვს თუ არა დაწესებულების ყველა ზონას მეორადი ევაკუაციის გზა?
3. არის თუ არა ევაკუაციის გზები დაწესებულების ყველა ზონაში განთავსებული?
4. არის თუ არა გასასვლელის განათებული ნიშნები ყველა საცხოვრებელ ზონაში?
5. არიან თუ არა თანამშრომლები დატრენინგებული ევაკუაციის პროცედურებში?
6. არიან თუ არა პატიმრები ინფორმირებული ევაკუაციის პროცედურების შესახებ?
7. არის თუ არა სახანძრო წვრთნები მოულოდნელი?
8. ტარდება თუ არა სახანძრო წვრთნები ყველა ცვლაში?
9. არსებობს თუ არა მინიმალური სტანდარტები თუ სულ მცირე რამდენჯერ უნდა ჩატარდეს სახანძრო წვრთნა დაწესებულების თითოეულ ნაწილში?
10. დაიცვა თუ არა აღნიშნული სტანდარტი დაწესებულების ადმინისტრაციამ ბოლო 12 თვის განმავლობაში?
11. განიხილავს თუ არა სახანძრო წვრთნების ანგარიშებს, შეფასებებს და გაუმჯობესების გეგმებს მენეჯმენტი?
12. ინახება თუ არა სახანძრო წვრთნების ანგარიშები და შეფასებები ერთ ცენტრალურ ადგილას?

ე. სახანძრო აღჭურვილობა

1. დაწესებულების ფარგლებში ცეცხლმაქრების რაოდენობა, სახე და ადგილმდებარეობა დამტკიცებულია/მოწონებულია თუ არა ადგილობრივი (მუნიციპალური) სახანძრო სამსახურის მიერ?

2. არის თუ არა ყველა ცეცხლმაქრი შემოწმებული და დატენილი სულ მცირე კვარტალში ერთხელ?
3. არის თუ არა ყველა სახანძრო შლანგი შემოწმებული სულ მცირე კვარტალში ერთხელ?
4. სუნთქვის აპარატურის (აირწინაღები) დანაყოფები:
   - ხელმისაწვდომია საცხოვრებელ ბლოკებში?
   - შენახულია თუ კედელზეა მიმაგრებული?
   - მოწმდება თუ არა ისინი ფუნქციონირებაზე ყოველწლიურად?
   - მოწმდება თუ არა ისინი სულ მცირე კვარტალში ერთხელ?
   - გადამზადებულია თუ არა მათ გამოყენებაში ყველა თანამშრომელი?
   - ჰქონდა თუ არა ყველა თანამშრომელს მოწყობილობის გამოყენების შესახებ განახლების ტრენინგი ბოლო 24 თვის განმავლობაში?
5. არის თუ არა სახანძრო კარები და მათი გასაღებები შესაბამის ფერად მონიშნული?
6. არის თუ არა სახანძრო კარები და საგანგებო მდგომარეობის გასაღებები სპეციალურად მონიშნული, რომ სიბნელეში ან კვამლის დროს ხილვადი იყოს?
7. ხელმისაწვდომია თუ არა გამხსნელი მოწყობილობა და სათადარიგო გასაღებები, რომლებიც ყველა საცხოვრებელ კომპლექსს ხსნის დღეში 24 საათის განმავლობაში?
8. აქვს თუ არა დაწესებულებას ორი ან მეტი წყვილი მეხანძრის უნიფორმა?

ვ. ხანძარზე პასუხი

1. იცის თუ არა დაწესებულებამ ადგილობრივი სახანძრო სამსახურის გამოძახებაზე მოსვლისთვის საჭირო დრო?
2. ჰყავს თუ არა დაწესებულებას საკუთახი სახანძრო ბრიგადა (დატრენინგებული თანამშრომლები)?
3. განიხილა თუ არა დაწესებულებამ სახანძრო ბრიგადის ტრენინგის შესაძლებლობა, რომელიც სახანძრო დეპარტამენტის მოსვლამდე შეძლებდა ხანძარზე რეგაირებას?"[238]

ჩვენ განვიხილეთ სტიქიური უბედურებებთან გამკლავების მიზნით რა სახის ხარისხის კონტროლის სისტემა უნდა არსებობდეს. საინტერესოა განვიხილოთ, კონკრეტული მაგალითი (ხანძართან დაკავშირებით), რომელიც მოხდა ერთ-ერთი ქვეყნის პენიტენციურ დაწესებულებაში. ზემოთ წარმოდგენილი ხარისხის კონტროლის სისტემაზე დაყრდობით, შესაძლებლობა გვექნება გავაანალიზოთ პენიტენციური დაწესებულების ადმინისტრაციის ის ძლიერი და სუსტი მხარეები ამ კრიზისულ სიტაციასთან გამკლავების დროს.

[238] ციხეში საგანგებო მდგომარეობასთან გამკლავების და მომზადების სახელმძღვანელო, აშშ იუსტიციის დეპარტამენტი, სასჯელაღსრულების ეროვნული ინსტიტუტი, გვ. ND1 – ND28.

მაგალითი N3
ხანძარი ახალ დაწესებულებაში: ტენეის საოლქო, მისსური

„ტენეის საოლქო მდებარეობს შედარებით იზოლირებულ ადგილას ოზარკის მთებში. ფორსიტი, საოლქოს ცენტრი, არის დაახლოებით 1,200 კაციანი ქალაქი. ტენეის საოლქო ციხის მშენებლობა ფორსიტში დასრულდა 1982 წელს. იგი შექმნილი იყო დაახლოებით 32 პატიმრის განსათავსებლად, უმეტესად ორადგილიან საკნებში. ციხის შენობაში ასევე განთავსებული იყო საოლქოს შერიფის ცენტრი და შერიფის ყველა დეპარტამენტის ოფისი.

ციხე აგებული იყო რკინა-ბეტონის მასალით და აღჭურვილი იყო მრავალი ხანძარსაწინააღმდეგო, მაგრამ არა საჰაერო აპარატურით, სახანძრო შლანგებითა და ავტომატური წყლის გამომშვები სისტემით. ადმინისტრაციული ზონის უკან მდებარე საცხოვრებელ ადგილებში შესასვლელი მცოცავი რკინის კარი შედიოდა სამ ქვე-საცხოვრებელ ადგილას: ქალების ნაწილი, კაცების ნაწილი და მაღალი რისკის კაცების ნაწილი. თითოეულ ამ არეალში შესვლა შეიძლებოდაა კიდევ ერთი მცოცავი, ელექტრო რკინის კარის საშუალებით. საკნები წარმოადგენდა წინიდან გახსნილ კონსტრუქციას, მცოცავი ბარიერული კარებით. ელექტროენერგიის არარსებობის შემთხვევაში, ყველა კარის გახსნა შესაძლებელ იყო გასაღებების გამოყენებით, თუმცა ყველა კარი ინდივიდუალურად უნდა გახსნილიყო.

1991 წლის 14 სექტემბერს, დაახლოებით 03:45 საათზე, მინიმალური უსაფრთხოების -პატიმრობაში მყოფი პატიმრებისთვის საკნებში ცნობილი გახდა, რომ ციხის გარეთ იყო ხანძარი, რაც მოჩანდა საცხოვრებელ ბლოკში საკნების ფანჯრიდან. მათ დაიწყეს ყვირილი და გააღვიძეს პატიმრები, რომლებიც ყველაზე ახლოს იყვნენ განთავსებული ადმინისტრაციულ ფლანგთან, სადაც ღამის მორიგეები იყვნენ განლაგებულნი. ტენეის საოლქო ციხეში ღამით მორიგეობდა 1 თანამშრომელი, პასუხსმგებელი მორიგე (დისპეჩერი). პატიმრებმა ამ თანამშრომელთან დაკავშირება საკმაოდ დიდი ხნის მანძილზე ვერ შეძლეს. კონტაქტის დამყარების დროისთვის, ციხეში სახურავიდან უკვე კვამლი შედიოდა.

ხის ფარდულის მსგავსი სტრუქტურა აშენებული იყო ზუსტად ციხის აღმოსავლეთ კედელთან, რომელშიც განთავსებული იყო დიდი საგანგებო გენერატორი. გენერატორი იკვებებოდა პროპანით და ხის ფარდულის გარეთ დამონტაჟებული იყო დიდი პროპანის საცავი, დაახლოებით 1 ან 2 ფუტის მანძილზე. შტატის კოდექსის თანამხმად, პროპანის საცავი მინიმუმ 10 ფუტით უნდა ყოფილიყო დაშორებული ნებისმიერი აალებადი სტრუქტურისგან. ფარდულში გენერატორთან ერთად ასევე განთავსებული იყო ორი დიდი ბატარეა და ბატარეის დამტენი, რომელიც იკვებებოდა ციხიდან წამოსული ელექტროხაზებით.

მიუხედავად იმისა, რომ ამ ხანძრის გამომწვევი მიზეზების გარშემო მთელი რიგი საკითხები გაურკვეველი ან სადაოა, როგორც ჩანს ბატარეის დამტენის ან მისი ხაზების მოკლე ჩართვამ გამოიწვია ცეცხლი, რომელიც განვითარდა ხის ფარდულში. ციხის სახურავი აგებული იყო ბეტონისგან, მაგრამ მის ზემოდან გამოყენებული იყო ხის მასალა და როგორც ჩანს ეს კონსტრუქცია ეწინააღმდეგებოდა შტატის წესებს.

ფარდულიდან ცეცხლი გავრცელდა ციხის კედლის ხის სტრუქტურაზე და აქედან წარმოიქმნა ციხეში შესული კვამლი. დასაწყისში, ფარდულის ცეცხლმა დაწვა გენერატორისა და ორივე ძირითადი ხაზის მავთული და ციხეს შეუწყდა ელექტროენერგიის მიწოდება.

როდესაც პასუხსიმგებელმა მორიგემ უპასუხა ციხის საცხოვრებელ კომპლექსს, იგი მაშინვე პრობლემის წინაშე აღმოჩნდა. პატიმრების ევაკუაციის მიზნით საკნის და დანარჩენი კარების გაღების შემთხვევაში, პატიმრები აღმოჩნდებოდნენ დაუცველ ადგილას და შეძლებდნენ გაქცევს. რაღაც მომენტში, მან სცადა ხელით ძირითადი კარის გაღება, მაგრამ ვერ შეძლო მისი ამუშავება.

საკანში მდგომარეობა დამძიმდა. დიდი ოდენობის კვამლი აღწევდა საკნების ზონაში. კვამლის საწინააღმდეგო სისტემა არ ჩაირთო, რადგან ელექტროობაზე იყო დამოკიდებული. ზუსტი დრო დადგენილი არ არის, მაგრამ როგორც იკვეთება, დისპეჩერის მიერ დარეკვიდან 30 წუთში მოვიდა დახმარება. ციხის 2-3 თანამშრომელი და სახანძრო დეპარატმენტის ასისტენტი მოვიდნენ თითქმის ერთდროულად. საცხოვრებელი კომპლექსის ძირითადი კარის გახსნა საკმაოდ რთულად მოხერხდა. ისევე, როგორც, კონკრეტული ნაწილების კარების. საკნის

კარების გახსნა ინდივიდუალურად უნდა მომხდარიყო. ციხის თანამშრომლებმა და მეხანძრეებმა შეძლეს ქალების ნაწილში და მინიმალური უსაფრთხოების კაცების ნაწილში შესვლა და გააღეს საკნის კარები. მაქსიმალური უსაფრთხოების ნაწილის კარის ხელით გაღება ვერ ხერხდებოდა და საკმაოდ გვიან მოხდა შეღწევა. 3 კაცი და 1 ქალი პატიმარი გარდაიცვალა კვამლისგან. ერთმა ქალმა პატიმარმა განიცადა სერიოზული ფილტვების დაზიანება და დასჭირდა ჟანგბადით დახმარება მთელი დარჩენილი ცხოვრების განმავლობაში. 21 პატიმარმა განიცადა საშუალო დაზიანებები. თანამშრომლებსა და მეხანძრეებს სერიოზული დაზიანება არ მიუღიათ.

ზუსტად რა დროს გაითიშა ელექტროენერგია ვერ დადგინდა. იყო ვარაუდი, რომ დისპეჩერს ჰქონდა დროის მოკლე მონაკვეთი ხანძრის შეტყობასა და დენის გათიშვას შორის, რომლის დროსაც მას კარების გახსნა და პატიმრების ევაკუაცია შეეძლო, თუმცა მან ეს არ გააკეთა პატიმრების გაქცევის საფრთხის არსებობისა და ევაკუაციის პროცედურის არცდონის გამო. ასევე გამოითქვა ვარაუდი, რომ ელექტროენერგია გაითიშა ხანძრის დაწყებისთანავე და იმაზე ადრე ვიდრე დისპეჩერი ხანძრის შესახებ შეიტყობდა.

ციხეს ჩატარებული არ ჰქონდა წვრთნები და არ გააჩნდა ევაკუაციის პრაქტიკა. შტატის კოდექსი ყოველწლიურად მოითხოვდა ციხის უსაფრთხოების შემოწმებას. თუმცა ასეთი შემოწმება ჩატარებული არ ყოფილა და ხანძრის მარშალს ციხეზე იურისდიქცია არ ჰქონდა. კვამლის დეტექტორებს არ ჰქონდათ ბატარეა და არაფექტიანები აღმოჩნდნენ.

სრულყოფილი შესწავლა იმისა, თუ რა მოხდა არ ჩატარებულა. მხოლოდ მოკლე საგამოძიებო დასკვნა არსებობს (რომელშიც ძირითადად ჩამოთვლილია რა დაიწვა), ასევე, მტკიცებულებების უმეტესობა მოცემულია გადარჩენილი პატიმრებისა და გარდაცვლილი პატიმრების სარჩელებში.

ციხის შეკეთებისას, სრულად შეცვალეს სახურავი და ჩაანაცვლეს არაალებადი მასალით. დისპეჩერს, რომელიც იმ დღეს მსახურობდა პოსტ-ტრამვული სტრესი განუვითარდა და საბოლოოდ დატოვა სამსახური.

მიღებული გამოცდილებების საფუძველზე, ხანძრის პრევენციის მიზნით, აუცილებლად უნდა მოხდეს შემდეგი საკითხების გათვალისწინება და გააზრება:

1. არ არსებობს ცეცხლგამძლე შენობა;
2. თანამედროვე შენობაშიც კი, რომელიც რკინისა და ბეტონისგანაა აშენებული, ბევრ ნივთს შეუძლია სიცოხლისთვის საშიში კვამლის წარმოქმნა, მატრასების, პატიმრების პირადი ნივთების, ხალიჩების, საღებავის, გამწმენდი საშუალებების ჩათვლით;
3. სანამ ხანძრის სიმულაცია და წვრთნა არ ჩატარდება რეალური ევაკუაციით, ზოგიერთი პრობლემის იდენტიფიცირება ვერ მოხდება, რასაც შეიძლება ტრაგიკული შედეგი მოჰყვეს;
4. ადგილობრივი სახანძრო დეპარტამენტები უნდა მონაწილეობდნენ სიმულაციებში;
5. ყველა პენიტენციურ დაწესებულებას უნდა ჰქონდეს საკუთარი სასუნთქი აპარატურა და თანამშრომლები გადამზადებულნი უნდა იყვნენ მათ სწორ გამოყენებაში;
6. ევაკუაციის ნიშნებსა და კვამლისა და ცეცხლის დეტექტორებს ყოველთვის უნდა ჰქონდეთ ალტერნატიული კვების წყარო;
7. პატიმრის საცხოვრებელ ადგილებს, რომლებიც იზოლირებულია თანამშრომლებისგან, უნდა ჰქონდეს განგაშის შეტყობინების საშუალება;
8. სადაც ეს შესაძლებელია, საგანგებო გენერატორი არ უნდა იყოს ძირითადი ენერგიის წყაროსთან ერთად განთავსებული;
9. ყველა დაწესებულებამ უნდა გაიაროს შემოწმება სულ მცირე წელიწადში ერთხელ, რომელიც არ უნდა ჩატარდეს ამ დაწესებულების თანამშრომლების მიერ;
10. ყველა სერიოზული ინციდენტის შემდეგ უნდა ჩატარდეს ყოვლისმომცველი კრიტიკული შეფასება იმისთვის, რომ დაფიქსირებული პრობლემები აღარ განმეორდეს."[239]

[239] ციხეში საგანგებო მდგომარეობასთან გამკლავების და მომზადების სახელმძღვანელო, აშშ იუსტიციის დეპარტამენტი, სასჯელაღსრულების ეროვნული ინსტიტუტი, გვ. 257-259.

ადგილობრივი კანონმდებლობა

განსაკუთრებული პირობები პენიტენციურ დაწესებულებაში, კრიზისული სიტუაციები

სტიქიური უბედურებისას, ქვეყანაში საგანგებო ან საომარი მდგომარეობის გამოცხადებისას, სიცოცხლისათვის საშიშ დაავადებათა ეპიდემიისას და მასობრივი არეულობისას, აგრეთვე, თუ პენიტენციური დაწესებულება დაზიანდა ან აღარ გამოდგება კანონით გათვალისწინებული მიზნებისათვის, პენიტენციურ დაწესებულებაში შეიძლება შემოღებულ იქნეს განსაკუთრებული პირობები[240].

განსაკუთრებული პირობების შემოღება ხდება პენიტენციური დეპარტამენტის დირექტორის მიერ, საქართველოს სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის მინისტრთან წერილობითი შეთანხმებით, არაუმეტეს 15 დღის ვადით, ხოლო საჭიროების შემთხვევაში, მინისტრის თანხმობით, აღნიშნული ვადა შესაძლებელია გაგრძელდეს გონივრული ვადით, ზემოთ მითითებული გარემოებების აღმოფხვრამდე.

აღსანიშნავია, რომ მსჯავრდებულის, პენიტენციური დაწესებულების მოსამსახურის ან სხვა პირის სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის აშკარა საფრთხის შექმნის შემთხვევაში, დაწესებულების დირექტორს შეუძლია დამოუკიდებლად შემოიღოს განსაკუთრებული პირობები, რომლის შესახებ იგი დაუყოვნებლივ ატყობინებს საქართველოს სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის სამინისტროს პენიტენციური დეპარტამენტის დირექტორს. პენიტენციური დეპარტამენტის დირექტორი, შეტყობინებიდან 24 საათის განმავლობაში, საქართველოს სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის მინისტრის წერილობითი თანხმობით, იღებს გადაწყვეტილებას განსაკუთრებული პირობების ძალაში დატოვების ან გაუქმების შესახებ.

თუ პენიტენციურ დაწესებულებაში, განსაკუთრებული პირობების რეჟიმის დროს, სხვა საშუალებებით ვერ ხერხდება შექმნილი ვითარების ლოკალიზება ან დაწესებულების უსაფრთხოების სამსახურის მიერ ამ დაწესებულებაში აკრძალული საგნების, ნივთიერებებისა და კვების პროდუქტების ამოღების მიზნით ფართო მასშტაბის ოპერატიულ-პროფილაქტიკური ღონისძიებების განხორციელება, მაშინ, როდესაც არსებობს ჯგუფური დაუმორჩილებლობის, მასობრივი არეულობის წარმოშობის დიდი საშიშროება ან საფრთხე ექმნება სახელმწიფო უსაფრთხოებას, საქართველოს სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის მინისტრის სათანადო მიმართვით და საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის ან/და საქართველოს სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის უფროსის გადაწყვეტილებებით დაწესებულების დაცვა შეიძლება გაძლიერდეს საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს ან/და საქართველოს სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის სპეციალური ქვედანაყოფებით.

საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრულია აგრეთვე პენიტენციურ დაწესებულებაში კრიზისული ვითარების მართვის წესი.[241] პენიტენციურ დაწესებულებაში კრიზისულ ვითარებად შეიძლება შეფასდეს მდგომარეობა, როდესაც ხდება პენიტენციურ დაწესებულებაში სამართლებრივი რეჟიმის ან/და უსაფრთხოების ისეთი დარღვევა, რომელიც აშკარა საშიშროებას უქმნის პენიტენციური დაწესებულების ნორმალურ ფუნქციონირებას და რომლის პენიტენციური დაწესებულების ძალებით აღმოფხვრა შეუძლებელია.

მდგომარეობას კრიზისულ ვითარებად აფასებს პენიტენციური დაწესებულების დირექტორი, რომელიც აღნიშნული ვითარების შესახებ დაუყოვნებლივ აცნობებს პენიტენციური დეპარტამენტის დირექტორს, ხოლო თუ პენიტენციური დეპარტამენტის დირექტორი ინფორმაციის სათანადო დამუშავებისა და ანალიზის შემდეგ ვითარებას კრიზისულად მიიჩნევს, თავის მხრივ, ატყობინებს საქართველოს სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის მინისტრს.

კრიზისული ვითარების სამართავად დასაშვებია პენიტენციური დაწესებულების ტერიტორიაზე პენიტენციური დეპარტამენტის სპეციალური ინტერვენციების რაზმების მოქმედება, რომელთა ჩართვის შესახებ გადაწყვეტილებას იღებს პენიტენციური დეპარტამენტის დირექტორი საქართველოს სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის მინისტრის თანხმობით. სპეციალური ინტერვენციის რაზმების შესაბამის მოსამსახურეებს უფლება აქვთ, საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით გამოიყენონ სპეციალური საშუალებები და ცეცხლსასროლი იარაღი.

კრიზისული ვითარების მართვისას საქართველოს სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის სამინისტრო

[240] საქართველოს კანონი „პატიმრობის კოდექსი“, 58-ე მუხლი.

[241] საქართველოს კანონი „პატიმრობის კოდექსი“, 58[1] მუხლი; საქართველოს სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის მინისტრის 2015 წლის 27 აგვისტოს №108 ბრძანებით დამტკიცებული დებულება, 29-ე მუხლი.

უზრუნველყოფს საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროსთან მჭიდრო კოორდინაციას. ამასთან, კრიზისული ვითარების მართვისას, საქართველოს სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის სამინისტრო ვალდებულია, უსაფრთხოების მოთხოვნების დაცვით, სათანადო ინფორმაცია მიაწოდოს საზოგადოებას.

აქვე აღსანიშნავია, რომ მასობრივი არეულობისას, აგრეთვე ქვეყანაში გამოცხადებული საგანგებო ან საომარი მდგომარეობის დროს თავდასხმის, პენიტენციური დაწესებულებიდან გაქცევის, სხვა დანაშაულისა და სამართალდარღვევის აღკვეთის მიზნით, თუ კრიზისული ვითარების საქართველოს სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის სამინისტროს ძალებით მართვა შეუძლებელია, ხორციელდება უსაფრთხოების დამატებითი ღონისძიებები წინასწარ შემუშავებული გეგმის მიხედვით, რომელიც მტკიცდება საქართველოს სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის მინისტრისა და საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის ერთობლივი ბრძანებით, საქართველოს სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურთან წინასწარი შეთანხმებით. აღნიშნული გეგმით შეიძლება განისაზღვროს აგრეთვე საქართველოს სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის მიერ განსახორციელებელი ღონისძიებები.[242]

საქართველოს კანონმდებლობის მიხედვით, პენიტენციურ დაწესებულებაში შემუშავებული უნდა იქნეს შიდა დაცვის ოპერატიული გეგმა,[243] რომელიც შეიცავს:

- დაწესებულების ტერიტორიის გენერალურ გეგმას, სადაც აღინიშნება საგუშაგოების განლაგება, გამაფრთხილებელი სამეთვალყურეო ტექნიკის სექტორები და საზღვრები;
- დანაყოფების განლაგების გეგმა საგუშაგოების აღნიშვნით;
- დაწესებულების მოსამსახურეთა სია, რომლებიც დაწესებულებაში განსაკუთრებული პირობების შემოღების შემთხვევაში ექვემდებარებიან სასწრაფოდ გამოცხადებას, მათ საკონტაქტო ინფორმაციას;
- სამინისტროსა და პენიტენციური დეპარტამენტის მოსამსახურეთა სია, რომლებიც დაწესებულებაში ვითარების გართულების შემთხვევაში, დაუყოვნებლივ უნდა იქნენ ინფორმირებული.

პენიტენციურ დაწესებულებიდან მსჯავრდებულთა გაქცევის, მსჯავრდებულთა მხრიდან ჯგუფური დაუმორჩილებლობისა თუ სხვა განსაკუთრებულ შემთხვევაში, სამორიგეო ცვლის ხელმძღვანელი, აღნიშნულის შესახებ სასწრაფოდ აცნობებს პენიტენციური დაწესებულების დირექტორს და მოქმედებს მისი მითითების შესაბამისად.[244]

შესაბამის საგუშაგოზე (დანაყოფზე) ვითარების უკიდურესად გართულების შემთხვევაში, შესაძლებელია გამოცხადდეს განგაში[245], რომელსაც აცხადებს სამორიგეო ცვლის ხელმძღვანელი დანაყოფის ინსპექტორის პატაკის საფუძველზე, ხოლო განგაშის შეწყვეტის განკარგულებას საგუშაგოზე იძლევა სამორიგეო ცვლის ხელმძღვანელი ან მისი თანაშემწე. განგაშის გამოცხადების და შეწყვეტის თაობაზე სამორიგეო ცვლის ხელმძღვანელი აცნობებს დაწესებულების დირექტორს.

საგუშაგოზე განგაშის გამოცხადების დროს ხდება საგუშაგოზე არსებული და სარეზერვო ჯგუფის მობილიზაცია და მათი განგაშის ადგილას გამოცხადება. ადგილზე გამოცხადების შემდეგ, სამორიგეო ცვლის მოსამსახურეები მოქმედებენ სამორიგეო ცვლის ხელმძღვანელის და დანაყოფის ინსპექტორის მითითების შესაბამისად.

საგუშაგოებზე განგაში ცხადდება შემდეგ შემთხვევებში:

- საგუშაგოზე მდგომ მოსამსახურეზე ან სხვა პირებზე თავდასხმისას;
- მსჯავრდებულთა ინდივიდუალური ან ჯგუფური დაუმორჩილებლობისას;
- მსჯავრდებულთა გაქცევისას ან გაქცევის მცდელობისას;
- დაწესებულებაში ხანძრის გაჩენისას;
- საკანში მსჯავრდებულთა სხეულის დაზიანებისას;
- სტიქიური უბედურების დროს;
- ქვეყანაში საგანგებო ან საომარი მდგომარეობის გამოცხადების შემთხვევაში;
- სხვა განსაკუთრებულ შემთხვევაში.

თუ განგაშის შედეგად მიღებული ზომებით ვერ მოხდა მდგომარეობის დარეგულირება, პენიტენციური

[242] საქართველოს კანონი „პატიმრობის კოდექსი“, 59-ე მუხლი.
[243] საქართველოს სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის მინისტრის 2013 წლის 1 აგვისტოს №200 ბრძანებით დამტკიცებული ინსტრუქცია, მე-14 მუხლი.
[244] საქართველოს სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის მინისტრის 2013 წლის 1 აგვისტოს №200 ბრძანებით დამტკიცებული ინსტრუქცია, 146-ე და 147-ე მუხლები.
[245] საქართველოს სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის მინისტრის 2013 წლის 1 აგვისტოს №200 ბრძანებით დამტკიცებული ინსტრუქცია, 148-ე-153-ე მუხლები.

დაწესებულების დირექტორი იღებს კანონმდებლობით გათვალისწინებულ სხვა ზომებს.

განგაშის გამოცხადებისას დანაყოფზე და დაწესებულების ტერიტორიაზე უნდა შეწყდეს მსჯავრდებულთა მოძრაობა, ისინი რჩებიან იმ ადგილებში სადაც მათ მოუსწრო განგაშის სიგნალმა. მათი გადაადგილება განახლდება მხოლოდ მაშინ, როდესაც დაწესებულების დირექტორი გასცემს შესაბამის ბრძანებას. განგაშის გამოცხადებისას დანაყოფზე მიმაგრებული სამორიგეო ცვლის ინსპექტორები აძლიერებენ მეთვალყურეობას და მოქმედებენ სამორიგეო ცვლის ხელმძღვანელის და დაწესებულების დირექტორის მითითების შესაბამისად.

მდგომარეობის გართულებისას, მსჯავრდებულების ევაკუაცია ხორციელდება პენიტენციური დაწესებულების პირადი შემადგენლობის მიერ. პენიტენციური დაწესებულების ტერიტორიაზე მსჯავრდებულთა უსაფრთხო ევაკუაციის შეუძლებლობის შემთხვევაში, მათი გადაყვანა ხორცილედება სხვა უსაფრთხო ადგილას კანონმდებლობით განსაზღვრული წესით. ყველა პენიტენციურ დაწესებულებაში შემუშავებულ უნდა იქნეს რთულ სიტუაციებში მოქმედების ინსტრუქცია, დაწესებულების თავისებურების და ადგილობრივი პირობების გათვალისწინებით.[246]

პენიტენციურ დაწესებულებაში ან სისტემაში ვითარების გართულების, მსჯავრდებულთა მიერ მასიური უწესრიგობის, მოსამსახურეებზე თავდასხმის მზადების ან სხვა განსაკუთრებული საფრთხეების შესახებ ინფორმაციის არსებობის შემთხვევაში, შესაძლებელია დაწესებულების მოსამსახურეების განსაკუთრებულ სამუშაო პირობებზე[247] გადაყვანა.

განსაკუთრებულ სამუშაო პირობებზე გადაყვანის გეგმით განისაზღვრება:

- დამატებითი საგუშაგოების გამოყოფა;
- სამორიგეო ცვლის რიცხობრივი გაზრდა;
- პირადი შემადგენლობის ან მისი ნაწილის საგანგებო მდგომარეობაში გადაყვანა;
- კავშირგაბმულობის, ავტოსატრანსპორტო და ხანძარსაწინააღმდეგო საშუალებების საბრძოლო მდგომარეობაში მოყვანა;
- დანაყოფებზე, საგუშაგოებზე შემოწმების ჯერადობა;
- გაქცევების და სხვა დანაშაულის თავიდან აცილების ოპერატიულ-პროფილაქტიკური მუშაობის გააქტიურება;
- საკონტროლო-გამშვებ პუნქტზე რეჟიმის გაძლიერება, გახშირებული გრაფიკით დათვალიერების ჩატარება, მჭრელ ხელსაწყოებზე გაძლიერებულ კონტროლი და სამეურნეო სამუშაოების შესასრულებლად მსჯავრდებულთა შემცირება ან შეწყვეტა;
- საკვებ ბლოკებში, საქვაბეებში, წყალმომარაგებათა წყაროებში სანიტარიულ მდგომარეობაზე კონტროლის გაძლიერება;
- დაწესებულების ინსპექტორთა შემადგენლობის ოპერატიულად მორიგეობის ორგანიზება;
- საჭიროების შემთხვევაში, პაემნების ჩატარების, ამანათების მიღების, მსჯავრდებულთა გადაყვანისა და დაწესებულებაში მსჯავრდებულთა და გზავნილების მიღების დროებით შეწყვეტა.

[246] საქართველოს სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის მინისტრის 2013 წლის 1 აგვისტოს №200 ბრძანებით დამტკიცებული ინსტრუქცია, 154-ე-156-ე მუხლები.

[247] საქართველოს სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის მინისტრის 2013 წლის 1 აგვისტოს №200 ბრძანებით დამტკიცებული ინსტრუქცია, 157-ე-159-ე მუხლები.

თავი: 13

კრიზისული სიტუაციების პრევენცია/ანალიზი

მეცამეტე თავი

კრიზისული სიტუაციების პრევენცია/ანალიზი

პენიტენციური სისტემის მართვის სპეციფიკიდან გამომდინარე, ხშირია კრიზისული სიტუაციები (მცირე თუ დიდი მასშტაბით). ეს შეგვიძლია მივიჩნიოთ როგორც ნორმა! მართვის პროცესში ხშირია შეცდომებიც, თუმცა სამწუხაროდ ნაკლებად ხდება იმ შეცდომების გაანალიზება რაც შეიძლება ამა თუ იმ შემთხვევაში ყოფილიყო დაშვებული.

ნებისმიერი სახის შეცდომა, რა ზიანის მომტანიც არ უნდა ყოფილიყო სისტემისთვის, არის ერთგვარი გზამკვლევი ანალიზისთვის და დასკვნების გამოსატანად, იმის გასააზრებლად თუ რა არის შესაცვლელი სისტემის სრულყოფისთვის.

გარდა ამისა, ნებისმიერი სახის მონიტორინგი/სუპერვიზია (კვალიფიციური და ობიექტური), ეს იქნება შიდა უწყებრივი, თუ გარედან, უნდა იქნეს ყოველთვის განხილული როგორც დამხმარე ფაქტორი პრობლემების იდენტიფიცირებისთვის სისტემის შემდგომი გაუმჯობესების გზაზე.

ინციდენტების ეფექტური მენეჯმენტი მოითხოვს ინციდენტის და მასთან დაკავშირებული რისკების მოცულობისა და ბუნების ადეკვატურად შეფასების უნარს, შესაბამისი ზონის (სექტორის, კორპუსის) სწრაფად კონტროლზე აყვანის, დანარჩენ პენიტენციურ დაწესებულებაში მუშაობის გაგრძელების, ინტერვენციის სტრატეგიის/ვარიანტების განვითარების (პროპორციულობის პრინციპზე დაყრდნობით), ინციდენტის მოსაგვარებლად ეფექტიანი ჩარევისა და დაწესებულების ყოველდღიური რუტინის აღდგენის შესაძლებლობას.

ინციდენტის ფაზების მსვლელობისას, ფოკუსი უნდა გაკეთდეს თანამშრომლების, პატიმრებისა და ვიზიტორების სიცოხლისა და უსაფრთხოების დაცვაზე.

ნებისმიერ პენიტენციურ დაწესებულებაში როგორც სერიოზული, ისე ნაკლებად სერიოზული ინციდენტების დროს შეიძლება შემდეგი უნივერსალური ნაბიჯების გამოყენება:

- მყისიერი პასუხი;
- იზოლირება და შეკავება;
- ანგარიშგება და ინფორმაციის აღრიცხვა;
- საპასუხო რესურსების იდენტიფიცირება;
- ინციდენტის მართვა;
- პენიტენციური დაწესებულების ყოველდღიური რუტინის აღდგენა;
- ანალიზი.

1. საპასუხო ქმედება

პენიტენციური დაწესებულების თანამშრომლების შესაძლებლობა უპასუხონ ინციდენტს და გადაჭრან იგი წარმოქმნამდე დამოკიდებულია შემდეგზე:

- დროული რეაგირება - დაწესებულების თანამშრომლების შესაძლებლობა სწრაფად შეაღწიონ ინციდენტის ადგილას დამოკიდებულია ინციდენტის ლოკაციაზე, ბარიერების და კარების გაღების სწრაფ შესაძლებლობაზე. გადამწყვეტი ფაქტორია ასევე უსაფრთხოების გასაღებებზე წვდომა.

საპასუხო ქმედების განხორციელების შესაძლებლობა დამოკიდებულია შემდეგზე:

- ინციდენტთან გამკლავებისათვის საჭირო აღჭურვილობის ხელმისაწვდომობა (გასაღებები, დამორჩილების საშუალებები, კომუნიკაცია, ხანძარსაწინააღმდეგო აღჭურვილობა, ა.შ.);
- ხელმისაწვდომი თანამშრომლების რაოდენობა;
- თანამშრომლეთა ცოდნა და უნარები.

2. იზოლირება და შეკავება

თუ ეს შესაძლებელია, ინციდენტი უნდა მოაგვარონ მასზე პირველი საპასუხო ქმედების განმახორციელებელმა თანამშრომლებმა. თუ ეს შესაძლებელი არ არის, პენიტენციური დაწესებულების თანამშრომლებმა, ინციდენტის თავიდან არიდების მიზნით, უნდა მოახდინონ ინციდენტის არეალის იზოლირება და შეკავება პატიმრების უსაფრთხოების, გადაადგილების აკრძალვის, დამატებითი დახმარების მოზიდვისა და სხვა გზებით.

როდესაც ინციდენტის მოგვარება დასაწყისში შეუძლებელია, დაწესებულების მენეჯმენტმა უნდა დახუროს ინციდენტის ზონა და გაზარდოს დაწესებულების უსაფრთხოება საკვანძო პოზიციებზე დამატებითი თანამშრომლების განთავსების, პატიმრების გადაადგილების შეზღუდვისა და ვიზიტორების აკრძალვის გზით. ასეთი ქმედებები უზრუნველყოფს პენიტენციური დაწესებულების დანარჩენი ნაწილების უსაფრთხოებას. დაწესებულების დაგეგმარებიდან გამომდინარე, ეს შეიძლება ადვილად მიღწევადი არ იყოს. თუმცა, რაც უფრო მეტი ინფორმაცია ექნებათ თანამშრომლებს

ინციდენტის ხასიათთან დაკავშირებით, მით უფრო მეტ ფაქტორზე რეაგირება იქნება შესაძლებელი. მოწყვლადი პატიმრები, როგორიცაა, მაგალითად, მენტალურად ან ფიზიკურად დაავადებული პატიმრები, უნდა იყვნენ დაცული და შესაძლებელია საჭირო გახდეს მათი ალტრენატიულ ადგილას გადაყვანა.

3. ანგარიშგება და აღრიცხვა

ინციდენტის სახიდან გამომდინარე, პენიტენციური დაწესებულების ადმინისტრაციამ/მენეჯმენტმა უნდა მოახდინოს ინციდენტის დეტალური აღრიცხვა.

ინციდენტის აღრიცხვა უნდა მოიცავდეს: ინციდენტის შესახებ დეტალებს; პირველად საპასუხო ქმედებებს; ყველა მონაწილის ქმედებასა და რეაგირების დროს; ინციდენტის გავლენას პენიტენციური დაწესებულების ფუნქციონირებაზე.

4. საპასუხო რესურსების იდენტიფიცირება

თუ ინციდენტის გადაწყვეტა შეუძლებელია შიდა რესურსით, პენიტენციური დაწესებულების მენეჯმენტმა უნდა ჩართოს პროცესში სხვა უწყებები (პოლიცია, სახანძრო სამსახური და ა.შ). გარე ორგანიზაციები შეიძლება არ იცნობდნენ დაწესებულების ფუნქციონირებისა და დაგეგმარების დეტალებს. ამიტომ, ნებისმიერი ინტერვენციის განხორციელებამდე, მათ უნდა მიეწოდოთ დეტალური ინფორმაცია.

5. ინციდენტის მართვა

ინციდენტის ტიპიდან გამომდინარე, არსებობს მისი მოგვარების ორი გზა:

- კომუნიკაციის გზით (ეს უნდა იყოს ძირითადი მიზანი);
- ტაქტიკური ინტერევენციის გზით (ძალის გამოყენება).

პენიტენციური დაწესებულების მენეჯმენტს მარტივად უნდა მიუწვდებოდეს ხელი საკვანძო ინფორმაციასთან, მათ შორის:

- გარე უწყებების საკონტაქტო სია (პოლიცია, სახანძრო, სამედიცინო სამსახური და სხვა);
- დაწესებულების გეგმა, საკვანძო უსაფრთხოების ელემენტების ჩათვლით;
- ინციდენტთან დაკავშირებული ძირითადი პროცედურები;
- ძირითადი მონაწილეების როლი და პასუხისმგებლობები.

ეს ინფორმაცია უნდა მომზადდეს წინასწარ და ინციდენტის შემთხვევაში უნდა იყოს ადვილად ხელმისაწვდომი.

სერიოზული ინციდენტებისთვის და როდესაც დრო ამის საშუალებას იძლევა, პენიტენციური დაწესებულების მენეჯმენტმა უნდა შეიმუშავოს ინტერვენციის გეგმა, რომელშიც მითითებული იქნება ინციდენტის მოსაგვარებლად დასაშვები ძალის გამოყენების მოცულობა და რა სახის უსაფრთხოების ჯგუფების გამოყენების საჭიროებაა.

ინტერვენციის გეგმის ძირითადი მიზანი უნდა იყოს მოლაპარაკება/კომუნიკაცია, რომელიც მიმართულია ინციდენტის სწრაფად და მინიმალური ზიანით დასრულებაზე. პენიტენციური დაწესებულების/სისტემის მენეჯმენტმა სასურველია განსაზღვროს კონკრეტული პირები შემდეგი სამი ძირითადი ფუნქციის განსახორციელებლად:

- ინციდენტის მენეჯერი - დაწესებულების მენეჯმენტის მიერ განსაზღვრული პირი, რომელიც პასუხისმგებელია ინტერვენციისა და საგანგებო მდგომარეობის გეგმის იმპლემენტაციაზე;
- ინტერვენციის ჯგუფის უფროსი - პენიტენციური დაწესებულების ან/და გარე უწყების (პოლიცია, სახანძრო, მომლაპარაკებლები, ა.შ.) თანამშრომელი;
- დაწესებულების უსაფრთხოების თანამშრომელი - პენიტენციური დაწესებულების მენეჯმენტის მიერ განსაზღვრული პირი, რომელიც პასუხისმგებელია დაწესებულების დარჩენილი ტერიტორიის უსაფრთხოების უზრუნველყოფაზე.

როდესაც ეს შესაძლებელია, უნდა შეიქმნას ინციდენტის მართვის ცენტრი უსაფრთხო და ინციდენტის არეალთან ახლოს მდებარე ადგილას. ამ არეალში მოხვედრა და იქიდან გამოსვლა მკაცრად უნდა კონტროლდებოდეს. მასზე წვდომა უნდა ჰქონდეთ მხოლოდ დაწესებულების თანამშრომლებსა და უფლებამოსილ პირებს.

6. პენიტენციური დაწესებულების ყოველდღიური რუტინის აღდგენა

ინციდენტის მოგვარების შემდეგ, მომდევნო ნაბიჯია ნორმალური რუტინის აღდგენა. ეს ნაბიჯი მოიცავს

მყისიერ და თანმიმდევრულ ქმედებებს, რომლებიც ნათლად უნდა იყოს განსაზღვრული, მათ შორის: პატიმართა ყოველდღიური რეჟიმის აღდგენა (კვება, ჰიგიენა, ვიზიტები, სამედიცინო მომსახურეობა ა.შ.); თანამშრომელთა ჩვეულებრივი ყოველდღიური საქმიანობის აღდგენა.

7. ანალიზი

პენიტენციური სისტემის მენეჯმენტმა უნდა უზრუნველყოს, რომ ძირითადმა მონაწილეებმა განიხილონ ყველა სერიოზული ინციდენტი მისი დასრულების შემდეგ. განხილვა ორიენტირებული უნდა იყოს წარმატებულ და წარუმატებელ აქტივობებზე, შეძენილ გამოცდილებასა და მონაწილეების შესაძლებლობებში გამოკვეთილ ხარვეზებზე (პროცედურები, ტრენინგი, ა.შ.). გარდა ამისა, განხილვამ უნდა გამოავლინოს და გამოიძიოს გადამეტებული ძალის გამოყენების ან თანამშრომელთა მიერ სხვა დარღვევების ჩადენის შესაძლო შემთხვევები და მათზე პასუხისმგებელი პირები.

ინციდენტის განხილვისას გადამწყვეტია ინციდენტის მსვლელობისას აღრიცხული ინფორმაციის ხარისხი და სისწორე. მართალია, შეიძლება საწყის ეტაპზე ინფორმაციის გადაცემა ზეპირად ხდებოდეს, თუმცა შემდეგ წერილობითი ჩანაწერები უნდა გაკეთდეს.[248]

[248] ციხეში ინციდენტების მართვის სახელმძღვანელო, გაერო, 2013, გვ. 55-59.

ბოლოსიტყვაობა

აღნიშნული სახელმძღვანელო მიზნად ისახავს მაღალი რისკის დაწესებულებების მართვასთან დაკავშირებული საერთაშორისო ნორმების, პრინციპებისა და ეროვნული კანონმდებლობის გაცნობას, რათა მკითხველს მიეცეს შესაძლებლობა გაანალიზოს არსებული პრაქტიკა, იმსჯელოს უსაფრთხოების ცალკეული საკითხების საუკეთესოდ გადაჭრის გზებსა და შესაძლებლობებზე. თუმცა, როგორც შესავალ ნაწილში აღინიშნა, სახელმძღვანელოში მოცემული სტანდარტების დიდი ნაწილი, შესაძლოა გამოყენებულ იქნეს სხვა ტიპის პენიტენციურ დაწესებულებებთან მიმართებაშიც, ვინაიდან ხშირ შემთხვევაში ზოგადი სტანდარტები საერთოა. ამავდროულად ხაზი უნდა გაესვას გარკვეულ მიმართულებებს, რომელთა გათვალისწინებაც საერთაშორისო ნორმებიდან გამომდინარე, მიზანშეწონილია ადგილობრივ სტანდარტებში, კერძოდ:

- აღსანიშნავია დაწესებულებაში განთავსების დროს პატიმართა კლასიფიცირების მნიშვნელობა უსაფრთხოების სისტემის გამართულად ფუნქციონირებისთვის. ზუსტად ამ პრაქტიკას მიმართავენ განვითარებული ქვეყნების პენიტენციური სისტემები. ადმინისტრაციის პასუხისმგებლობას წარმოადგენს ყველა პატიმრისთვის ღირსეული და ჰუმანური პირობების შექმნა, მიუხედავად მათ მიერ ჩადენილი დანაშაულისა, ან იმ დანაშაულისა რომლის ჩადენაშიც ედებათ ბრალი. ეს ვალდებულება აქტუალურია მაღალი უსაფრთხოების პირობებში მყოფი პატიმრების შემთხვევაშიც. შესაბამისად, მნიშვნელოვანია დარეგულირდეს სამართლებრივ დონეზე არსებული არაერთგვაროვანი მიდგომები.

- განსაკუთრებული/მაღალი რისკის დაწესებულებაში პატიმრის განთავსების დრო არ უნდა იყოს იმაზე მეტი, ვიდრე ეს საჭიროა უსაფრთხოების ინტერესებიდან გამომდინარე. არ არის მიზანშეწონილი პირი აღნიშნულ პირობებში იხდიდეს მთლიან სასჯელს ან მის მნიშვნელოვან ნაწილს. პატიმრების უსაფრთხოების დონე უნდა გადაიხედოს რეგულარული ინტერვალებით სასჯელის მოხდის პერიოდში. მნიშვნელოვანია, რომ ასეთი პრაქტიკა დაინერგოს პენიტენციურ სისტემაში და არსებული საკანონმდებლო რეგულაციები სწორი ფორმით იქნეს გამოყენებული. მაღალი რისკის დაწესებულებიდან უფრო ნაკლებად მკაცრ პირობებში გადასვლის პერსპექტივის არსებობამ შესაძლოა მნიშვნელოვნად იმოქმედოს ცალკეული პატიმრების ქცევაზე და იქცეს წესრიგის (რეჟიმის) დაცვისა და კონსტრუქციული ქცევის განმაპირობებელ მოტივატორად.

- რაც შეეხება დაწესებულებაში შემსვლელ პირთა შემომწებას, ამჟამად ადგილი აქვს დაწესებულებაში შემსვლელ პირთა არა მხოლოდ მეტალო-დეტექტორით შემოწმებას, არამედ მათი ჯიბეების შემოწმებას ხელის ჩაყოფით, რაც ფაქტიურად არ ჯდება შემოწმების სამართლებრივ დეფინიციაში და თავისი შინაარსით წარმოადგენს ჩხრეკას, რის განხორციელებაც შეუძლიათ მხოლოდ კანომდებლობით გათვალისწინებულ პირებს, კანონით დადგენილი პროცედურის შესაბამისად.

- მნიშვნელოვანია, ასევე აღინიშნოს, რომ პატიმრების სრული შემოწმების (გაშიშვლებით შემოწმების) ჩატარებისას, პროცედურა არ უნდა ხელყოფდეს მათ ღირსებას. მიზანშეწონილია არ მოხდეს მთელი სხეულის ერთდროულად გაშიშვლება. კანონი არ ითვალისწინებს, აგრეთვე დაწესებულებებში მიღების დროს, სრული შემოწმებისას ე.წ.“ ჩამუხვლებს“ სხეულის ღრუებში აკრძალული ნივთების აღმოჩენის მიზნით. სხეულის ღრუების შემოწმება (აგრესიული/ინვაზიური შემოწმება), საერთაშორისო პრაქტიკის შესაბამისად წარმოადგენს სხვა პროცედურას და მისი ჩატარების უფლება აქვს მხოლოდ შესაბამის სამედიცინო პერსონალს.
- დინამიური უსაფრთხოების პრინციპებთან მიმართებაში აღსანიშნავია, რომ ამჟამად არსებული პრაქტიკა ცვლის გადაბარებისას საკანში შესვლისა და პატიმრისთვის ბორკილების დადებამდე სახით კედლისკენ მიბრუნების თაობაზე, ცალკეული სპეციალისტებისა და ავტორების მიერ მიჩნეულია მიზანშეუწონელ ღონისძიებად უსაფრთხოების თვალსაზისით, მით უფრო თუ გავითვალისწინებთ პატიმრისა და თანამშრომელთა რაოდენობის თანაფარდობას. მათი აზრით, ამგვარი დამოკიდებულება ხშირად უარყოფით გავლენას ახდენს დინამიურ უსაფრთხოებაზე და შესაძლოა გამოიწვიოს სიტუაციის ზედმეტად დაძაბვა. აქედან გამომდინარე, მნიშვნელოვანია, რომ ხელბორკილის დადება და პატიმრის ზურგით შებრუნება არ წარმოადგენდეს რუტინას, და რაც უფრო მნიშვნელოვანია არ იყოს დადგენილი ნორმატიულად, არამედ ხორციელდებოდეს მხოლოდ საჭიროების შემთხვევაში, პატიმრისგან მომდინარე ინდივიდუალური რისკის შეფასების საფუძველზე. როგორც პატიმრის, ასევე დაწესებულებაში შემსვლელი პირის შემოწმებისას, მაქსიმალურად უნდა იქნას დაცული ბალანსი შესამოწმებელი პირის პატივისა და ღირსების, პრივატულობის უფლების დაცვასა და დაწესებულების უსაფრთხო ფუნქციონირების ლეგიტიმურ ინტერესს შორის.

- დაწესებულების ტერიტორიაზე გადაადგილების წესთან დაკავშირებით, პირველ რიგში უნდა აღინიშნოს, რომ განსაკუთრებული რისკის დაწესებულების დებულებით დადგენილი პრაქტიკა, საკნის გარეთ ნებისმიერი გადაადგილების დროს ხელბორკილის გამოყენების შესახებ, არ წარმოადგენს საუკეთესო პრაქტიკას საერთაშორისო სტანდარტის გათვალისწინებით. მართალია ამერიკის შეერთებულ შტატებში და რიგ ქვეყნებში ხდება შეზღუდვის აღნიშნული ფორმის გამოყენება, თუმცა თითოეულ შემთხვევაში შეფასებული უნდა იქნას პატიმრისგან მომდინარე რისკი, გაქცევის საფრთხე და განისაზღვროს აღნიშნულ საფრთხესა და პატიმრის უფლებებს შორის თანაზომიერება. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია შეფასდეს რამდენად რეალურია პატიმრის მხრიდან საფრთხის შექმნის რისკი. მაღალი/განსაკუთრებული რისკის დაწესებულებაში მოთავსება ავტომატურად არ უნდა იწვევდეს პატიმრის დაწესებულებაში გადაადგილებისას შეზღუდვის საშუალებების სავალდებულო გამოყენებას. ხაზი უნდა გაესვას, რომ მაღალი რისკის დაწესებულების ფარგლებშიც თითოეული პატიმარი უნდა შეფასდეს (შესწავლილ უნდა იქნეს) ინდივიდუალურად და მხოლოდ მათ მიმართ და მხოლოდ იმ შემთხვევაში უნდა იქნას გამოყენებული შეზღუდვის საშუალებები, როდესაც ამის აუცილებლობა არსებობს. მნიშვნელოვანია, ასევე იმის გათვალისწინებაც, რომ ხელბორკილის გამოყენება არ უნდა იწვევდეს ფიზიკური ტკივილის მიყენებას, დასჯას, ან დამცირებას. ამ ფორმით შეზღუდვის საშუალებების გამოყენება პირდაპირ უშლის ხელს დინამიური უსაფრთხოების პრინციპების განხორციელებას.

  - განსაკუთრებული რისკის დაწესებულებაში თითოეულ საკანში მოთავსებულია ერთი ან ორი მსჯავრდებული, რომლებსაც უსაფრთხოების მიზნებიდან გამომდინარე არ უნდა ჰქონდეთ კომუნიკაცია სხვა პატიმრებთან. სასურველია გასეირნების ადგილამდე ისეთი გზის (სავარაუდოდ შენობის გავლით) არსებობა, რომელიც საჭიროების შემთხვევაში შესაძლებელს გახდის პატიმრის გასასეირნებელ ტერიტორიაზე გაყვანას სხვა პატიმრების მხედველობის არის მიღმა. მნიშვნელოვანია სასეირნო ზონა შეესაბამებოდეს სხვადასხვა ტიპის ამინდის საჭიროებებს და შესაძლებელს ხდიდეს გასეირნებას წვიმისა და თოვლის პირობებშიც.
- რაც შეეხება პატიმართა ტრანსპორტირებას, მნიშვნელოვანია, სატრანსპორტო საშუალებების შერჩევა მოხდეს პატიმართა რისკების შესაბამისად, ასევე აღნიშნულის შესაბამისად განისაზღვროს დამორჩილების საშუალებების გამოყენების საჭიროება. უსაფრთხო ტრანსპორტირებისთვის ასევე მნიშვნელოვანია, რომ გადაადგილების მარშრუტი ცნობილი იყოს მხოლოდ პირთა მცირე წრისთვის, რომლებსაც სამსახურეობრივი მოვალეობიდან გამომდინარე ესაჭიროებათ აღნიშნული ინფორმაცია.

- სპეციალური საშუალებების გამოყენებასთან დაკავშირებით, უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოს კანონმდებლობაში ძალის მინიმალური გამოყენებისა და სპეციალური საშუალებების გამოყენების პროცედურები ხშირ შემთხვევაში ბუნდოვანია. პირველ რიგში, სრულიად გაუგებარია სპეციალური საშუალებების ის მრავალი სახეობა, რომელიც განსაზღვრულია კანონმდებლობით (თან იმის გათვალისიწნებით, რომ პრაქტიკაში ფაქტობრივად მხოლოდ ხელბორკილის გამოყენება ხდება). კრიზისული სიტუაციების განმუხტვის მიზნით, კანონმდებლობა შეიძლება ითვალისწინებდეს სპეციალური საშუალებების გარკვეულ სახეობებს, მაგრამ არა თითქმის ყველა სახეობას. სპეციალური საშუალებების გამოყენება, ყოველთვის სერიოზულ რისკებთან არის დაკავშირებული და აუცილებელია არსებობდეს თითოეული საშუალების გამოყენების დეტალური და ნათელი პროცედურა. სამწუხაროდ დღეს არსებული რეგულაციები არის ძალიან ზოგადი და ბუნდოვანი. დეტალურად უნდა იყოს რეგულირებული - როგორ ხდება საფრთხის შეფასება? ვის უნდა ჰქონდეს ამ საშუალებების გამოყენების უფლებამოსილება და რა აუცილებელი მოთხოვნები უნდა არსებობდეს მისი გადამზადებისას და მისთვის ამ უფლებამოსილების მინიჭებისთვის? თითოეული სპეციალური საშუალების გამოყენების თაობაზე ცალ-ცალკე უნდა არსებობდეს დეტალური სახელმძღვანელო პრინციპები და პროცედურები. გარდა ამისა, საყურადღებოა წამების წინააღმდეგ ბრძოლის ევროპული კომიტეტის რეკომენდაციები სპეციალური საშუალებების გამოყენებასთან დაკავშირებით. ასევე მნიშვნელოვანია, რომ პენიტენციური სისტემის ყველა მოსამსახურეს გათვითცნობიერებული ჰქონდეს, რომ ძალის გამოყენება უნდა მოხდეს მხოლოდ უკიდურეს შემთხვევაში და უპირატესობა უნდა მიენიჭოს კრიზისული სიტუაციების განმუხტვის სხვა მეთოდებს, რაზეც ზემოთ გვქონდა საუბარი.

- დისციპლინური ზომების გამოყენების კუთხით ეროვნულ კანონმდებლობაში, უფრო მეტად კი პრაქტიკაში არსებობს საკმაოდ ბევრი ხარვეზი. როგორც საერთაშორისო გამოცდილების განხილვისას აღვნიშნეთ, დისციპლინური პასუხისმგებლობის ერთ-ერთ უმთავრეს პრინციპს წარმოადგენს სამართლიანობა, რაც გულისხმობს, რომ პატიმარს უნდა განემარტოს მისი უფლებები, ასევე უნდა განემარტოს რომელი ქმედება ჩაითვლება დისციპლინის დარღვევად

და რა სანქცია/სახდელი შეიძლება შეეფარდოს პირს კონკრეტული დარღვევის ჩადენისას, თუმცა აღნიშნული პრინციპი ყველა დაწესებულებაში თანაბრად დაცული არ არის. ამასთან მნიშვნელოვანია დისციპლინური პასუხისმგებლობის ფორმალური პროცედურის დაცვა, რასაც რიგ შემთხვევებში ადგილი არ აქვს. ამას ადასტურებს წამების პრევენციის კომიტეტი მის ანგარიშში. იქვე საუბარია, რომ თითქმის არასოდეს ხდება პატიმრებისთვის დისციპლინური ზომის შეფარდების შესახებ წერილობითი გადაწყვეტილების ჩაბარება. გარდა იმისა, რომ ეს არის თავად განხილვის პროცედურის დარღვევა, ამან შესაძლოა შეაფერხოს გადაწყვეტილების გასაჩივრების პროცესი. წპკ-ს ამავე ანგარიშის თანახმად, ირღვევა დისციპლინური ზომების ჩადენილ ქმედებასთან პროპორციულობის პრინციპიც, რადგან საკმაოდ უმნიშვნელო დარღვევებზე ხდება საკმაოდ მკაცრი დისციპლინური სანქციების გამოყენება. ეს პირდაპირ ეწინააღმდეგება საერთაშორისო სტანდარტებით გათვალისწინებულ პრინციპს, დისციპლინური სახდელის, როგორც უკიდურესი ფორმის გამოყენების შესახებ. კიდევ ერთ პრობლემას წარმოადგენს სხვადასხვა დაწესებულებაში დისციპლინური სანქციების არაერთგვაროვანი გამოყენების პრაქტიკა, რაც მიუღებელია ერთი სისტემის ფარგლებში და შეიძლება გამოიწვიოს პატიმართა პროტესტი, აგრესია და საბოლოო ჯამში საფრთხე შეუქმნას დაწესებულების უსაფრთხოებას. რაც შეეხება დისციპლინური სახდელის სახით პაემნის უფლების აკრძალვას, წამების პრევენციის კომიტეტის განმარტებით, ამგვარ სანქციას ადგილი უნდა ჰქონდეს მხოლოდ გამონაკლის შემთხვევებში, მაშინ, როდესაც დარღვევა უშუალოდ ამ უფლების რეალიზაციას უკავშირდება და საჭიროა ამ მიმართულებით არსებული რეგულაციების შეცვლა. ასევე უნდა აღინიშნოს, რომ დისციპლინური ზომის არასწორი ფორმით გამოყენება არა მხოლოდ არაეფექტიანს ხდის უსაფრთხოების უზრუნველყოფის მიზნით, დისციპლინური ზემოქმედების ზომების პრევენციული ხასიათით გამოყენებას, არამედ პირიქით შესაძლოა საფუძველი დაუდოს პატიმართა აგრესიას და წარმოქმნას ადმინისტრაციის ქმედებით წახალისებული საგანგებო სიტუაციის საფრთხე.

- რაც შეეხება შიმშილობის საკითხს, ქართული კანონმდებლობა ძირითადად შეესაბამება საერთაშორისო სტანდარტებს და საუკეთესო გამოცდილებას. ადგილობრივი სტანდარტები არ ითვალისწინებს იძულებითი კვების საკითხებს, თუმცა არ არის ცხადად რეგულირებული არანებაყოფლობითი მკურნალობის საკითხები შიმშილობის შედეგად ჯანმრთელობის მდგომარეობის გაუარესების შემთხვევაში. აღნიშნული საკითხი რეგულირდება ადგილობრივ დონეზე არსებული ჯანდაცვის ზოგადი სტანდარტებით, მაგრამ მნიშვნელოვანია არსებული პრაქტიკის ანალიზის შედეგად, შესაბამისი პროცედურების უფრო ნათლად ჩამოყალიბება შიმშილობის პროცესიდან გამომდინარე რისკებთან მიმართებით. გარდა ამისა, არსებობს პრაქტიკული სახის გამოწვევები, რომლებთან გამკლავებაც უწევთ ქართულ პენიტენციურ სისტემაში. კერძოდ, შიმშილობის, როგორც პროტესტის ფორმის გამოყენება საკმაოდ ხშირი პრაქტიკაა და ამას ხშირ შემთხვევაში აქვს ინდივიდუალური ხასიათი. თუმცა, არის მსგავსი ტიპის პროტესტის მასობრივად გამოხატვის შემთხვევებიც, როგორც წესი, ეს კრიმინალური ავტორიტეტების მიერ იმართება და აღნიშნული ხელს უშლის დაწესებულების ნორმალურ ფუნქციონირებას. ამ შემთხვევაში, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია უსაფრთხოების სისტემის როლი და ფუნქცია, რომ პატიმრებზე გავლენის მოხდენის რისკები მინიმუმამდე იქნას დაყვანილი.

- საერთაშორისო სტანდარტები საკმაოდ დეტალურად განმარტავს, თუ როგორი სახის სტანდარტები უნდა არსებობდეს პენიტენციურ დაწესებულებებში სუიციდისა და თვითდაზიანების პრევენციის მიზნით. შეიძლება ითქვას, რომ ქართული კანონმდებლობა ძირითადად შეესაბამება საერთაშორისო სტანდარტებს და საუკეთესო გამოცდილებას. საკმაოდ დეტალურად არის ჩამოყალიბებული სუიციდს პრევენციის პროცესში სხვადასხვა პროფესიონალების ფუნქციები. თუმცა არსებობს პრაქტიკული სახის გამოწვევები, რომლებთან გამკლავებაც უწევთ ქართულ პენიტენციურ სისტემაში. განსაკუთრებით ეს ეხება, თვითდაზიანებებს. ასეთი სახის პროტესტის ფორმის გამოყენება საკმაოდ ხშირი პრაქტიკაა და ამას ხშირ შემთხვევაში აქვს ინდივიდუალური ხასიათი. თუმცა, არის მსგავსი ტიპის პროტესტის მასობრივად გამოხატვის შემთხვევებიც და, როგორც წესი, ეს კრიმინალური ავტორიტეტების მიერ იმართება და აღნიშნული ხელს უშლის დაწესებულების ნორმალურ ფუნქციონირებას. ამ შემთხვევაში, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია უსაფრთხოების სისტემის როლი და ფუნქცია, რომ პატიმრებზე გავლენის მოხდენის რისკები მინიმუმამდე იქნას დაყვანილი.

- ბოლო პერიოდში პენიტენციურ დაწესებულებებში სისტემურად განხორციელებულმა არასათანადო მოპყრობის ფაქტებმა, გარკვეულწილად გამოიწვია კონტროლის შესუსტება. პატიმართა ნაწილი შეეცადა აღნიშნული პერიოდი გამოეყენებინა საკუთარი არაფორმალური ძალაუფლების დამყარებისა და კრიმინალური სუბკულტურის ცალკეული ელემენტების გაძლიერებისთვის. ადგილი ჰქონდა მასობრივი შიმშილობის, კოლექტიური საჩივრებისა და

მედიის საკუთარი მიზნებისთვის გამოყენების მცდელობებს, პენიტენციურ დაწესებულებებში პატიმართა შორის ძალადობის (მათ შორის ძალადობრივი გარდაცვალების) რამდენიმე ფაქტს. კიდევ ერთხელ ხაზგასმით უნდა აღინიშნოს, რომ სახელმწიფოს, უფრო კონკრეტულად კი პენიტენციური სისტემის მენეჯერებს ევალებათ პატიმართა დაცვა არა მხოლოდ თანამშრომელთა მხრიდან არასათანადო მოპყრობისაგან, არამედ სხვა პატიმრების მხრიდან ძალადობისგანაც. პატიმართა შორის ძალადობის ფაქტების აღკვეთა პირველ რიგში წარმოადგენს პენიტენციური დაწესებულების ადმინისტრაციის პასუხისმგებლობას. პატიმართა მხრიდან ძალადობის ფაქტების არსებობა, როდესაც ადმინისტრაცია უძლურია დაიცვას პატიმარი სხვა პატიმართა მხრიდან ფიზიკური ძალადობისა და დამცირებისაგან, პირდაპირ კავშირშია სუბკულტურის არსებობასთან, რაზეც ზემოთ უკვე გვქონდა საუბარი. ასეთ სიტუაციაში, პატიმარი ფაქტიურად იძულებულია (მიუხედავად მისი სურვილებისა და შეხედულებებისა) აღიაროს, გაიზიაროს და დაემორჩილოს დაწესებულებაში არსებულ ინსტიტუციურ კულტურას. ვინაიდან, ადმინისტრაცია სუბკულტურის წესებში ჩაბმის საპირწონედ, ხშირად ვერ სთავაზობს მას ლეგიტიმურ ალტერნატივას, თვითგადარჩენის ერთადერთ გზად რჩება მხოლოდ სუბკულტურის იერარქიის აღიარება, მისი „წესებით“ ცხოვრება და გარკვეული როლის მორგება. ცალკეული „როლის“ მორგება კი, თავის მხრივ, იწვევს პირის სტიგმატიზაციას და დაწესებულებიდან გასვლის შემდეგ ქმნის მთელ რიგ რისკებს (მაგ: საზოგადოების მხრიდან გარიყვა, სამართალდამცავი ორგანოების მხრიდან მომეტებული, რიგ შემთხვევებში გადაჭარბებული ინტერესი) კანონმორჩილი ცხოვრების გაგრძელების შემთხვევაშიც.

ხშირად დაწესებულების თანამშრომლები (არამარტო ქართულ რეალობაში) მართვის ალტერნატივად განიხილავენ მხოლოდ ორ რადიკალურად განსხვავებულ მეთოდს: მეტისმეტ სიმკაცრესა და არასათანადო მოპყრობაზე დაფუძნებულ დისციპლინას ან მართვაში მინიმალური ჩარევითა და ფაქტიურად უმოქმედობით პატიმართა არაფორმალური ჯგუფების საშუალებით კონტროლის უზრუნველყოფას. ცხადია, რომ ამ მიდგომებიდან არც ერთი არ წარმოადგენს ოპტიმალურ გამოსავალს და დაწესებულების უსაფრთხოების კუთხით მნიშვნელოვანი რისკების მატარებელია. სამწუხაროდ დაწესებულების მართვაზე პასუხისმგებელი პირები, ხშირად ნაკლებად ფლობენ პენიტენციური დაწესებულები გამართული მენეჯმენტის ტექნიკებს და სწორად არ ესმით დინამიური უსაფრთხოების პრინციპები. ამ შემთხვევაში მნიშვნელოვანია დაწესებულების თანამშრომელთა აქტიური გადამზადება, რათა ისინი აღიჭურვონ შესაბამისი უნარებით და მოახერხონ პატიმართა უფლებების დაცვასა და დაწესებულებაში საჭირო წესრიგს (რეჟიმს) შორის ოპტიმალური ბალანსის მოძებნა. მნიშვნელოვანია, რომ მსგავსი მიდგომა წარმოადგენდეს მთელი სისტემის პოლიტიკას და ცალკეული დაწესებულების ხელმძღვანელები მარტო არ აღმოჩნდენ კრიმინალური სუბკულტურის წინააღმდეგ. ისინი დარწმუნებულნი უნდა იყვნენ, რომ დაწესებულებაში კონტროლის დამყარების, მათ შორის თანაზომიერი, ლეგიტიმური ძალის გამოყენებისას მათი პასუხისმგებლობის საკითხი არ დადგება. ავტომტაურად, საკითხის სიღრმისეული შესწავლისა და ანალიზის გარეშე. კოლექტიური საჩივრებით, მასობრივი შიმშილობის მუქარით წარმატებული მანიპულირება შესაძლოა პატიმრებისთვის გახდეს ერთგვარი გზავნილი, რომ „შანტაჟის“, „სისტემის მსხვერპლის“ როლის მორგებით (მიუხედავად იმისა, რომ მათი ნაწილის მიმართ მართლაც ჰქონდა ადგილი არალეგიტიმურ ძალადობას) ისინი შეძლებენ სხვა უკანონო მოთხოვნების დაკმაყოფილებას, მათ შორის ხელმძღვანელობიდან მათთვის არასასურველი პირების ჩამოშორებას.

მნიშვნელოვანია ძალის გადამეტების, სასტიკი, არაადამიანური მოპყრობისა და წამების შესაძლო ყველა ფაქტი გამოძიებული იქნას დროულად და სამართლიანად, მსხვერპლისა და დამნაშავის მიმართ გატარდეს კანონით გათვალისწინებული ზომები, რაც გამორიცხავს პატიმართა „ჯგუფურ მსხვერპლად“ და „რომანტიზებულად“ წარმოდგენის პრობლემას და მოსპობს აღნიშნული თემით სპეკულირებისა და ხანგრძლივი პერიოდით მანიპულირების შესაძლებლობას. **ამ თვალსაზრისით მნიშვნელოვანია დამოუკიდებელი საგამოძიებო მექანიზმის შექნა, რომელიც დაფუძნებული იქნება დამოუკიდებლობის, მიუკერძოებლობის და სამართლიანობის პრინციპზე**. მნიშვნელოვანია დაწესებულების ხელმძღვანელებსა და თანამშრომლებს მიეცეთ გარკვეული დისკრეცია გადაწყვეტილებების მიღებაზე და აღიჭურვონ მეტი ბერკეტით, რათა ეფექტიანად უპასუხონ დაწესებულებაში წარმოქმნილ გამოწვევებს. ოპტიმალურ შემთხვევაში მიზანშეწონილი არ არის, რომ პენიტენციური დაწესებულების მმართველობა დამოკიდებული იყოს მეტისმეტად მკაცრ ვერტიკალზე, როდესაც მხოლოდ დაწესებულების მაღალი დონის მენეჯმენტი, რიგ შემთხვევაში კი უფრო მაღალი პოლიტიკური თანამდებობის პირები არიან გადაწყვეტილების მიმღებნი ნებისმიერ მარტივ რუტინულ საკითხებზეც კი და წახალისებული არ არის პატიმართან უშუალო კავშირში მყოფი თანამშრომლების ინიციატივები და წინადადებები. პოლიტიკური მიზანშეუწონლობის გარდა, ერთ ადამიანზე დამოკიდებული მმართველობა არაეფექტიანია, ქმნის ხელმძღვანელის

გამუდმებით დაწესებულებაში ყოფნის საჭიროებას, რაც იწვევს პირის გადაღლას, ფრუსტრირებას, ზიანს აყენებს მის ჯანმრთელობასა და ფსიქიკას, აღნიშნული მდგომარეობა კი ხშირად შესაძლოა ციხის ცალკეული ინციდენტის მიზეზიც კი გახდეს.

უფლებამოსილების დელეგირება ფაქტობრივად გამორიცხულია ნდობის გარეშე, შესაბამისად სასურველია მაღალი იყოს თანამშრომელთა მიმართ ნდობის საკითხი, რაც უნდა ეფუძნებოდეს თითოეული მათგანის მაღალ კომპეტენციას, მორალურ თვისებებსა და გამოცდილებას. მნიშვნელოვანია, ასევე თანამშრომელთა სოციალური დაცვის, წახალისებისა და სამსახურებრივი წინსვლის ლოგიკური, გამჭვირვალე და სამართლიანი სისტემის არსებობა.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- ციხის ლიდერების სახელმძღვანელო, საერთაშორისო ნორმებსა და სტანდარტებზე დაფუძნებული ძირითადი გადამზადების საშუალება, სისხლის სამართლის სახელმძღვანელოების სერია, გვ.99, UNODC, 2010;
- პენიტენციური დაწესებულების დაგეგმვის ტექნიკური სახელმძღვანელო, გვ. 37, UNOPS, 2016;
- ავსტრალიის პენიტენციური დაწესებულებების სტანდარტული სახელმძღვანელო, 2012;
- Clemmer 1940/1968; McCorkle, Korn 1954; Sykes 1958;
- ციხეში საგანგებო მდგომარეობასთან გამკლავების და მომზადების სახელმძღვანელო, აშშ იუსტიციის დეპარტამენი, სასჯელაღსრულების ეროვნული ინსტიტუტი;
- ციხეში ინციდენტების მართვის სახელმძღვანელო, გაერო, 2013;
- გაეროს, სამართალმდაცავი ორგანოების მიერ ძალისა და ცეცლსასროლი იარაღის გამოყენების შესახებ საბაზისო პრინციპები, 1990;

- ადამიანის უფლებათა მიდგომა ციხის მართვისას, ციხის თანამშრომელთა სახელმძღვანელო, მე-2 გამოცემა, 2009, ენდრიუ კოილი;
- ლორდი ჯასტის ვულფი, ციხის არეულობები, 1991;
- ადამიანის უფლებათა ინტერ-ამერიკული კომისია, თავისუფლებააღკვეთილ ადამიანთა დაცვის შესახებ პრინციპები და საუკეთესო პრაქტიკა, პრინციპი XXIII, 2008;
- ევროსაბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია Rec(2006)2 წევრი სახელმწიფოებისადმი ევროპული ციხის წესებთან დაკავშირებით;
- წამების წინააღმდეგ ბრძოლის ევროპული კომიტეტის ანგარიში საქართველოში ვიზიტის შესახებ, 1-11 დეკემბერი
- გაეროს პატიმრებთან მოპყრობის მინიმალური სტანდარული წესები (მანდელას წესები).
- ციხის ლიდერების სახელმძღვანელო, UN 2010, Vivienne Chin, სისიხლის სამართლის რეფორმისა და სისხლის სამართლის პოლიტიკის საერთაშორისო ცენტრი, ვანკუვერი, კანადა, Robert E. Brown-ის, Yvon Dandurand-ისა და Eric McAskill-ის ხელშეწყობით;
- ღირსებისა და უსაფრთხოების ბალანსი, ციხის საერთაშორისო რეფორმა;
- Sparks და სხვები, 1996 წ;
- McDermott და King 1988;
- გენერალური ასამბლეა, პილანესბერგი, სამხრეთ აფრიკა, ოქტომბერი 2006;
- მალტის დეკლარაცია შიმშილობის შესახებ, მსოფლიო ჯანდაცვის ასოციაცია, 1991, 1992, გადაისინჯა 2006 წელს;
- წამების წინააღმდეგ ბრძოლის ევროპული კომიტეტის ანგარიში დანიაში ვიზიტის შესახებ, 2008წ;
- საქართველოს პატიმრობის კოდექსი;
- სისხლის სამართლის კოდექსი;
- სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი;
- საქართველოს სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის მინისტრის 2013 წლის 1 აგვისტოს №200 ბრძანება;
- საქართველოს სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის მინისტრის 2015 წლის 27 აგვისტოს №108 ბრძანება;
- საქართველოს სასჯელაღსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების მინისტრის 2010 წლის 30 დეკემბრის №187 ბრძანება;
- საქართველოს სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის მინისტრის 2014 წლის 22 დეკემბრის №157 ბრძანება;
- საქართველოს სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის მინისტრის 2015 წლის 19 ოქტომბრის №149 ბრძანება;
- საქართველოს სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის მინისტრის 2013 წლის 4 ივლისის №169 ბრძანება;
- საქართველოს სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის მინისტრის 2016 წლის 11 თებერვლის N13 ბრძანება;
- გ.ლობჟანიძე, გ.ღლონტი, კანონიერი ქურდები საქართველოში, თბილისი, 2004წ;
- ბ.ვოდალაზკი, ი.ბაკუტინი, დანაშაულებრივი დაჯგუფებები, მათი წესები, ტრადიციები და „კანონები“, ომსკი, 1979;
- გ.ლობჟანიძე, ორგანიზებული დანაშაულობა და ხელისუფლება, ქუთაისი, 2010;

- გ.პოდლესკიხი, ა.ტერეშენოკოვი, კანონიერი ქურდები: ნახტომი ხელისუფლებისკენ, ქუთაისი, 1995წ;
- მ.შალიკაშვილი, კრიმინოლოგია, მეორე გამოცემა, თბილისი, 2011;
- გ.ნაჭყებია, გ.გორაშვილი, გ.მამულაშვილი, ნ.თოდუა, რ.გოგშელიძე, დ.სულაქველიძე, ი.დვალიძე, ორგანიზებული დანაშაულის თანამედროვე გამოვლინებების კრიმინალიზაცისა და სამართალშეფარდების პრობლემები ქართულ სისხლის სამართალში, თბილისი, 2012წ;
- საქართველოს უმაღლესი საბჭოს უწყებები. 1971. N12;
- ვ.რაზინკინი, ა.ტატბარინი, კრიმინალური სამყაროს ელიტა, მოსკოვი, 1997წ;
- ი.კოსტიუკოვსკი, რუსული ორგანიზებული დანაშაულის ისტორია;
- საერთაშორისო გამჭირვალობა: 2012 წლის კორუფციის აღქმის ინდექსი საქართველოში;
- საქართველოს სახალხო დამცველის ანგარიში 2011 წელს საქართველოში ადამიანის უფლებათა მდგომარეობის შესახებ;
- ჟურნალ „რეიტინგის“ სტატია, თბილისი, 10.03. 2003წ. http://www.reitingi.ge/aqtualuri-sakhe/1511-ratom-gakhda-jaba-ioseliani-qurdi-disertacia-thurme-chemma-dam-damitsera.html?lang=ka-GE;
- Ю. К. александров, очерки криминальной субкултури;
- Ю. А. Вакутин, Словарь жаргонных слов и выражений. Татуировки, Омск , 1979.

- **ევროსასამართლოს გადაწყვეტილებები**

- ნევმერჟიცკი უკრაინის წინააღმდეგ, 2005წ;
- ფანჯიკიძე და სხვები საქართველოს წინააღმდეგ 2006წ;
- ვაინრაიტი გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ, 2006წ;
- ოზგული თურქეთის წინააღმდეგ, 2007წ;
- კარაბე და სხვები უკრაინის წინააღმდეგ, 2013წ;
- ლეილა ალპი და სხვები თურქეთის წინააღმდეგ 2013წ;
- რეინოლდი საფრანგეთის წინააღმდეგ, 2008 წ.